

JOURNAL OF MCU BUDDHAPANYA REVIEW

E-ISSN : 2630-0524

JMBR

Approved by TCI during 2020-2024

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3
กรกฎาคม - กันยายน 2565

VOLUME 7 NUMBER 3
JULY - SEPTEMBER 2022

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2565)

Vol. 7 No. 3 (July – September 2022)

E-ISSN : 2630-0524

❖ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่งานวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน และสหวิทยาการด้านการศึกษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นไป วารสารทำการปรับปรุงแบบการเขียนและรูปแบบการเผยแพร่เป็นราย 3 เดือน รวมปีละ 4 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม), ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน), ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน), ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม)

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต้องมีค่าเปอร์เซ็นต์ความคล้าย (ทั้งเอกสาร) ด้วยระบบ CopyCatch ไม่เกิน 20 % และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ ผลงานที่ขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด โดยผู้นิพนธ์จะต้องปฏิบัติตามรูปแบบการเขียนของวารสาร ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด สำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

The Journal of MCU Buddhapanya Review has the objective is to promote education and dissemination research articles and academic articles for researchers, academicians, lecturer and graduate students. Inside dimensions of Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration, Jurisprudence, Interdisciplinary humanities and social sciences, Interdisciplinary in Social and Community Development and Interdisciplinary education. Accepting articles in both Thai and English since 2022. The journal adjusts the writing style and publishing format and issue a journal every 3 months. Total 4 issues per year as follows: issue 1 (January-March), Issue 2 (April-June), Issue 3 (July-September), Issue 4 (October-December).

Journals have a quality assessment process from experts before publication. The articles published in the journal must have a percentage of similarity (whole document) with “Copy Catch” system not more than 20% and must be considered by at least 3 qualified persons in a way that conceals the list (double blind peer-reviewed). The articles request to be published in a journal must have never been published or under consideration for publication in any other journal. The authors must follow the journal's writing style, strictly the procedures and guidelines of the journal. Comments appearing in the body of the article, it is the responsibility of the author and is not the responsibility of the editorial department.

❖ **เจ้าของ**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

❖ **Owner**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ **Officer**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ **ที่ปรึกษา (Advisors)**

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Director, Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College

❖ **บรรณาธิการ (Executive Editor)**

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.,

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)**

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ผศ.ดร.

Asst. Prof. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)**

นางสาวฉัตรระวี มณีขัติย์

Miss Chatravee Maneekut

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อนไส

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้วล คัชขิมา

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Mahidol University International College

❖ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Review)

✿ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาดวงเด่น จิตตยาโณ, ผศ.ดร.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.

พระมหาสาทร ธมมาปโร, ผศ.ดร.

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ.ดร.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญโญ, ดร.

พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข, ดร.

พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ นิมาหา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรพล ศุภณะ

ดร.นพ.บรรพต ตันธีรวงศ์

ดร.กฤติยา ถ้ำทอง

ดร.สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

หลักสูตรสันติศึกษา

คณะสังคมศาสตร์

คณะครุศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

คณะพุทธศาสตร์

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาเขตเชียงใหม่

คณะมนุษยศาสตร์

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

☸ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิเชียรสร, รศ.ดร.

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ทัตดาว โฉมลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัณญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้วล คัชชีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บวรกุลภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา รุจิโชค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชสร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร ไท้ประยูร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

ดร.ฟ้าใส สามารถ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสยาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันรัชต์ภาคย์

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

❖ กำหนดการออกเผยแพร่ (Chief Editor)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

V.1 (January - March)

V.2 (April - June)

V.3 (July - September)

V.4 (October - December)

บทบรรณาธิการ

การที่วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 นั้น มีการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย [Thai-Journal Citation Index (TCI) มาอย่างต่อเนื่อง จนได้รับรองคุณภาพ ให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567 เป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณภาพและการพัฒนามาตรทางวิชาการของวารสาร

สำหรับฉบับนี้ เป็นการเผยแพร่ในปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2565) มีผลงานที่ผ่านการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ รวมจำนวน 25 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 23 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง โดยเป็นบทความภาษาอังกฤษ 2 เรื่อง และบทความภาษาไทย 23 เรื่อง ดังนี้ (1) EXPLORING ACCULTURATION STRATEGIES OF AN INDIAN MIGRANT LIVING IN THAILAND, (2) LEARNING THE POY SANG LONG TRADITION THROUGH MIXED MEDIA IN AUGMENTED REALITY (AR), (3) หมู่บ้านรักษาศีล 5 : แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม, (4) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี, (5) รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, (6) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุในชุมชนเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร, (7) บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19, (8) การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด -19, (9) การเผยแพร่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด-19, (10) การศึกษามงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ, (11) การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, (12) การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี, (13) การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, (14) การรู้เท่าทันสื่อด้วยพุทธปัญญาสำหรับพระสงฆ์, (15) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, (16) การวิเคราะห์องค์ประกอบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กลำโพงอาหาร, (17) การจัดการความรู้การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาเกษตรกรและเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน, (18) การประเมินการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสู่การปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน, (19) ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2, (20) ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน : กรณีศึกษาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น, (21) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย, (22) การพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, (23) การจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ, (24) พุทธบูรณา

การกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันประเทศไทย และ (25) การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความมั่นคงของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ท้ายนี้กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดี

ขอแสดงความนับถือ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
สารบัญ	(8)
ผลงานที่เผยแพร่	
1. EXPLORING ACCULTURATION STRATEGIES OF AN INDIAN MIGRANT LIVING IN THAILAND โดย Krishna Kosashunhanan, Atichat Rungswang, Pennapha Thongkham, Khanittha Krueaklai, Narumol Puengkeaw	1-14
2. LEARNING THE POY SANG LONG TRADITION THROUGH MIXED MEDIA IN AUGMENTED REALITY (AR) โดย Nattawat Somdee	15-31
3. หมู่บ้านรักษาศิล 5 : แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม โดย พระเทพศาสนาภิบาล	32-44
4. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคอาหารของผู้สูงอายุใน จังหวัดกาญจนบุรี โดย พระเทพปริยัติโสภณ	45-59
5. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดย พระราชวัลภาจารย์	60-71
6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุในชุมชนเสื้อใหญ่ อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ โดย ประศักดิ์ สันติภาพ	72-84
7. บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยา สังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 โดย พระครูธรรมศุท, นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล, ว่าที่ร้อยตรีหญิงวาริณี โสภากจ	85-99
8. การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด -19 โดย เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ และ ดลฤดี สุวรรณศิริ	100-114
9. การเผยแพร่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด-19 โดย พระครูสุธีปริยัติโกศล, กัณฐก เพ็ญเอื้อ, อำนาจ ศรีบรรเทา, สายฝน ศรีสุธา	115-130
10. การศึกษามงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ โดย จุฑามาศ ศรีระชา และ ชนิกันต์ กู้เกียรติ	131-143
11. การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามนโยบายองค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยภูมิ โดย อติรัตน์ เหล่าคมพญาจารย์ และ จิรัชญา เหล่าคมพญาจารย์	144-158
12. การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี โดย ธเนศพล อินทร์จันทร์	159-169

13. การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา 170-184
โดย พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล
14. การรู้เท่าทันสื่อด้วยพุทธิปัญญาสำหรับพระสงฆ์ 185-203
โดย พุทธชาติ แผนสมบุญ, พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, พระมหาประกาศิต จิตติปลิทธิกร
,พระมหาสาทร บุญชูยะ, พระมหาศุภวัฒน์ บุญทอง,กฤติยา ถ้ำทอง
15. รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด 204-216
พระนครศรีอยุธยา
โดย ธวัชชัย สมอเนื่อ
16. การวิเคราะห์องค์ประกอบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก 217-230
สาขาอาหาร
โดย ภัทรพล ชุ่มมี
17. การจัดการความรู้การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาเกษตรกร 231-242
และเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน
โดย กฤติยา รุจิโชค
18. การประเมินการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสู่การปฏิบัติใน 243-254
โรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
โดย วันรัฐ สอนสิทธิ์, สวัสดิ์ โพธิวัฒน์, และไชยา ภาวะบุตร
19. ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 255-268
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
โดย จิรกฤต ยศประสิทธิ์ และ ปทุมพร เปี้ยถนอม
20. ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน : กรณีศึกษาใน 269-282
เขตเทศบาลนครขอนแก่น
โดย มินตรา เอี่ยมตระการ และ วิษณุ สุमितสุวรรณค์
21. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับ 283-295
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดย ณัฐพงศ์ ลำภูทอง และนภาพรณ ธิญญา
22. การพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับ 296-305
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โดย สุมาลี ยิ่งยอม และนภาพรณ ธิญญา
23. การจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขต 306-319
เศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ
โดย จีระชัย พันธฤทธิ, และพัสสรณ์ วรภัทร์ธิระกุล
24. พุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันประเทศไทย 220-333
โดย พระมหาอำคา วรปัญญา (สุขแดง)
25. การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความมั่นคงของชุมชนตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา 334-345
โดย สุทัศน์ ประทุมแก้ว, พระครูโกศลวิหิตคุณ, พระวีระชาติ เพ็งแจ่ม, ทิพย์ภวิษณ์
ไสชาติ, และ สังเวียน สามีวง

EXPLORING ACCULTURATION STRATEGIES OF AN INDIAN MIGRANT LIVING IN THAILAND

Krishna Kosashunhanan¹, Atichat Rungswang²,
Pennapha Thongkham³, Khanittha Krueaklai⁴, and Narumol Puengkeaw⁵

^{1,3,4,5}Rajamangala University of Technology Thanyaburi

²King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

Email: atichat.ru@kmitl.ac.th

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

Abstract

Since the world becomes more multicultural, cultural conflict or cultural clash is highly concerned by researchers who actively identify the factors or causes of the conflict as well as suggesting potential and fruitful ways of coping with it. To extend this line of research, this study, therefore, aims at investigating acculturation strategies used by a migrant living in multicultural context and her ways of dealing with challenges or difficulties during her adaptation process. This study employs a qualitative approach using in-depth interview. An Indian migrant living in Thailand for thirty years was purposively selected as a case study. The interview was conducted via Zoom application since the COVID-19 is still in serious condition. The Berry's (1997) acculturation strategies including *separation*, *integration*, *assimilation*, and *marginalization* were employed as an analytical framework. The results reveal that separation and integration strategies were predominant but in different situations and periods of time. Contacting original or home culture when experiencing cultural conflict can reduce stress and confusion. However, being open-minded to new things and balanced between two cultures seem to be effective ways of stay in multicultural community.

Keywords: Acculturation Strategies; Indian Migrant; Intercultural Encounter

Introduction

The necessity of cultural adaptation has been still raised as a question among of researchers who aim to investigate how people acculturate themselves into a new and

unfamiliar environment. Since the globalization has been introduced and people have been communicated or travel globally, people have received many new challenges in self-adaptation and conflicts due to global communication. During communication across the globe and culture, conflict is seen as inevitable output occurring during or after people's confrontation because they might not recognize its existence or know how to handle and avoid the conflict as Rosenthal (1984) and Kwak (2003) who state that immigrants have more conflicts than non-immigrants. This means that the individuals who move to new places have more opportunity to experience more conflicts than those who do not.

To extend this line of research, this study, therefore, investigate how an Indian migrant adapts herself when first arriving and during her stay in Thailand. Moreover, her ways of dealing with cultural differences will also be explored if she confronts with difficulty in acculturating into her unfamiliar environment. This study employs qualitative approach by using in-dept interview as an instrument. Berry's (1997) acculturation strategies are selected as an analytical framework together with the notions of culture and culture shock. The results of this study can shed light on factors affecting on either success or failure in dealing with cultural adaptation and how a person deals with challenges during acculturating process.

Research Objectives

1. To investigate acculturation strategies of an Indian migrant living in Thailand.
2. To investigate how she dealt with challenges or difficulties during her adaptation process.

Research Questions

1. What are acculturation strategies used by an Indian migrant living in Thailand?
2. How did she deal with challenges or difficulties during her adaptation process?

Literature Review

What is culture?

The definitions of culture seem to be complicated. Many scholars have been defined the definitions of culture differently. According to Tylor (1871), culture can be described as complex things including knowledge, belief, art, ethics, regulation, tradition, and other potentials and natures received by humans as a member of society. Statman (2018) adds that, culture is a different group of thought which separates from each person to another person

and varies depending on community and contexts. Moreover, Hofstede (2001) emphasizes that culture is something people have to learn throughout their lifespan through social interaction. From aforementioned definitions, culture is not an innate feature, it is something to be learned through social interaction and the culture acquired by individual varies depending on community where you belong to. For example, in Thai culture, “wai” is a form of communication and a traditional greeting in Thailand and people do not “wai” to another person since they were born, but they learn how to “wai” through social interaction and Thai “wai” is believed as something good in Thai contexts but may not have significant in other contexts.

Therefore, as discussed above, culture, in this study, refers to beliefs, attitudes and behaviors that have been passed on from generation to the next generation which distinguish individual as a member of a particular group from another. Hence, to avoid miscommunication and cultural clash, people need to learn or get to know their new or unfamiliar culture for better understanding and well acculturating. Furthermore, with the coming of globalization era, people from different cultures are able to contact more easily, so meeting each other can make the culture more complex since people who are from different cultures interact with each other and the conflicts become an inevitable thing. Hence, it is worth investigating the factors and causes of conflicts and way of coping with the conflicts for better cultural management.

Acculturation strategies: Four ways of adjusting to a new culture

Acculturation strategies are an adaptation of overseas students, immigrants, and refugees applying to live in the country where they move in. Acculturation strategies can be divided into four types by Berry (1997) including *integration*, *assimilation*, *separation*, and *marginalization*. As shown in Figure 1, the acculturation model of Berry (1997) is two-dimensional. The dimensions consist of the maintenance of heritage culture and cultural adaptation (relation sought among groups). The maintenance of heritage culture is a kind that immigrants choose to maintain their own culture, also maybe reject the host culture, while cultural adaptation (relation sought among the group) is a kind in which the immigrants decide to adapt to the new culture, and maybe, abandon their own culture.

Cultural Adaptation (relationship sought among groups)		
Maintenance of heritage culture	High	Low
	High	Low
Maintenance of heritage culture	High	Separation
	Low	Integration
Maintenance of heritage culture	High	Marginalization
	Low	Assimilation

Figure1 The two-dimensional acculturation model of Berry (1997)

According to Figure 1, *integration* is a state where people accept both the host and their own culture. They apply their life to the host culture and maintain their own culture. Second, *assimilation* is a state where people accept the host culture, meanwhile refuse their own culture. Third, *separation* is a state of those who prefer to apply their own culture but refuse the host culture. Last, *marginalization* is a state of those who are not interested in any culture whether host or their own culture. As Berry (2001) says the changing of the four strategies based on the bidirectional model, there is depends on two distinctive issues as well. There are the immigrants who accept or are contrary to their own culture, and the immigrants who accept or are contrary to the host culture. That is why these four strategies emerge.

Furthermore, Ryder et. al. (2000) identify that the two-dimensional model is based on two main assumptions. First, is the difference in the individual identity, behavior, or attitude because there are the main factors that influence the culture of humans. Another is the ability of individual multiple cultural identities. That is the more immigrants have multiple cultural identities, it will help them easier to adapt to their new culture. Also, it will make more strength on their adaptation.

Moreover, Berry (2001) admitted that the transformation of acculturation strategies emerges from individual differences: the ability of communication, religion, child raise-up, and lifestyle. At the beginning of arrival in the host society, if they cannot apply their life in any strategies, they will be in a state of “culture shock”. It seems like a negative word that most

people always think about depression, stress, or nervousness. Berry (2001) says that in his opinion it refers to both positive and negative adaptation. It is simply that people might face bad and good adaptation. In addition, Berry, Kim, Power, Young, and Bujaki (1989) found that most immigrants prefer integration strategies for adaptation. Assimilation and separation are the following strategies, whereas marginalization is the last strategy that the immigrants use for adaptation.

Culture Shock

According to Ward, Bochner and Furnham (2020), culture shock is confusing, uncertain, and emotional stress for people who experience a new environment, country, or culture. They will face this feeling when people move to a new country, residence, workplace, even school. Additionally, Furham (2012) describes that it is the feeling of disorientation when people immediately change their culture or lifestyle. The emotion occurred from various factors such as unfamiliar norms, strange food, a different language, and new hometown. Mostly, culture shock can be separated into four-stage: honeymoon stage, culture shock stage, adjustment stage, and adaption stage as demonstrated in Figure 2.

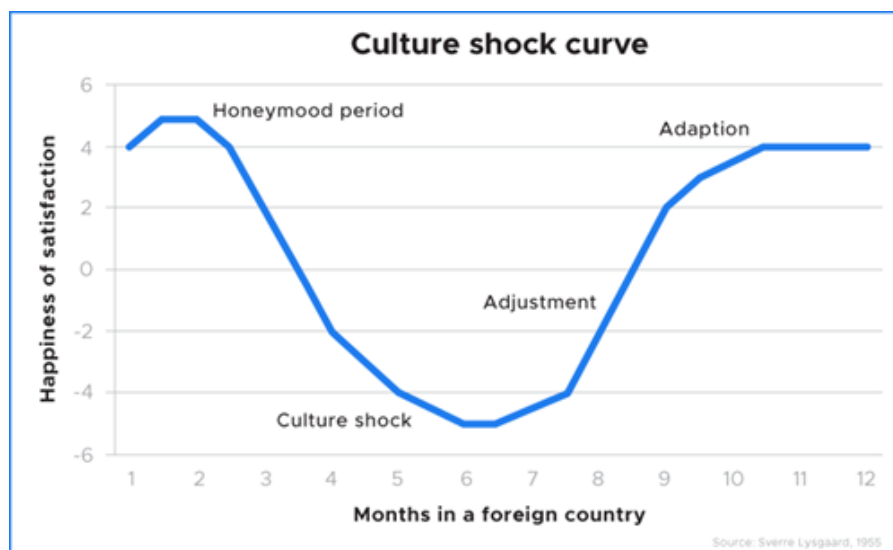

Figure2 Stages of culture shock

According to Figure 2, *honeymoon stage* is the stage that immigrants are joining with the new surroundings. The immigrants will be excited and happy as it is an adventure in their life. For short-term immigration, this stage will be great for them, while long-term immigration

will end and face the next stage. For example, the tourist will be excited about the new place where they visit. And the immigrants will be amazed at their new lifestyle. Next stage is called *culture shock stage*. It is when the immigrants face a new environment, their happiness or joy will be reduced. Then, their boredom, irritation, and confusion will occur. It might be a result of language communication, misunderstanding from different cultures, or a different mindset. The symptom is depression, sickness, and irritation. For example, overseas students might misunderstand different languages then they will be dispirited about their studies. Also, for people who work in a new environment, it might be a barrier to their work. As a result, the immigrants face the stressful and depression. After a certain period of time of experiencing challenges and state of confusion, the immigrants move into adjustment stage. Their depression is reduced, and adaptation skills are increased. As a result, the immigrants feel like it is their home. Sometimes, they might don't understand some manner or culture, but they feel more familiar. So, it will be more convenient for them. Last, adaption stage is when immigrants are better able to adapt to their life and are happier in their new country or environment. Also, they completely understand the new culture. Moreover, their behavior, beliefs, or attitude will be changed in their new culture.

Variables of Immigrants' adaptation

There are many variables for immigrants' adaptation. Period of immigration, cultural distance and ethnocentrism are considered as distinctive variables among scholars.

Period of immigration

Time is an important factor that changes immigrant adaptation. It always changes due to global growth. The period can be divided into two types: long-term, and short-term. For the long-term, it is a term of immigrants or refugees with extensive experience. Since they are immigrating for so long, it is easy to adapt the host culture to their own culture. Short-term, it is a term for overseas students or tourism with short experience. As Lee and Tse (1994) say, the distance of immigrants impacts an immigrant's identity for adaptation.

Cultural distance

Distance of culture means similarity between the host's culture and the immigrants' culture. If they are quite similar, it is easy for immigrants to adapt. For example, Thai people move to China, it is simple for their adaptation than they move to London, which is so much distance between their cultures. "Immigrants with a more intense and cohesive cultural identity will tend to acculturate less" (Juan-Vigaray, Sarabia-Sanchez, & Garau-vadell, 2013, p.116).

Ethnocentrism

When immigrants move into the host country, they will be just a minority in that society. Sometimes, ethnocentrism makes it difficult to adapt to their culture. Therefore, in a high ethnocentrism society, the host culture prefers immigrants to forsake their own culture. This issue led to conflict between majority and minority in that society for adaptation (Bourhis, Moise, Perreault & Senecal, 1997). Therefore, it seems to be a bit racist. The higher ethnocentrism, the more difficult it is to adapt.

Research Methodology

A participant

The participant recruited is a 58-year-old Indian woman who migrated from India and has lived in Thailand for 30 years. She was born in India and had to move to Thailand since her husband got a job offered working in Thailand. Their two kids were brought with them too. She and her family are Hindu. At the time she moved, she was around 30 years old, and she recognized herself as friendly, socialize and kind person. Her children study at an international school in Thailand. Usually, she goes back to India to visit her relatives four times a year. She always keeps in touch with them. Her husband is working at a shipping company in Thailand. And she is working for an organization in Thailand too, where her most colleagues are Thai. Moreover, at her company, the Thai language is widely used for communication. At first, she could not understand a single Thai word; she only speaks Hindi and English languages. Now, she can understand and can use the Thai language for basic communication.

Data collection

Due to the Covid-19 situation, the online in-depth interview was conducted via the ZOOM application for two times. The overall duration of each the interview was approximate one hour. The interviewee was asked for consent of interview recording and the interviews were then transcribed for further investigation.

Data analysis

After transcribing the interview data, content analysis was applied. Also, the concept of acculturation strategies was used to analyzed during the analysis.

Research Findings

The finding obtained from in-depth interviews are described according to the research questions respectively. Ethically, the interviewer is anonymously presented, so to easily identify, the interviewer is presented in an artificial name as “Marah”.

RQ1: What are acculturation strategies used by an Indian migrant living in Thailand?

After interviewing, the acculturation strategies Marah has used can be summarized and explained in terms of two periods of time: *first arrival* and *during the stay*.

1) Acculturation strategies used during the period of her first arrival in Thailand

On Marah’s first period of time in Thailand, separation strategy was often used when she faced with something which is different from what she normally did in her culture. For example, she found Thai foods very different from the Indian ones as statement below.

“When I was in India, I heard that Thai foods are very famous for their flavors, techniques, and styles. Therefore, my first thing that I did after landing was tasting Thai foods. I tried Som Tam (papaya salad) and Tom Yum Kung (spicy soup with prawn) since they are always recommended in many travel websites and books. I thinks I’m not into it because they are too spicy, and I think it’s weird putting raw papaya in a meat dish. You know I suspended having Thai food for a while and kept eating Indian food. I admitted that Indian food contains a lot of spices, but Thai food is hotter in terms of taste.”

Apart from food, language is also a barrier during this period. Marah uses English and cannot understand Thai language at all. This is not a problem until she hired a Thai maid and started working in a Thai company. She narrated that

“I didn’t understand Thai, and I thought, at the first time, this wouldn’t cause a problem since I believed that Thais may use and understand English a least just for communication since English is widely accepted as an international language. I didn’t have any language problem until I hired a Thai maid. Her performances were great, but she couldn’t understand English, and I couldn’t understand Thai as well. Our conversation didn’t go well, and I was a bit tired using a lot of gesture along with my words. With this difficulty, my husband therefore took the role of chatting with the

maid. Moreover, language problem happened not only at my home, but also at my organization. Most of my colleagues are Thai and English seems not to be their priority. At the beginning of my work, I tried to speak English with the hope that they would understand my English.”

However, Thai traditions are favored by Marah, and she employs Integration strategy to acculturate with Thai tradition. This is because cultural distance is low. She told us that

“I enjoy Thai traditions so much especially Songkran, and Loy Krathong. This is because some Thai traditions are similar and occur during the same period. For example, Songkran Day on 13-15 April in Thailand and Vaisakhi on 14 April in India. Vaisakhi is the day that Indian people joy with fun and happiness, as well as celebrating the new year also. Songkran Day is also a day when Thai people celebrate Thai new year. Another one is Loy Krathong and Deepawali. Deepawali is the day that Indian people light the lamp and, play fire to celebrate lord Rama that comes to the world. Thailand also celebrates Loy Krathong at the same period, between October and November. So, I am very happy to celebrate both traditions at the same time.”

In addition to this, there are other issues she was uncomfortable with such as personalities of Thai people, time-oriented issue and sometimes she was discriminated since she is Indian. To elaborate, Thai people, for Marah, are not straightforward person. She sometimes interprets the messages differently. The other issue that shocks her is time orientation when meeting with Thai people. She eagerly told us about time conflict as follow.

“You know, I used to have a meet with my Thai colleague. We agreed to meet at 1 p.m. for important discussion. I quickly did my things at home and left so early in order for being on time. OMG! I had waited her for 30 minutes. She arrived at 1.30 p.m. and pretended that there is nothing. You know, I have never experienced situation like this only one time, but many times with many Thai people. I admitted that I was shocked by this.”

However, after six months of exploring new culture, Marah's life moved to the next phase. She felt more familiar with Thai culture. Some cultures that she struggled with were

relieved based on her duration of living and interaction with locals. The circumstances and the strategies she used in the next phrased are elaborated in the following section.

2) Acculturation strategies used during the period of her stay in Thailand

Marah's life has changed after six months. She started to negotiate and compromise with language, food, and some behaviors. She recognizes the importance of understanding and practicing the host culture. Cultural adaptation facilitates her in socializing and networking. However, she insists that acculturating into new culture or environment does not mean she leaves her root and culture behind and assimilate herself as a member of a new culture. For her, maintaining two cultures is the best way since when she goes back to India, her process of adapting herself back to Indian culture will be much easier.

Marah also gives an interesting and thought-provoking idea on that to be accepted by the host members, or to be accepted as a new member, it is not essential to lose our identities. We can be both and balance both cultures in a particular situation. At the end of interview, Marah told us a memorable statement that

“Today I have roti and curry at home, tomorrow I will eat papaya salad at my office, or I can have pizza in the following day. Again, yesterday I went to mosque; today I can visit a temple. I can't imagine how happy my life would be.”

From her thought and behaviors, it is very obvious that her perspectives and practices are according to integration strategy since she tries to maintain both her home culture and her target one. Also, this can yield an application of its strategies to bridge the cultural gap and cultural conflict as well as to strengthen her flexibility in living in a multicultural community.

RQ 2: How did she deal with challenges or difficulties during her adaptation process?

As mentioned in the RQ1's results, at the beginning of her stay, she faced some difficulties in living in Thailand since there were some differences such as food, language, and lifestyle. To minimize cultural conflict, Marah familiarized herself with Indian culture or what she usually did in her culture. She did not deliver negative judgement towards normative practices in the host country. Marah tried to be open-minded person and interculturally compromised with those who are different from her.

Discussion and conclusion

The aims of this study are to investigate acculturation strategies of an Indian migrant living in Thailand and to investigate how she dealt with challenges or difficulties during her adaptation process. In-depth interview with an Indian migrant living in Thailand was conducted. The results reveal that *separation* and *integration* strategies are predominant. They were used in different situations. Separation strategy is often used during her first six months when Marah faced difficulties and need to avoid cultural conflict. After that, integration strategy is employed since she become competent in dealing with cultural differences.

With the data obtained from the interview, there are some points to be discussed. First, there may be several reasons why assimilation is not the prevalent strategy. Marah's culture and Thai culture are not significantly different. Moreover, she still keeps contacting with her relatives in India. This makes her home culture is not faded. To elaborate, closeness between the original and new culture facilitates the integration in the new culture. This then produces less "behavioral shifts" and reduces the "acculturative stress" (Berry et al., 1987), with consequently fewer levels of psychological problems.

Like Thailand, Indian society put an emphasis on harmony, which leads Indian people to pursue a conflict-free and group-oriented system of human relationships. Therefore, integration becomes inevitable or effortless.

According to Berry et al. (2006), Demographic factors such as age, gender and duration have all been identified as possible sources of variation. In the study of Nesdale, Rooney & Smith (1997) that explores the relationship between ethnic identity and psychological distress in Vietnamese adult immigrants in Australia, it is revealed that women had a stronger drive towards integration than men. Women want to belong to and participate in the majority culture. Nesdale et al. (1997) suggested that both Vietnamese women and men had to cope with rejection and discrimination. Men, however, felt this negative attitude of the majority more strongly than women. This can be assumed that Marah's personality and characteristic help her quickly and effectively acculturate into Thai culture.

Finally, it is noticeable that duration can be an important factor for a migrant's adaptation. The longer he or she stay in the particular culture, the more he or she is familiar with it. From Marah interview, it can be seen that duration can affect who she is. This is explained through the concept of identity. According to Johnstone (2008), identity is often perceived by people as something that is natural (and thus predictable) and, thus, identity can

be considered as something people are born with. Several researchers (Camacho, Minelli & Grosseck, 2012; Delahunty, 2012; Kim, Zheng & Gupta, 2011), nonetheless, perceive identities as something that is plural and dynamic. To elaborate, identity is the dynamic configuration of the defining characteristics of a person (Kim, Zheng & Gupta, 2011), which can also be redefined over time (Coates, 2004) and space (Delahunty, 2012). For instance, a shy boy can become a brave young man, or males can display feminine characteristics, such as being emotionally expressive and sensitive, while some females may exhibit masculine traits, such as being muscular, dominant, and aggressive in certain situations. Given that, even the biological sex can be flexible (Huffaker & Calvert, 2006). Hence, it is unsurprising to learn the following:

identity is not something that one “has”, but rather something that one “does” or “performs” and recreates through concrete exchanges, discourse, and interactions between human beings.

(De Fina, 2011, pp. 265-266)

From De Fina’s idea, it indicates that our identity can be changed depending on what situation we are in and who we are interacting with. Therefore, adhering with who we are in terms of original culture will not facilitate us in acculturation process.

Limitations and Recommendations

Since this study employs a case study, the results may not be generalized to all Indian immigrants living in Thailand. This is because there are various factors to take into consideration while analyzing. Moreover, the interview was not conducted through face-to-face communication that interviewee’s non-verbal communication is overlooked. With this concern, the further studies can be conducted using quantitative approach, but selecting the participants who contain the mutual characteristics should be carefully concerned. Another suggestion is that further studies can be conducted to investigate a comparison between two groups of migrants possessing different cultural backgrounds.

References

- Berry, J. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-34.
- Berry, J., Phinney, J., Sam, D. & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 55, 303-332.
- Berry, J., Kim, U., Minde, T. & Mok, D. (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review*, 21, 491-511.
- Berry, J. W., Kim, U., Power, S., Young, M., & Bujaki, M. (1989). Acculturation attitudes in plural societies. *Applied psychology*, 38(2), 185-206.
- Bourhis, R. Y., Moïse, L. C., Perreault, S., & Senécal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model: A social psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32(6), 369–386. <https://doi.org/10.1080/002075997400629>
- Camacho, M., Minelli, J., & Grosseck, G. (2012). Self and Identity: Raising Undergraduate Students' Awareness on Their Digital Footprints. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 3176-3181.
- De Fina, A., (2011). *Discourse studies: A multidisciplinary introduction*, V. A. Teun, (Ed.). London: Sage, pp. 265-266.
- De Juan-Vigaray, M. D., Sarabia-Sánchez, F. J., & Garau-Vadell, J. B. (2013). The acculturation of international residential tourists and their shopping behaviours. *Tourism management*, 36, 115-118. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.11.017>
- Delahunty, J. (2012). 'Who am I?': Exploring identity in online discussion forums. *International Journal of Educational Research*, 53, 407-420.
- Furham, A. (2012). Culture Shock. *Journal of Psychology and Education*, 7(1), 9-22
- Hofstede, G. (2001), *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*, 2nd ed. Sage, Thousand Oaks, CA.
- Huffaker, D. A., & Calvert, S. L. (2005). Gender, Identity, and Language Use in Teenage Blogs. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10(2), JCMC10211.
- Johnstone, B., 2008. *Discourse analysis*. USA: Blackwell.
- De Juan-Vigaray, M. D., Sarabia-Sánchez, F. J., & Garau-Vadell, J. B. (2013). The acculturation of international residential tourists and their shopping behaviours. *Tourism management*, 36, 115-118.

- Kim, H.W., Zheng, J. R., & Gupta, S. (2011). Examining knowledge contribution from the perspective of an online identity in blogging communities. *Computers in Human Behavior*, 27(5), 1760-1770.
- Kwak, K. (2003). Adolescents and their parents: A review of intergenerational family relations for immigrant and non-immigrant families. *Human development*, 46(2-3), 115-136.
- Lee, W., & Tse, D.K. (1994). Becoming Canadian: understanding how Hong Kong immigrants change their consumption. *Pacific Affairs*, 67(1), 70-95.
- Nesdale, D., Rooney, R. & Smith, L. (1997). Migrant ethnic identity and psychological distress. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 28, 569-588.
- Ryder, A. G., Alden, L. E., & Paulhus, D. L. (2000). Is acculturation unidimensional or bidimensional? A head-to-head comparison in the prediction of personality, self-identity, and adjustment. *Journal of personality and social psychology*, 79(1), 49-65.
- Rosenthal, D. A. (1984). Intergenerational conflict and culture: A study of immigrant and nonimmigrant adolescents and their parents. *Genetic Psychology Monographs*, 109(1), 53-75.
- Statman, M. (2018). Culture Matters to Clients, and It Should Matter to Planners. *Journal of Financial Planning*, 31, 32-34.
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art and custom* (Vol. 2). J. Murray.
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2020). *The psychology of culture shock*. Routledge.

LEARNING THE POY SANG LONG TRADITION THROUGH MIXED MEDIA IN AUGMENTED REALITY (AR)

Nattawat Somdee

Silpakorn University

nattawat_som@g.cmru.ac.th

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

Abstract

Poy Sang Long is a tradition with complex processes and details and difficult to understand. To access and learn the complex informations, the mixed media through augmented reality is needed. This is mixed-method research using the concept of augmented reality and Types of media in augmented reality As its framework. The research area is Mae Hong Son Province. The Sample group consisted of 100 people by purposive selection from youths, students, local people, and community leaders. The research tools were the Media Satisfaction surveys, Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media through Augmented Reality. The data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed that

1) In creating AR applications, each type of media has been blended, including 3D Animation, 2D Motion Graphic, Video, and Figure Models. Users can download the Application to install on their Smartphone with the Android operating system.

2) They were satisfied with AR in the form of mixed media presenting Poy Sang Long tradition at a high level ($\bar{X} = 4.26$ S.D. = 0.68)

Knowledge from this research indicates that using mixed media to create learning materials with Augmented Reality Enhances learning by making it being fun and enjoyable to the users. Various medias encourage better learning than a single one. In addition the research findings can help AR developers applying this research knowledge of Poy Sang Long through mixed media in AR format to other historical presentations.

Keywords: Poy Sang Long, Augmented Reality, Mixed Media

Introduction

Poy Sang Long is a novice ordination tradition that is important to the Tai Yai people, and this is the identity of the Tai Yai people. It is a tradition that every Tai Yai community strictly adheres to from past to present. Classified as the core of the culture-bound to daily life, it has been associated with Buddhism religion for a long time. Each year when the summer There will be a novice ordination for his children, which will have a form and identity that is different from other localities. Poy Sang Long is a beautiful merit-making event. Both the novice and the ordination host known as “Phor Kham, Mae Kham”. In the past, boys were ordained as Sang long, about 7-15 years old and will have the opportunity to study because in the past there was no school like today. When ordained, they will receive a Dharma and Buddhist discipline study. Poy Sang Long is traditionally held for 3 - 7 days, with important ceremonies taking for three days, with the first day being the day of "Rub Sang" it is a ritual that changes the status from a boy to a Sang long, then bring sang long to ask for forgiveness from the sacred and respected elders. The second day is “Wan hae khraw hlu” Or reception day, on the receiving day, there will be a parade of offerings given as alms from the host's house to prepare at the temple. and in the evening, there will be a ceremony “Hong Kwan” (To Wish Good Luck Ceremony). The third day is "Wan Lu" or “Wan Kham Sang” Today there will be a novice ordination ceremony and offerings given as alms which is a change of status from Sang long to “Chao Sang” or “Novice”. (Sriratanaban, T. 2015)

Poy Sang Long, or novice ordination found that the amount of ordination decreased due to the number of births the population and the trend of changing social values and in the past two years, we have had to face the situation of COVID-19 which has affected many dimensions, such as limiting group activities. From surveying the area in Muang District, Mae Hong Son Province, and other districts found that permission for the ceremony is still being carried out but unable to organize activities like before by the consequences, besides the reduced number of ceremonies, it also has a significant impact on tourism because when the Poy Sang Festival is not held make, information dissemination or activities do not appear to be widespread. This is what attracts tourists as well. Both from the television media, and social media that will still be enough to save data in photos and videos, which sometimes may not be enough to convey information or attract tourists, and enhancing the knowledge and understanding of the youth is not as good as they should be Because Poy Sang Long tradition is complicated, must rely on people who live in the area or be the operator to understand the in-depth details. (Rungtawan Uam-in, 2012 and Sanguan Chotisukrat, 1969).

Technology plays an essential role in the daily use of human beings. It is a variable that helps to step into another world. A world that can bring the space at the edge of the horizon to be in front of you in the blink of an eye, AR is the technology that the imaginary world brings to the real world and virtual reality together and in addition, AR or Augmented Reality technology can be applied in various fields. It can be diverse from the application of AR to learning cultural traditions. Students can learn things even if they are not in class. Can create experiences that enable learners to use their abilities and a variety of skills because AR can model complex, incomprehensible knowledge into concrete models. and make it easier for the audience to understand. (inc.com, 2020)

In this research, Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality was developed to apply to traditional learning. It is an approach to learning and truly opens the door to a whole new world. However, there are currently some limitations in the use of this technology. But if in the future, Teachers are now fully utilizing AR technology for teaching activities. Children's learning in the classroom will keep pace with today's ever-changing world. And the most significant benefit will fall on the learner itself.

Implementing Augmented Reality technology to study Poy Sang Long tradition by choosing mixed media to accompany the learning of complex traditions, which will help those who are interested or tourists understandable even if it is not in the actual event, it is also a continuation of Poy Sang Long's traditional arts and culture of the Tai Yai people in Mae Hong Son Province. And this research is considered to create a prototype AR Mixed media so that developers can use this structure to develop for learning media in complex cultures.

Objectives of the research

- 1) To develop media that show the identity of the Tai Yai ethnic group in Mae Hong Son province through the Poy Sang Long tradition using Augmented Reality technology.
- 2) To study the evaluation of using Augmented Reality (AR) for Poy Sang Long Buddhist Ordination, Tai Yai Identity in Mae Hong Son province.

Review Literature

1. Augmented reality is defined as "an enhanced version of reality created by the use of technology to add digital information on an image of something." AR is used in apps for smartphones and tablets. AR apps use your phone's camera to show you a view of the real world in front of you, then put a layer of information, including text and/or images, on top of

that view. Apps can use AR for fun, such as the game Pokémon GO, or for information, such as the app Layer. The Layer app can show you interesting information about places you visit, using augmented reality. (Ptc.com, 2021)

AR is a new technology that will enhance learning for learners and viewers who are interested in learning information conveniently and quickly can be used through Smart Phone because everyone already has by installing the program and using it through the Marker and can access information anywhere, anytime in terms of media access, in this research, The researchers used a form of Marker called Superimposition-based AR (ptc.com, 2021). Which is a form of reading the value from an object. The advantage of this type of marker is that it can read content from shapes such as model figures and display data instantly, combined with a marker-based AR (Heimgartner, J. 2016) that uses still images for video rendering and other motion and animations.

2. The Importance of AR and Education In this era where information can be obtained immediately by a simple search on the internet the method of teaching and screening facts is no longer popular. Instead of dividing learning into theory and practice. Currently, education is transmitted holistically. This includes various formats of a wide range of multimedia content to maintain shorter attention spans of Gen Z learners. By using Augmented Reality in the classroom, great learning and teaching experiences can be offered by replacing the traditional classroom with an interactive and engaging environment. The global market for AR in this study is estimated at \$760.4 million in 2020, expected to reach \$41.8 billion by 2027, growing at a CAGR of 77.2% between 2020 and 2027. The report was published by inc.com (2020). Augmented reality technologies in education provide visualization of learning materials and enable teachers to present interactive learning through a variety of multimedia lessons. While helping students visualize visual information in a real-world environment presented through digital devices such as projectors and interactive whiteboards.

It can be seen that the application of AR in the classroom allows teachers to offer engaging and innovative learning and teaching experiences while maintaining the value of content used in teaching and learning. By interactive learning (Interactive) and seeing the virtual world merged with the natural world, The learning model through AR technology can be developed and replace the traditional classroom very well. Users are self-exploring through knowledge sets created from AR technology.

3. Types of media in augmented reality: media has the ability to put together a presentation of a variety of media by using a computer as the primary device and using a

multimedia presentation software program. (Kidanan Malithong. 2005: 194-196; Linda. 1995: 4-6) when talking about multimedia in augmented reality, it is about information. Content formats that display results in various forms such as text, graphic, full-motion video, animation, sound, etc. If we separate the main categories that are important in the multimedia graphics of Augmented Reality, it can be broken down into four main categories: 1. Graphic 2. Animation & motion 3. Video 4. Mixed media

AR is a technology that supports augmented reality vision by overlaying the image with the appearance of graphics replace in the natural environment, which is now commonly used for teaching and learning, giving information because it can make learning easier to understand, faster, and reduce complex processes the media that is used in learning AR is divided into 1. Graphic 2. Animation & motion 3. Video 4. Mixed media, the researcher sees the importance of using all four forms of media because it supports learning for learners more fun than using only one type of media. Thus, resulting in research of Learning Through Mixed Media in AR.

Research conceptual framework

Accessing complex information in a manner related to cultural traditions through learning with technology. The study, Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality (AR), combines a variety of media with interactive learning to stimulate awareness among learners, as illustrated in the conceptual framework through a Review of literature and data collection, Data and design analysis and measurement and Final Design as the following figure 1.

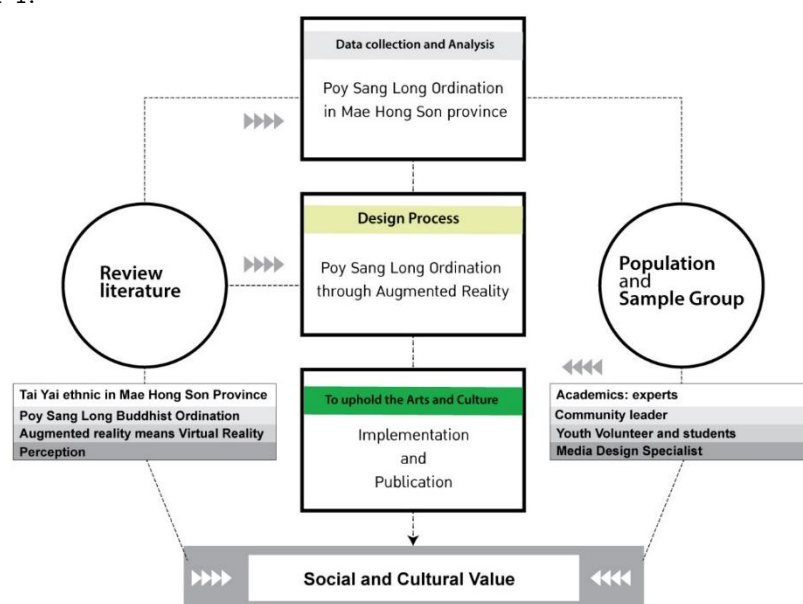

Figure 1 shows Research conceptual Frameworks

Research Methodology

This research is mixed-method research. The research area is Mae Hong Son Province. The research process is divided into three steps as follows:

Phase 1: Review Literature and data collection - purposively focusing on the identity of the Tai Yai ethnic group through the Poy Sang Long ceremony in Mae Hong Son province and the development of AR technology, a design theory that emphasizes the perception of interactive media. The researcher collected data from the study in the textbooks to find information on the history of the Tai Yai ethnic group, The data was collected from interviews with knowledgeable villagers, wisdom teachers, community leaders, and people in Mae Hong Son province.

Phase 2: Data and design Analysis - During the pre-operation stages, various techniques were used: 1) data analysis and content analysis and 2) triangulation analysis. This was to synthesize all the information from phase 1 to generate key concepts for AR media design. Analysis of findings from previous steps to define AR media concept and character design. At this stage, modeling and presentation prerequisites were planned for further evaluation of applications.

Phase 3: Measurement and Final Design - Experts assessed the quality of AR media and the feasibility of being tested on a sample of youth volunteers in Mae Hong Son province by measuring media satisfaction and presenting the results as a mean. Final edits in AR media based on expert proposals and sample groups before the actual use.

The measurements from the sample group were youth, students, local people, community leaders, a sample of 100 people using a Propulsive Sampling. by selecting from people with stakeholders, local youth, and the local people descended from the Tai Yai race who have participated in the tradition or has been continually socially transmitted including community leaders who are knowledgeable and understand the ritual process of Poy Sang Long tradition very well. The research instruments were 1) the media satisfaction measure, Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality, which consisted of 3 parts: Part 1, general information of the respondents, Part 2 information on satisfaction with using the media, part 3, the benefits and further suggestions. Collecting information by visiting the area in Mae Hong Son Province To measure media satisfaction Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality By allowing audiences to try the AR application to learn Poy Sang Long tradition. Data collection period from January to February.

The quantitative data were analyzed by statistics. Part 1 Demographic data of the samples were analyzed by using descriptive statistics, i.e., frequency, percentage. Part 2 media satisfaction data. Analyzed by using descriptive statistics such as Mean and Standard Deviation. Part 3 Recommendations. and the benefits obtained from the use of media Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality It is qualitative data analysis. Use research papers, analyze and synthesize data. then write a descriptive description.

Research results

1. Develop media that show the identity of the Tai Yai ethnic group in Mae Hong Son province through the Poy Sang Long tradition using Augmented Reality Technology.

Studying the content of theoretical papers in which the researcher collects information from various sources and collecting data from textbooks, research papers, academic articles, and interviews to find historical details of the Tai Yai tribe, including the legend of Poy Sang Long tradition as follows the concept of ordination ceremony of the Tai Yai ethnicity Mae Hong Son province concluded that ordination is an important tradition of the Tai Yai. Most popular monks are ordained from the age of 7-12 years, usually, in March, April, and May of every year, and the work is scheduled for 3-7 days. This ordination ceremony in Tai Yai language is called “Poy Sang Long”. Poy Sang Long is a ceremony to celebrate the ordination of a novice in Buddhism of Thai people of Tai Yai lineage found in Mae Hong Son province and in some districts of Chiang Mai province. “Sang” means a novice, Long or “Along” (Rungtawan Uam-in, 2012 and Sanguan Chotisukrat, 1969). Such beliefs and faiths have been passed down and become legends based on the history of Buddhism. In collecting data from told by the Tai Yai community leaders in Pai District, Mae Hong Son province, and the abbot of Wat Jong Klang, Muang District, Mae Hong Son province, they obtained relevant and consistent information.

The developed AR to present Poy Sang Long tradition the process is summarized as follows. From collecting and analyzing data, augmented reality technology presents ethnic Tai Yai identity through the Poy Sang Long ceremony. Mae Hong Son province can be used via Android-powered smartphones as a learning medium for users to study Poy Sang Long legends, rituals, and various details; summarizing the structure of AR media and content is as follows.

1.1 Platform Poy Sang LongAR can be used with any Smartphone or Tablet running the Android operating system. The smartphone is a device that can be carried anywhere. Flexible Fast wireless data connection there is a camera for capturing images or symbols to pass information to the data processor. It makes users convenient because most of them already have smartphones.

1.2 In general, the system will use symbolic images installed at information points when interested persons or tourists bring their smartphones and turn on the camera to capture a picture of the symbol. Then a three-dimensional object will appear, along with an animation talking about the Poy Sang Long tradition ceremony. Along with background music, it can also display videos and animations. Users can interact with the Poy Sang Long AR Platform by selecting an image on the touch screen; the data is shown as an auxiliary scene and can be seen through the smartphone screen. The information displayed as a 3D object or video depends on the content and symbols scanned in the guidebook

1.3 Development of application design Starting from the preparation of the plan, 2D Motion presents the legend, 3D Animation presents ceremonies, Video presents the Poy Sang Long tradition in Mae Hong Son and the process of ordination ceremony details And Model figures to be souvenirs and information about the costume through the use of AR to present Poy Sang Long tradition, then combine the data with Vuforia and display it via smartphone

1.4 The final is to create a Poy Sang long AR application by bringing each media type together in the Unity 3D application. The data within the application consists of the Poy Sang Long AR application linking access to the formal data. Poy Sang Long Legend The video presents various details associated with the marker that has been prepared. The AR application is designed for Poy Sang Long tradition. It presents a variety of rituals, legends, and details, along with sound effects for different situations and changing background music. The presence of information in the right place, especially the diverse stories presented. Stimulates learning as well.

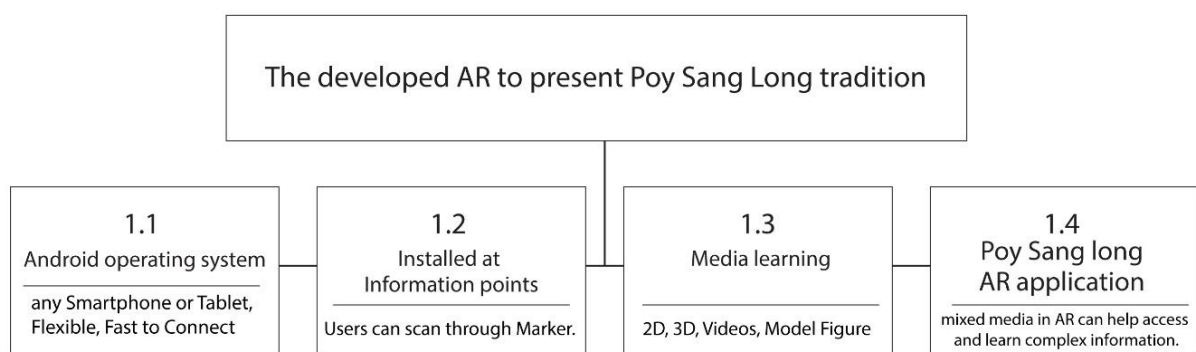

Figure 2 The developed AR to present Poy Sang Long tradition

2. Study the evaluation of using Augmented Reality (AR) for Poy Sang Long Buddhist Ordination, Tai Yai Identity in Mae Hong Son province.

From the research objectives, it can be concluded that developing augmented reality technology to present stories, legends, and beliefs inherited from Poy Sang Long tradition. The results showed the use of AR by presenting mixed media consisting of 2D Motion presenting legends, 3D Animation presenting important ceremonies, Video presenting the atmosphere of Poy Sang Long tradition in Mae Hong Son province. and the details of the ordination ceremony and model figure to be used as souvenirs and information about the costumes through the use of AR to present the Poy Sang Long tradition of the Tai Yai ethnicity Mae Hong Son province. All media can be used anywhere. It makes it easier to access complex content and creates an exciting learning history for people of all ages. Due to the use of various media presented, developing a learning model for Poy Sang Long tradition by using platform mixed media in augmented reality will benefit researchers who can apply the research results to give legends, traditions, and other historical stories and very significantly, this research will help promote the conservation of traditions and spread rare cultural traditions. Make it accessible to interested audiences anywhere, anytime. In media experiments, users had a high level of cognitive performance. Able to learn objectively and understand the content of the media. In addition, users have a high level of intellectual achievement. Can know objectively and understand the range of the press. In addition, the use of AR techniques can also be a positive reinforcement in interactive learning with users who want to learn information by themselves and can also be easily accessed with Smart Phone.

The research tools were the satisfaction questionnaire on using AR media in Poy Sang Long Tai Yai tradition, Mae Hong Son province, consisting of 3 parts: Part 1: Personal data of the respondents; Part 2: Media use satisfaction. AR Poy Sang Long Tai Yai tradition Mae Hong Son province, Part 3: Benefits from using AR media Poy Sang Long Tai Yai tradition Mae Hong Son province Online questionnaires were collected and survey site visits were conducted with a purposive sampling: students, community members, and the community leaders. In Mae Hong Son province, a total of 100 people were used to analyze the data and process the questionnaire with a statistical program. The results of using AR media Poy Sang Long tradition Mae Hong Son province The results showed that satisfaction in using AR media in Poy Sang Long Tai Yai tradition, Mae Hong Son province from a questionnaire by a sample group, namely college students, experts, and people in the community, they were satisfied with AR in the form of mixed media presenting Poy Sang Long tradition. At a high level ($\bar{x} = 4.26$ S.D. = 0.68),

assessing the quality of Poy Sang Long presentation media through AR. They can understand their local traditions. It creates pride in local culture and traditions. In addition, this media helps preserve and carry on the cultural identity of the Tai Yai ethnic group of Mae Hong Son province to be passed on to the next generation.

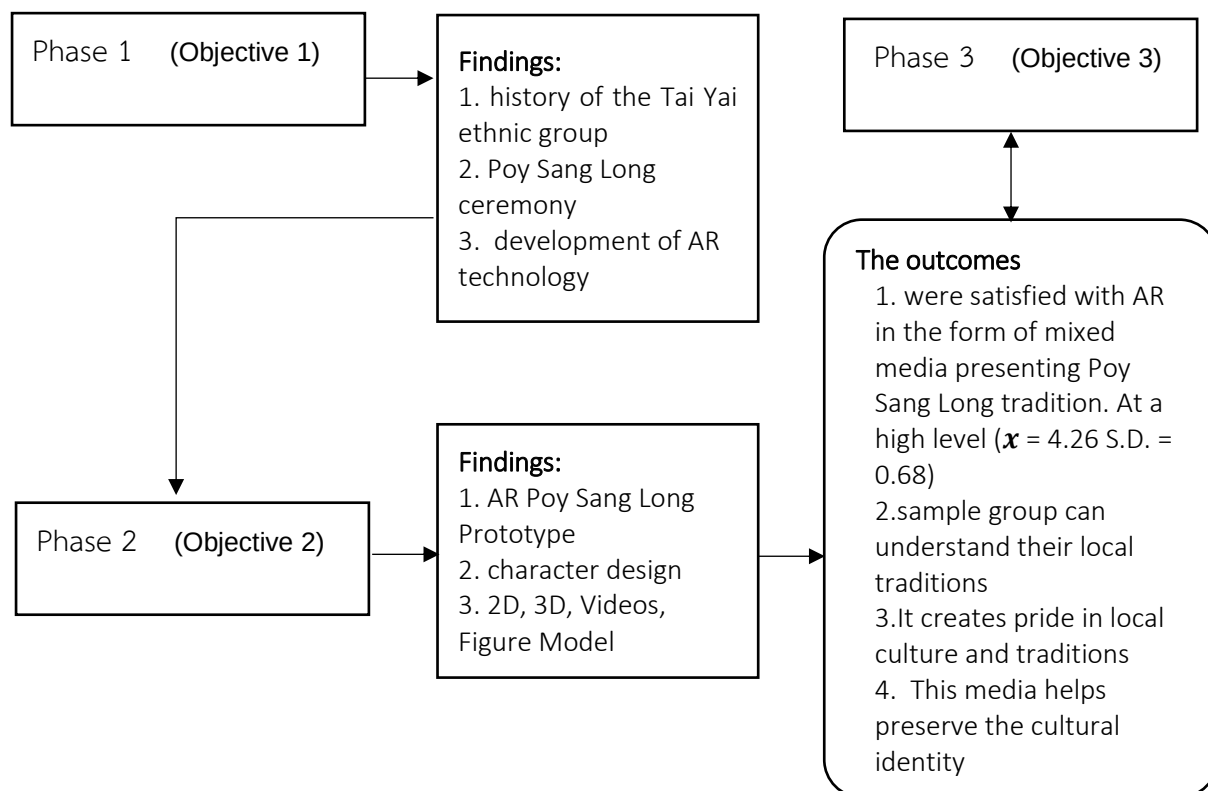

Figure 3 The Findings and the outcomes of AR Poy Sang Long

Discussion of research results

This research found that, after develop media that show the identity of the Tai Yai ethnic group in Mae Hong Son province through the Poy Sang Long tradition using Augmented Reality technology. Develop as a media Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality the researcher uses Marker AR, which uses still images for video display and use for other motion and animations and the use of superimposition-based AR markers that read content from shapes such as Model Figures. The researchers created all four types namely Sang long model figure, novice model figure, male and female Tai Yai model figure to learn about the costumes for the ritual. Results obtained from the media Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality It made it possible for

users to learn the complex Poy Sang Long traditions quickly, fun, and easy to understand. Consistent with the findings of Adi Ferliyanto Waruwu (2015), using AR technology to create The DewataAR app publishes travel information and gives tourists a new experience. To visit tourist attractions, especially temples, this AR development provides information in the form of mixed media, featuring 3D visualizations, 3D animation, and video. Researchers have used Marker-based AR to be effective in their application in DewataAR. The display of tourism object is more attractive because the images are from the brochure which is made as a marker and not fiduciary marker.

The evaluation of using Augmented Reality (AR) for Poy Sang Long Buddhist Ordination, Tai Yai Identity in Mae Hong Son province. It was found that the satisfaction of using the media Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality Overall, it's at a high level. There is feedback from users about using various media to promote learning, including the 2D motion to present the legend of Poy Sang Long tradition, 3D animation to simulate the ordination ceremony, Video to present an overview of the tradition, model figure to present different body equipment for the ceremony, causing awareness by various types of media. They are resulting in stimulating interest in learning complex information as well. It is also accessible to all genders and ages, consistent with Suwichai Phunsa (2018), conducted research on The Development of Augmented Reality for Creative Learning Martial Art of Thai Boxing, which uses 3D animation media to present information about 30 Muay Thai poses. The overall user satisfaction with the media, the opinions on augmented reality media perceptions were found to have the overall opinions at a high level. It makes it known that the presentation of 3D media combined with AR stimulates the interest to enjoy and would like to learn until the end of the lesson. This research technique is to combine the real world with 3D animation.

The new body of knowledge

The researcher has studied the concepts, theories, and related research on the topic. Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media, Augmented Reality, synthesized into a body of knowledge as follows:

1. Ritual

The details of the Poy Sang Long ritual can be divided into 3 parts: preparation for the ceremony, the ceremonial period after the ceremony, and the thank-you ceremony. The details are as follows. During the ceremonial period, the event is usually held for 3-7 days. The important ceremonies will be held for 3 days, with the first day being the reception day (Rab

Sang). It is a ritual that changes the status from a boy to a Sang Long and then brings forgiveness to the sacred and respected elders. The second day is Wan Lae – Kao Lu's kitchen or reception day. On this day there will be a procession of Thai food from the host Sang Long's house to prepare it at the temple and in the evening, there will be a "Hong Kwan" ceremony (Tai Yai blessing ceremony). The third day is Wan Lu or Kham Sang. Today there will be a novice ordination ceremony and offering Thai food offerings which is a change of status from Sang Long to being a Sang or novice

2. Augmented Reality Mixed Media

According to the experimental design, each media type can be subdivided into four classes, namely 3D Animation, 2D Motion Graphic, and Figure Model, by taking the Poy Sang Long tradition from surveying activities occurring in Mae Hong Son province. It can be summarized into the following structure, As shown in Figure 2 as follows:

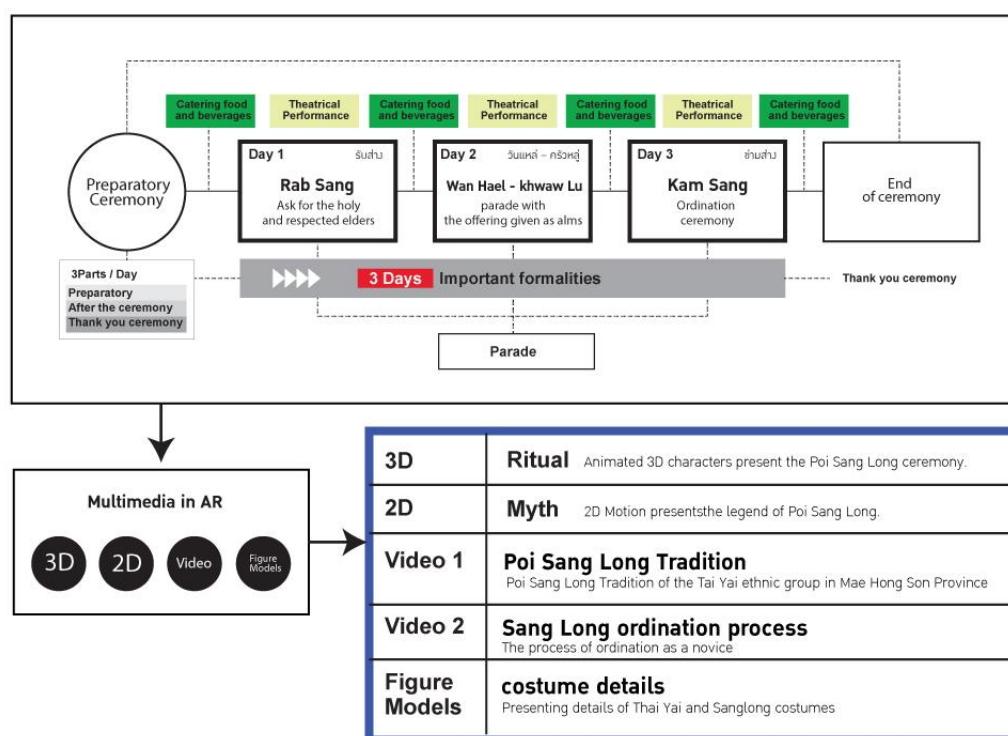

Figure 4 Knowledge structure of research

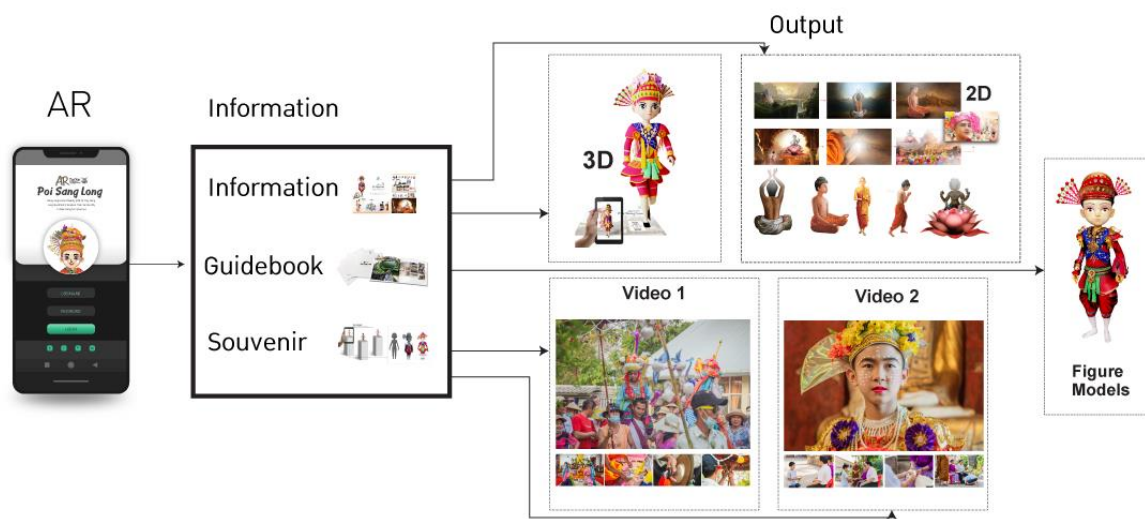

Figure 5 Learning the Poy Sang Long tradition through mixed media in Augmented Reality

The audience or students will understand the Poy Sang Long tradition because the content in AR mixed media format makes it interesting. And promote learning, and AR developers can apply their research knowledge in the Mix Media Poy Sang Long format to use other historical presentations.

Suggestions and Recommendations

Refer the finding of the AR application is designed for Poy Sang Long tradition. It presents a variety of rituals, legends, and details, along with sound effects for different situations and changing background music. The presence of information in the right place, especially the diverse stories presented. Stimulates learning as well.

Firstly, because the application has a relatively large file size, causing delays while using it, a suggestion for further research is to study the technological factors influencing AR. The audience needs to access information easily, quickly, and effortlessly, uncomplicated.

Secondly, the recommendation, this research's limited audience communication tools affected the interactive presentation with operating system limitations in the communication tools. Including the speed of the Internet system that affects the data download.

Thirdly, the sudden epidemic situation causes the operation to be inconsistent with the research plan, and visiting research areas may cause harm to researchers and sample groups, recommendations in the COVID-19 situation, both in data collection and site visits for

media preparation Researchers should be able to maintain working distances and strictly abide by the rules of the governing body for each area.

References

- Adi Ferliyanto Waruwu. (2015). Augmented Reality Mobile Application of Balinese Hindu Temples: DewataAR. *I. J. Computer Network and Information Security*, 2, 59-66.
- Heimgartner, J. (2016). *What Is Augmented Reality and How Can Engineers and Designers Use It?*. Retrieved April 18, 2020, from <https://www.engineering.com/story/what-is-augmented-reality-and-how-canengineers-and-designers-use-it>
- inc.com (2020). Importance of AR Adoption in Education. Retrieved 10 November 2020, <https://inc42.com/resources/importance-of-ar-adoption-in-education/>
- Malithong, K. (2005). *Explanation of Terminology, Computer, Internet, Multimedia*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Phunsa, S. (2014). Applying Augmented Reality Technology to Promote Traditional Thai Folk Musical Instruments on Postcards. In *Proceedings of the International Conference on Computer Graphics, Multimedia and Image Processing (CGMIP2014)*, (pp. 64-68). Kuala Lumpur: Malaysia.
- Ptc.com. (2021). *Augmented Reality*. Retrieved 10 November 2020, from <https://www.ptc.com/en/technologies/augmented-reality>
- Rungtawan, U. (2012). *Ethnography Research Database: Look at the People of Poy Sang Long*. Retrieved May 10, 2020, from http://www.sac.or.th/databases/ethnicedb/articles_detail.php?id=.1177
- Sanguan, C. (1969). *Northern Thai Traditions*. Bangkok: Odeon Store.
- Sriratanaban, T. (2015). Poy Sang Long: Social Symbols and Meaning of Tai Yai in Mae Hong Son Province. *Journal of Thai Studies*, 11 (2), 87-112.

หมู่บ้านรักษาศีล 5 : แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความปรองดอง
สมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

PRECEPTS VILLAGE 5 : CONCEPT AND MODEL OF DRIVING FOR RECONCILIATION AND
RECONCILIATION OF NAKHON PATHOM PROVINCE

พระเทพศาสนานภิบาล (แย้ม อินทร์กรุงเก่า)
Phrathapsatsanaphiban (Yam Inkrungkao)

มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
E-mail: dc.bps@mcu.ac.th

Received 18 November 2021; Revised 21 October 2022; Accepted 24 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดของแมคคินซีร์ การมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลไร้งิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 341 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์หาลดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

(1) แนวปฏิบัติที่ดีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม มีการสร้างเครือข่ายทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเข้มแข็ง ใช้เครือข่ายเป็นฐานนำคนเข้าสู่สัมมาชีพ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างข้อกำหนดของชุมชนมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 บูรณาการทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางศรัทธา ทุนทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในชุมชนเป็นทุนเพื่อการขับเคลื่อนโครงการ (2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม พบว่า โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.41 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ในขณะที่ปัจจัยด้านทักษะความสามารถมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4.17 (3) รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนจังหวัดนครปฐม มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ พื้นฐานต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศีล 5 โดยผู้นำในชุมชนจาก 3 ภาคส่วน ประกอบด้วยภาคสังคม ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม มีภาวะผู้นำในการบริหารภายใต้กลไก 7 ประการ ประกอบด้วยโครงสร้าง ยุทธศาสตร์ ระบบงาน รูปแบบการบริหาร บุคลากร ทักษะความสามารถ ค่านิยม

คำสำคัญ: หมู่บ้านรักษาศีล 5, การขับเคลื่อน, การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์

Abstract

This research paper is an mixed research. No full stop qualitative research and quantitative research applying concept participation and leadership as a research Framework. The area of research is Nakhon Pathom Province. The Sample groups consisted of 341 people corrected by a proportional stratified selection method in Rai Khing Subdistrict, Sampran District, Nakhon Pathom Province. There are 2 kinds of research tools; 1) interview form 2) questionnaires. Data were analyzed by quantitative research. The statistics used consist of percentage values. Mean and Standard Deviation and multiple regression analysis methods qualitative research Use it to analyze content and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

(1) On good practice that affects success in driving the 5 Precepts Village Project in Nakhon Pathom Province, the guidelines are found such as a network building to drive the strengthen work, using network as a base to lead people to livelihood, creating a participatory process to create community requirements to drive the precepts village project 5, integrating cultural capital, social capital, faith capital, economic capital that exists in the community as a project-driven capital. (2) On factors that influenced the success in driving the village project to keep the 5 precepts to strengthen reconciliation in Nakhon Pathom Province, it was found that the overall level was at the highest level. Removed full stop an average of 4.31. When considering each aspect, it was found that structural factors with the highest average of 4.41, followed by strategic factors at 4.37, while the skill factor had the lowest mean at 4.17. (3) On the model of driving the village project to keep the precepts 5 of the Nakhon Pathom community, there is an important component, that is, the foundation must begin with the participation of the people in activities related to the Five Precepts by community leaders from three sectors, namely the Sangha, government and civil society sectors. They have leadership in management under 7 mechanisms, comprising structure, strategy, work system, management style, personnel, skills, abilities, values.

Keywords: The Five Precepts Village, Driving, Promotion towards the Process of Reconciliation.

บทนำ

เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามดำริของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามั่งคลาจารย์ ได้มีส่วนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ และพัฒนากระบวนการลดความขัดแย้งในระดับชุมชน โดยจากการศึกษาของพระเทพปริยัติเมธี, ดร. (2558) เรื่อง “กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิถีการชำระอธิกรณ์” นั้น ได้สะท้อนบทบาทสำคัญขององค์กรทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถ

เชื่อมโยงหลักการและกระบวนการทางพระพุทธศาสนา ต่อการยุติความรุนแรงทางความคิดอันเป็นต้นกำเนิดของปัญหาความแตกแยกในสังคมไทยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนด้วยกลไกของหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นพุทธวิธีที่สำคัญของการตอบสนองกระบวนการในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ตลอดจนการผลักดันให้องค์กรทางศาสนา สามารถเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น องค์กรทางพระพุทธศาสนาได้ปรับบทบาทเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อน โดยให้ความสำคัญแบบองค์รวม กล่าวคือสร้างความร่วมมือในชุมชนเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการดำเนินงานเกิดจากภูมิปัญญาและการประยุกต์หลักพุทธธรรมพื้นฐานที่เหมาะสมกับการพัฒนาของชุมชนนั้นๆ ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นที่ยอมรับทั้งจากหน่วยงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นและประชาชน ด้วยปัจจัยที่ไม่มีการครอบงำทางความคิดจากองค์กรใดเฉพาะ อีกทั้งความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่นนั้น ยังเป็นกลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยอยู่เช่นกัน

การนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ลงไปยังหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดความปรองดองของประชาชนในชุมชนตามเจตนารมณ์ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และดำริของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มาเป็นกฎพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน แต่ก็เกิดปัญหาในการปฏิบัติอันเนื่องจากกลไกที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนมุ่งให้เป็นภารกิจของภาครัฐ แต่รัฐกลับทำงานในวงกว้างในเชิงประชาสัมพันธ์มากกว่า เช่น การแจกคู่มือ และป้ายสัญลักษณ์ของโครงการ เป็นต้น แต่ในขณะที่การสร้างความตระหนักให้คนดำรงตนอยู่ในศีล เป็นเรื่องของการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับศีล 5 ภารกิจดังกล่าวจึงสลับกลับไปเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสแบบเสียไม่ได้ ทั้งโดยความเกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งโดยสนองดำริของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า วัดจึงต้องเข้ามารับหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนโครงการ และดำเนินการไปอย่างไม่มีทิศทางขาดความเป็นเอกภาพ เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นโครงการแต่ละพื้นที่ ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกัน

ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนมีหลากหลายประการที่เกิดจากผลของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในอดีต ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน อีกทั้งมีปัญหาที่เกิดจากการละเมิดศีล 5 ของประชาชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการทะเลาะวิวาท ปัญหาการตั้งครุฑก่อนวัยอันควร ปัญหาการติดสารเสพติดและการดื่มสุรา ปัญหาเหล่านี้เป็นสนิมกัดกร่อนความเข้มแข็งของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความอ่อนแออย่างเด่นชัด

จากที่มาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันถือว่าเป็นหลักการที่เป็นสากลคือ ศีล 5 ไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในรูปแบบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะก่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาบทบาทของวัดและองค์กรทางพระพุทธศาสนา เพื่อการจรโลงคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมการสร้างสังคมสมานฉันท์และสันติสุขอย่างยั่งยืนนั้น อีกทั้งถือเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เป็นรูปธรรมยิ่ง

ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “หมู่บ้านรักษาศีล 5 : แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม” นี้ จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อค้นหารูปแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยการถอดบทเรียนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ และนำผลไปปรับใช้ในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนโดยขยายผลในพื้นที่นาร่องโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองนโยบายการสร้างความปลอดภัยและสันติสุขของรัฐบาลและคณะสงฆ์ไทย ที่จะร่วมมือกันพัฒนาชุดความรู้ที่อิงกับการบูรณาการหลักการวิชาการ เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและชุมชนไทย ให้เข้าใจหลักการและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่าง “อยู่เย็นเป็นสุข” ร่วมกันได้ตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการบริหารตามตัวแบบ 7's Mckinsey ประกอบด้วย ปัจจัยด้านโครงสร้าง ด้านยุทธศาสตร์ ด้านระบบงาน ด้านรูปแบบการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านทักษะความสามารถ และด้านค่านิยม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในการบริหารโครงการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “หมู่บ้านรักษาศีล 5 : แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยมุ่งศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเด็นการถอดบทเรียนความสำเร็จที่ผ่านมาและศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการ จึงทำการทบทวนประมวลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมากำหนดเป็นกรอบความคิด (Conceptual Framework) สันเคราะห์เป็นประเด็นการวิจัย ดังต่อไปนี้

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

การวางแผนขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นระบบ กลไก และมีความชัดเจนในการนำแผนงานนี้ลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ได้วางไว้ทั้งกระบวนการ สามารถสนับสนุนหน่วยงานที่อยู่

ในระดับปฏิบัติการกับชุมชน ใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม การลงสำรวจพื้นที่ชุมชนต้นแบบในครั้งนี้ ยังพบอีกว่า ขั้นตอนการทำงานที่ถูกออกแบบมาจากส่วนกลาง และมีการสั่งการมาตามลำดับนั้น ในบางแห่งไม่สามารถนำนโยบายและวิธีการดำเนินการลงสู่การปฏิบัติได้ รายงานผลตามกรอบเวลาซึ่งมีสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น แต่ละองค์กร ชุมชนมีความแตกต่างกัน ทางด้านเชื้อชาติและศาสนา มีความพร้อมและปัจจัยสนับสนุนต่างกัน ในประเด็นสำคัญแต่ละชุมชนประชาชนมีต้นทุนคุณธรรมและจริยธรรมต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ได้ พบว่า ยังมีความพยายามที่พัฒนาให้โครงการนี้สามารถเดินหน้าไปได้ เพราะต่างให้ข้อคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า เป็นโครงการที่เป็นการปลูกฝังสำนึกดีให้แก่ประชาชน โดยไม่ประมาทในการใช้ชีวิต ส่งเสริมให้ครอบครัว องค์กร ชุมชน เกิดสุขได้จริงตามลำดับ

วิธีดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

เพื่อให้การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีกลไกการทำงานที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงถูกกำหนดให้มีวิธีการดำเนินโครงการอย่างเป็นรูปธรรม ที่สามารถวัดและประเมินผลประสิทธิภาพการทำงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (1) ให้วัด กำหนด ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชนเปิดรับสมัครประชาชนเข้าร่วมโครงการฯ หากมีประชาชนเข้าร่วมโครงการฯ ตั้งแต่ 50 เปอร์เซนต์ขึ้นไป ให้แจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 (2) หมู่บ้านที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว สามารถขอรับแผ่นป้ายไม้หมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อติดตั้ง ณ หมู่บ้านของตน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ (3) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้จัดสรรงบประมาณประชาสัมพันธ์ เชิญชวนประชาชนทั่วประเทศเข้าร่วมโครงการ โดยได้จัดทำป้ายไวนิลประชาสัมพันธ์ส่งไปยังวัดทุกวัดทั่วประเทศ (4) ขณะเดียวกันก็มีสถานศึกษา โรงเรียนต่างๆ ขอเข้าร่วมโครงการด้วย ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานกลางโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (วัดปากน้ำ) ก็ได้จัดทำป้ายไวนิลให้โรงเรียนที่ขอมาทั่วประเทศเช่นกัน (5) สำหรับหมู่บ้านที่ดำเนินการไปแล้ว มีประชาชนเข้าร่วมโครงการมากกว่าร้อยละ 80 ให้แจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดทราบ เพื่อทางส่วนกลางจะได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปประเมิน และจัดทำโล่ประกาศเกียรติคุณ เพื่อมอบให้หมู่บ้านนั้นต่อไป

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดนครปฐม

โดยคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยราชการต่างๆ ได้นำหลักของศีล 5 เข้าถึงประชาชนทุกระดับ ทุกพื้นที่ในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” มีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อสันติสุขของประเทศชาติ อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น ทั้งนี้เป็นภารกิจที่ดำเนินการตามระเบียบมหาเถรสมาคมและสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในช่วงเวลาที่ผ่านมา จังหวัดต่างๆ ซึ่งมีเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ ได้ดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการในหลายพื้นที่ทุกภาคส่วน ขยายผลการดำเนินงานลงสู่ระดับครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยมุ่งหวังให้ประชาชนในชาติมีความรัก และเทิดทูลสถาบันชาติ ศาสนา

พระมหากษัตริย์ และเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองของประชาชนในชาติ โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนา ทั้งได้กำหนดแผนการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะเร่งด่วน (มิถุนายน - สิงหาคม 2557) จะต้องให้มีการลงนามข้อตกลงในการขับเคลื่อนการดำเนินการโครงการครอบคลุมทุกพื้นที่ ระยะปานกลาง (ตุลาคม 2557 - กันยายน 2558) จะต้องประชาสัมพันธ์ รมรงค์เชิญชวน ให้พุทธศาสนิกชน ครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงาน สมัครเข้าร่วมโครงการและรักษาศีล 5 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวน พุทธศาสนิกชน/หมู่บ้าน/ชุมชน และระยะยาว (ตุลาคม 2558 - กันยายน 2560) จะต้องประชาสัมพันธ์ รมรงค์เชิญชวน ให้พุทธศาสนิกชน ครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานฯ สมัครเข้าร่วมโครงการ และรักษาศีล 5 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนพุทธศาสนิกชน/หมู่บ้าน/ชุมชนและมืองค์เครือข่ายปกป้อง พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

ในขณะนี้การขับเคลื่อนโครงการฯ ได้เริ่มเข้าสู่ระยะที่ 3 ซึ่งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้มีการ รมรงค์ประชาสัมพันธ์และเชิญชวนพุทธศาสนิกชนสมัครเข้าร่วมโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวน พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ และดำเนินการเชิงคุณภาพโดยเฉพาะการขับเคลื่อนและการดำเนินงานโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดนครปฐม จากผลการรับสมัครพุทธศาสนิกชน เข้าร่วมโครงการและรักษาศีล 5 ก่อนการกำหนดลงพื้นที่ตรวจติดตาม ระหว่างเดือนมิถุนายน 2557 - 2558 จังหวัดนครปฐมมีผู้สมัครเข้าร่วม เพียงร้อยละ 45 ของประชากรทั้งหมด จะเห็นได้ว่าผลการขับเคลื่อนโครงการฯ พร้อมทั้งพบสภาพปัญหาและ อุปสรรคในการขับเคลื่อนโครงการในระดับจังหวัดหลากหลายประการ

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ ประชาชนในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยกำหนดคุณสมบัติเฉพาะประชาชนที่เป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำนวน 2,292 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดปัจจัย 7 ประการของแมคคินซี (McKinsey's 7S) แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และหลักศีล 5 ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .772 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 3) การสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในประเด็นเกี่ยวกับกลไกในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ภายในชุมชน การสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อน การพัฒนากิจกรรมในการขับเคลื่อนของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 - พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผล ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ

(Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. แนวปฏิบัติที่ดีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม ผลการถอดบทเรียนในการดำเนินงานที่คิดว่าสามารถนำไปใช้ได้หรือสามารถนำไปเผยแพร่ได้ ประกอบด้วย (1) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องมีการฝึกกำลังอย่างเหนียวแน่นของเครือข่ายทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเข้มแข็ง และเกิดผลในการเปลี่ยนแปลงชุมชนอย่างชัดเจน อีกทั้งต้องทำงานภายใต้เครือข่าย ใช้เครือข่ายเป็นฐานนำคนเข้าสู่สัมมาชีพ (2) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องมีความเห็น และการยอมรับความเห็นร่วมกัน (3) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ผู้นำชุมชนทุกกลุ่ม ทุกประเภทองค์กร ทุกระดับต้องมีจิตอาสาและเป็นแบบอย่างในการเข้าร่วมโครงการ (4) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนจะต้องมีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างข้อกำหนดของชุมชนมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (5) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางศรัทธา ทุนทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในชุมชนเป็นทุนเพื่อการขับเคลื่อนโครงการ (6) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องมีการจัดกิจกรรม การทำงานโดยต้องมองปัญหาของชุมชนเป็นตัวตั้ง และต้องไม่กระทบต่อวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ทำอย่างสร้างสรรค์โดยเปลี่ยนแปลงในแบบที่เขาไม่รู้สึกรับผลกระทบ (7) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องขับเคลื่อนในแนวระนาบและสร้างกลไกในการขับเคลื่อนจากอุดมการณ์ศรัทธา ทั้งนี้ในชุมชนต้องมีระบบความเคารพศักดิ์สิทธิ์และผู้นำทางจิตวิญญาณในชุมชน (8) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องมีการจัดทำคู่มือที่ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน กิจกรรมและตัวชี้วัดในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน (9) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องมีความสื่อสารเพื่อความเข้าใจในแนวทางการขับเคลื่อน และใช้รูปแบบ “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” เพื่อการยอมรับในการเข้าร่วมโครงการของประชาชน (10) การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องทำจากใกล้ตัวในบริบทพื้นฐาน แล้วขยายไปสู่ไกลตัวหรือส่วนรวมในบริบทที่ซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งต้องมีความหลากหลายในการขับเคลื่อน ไม่ติดกรอบด้วยตัวชี้วัดจากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของพื้นที่ ผสานคติความเชื่อ นิทาน เรื่องเล่า บทเพลงต่างๆ เข้าเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐมโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.41 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ในขณะที่ปัจจัยด้านทักษะความสามารถมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4.17

3. รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดนครปฐม มีจุดเริ่มต้นจากมติมหาเถรสมาคม และเจตนารมณ์ของ คสช. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ มหาเถรสมาคมได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการเพื่อกำกับให้โครงการดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ได้สร้างกลไกในการขับเคลื่อนขึ้นมาในฐานะเป็นระเบียบมหาเถรสมาคม พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อน กำกับ ติดตามและประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ ในส่วนกลไกเชิงสถาบัน มหาเถรสมาคมได้มอบหมายงานขับเคลื่อนโครงการไปตามลำดับสายการบังคับบัญชา ตั้งแต่เจ้าคณะภาค 3 ลงไปถึงเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสจังหวัดนครปฐม ฝ่ายภาคราชการ มหาเถรสมาคมร่วมกับรัฐบาลได้มอบหมายให้ส่วนราชการเข้ามาสนับสนุนงานขับเคลื่อนโครงการ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในส่วนกลาง ประกอบด้วยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกรมการศาสนา ถ่ายทอดภารกิจลงไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐมไปจนถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม และผู้ใหญ่จังหวัดนครปฐมร่วมสนับสนุนคณะสงฆ์ในชุมชนในการดำเนินงาน ในพื้นที่ก็เป็นความร่วมมืออย่างเหนียวแน่นของเครือข่ายการทำงานที่เริ่มต้นจากคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครปฐมร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรชุมชนทั้งองค์กรเชิงวัฒนธรรม องค์กรอาชีพ และองค์กรเยาวชน โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำให้เกิดแนวทางในการทำงานคือ “ผสมผสานกิจกรรม ทำสิ่งใหม่ ใส่ใจปัญหา พัฒนาสู่ความปรองดอง”

รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนจังหวัดนครปฐมที่จัดระบบเป็นองค์กรร่วมนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ พื้นฐานต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศีล 5 โดยผู้นำในชุมชนจาก 3 ภาคส่วน ประกอบด้วยภาคสังคม ภาคธุรกิจ และภาคประชากิจ จะต้องมีการประสานผู้นำในการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ภายใต้กลไก 7 ประการในการบริหาร ประกอบด้วยโครงสร้าง ยุทธศาสตร์ ระบบงาน รูปแบบการบริหาร บุคลากร ทักษะความสามารถ ค่านิยม โดยแนวทางในการขับเคลื่อน 6 แนวทาง ประกอบด้วย 1. การธำรงรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ 2. ส่งเสริมให้ประชาชนดำรงตนอยู่ในศีล 5 3. การบังคับใช้ข้อกำหนดของชุมชนอย่างเคร่งครัด 4. ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม 5. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีต่อกัน 6. ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพ(กายและจิต)ดี เมื่อทุกองค์ประกอบภายในชุมชนเชื่อมประสานขับเคลื่อนพลังความเป็นชุมชนศีล 5 ไปในทิศทางเดียวกันและเป็นเอกภาพ จะส่งผลให้เกิดชุมชนที่พึงปรารถนาตามที่ประชาชนคาดหวัง 3 ประการ คือ 1. เป็นชุมชนที่หลอมรวมอย่างเข้มแข็งด้วยวัฒนธรรม 2. เป็นชุมชนปลอดภัยและ 3. เป็นชุมชนรักษาศีล ปฏิบัติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐมโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์ ในขณะที่ปัจจัยด้านทักษะความสามารถมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของนรินทร์ แจ่มจรัส (2550: 12) ซึ่งกล่าวว่า โครงสร้างคือ โครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการโดยมีการรับคนให้เข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการจัดองค์กรต้องมีความชัดเจนในเรื่องวัตถุประสงค์ขององค์กร ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ กฎระเบียบที่บุคลากรจะต้องปฏิบัติตาม รวมทั้งความสามารถในการปรับเปลี่ยน บทบาทโครงสร้าง การจัดโครงสร้างองค์กรที่จะช่วยบุคลากรทราบขอบเขตของงานและความรับผิดชอบ มีความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว

ส่วนความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม

1. ประชาชนได้รับประโยชน์และเกิดความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน

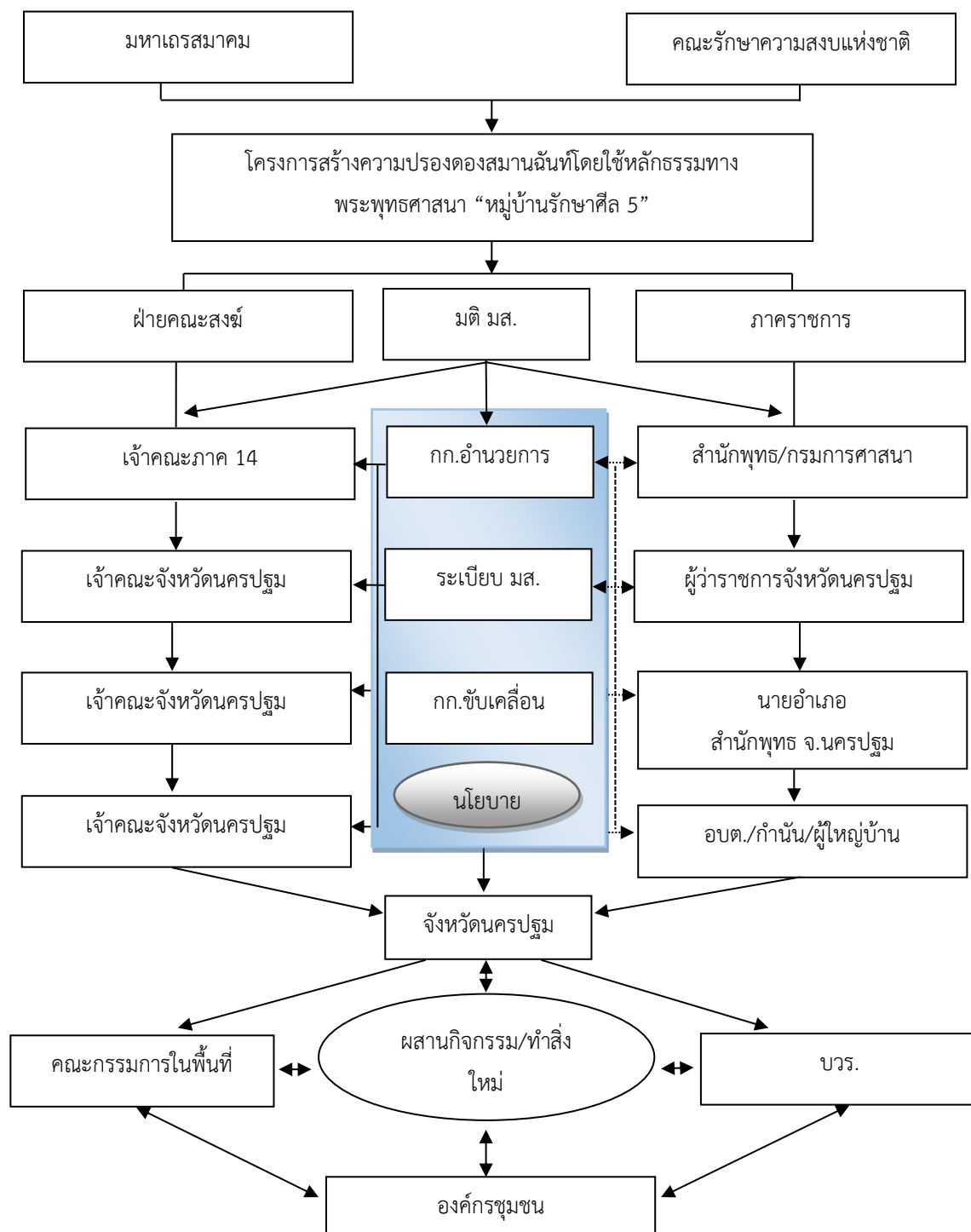
ความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม ด้านประชาชนได้รับประโยชน์และเกิดความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการเสริมความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน สามารถลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน และมีการเสริมสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของพระมหาภุชญา กิตติโสภณ (2558: 194) ซึ่งพบว่า ศีล 5 เป็นเครื่องมือในการสร้างความปรองดอง โดยสามารถเริ่มจากการสร้างความปรองดองในจิตใจของแต่ละคนก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และ งบประมาณ (Budgeting) โดยผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 6 ประการคือ หลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักความเสียสละ จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชนอย่าง แท้จริง

2. การยกระดับคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5

ความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สามารถลดปัญหาการเสพยาเสพติด การลักขโมย การดื่มสุรา และการทะเลาะวิวาทในครอบครัว

ลดปัญหาการทะเลาะกับผู้อื่นเป็นผลมาจากเหล่า และสามารถลดการจำหน่ายสิ่งเสพติดเช่น เหล้า บุหรี่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสาริกา หาญพานิชย์ (2558: 45) เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการพบว่า ประชาชนซึ่งประกอบไปด้วยปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มผู้นำชุมชนได้รับอิทธิพลจากการรักษาศีล ส่วนใหญ่มีระเบียบวินัยและรักษากฎกติกาของกลุ่มโครงการที่ตนเข้าร่วม ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความสุข โดยเฉพาะหลักปฏิบัติที่เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของคนแต่ละคนได้แก่ศีล 5 ดังนั้นการที่เกษตรกรในชุมชนบ้านดงบัง ปฏิบัติธรรมตามหลักศีลธรรม ทำให้คนในชุมชนล้วนแต่ประพฤติดีทั้งกาย และทางวาจา เคารพในกฎระเบียบ ทำให้ชุมชนไม่มีปัญหาการขัดแย้งหรือ การขัดใจกัน

สรุปองค์ความรู้

จากภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดนครปฐม มีจุดเริ่มต้นจากมติมหาเถรสมาคม และเจตนารมณ์ของ คสช. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ มหาเถรสมาคมได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการเพื่อกำกับให้โครงการดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ได้สร้างกลไกในการขับเคลื่อนขึ้นมาในฐานะเป็นระเบียบมหาเถรสมาคม พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนฯ เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อน กำกับ ติดตามและประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ ในส่วนกลไกเชิงสถาบัน มหาเถรสมาคมได้มอบหมายงานขับเคลื่อนโครงการไปตามลำดับสายการบังคับบัญชา ตั้งแต่เจ้าคณะภาค 14 ลงไปถึงเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสจังหวัดนครปฐม ฝ่ายภาคราชการ มหาเถรสมาคมร่วมกับรัฐบาลได้มอบหมายให้ส่วนราชการเข้ามาสนับสนุนงานขับเคลื่อนโครงการ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในส่วนกลางประกอบด้วยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกรมการศาสนา ถ่ายทอดภารกิจลงไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐมไปจนถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม และผู้ใหญ่จังหวัดนครปฐมร่วมสนับสนุนคณะสงฆ์ในชุมชนในการดำเนินงาน ในพื้นที่ก็เป็นความร่วมมืออย่างเหนียวแน่นของเครือข่ายการทำงานที่เริ่มต้นจากคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครปฐมร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรชุมชนทั้งองค์กรเชิงวัฒนธรรม องค์กรอาชีพ และองค์กรเยาวชน โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำให้เกิดแนวทางในการทำงานตามที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตว่า “ผสานกิจกรรม ทำสิ่งใหม่ ใส่ใจปัญหา พัฒนาสู่ความปรองดอง”

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของจังหวัดนครปฐม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ 1) ส่งเสริมแนวทางการขยายผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปสู่ครอบครัวรักษาศีล 5 สถานศึกษารักษาศีล 5 ภาคเอกชนรักษาศีล 5 ส่วนราชการรักษาศีล 5 หรือองค์กรอื่นๆ ที่สามารถกำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สามารถยกระดับความสำนึกในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความยอมรับในความแตกต่าง การอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรม การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเคารพในความเสมอภาคและความเท่าเทียม 3) มี ก า ร ปฏิบัติการเพื่อทลายความเชื่อในอุดมการณ์ทางการเมืองแบบแบ่งฝักแบ่งฝ่ายจนเกิดความขัดแย้งในอดีต โดยใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับกรอบของศีล 5 เป็นกิจกรรมปฏิบัติการ 4) ศึกษากรณีของผู้ที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 แล้วหันหลังให้กับอบายมุข กลับเข้าสู่การดำเนินชีวิตตามปกติประกอบสัมมาชีพจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยควรเลือกจังหวัดละ 1 ท่านเพื่อเป็นบุคคลต้นแบบการรักษาศีล 5 5) พัฒนาชุดความรู้เพื่อการฝึกอบรมวิทยากรหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่มีเนื้อหาทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติโดยเน้นการสร้างชุดความรู้ทักษะการบริหารและการวิจัยชุมชน

โดยควรให้ความสำคัญกับ 1) ภาครัฐโดยเฉพาะรัฐบาล ควรส่งเสริมให้คณะสงฆ์ดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่องหรือสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมงานที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยวัดและพระสงฆ์ โดยการสนับสนุนทรัพยากรการบริหาร

ทั้งในด้านงบประมาณและการสร้างระบบกลไกในการดำเนินงาน 2) มหาเถรสมาคม พร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแผนในการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชน ไม่จำกัดเฉพาะเพียงหมู่บ้านเท่านั้น แต่ให้ก้าวไปสู่หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรเอกชน กองทัพและองค์กรที่มีปริมาณมวลชนจำนวนมาก เพื่อให้การรักษาศีล 5 เป็นวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทย 3) มหาเถรสมาคม ควรสนับสนุน ส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จนประสบความสำเร็จ ได้รับการสรรเสริญยกย่องและความสำคัญในการได้รับสมณศักดิ์ตามควรแก่ฐานานุกรม 4) มหาเถรสมาคมควรใช้ตัวแบบการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดนครปฐมมีสร้างชุดความรู้เพื่อใช้ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพื้นที่อื่นๆ โดยควรเริ่มต้นจากการกำหนดให้ 1 จังหวัด 1 หมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ จากนั้นจึงดำเนินการขยายผลในภายหลัง

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ 1) รัฐบาลและมหาเถรสมาคมควรส่งเสริมให้หมู่บ้านสร้างข้อกำหนดชุมชนที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในชุมชนมาบังคับใช้เพื่อเป็นกติกาพื้นฐานของชุมชน และเพื่อให้กติกาดังกล่าวมีความศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนยอมรับด้วยจิตวิญญาน อาจจะผูกข้อกำหนดเข้ากับศูนย์กลางความศรัทธาของชาวบ้าน เพื่อใช้เป็นกรอบจริยธรรมของชุมชน 2) มหาเถรสมาคม ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานทางคณะสงฆ์มารองรับการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และเร่งพัฒนาพระสงฆ์แกนนำที่สามารถนำแนวคิดการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปผลักดันขยายผลในแนวทางอื่นๆที่สามารถดำเนินการได้ 3) จากผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ขาดทักษะการบริหารโครงการและการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในรูปแบบของการจัดทำบันทึกข้อตกลง หรือ MOU จึงควรเร่งพัฒนาทักษะความรู้ด้านการบริหารโครงการแก่พระสงฆ์โดยเฉพาะระดับเจ้าอาวาสทั้งกลยุทธ์ในการบริหารโครงการและกลยุทธ์ในการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก รวมทั้งทักษะอื่นๆ เช่น การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการบริหารจัดการข้อมูล เป็นต้น 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประเมินความสำเร็จที่แท้จริงของโครงการที่ผลลัพธ์เกิดอะไรขึ้นบ้าง ที่ผ่านมามีคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ ลงไปตามพื้นที่ต่างๆ แต่ยังไม่ได้สะท้อนภาพความสำเร็จที่ชัดเจนจากการกำกับติดตามประเมินของคณะกรรมการเหล่านั้น 5) ควรเร่งดำเนินการในการสร้างอาสาสมัครพุทธศาสนาเพื่อทำงานในเชิงเครือข่ายในการขับเคลื่อนฯ และกำหนดให้หมู่บ้านที่มีอาสาสมัครมีเครือข่ายเข้มแข็ง ขยายผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้จนเกิดเป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของหลักศีล 5 แล้วก็ประกาศให้เป็น “หมู่บ้านที่มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำหมู่บ้าน” และขยายผลไประดับตำบล อำเภอและจังหวัดต่อไป

References

- Jamchamrat, N. (2007). *Organization Development*. (5th edition). Bangkok: Human Capital Development Center.
- Phra Theppariyatimathi, Dr. (2015). “*The process of reconciliation in Thai society according to the Buddhist method of paying Athikorn*”. (Doctor of Philosophy Thesis Department

of Public Administration). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Mahakritsada Kittisopano (Sae Lee). (2015). *Creating Reconciliation by driving the 5 Precepts Village Project in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province*. (Research report). Phra Nakhon Si Ayutthaya: Buddhist Research Institute Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Hanpanich, S. (2015). *“An Analysis of the Model for the Development of Buddhist Integration of Quality of Life”*. (Doctor of Philosophy Thesis Buddhism). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ
ในจังหวัดกาญจนบุรี
INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE FOOD CONSUMPTION
BEHAVIORS OF OLDER PERSONS IN KANCHANABURI PROVINCE

พระเทพปริยัติโสภณ (ปัญญา ครุทวงศ์)
Phrathappariyatsophon (Panya Krutwong)
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
E-mail: cio.pravit@gmail.com

Received 12 November 2022; Revised 21 October 2022; Accepted 21 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 432 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารด้านกัลยาณมิตตตา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ในขณะที่หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารด้านอินทริยสังวร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ในขณะที่ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ทักษะเกี่ยวกับข้อเสนอแนะโดยการเน้นย้ำในการให้ความรู้ทางด้านความเชื่อในเรื่องการกินสมุนไพรหรืออาหารป่าบางประเภทเพื่อการบำรุงร่างกาย มีการสร้างกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว และให้ความรู้แก่บุตรหลานในการซื้ออาหารที่มีสีสันทารับประทานมาฝากผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, การส่งเสริมพฤติกรรม, การบริโภคอาหาร

Abstract

The research paper is a mixed research Employed by qualitative research and quantitative research. No fullstop the concept of Buddhist Principles and food consumption behavior of the elderly as a research Framework. Research area is Kanchanaburi Province. The sampling Group consisted of 432 elderly people in Kanchanaburi province selected by a proportional stratified method. The research tools are 2 kinds: 1) the interview form and 2) the questionnaires. Data were analyzed as follows: the quantitative research was employed by Percentage, Mean, Standard Deviation and multiple regression, on the qualitative research data were analyzed by content analysis, It was presented by a descriptive report. The followings are research findings:

The Buddhist principles to promote food consumption among the elderly in Kanchanaburi found that the overall opinion was average at 3.41, a moderate level. While considering each aspect, it was found that the Buddhist principles to promote food consumption in regard to the Kalyanamittata was average at 3.45, the most level. While the Buddhist principle on Indriyasamva to promote organic food consumption is average at 3.34, the least level. The food consumption behavior of the elderly in Kanchanaburi found that the overall opinion was at a moderate level with an average value of 3.36. When having considered in each aspect, it found that the access to food sources was at the most level with an average value of 3.40, while the beliefs about food consumption behavior was at the least level with the mean 3.27. The point of view on the recommendation was emphasized in the knowledge of belief in consuming certain herbs or wild foods for body nourishment. Activities are created together within the family and educating children to buy colorful and appetizing food for the elderly.

Keywords: Buddhist principles, behavioral promotion, food consumption.

บทนำ

สถิติจำนวนผู้สูงอายุทั่วประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 7,539,000 คน แยกเป็นผู้สูงอายุเพศชายจำนวน 3,477,000 คน และผู้สูงอายุเพศหญิงจำนวน 4,152,000 คน (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2543 ประชากรผู้สูงอายุมีการขาดสารอาหารร้อยละ 17.9 ประชากรวัยผู้สูงอายุมีภาวะโภชนาการเกิน ร้อยละ 23.9 สาเหตุการเสียชีวิตที่สำคัญตั้งแต่ปี 2548 – 2552 อันดับแรกคือ มะเร็งทุกชนิด รองลงมาคือ อุบัติเหตุ อันดับ 3 คือ โรคหัวใจ และอันดับ 4 คือ ความดันโลหิตสูงและโรคหลอดเลือดสมอง (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2552) ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ

การเติบโตของสังคมเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ผู้สูงอายุถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุทั้งโดยตรงและโดยอ้อมทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องทำให้ผู้สูงอายุรู้จักการจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้น คือ สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด มุ่งแก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญาความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ ในการปรับอารมณ์ ความรู้สึกให้เหมาะสม สามารถเผชิญปัญหาและทำหน้าที่หรือบทบาทในสังคมได้อย่างมีความสุข (กุศล สุนทรธาดา, 2539) ดังที่ Lazarus and Folkman (1984) กล่าวว่า หากผู้สูงอายุสามารถปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ ก็อาจสามารถทำให้ชีวิตในช่วงเวลาที่เหลือได้อย่างมีความสุข หากการปรับตัวล้มเหลวก็นำมาซึ่งปัญหาสุขภาพหรือความเจ็บป่วยได้

ปัญหาโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุเป็นปัญหาสำคัญที่ควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบได้บ่อยคือ เกิดจากความเสื่อมถอยของสภาพร่างกาย ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ลดลง ประกอบกับการที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ด้อยการศึกษาจึงทำให้ขาดความรู้พื้นฐานในการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัยเบื้องต้น เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม ตลอดจนส่งเสริมสุขภาพอนามัยของมนุษย์ให้แข็งแรงและสมบูรณ์ นับตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดาจนคลอดออกมาเป็นทารก เจริญเติบโตจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ถึงวัยชรา ร่างกายจำเป็นต้องได้รับอาหารประจำวัน การบริโภคอาหารอย่างถูกหลักโภชนาการ จะทำให้ร่างกายเจริญเติบโตอย่างเหมาะสมเป็นไปตามศักยภาพที่ควรจะเป็น มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจนำไปสู่รากฐานของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพ สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมก่อให้เกิดประโยชน์ทางร่างกายคือ ทำให้ภาวะสุขภาพด้านร่างกายดีขึ้น ส่วนประโยชน์ทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมคือ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตใจที่ดี มีความพึงพอใจในชีวิต สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ช่วยให้มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบานและอัตราการเกิดความหว้าว้าวและภาวะซึมเศร้าลดลง ทำให้มีระดับปฏิสัมพันธ์ในสังคมเพิ่มมากขึ้น

คำสอนของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า หลักพุทธธรรม เป็นอีกทางหนึ่งในการส่งเสริมพฤติกรรมของมนุษย์ หลักพุทธธรรมเป็นคำสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภทคือครอบคลุมสังคมทั้งหมด ลักษณะทั่วไปของพุทธธรรมนั้นสามารถสรุปได้ 2 อย่าง คือ 1. แสดงหลักความจริงสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมนธรรม” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ (พระธรรมปิฎก: 2539) นำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น ไม่ส่งเสริมความพยายามที่จะเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิถีถกเถียงสร้างทฤษฎีต่าง ๆ 2. แสดงปฏิบัติทางสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระ ที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้

จังหวัดกาญจนบุรีมีการดำเนินงานต่างๆ ได้บรรลุตามนโยบายและเป้าหมายที่ได้รับมาจากรัฐ โดยเฉพาะในเรื่องการเสริมสร้างสุขภาวะแก่ผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้มีการนำเอานโยบายและแนวปฏิบัติใดเป็นเกณฑ์ในการดำเนินการนั้นคือ การวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาถึงปัจจัยการปฏิบัติ และ

ผลต่างๆที่ให้แก่ผู้สูงอายุ แต่ยังไม่มีการวิจัยใดที่ศึกษาเชิงการประเมินหรือตรวจทานว่า นโยบายและแนวทางปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการเสริมสร้างสุขภาวะนี้ทั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนที่ใช้ยึดถือและปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันขณะนี้นั้นตรงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร เป็นการใช้นโยบายของพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้านนโยบายผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550 หรือพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 หรือตามปฏิญญาผู้สูงอายุไทยพ.ศ. 2542 หรือตามนโยบายหลักแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) หรือใช้นโยบายหลักของรัฐบาล หรือใช้นโยบายยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหลักเกณฑ์อื่น ๆ เป็นแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่จะช่วยให้เห็นแนวทางและภาพของเหตุหรือผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสามารถที่จะนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาแก้ไข หรือปรับปรุง ในการดำเนินงานเรื่องการเสริมสร้างสุขภาวะแก่ผู้สูงอายุขององค์กรเหล่านี้ได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นโดยเป็นการนำไปใช้ต่อยอดในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในอนาคตได้ด้วย รวมทั้งผลการวิจัยนี้ยังช่วยสะท้อนกลับไปสู่หน่วยงานรัฐบาลต้นสังกัดที่เป็นผู้สั่งการและออกนโยบายหรือแผนหรือยุทธศาสตร์ทั้งหลายได้ข้อมูลไปปรับใช้ในการวางแผนแนวทางการบริหารจัดการด้วย ยิ่งกว่านั้นการวิจัยนี้ยังศึกษาเพิ่มเติมถึงข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาให้บริการแก่ผู้สูงอายุนั้นให้เป็นไปตามสภาพที่ต้องการอย่างแท้จริง ด้วยการศึกษากับผู้รับบริการคือ ผู้สูงอายุ ว่ามีการรับรู้ถึงนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องการเสริมสร้างสุขภาวะแก่ตนหรือผู้สูงอายุทั้งหลายจากองค์กรเหล่านี้หรือไม่ อย่างไร และมีความต้องการให้เป็นไปอย่างไร

จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาค้นคว้าการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี โดยทำการวิจัยด้วยการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี และนำหลักพุทธธรรมเข้าไปส่งเสริมการบริโภค เพื่อให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสม มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีชีวิตที่ยืนยาวอย่างมีความสุข ดังคำขวัญที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2525 ว่า “Add Life to Years” หมายความว่า เพิ่มชีวิตชีวาให้อายุที่ยืนยาวออกไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี

สมมติฐานการวิจัย

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านอินทริยสังวร 2) ด้านกัลยาณมิตตตา 3) ด้านโภชนมัตตัญญูตา และ 4) ด้านอาหาเรปฏิกูลสัญญา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ทั้งทางด้านความเชื่อในการบริโภคอาหาร ข้อห้ามในการบริโภคอาหาร ความนิยมในเรื่องการบริโภคอาหารและนิสัยการบริโภคอาหารนั้น ผู้วิจัยนำมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารคือ การปฏิบัติเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร ทั้งทางด้าน การแสดงออกและความคิดโดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคมเป็นความเชื่อถือ ข้อห้าม ข้อบังคับที่ถือปฏิบัติในสังคมจนกลายเป็นบริโภคนิสัย พฤติกรรมการบริโภคใด ๆ ล้วนถูกกำหนดโดยความเอื้ออำนวยของทรัพยากรอาหารในท้องถิ่น (Behavior Setting) พฤติกรรมการบริโภคของชุมชนหนึ่งย่อมแตกต่างไปจากอีกชุมชนหนึ่งที่มีสิ่งแวดล้อมต่างกัน แต่แม้จะเกิดในสิ่งแวดล้อมเดียวกันก็ได้หมายความว่า จะมีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมือนกัน เพราะการบริโภคนั้นต้องผ่านการปรับแต่งจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ของชุมชนนั้น สถานการณ์การบริโภคอาหารในปัจจุบันเปลี่ยนไปตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคอาหารได้เปลี่ยนจากการปรุงประกอบอาหารในบ้านเป็นการบริโภคนอกบ้าน อาหารปรุงสำเร็จมากขึ้นจนเกิดผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญถึงแนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมการบริโภคอาหารด้วยหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุที่มีอัตราความเสี่ยงในการเกิดโรคสูงกว่าวัยอื่น ๆ ทั้งนี้การแก้ไขพฤติกรรมการบริโภคด้วยหลักพุทธธรรมนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมมาเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไป

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

พฤติกรรม (Behavior) คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่าง ๆ อาการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านั้น อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่สังเกตได้หรือวัดได้ เช่น การเดิน การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) จากการทบทวนทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการและความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ทฤษฎีความคาดหวัง ทฤษฎีการพัฒนาบุคลิกภาพ ทฤษฎีความพึงพอใจ เป็นต้น

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ปัญหาหลักของผู้สูงอายุ 2 ด้านที่สำคัญ คือ 1) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในของผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาด้านสติปัญญา ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ ปัญหาด้านจิตใจ เช่น ภาวะความเครียด กัดดัน ว้าวุ่น และปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) ปัญหาจากปัจจัยภายนอก ประกอบด้วยปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการปรับโครงสร้างทางสังคม ปัญหาการไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัญหาด้านการขาดโอกาสทางการศึกษา เป็นต้น ดังนั้น จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุทั้งปัญหาด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ปัญหาด้านสุขภาพกาย ปัญหาด้านสุขภาพจิต ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และการดำเนินชีวิตในสังคมของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุของปัญหาต่าง

ๆ ไม่ได้เกิดจากผู้สูงอายุเองทั้งหมด แต่ส่วนหนึ่งเกิดจากครอบครัวบุตรหลาน และสังคมที่ขาดความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ไม่เข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ อารมณ์ของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดปัญหานำไปสู่การปล่อยปละละเลยไม่สนใจใยดี และทอดทิ้งในที่สุด

4. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

หลักธรรมเป็นเรื่องว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผล บริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ และเป็นคำสอนเพื่อประโยชน์ทางวัตถุ และลึกซึ้งทางจิตใจ หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ จึงสรุปได้ดังนี้

1. สังคหวัตถุ 4 ธรรมะที่เป็นเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ช่วยส่งเสริมให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กับเพื่อนฝูงหรือมิตรสหาย และประสานความสามัคคีของหมู่ชน

2. พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวาง ดุจพระพรหม จะช่วยเกื้อหนุนและรักษาความสงบในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

3. หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมของคนดี หรือคุณสมบัติของคนดี บุคคลที่ได้ศึกษาให้รู้และเข้าใจ นำไปปฏิบัติได้ ก็จะสามารถรักษาคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกประการ

4. อิทธิบาท 4 เป็นธรรมะที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน และยังส่งเสริมให้มีอายุยืนยาว ด้วยกายและจิตใจที่แข็งแรง ทำให้ชีวิตมีความหมายที่จะอยู่ต่อไป

5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริโภครตามหลักพุทธธรรม

เมื่อเรากล่าวถึงการบริโภครอาหาร พระพุทธองค์ทรงมีเป้าหมายในการบริโภคร ที่ประกอบด้วยองค์ธรรม 10 ประการ คือ (1) มีสติและรู้ประมาณในการบริโภคร (2) บริโภครอาหารที่มีประโยชน์ไม่ก่อโทษต่อร่างกาย (3) พิจารณาอาหารว่ามีลักษณะเป็นเพียงธาตุชนิดหนึ่ง (4) ไม่บริโภครเพื่อเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน (5) ไม่บริโภครเพื่อความเมาเมามัน (6) ไม่บริโภครเพื่อประดับ (7) ไม่บริโภครเพื่อตกแต่ง (8) บริโภครเพื่อยังพระชนม์ชีพ (9) บริโภครเพื่อป้องกันความลำบาก (10) บริโภครเพื่ออนุเคราะห์แก่การประพฤดิพรหมจรรย์ ซึ่งหลักการบริโภครอาหารตามแนวพุทธนั้น เป็นการบริโภครอาหารด้วยทางสายกลาง คือ ทางแห่งความพอดี เป็นข้อปฏิบัติที่บูรณาการ ที่ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาที่ถูกต้อง เช่น เมื่อเรารับประทานด้วยปัญญา พิจารณาอาหาร ความพอดีในการรับประทานย่อมเกิดขึ้น การรับประทานอาหารจึงมีความสมดุลพอเพียงต่อความต้องการของร่างกาย เป็นการทำให้ผู้บริโภครมีความสุขพที่ดี จึงเป็นแก้ไขพฤติกรรมการบริโภครอาหารของผู้สูงอายุ และส่งเสริมสนับสนุนการเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพกายและสุขภาพใจแข็งแรง อีกด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดกาญจนบุรี ประชากร คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 131,129 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี 432 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่ม

ตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ และแนวคิดเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษา การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ในประเด็นเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พุทธศักราช 2562 - พุทธศักราช 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 58.60 และเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 41.40 มีอายุ 71-80 ปีคิดเป็นร้อยละ 33.60 รองลงมามีอายุ 60-70 ปีคิดเป็นร้อยละ 28.90 และน้อยที่สุดมีอายุ 91 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 13.40 มีการพักอาศัยอยู่กับบุตรหลานคิดเป็นร้อยละ 35.40 รองลงมาพักอาศัยอยู่กับญาติคิดเป็นร้อยละ 29.20 และน้อยที่สุดมีการพักอาศัยอยู่คนเดียวตามลำพังคิดเป็นร้อยละ 6.90 มีปัญหาสุขภาพคิดเป็นร้อยละ 76.90 รองลงมาไม่มีปัญหาสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 23.10 มีการออกกำลังกายเดือนละ 1 ครั้ง/มากกว่าคิดเป็นร้อยละ 41.70 รองลงมา มีการการออกกำลังกายอาทิตย์ละ 1 ครั้ง/มากกว่าคิดเป็นร้อยละ 33.30 และน้อยที่สุดไม่เคยมีการการออกกำลังกายคิดเป็นร้อยละ 5.60

2. หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, S.D. =.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านอาหารแปรรูปอุตสาหกรรม ($\bar{X} = 3.73$, S.D. =.14) รองลงมาด้านอินทรีย์สังวร ($\bar{X} = 3.70$, S.D. =.32) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านโภชนาการ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. =.40)

2.1 หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านอินทรีย์สังวร มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 32) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ มีการพิจารณาอาหารไม่เลือกกินอาหารที่มีกลิ่นหอม ($\bar{X}=3.74$, S.D.

=.43) รองลงมาคือ มีการพิจารณาอาหารไม่เลือกกินอาหารที่มีคนอื่นบอกว่าอร่อย ($\bar{X}=3.68$, S.D. =.46) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการพิจารณาอาหารไม่เลือกกินอาหารที่มีสีสันทารับประทาน ($\bar{X}= 3.64$, S.D. =.80) และฉลาดมีความรู้ความสามารถ ($\bar{X}= 3.66$, S.D. =.47)

2.2 หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านกลลยณมิติตา มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, S.D. =.24) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ ท่านได้รับการฝึกอบรมในการบริโภคอาหาร ($\bar{X}=3.69$, S.D. =.46) รองลงมาคือ มีผู้แนะนำท่านในการกินอาหารให้เหมาะกับโรคประจำตัวของท่าน ($\bar{X}=3.68$, S.D. =.46) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านปรึกษาเรื่องสุขภาพกับคนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}= 3.73$, S.D. =.44)

2.3 หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านโภชนมัตตัญญูตา มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D. =.40) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ มีสติและรู้ประมาณในการบริโภคไม่กินอาหารมากเกินไป ($\bar{X}=3.72$, S.D. =.44) รองลงมาคือ มีสติและรู้ประมาณในการบริโภคไม่รับอาหารจากผู้อื่นมากเกินไป ($\bar{X}=3.65$, S.D. =.47) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีสติและรู้ประมาณในการบริโภคไม่กินอาหารน้อยเกินไป ($\bar{X}=3.57$, S.D. =.61)

2.4 หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านอาหาเรปฏิกูลสัณญตา มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$, S.D. =.14) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกไม่บริโภคเพื่อเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน ($\bar{X}=3.82$, S.D. =.37) รองลงมาคือ พิจารณาอาหารว่ามีลักษณะเป็นเพียงธาตุชนิดหนึ่ง ($\bar{X}=3.70$, S.D. =.46) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ไม่บริโภคอาหารเพื่อประดับฐานะ ($\bar{X}=3.68$, S.D. =.46)

3. พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวม มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$, S.D. =.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ($\bar{X}= 3.63$, S.D. =.41) รองลงมา ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร ($\bar{X}= 3.66$, S.D. =.35) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านครอบครัว ($\bar{X}=3.52$, S.D. =.23)

3.1 พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$, S.D. =.41) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ การกินอาหารรสเค็มจัดจะมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคความดันโลหิตสูง ($\bar{X}= 3.70$, S.D. =.45) รองลงมาคือ การกินขนมหวานหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวานควรกินน้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ($\bar{X}= 3.66$, S.D. =.52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การดื่มนมพร่องมันเนยควรดื่มวันละ 1-2 แก้ว ($\bar{X}= 3.55$, S.D. =.60)

3.2 พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D. =.40) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ การกินอาหารจากธรรมชาติมีประโยชน์มากกว่าอาหารเสริมสำเร็จรูป ($\bar{X}=3.71$, S.D. =.45) รองลงมาคือ ผลไม้ทุกชนิดมีประโยชน์ต่อร่างกายสามารถกินได้ไม่จำกัด ($\bar{X}=3.68$, S.D. =.46) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การกินอาหารให้อิ่มทุกมื้อจะไม่เป็นโรคขาดสารอาหาร ($\bar{X}=3.62$, S.D. =.51)

3.3 พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$, S.D. =.35) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านเลือกซื้ออาหารจากซูเปอร์มาร์เก็ตมาเก็บเพื่อนำมาประกอบอาหารหลายวัน ($\bar{X}=3.72$, S.D. =.48) รองลงมาคือ ท่านเลือกซื้ออาหารจากรถวิ่งขายบริการตามบ้าน ($\bar{X}=3.70$, S.D. =.45) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สมาชิกในครอบครัวของท่านเป็นผู้ดูแลเรื่องอาหารให้ท่าน ($\bar{X}=3.56$, S.D. =.55)

3.4 พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านครอบครัว มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$, S.D. =.23) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ ท่านได้รับข้อมูลโภชนาการในการกินอาหารจากสมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=3.92$, S.D. =.62) รองลงมาคือ สมาชิกในครอบครัวปรับเปลี่ยนอาหารให้ท่านตามคำแนะนำของแพทย์ ($\bar{X}=3.65$, S.D. =.47) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านได้รับการดูแลเรื่องการกินอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายอย่างใกล้ชิด ($\bar{X}=2.78$, S.D. =.40)

4. หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านอินทริยสังวร (X_1) ด้านกัลลยาณมิตตา (X_2) ด้านโภชนมัตตัญญูตา (X_3) และด้านอาหาเรปฏิกูลสัญญา (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .936

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรีสรุปได้ว่าหลักเบื้องต้นในการให้ความรู้ด้านการบริโภคอาหารจึงเน้นที่การศึกษาพื้นฐานเรื่องการบริโภคปัจจัย 4 การดูตาม หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้การรับรู้ต่อรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ถ้าเราับทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเข้ามาโดยไม่กลั่นกรอง หรือห้ามใจจะเป็นเหตุให้เกิดความอยากบริโภคในอาหารที่เกิดโทษต่อตัวเอง ต้องมีความรู้จึงจะดำเนินชีวิตและทำกิจการต่าง ๆ ได้สำเร็จ สามารถเอามาพัฒนาชีวิตและทำการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้ ซึ่งปัจจุบันผู้สูงอายุเข้าถึงแหล่งขายอาหารได้ง่าย ทำให้ผู้สูงอายุเลือกบริโภคอาหารตามความต้องการและเข้าถึงแหล่งขายอาหารได้สะดวกสบาย บุตรหลานหรือคนในครอบครัวหันมาเอาใจใส่ผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มขึ้น ให้

ผู้สูงอายุรู้สึกได้รับความรัก และความเป็นห่วงจากคนรอบข้าง ผู้สูงอายุจะต้องรู้จักประมาณทั้งการรับ การที่รับประทานอาหารทั้งมากเกินไปหรือน้อยไปต่างก็ส่งผลโทษแก่ร่างกายของเราได้ทั้งนั้น

2. พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรีสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุต้องรู้ว่าการรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ นั้นมีอะไรบ้างและหมั่นดูแลน้ำหนักตัวให้สมดุลกับอายุ การดื่มนมให้เหมาะสมตามวัย หลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันมาก เน้นการรับประทานอาหารเช้า ปราศจากสารปนเปื้อน ผู้สูงอายุจะมีความคล้อยตามเป็นอย่างมาก หลงเชื่อคำโฆษณาและซื้อสินค้านั้นมาทดลอง ทำให้หลายคนสูญเสียเงินไปเป็นจำนวนมาก ผู้สูงอายุควรพิจารณาการบริโภคอาหาร อาหารประเภทใดมีโทษ อาหารประเภทใดไม่มีโทษ ผู้สูงอายุต้องการเพื่อนคอยพูดคุยสนทนา บุตรหลานคอยแวะมาเยี่ยม หรือพาเที่ยว ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าได้รับความรักและความเป็นห่วงจากคนรอบข้าง

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรีสรุปได้ว่า กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาบางกิจกรรมสามารถนำมาเป็นแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุได้ เช่น การบวชนกขัมมะ การรักษาอุโบสถศีล กิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมต่อสุขภาพกาย และสุขภาพใจ เป็นกิจกรรมที่รักษาสุขภาพจิตใจผู้สูงอายุ ทำให้ร่างกายของผู้สูงอายุมีเวลาปรับธาตุของร่างกาย เป็นการขับของเสียในร่างกายโดยไม่ต้องพึ่งพายาแผนปัจจุบันทางแพทย์

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุโดยรวมเฉลี่ยทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านอาหารแปรรูปกุศลสัญญาอันดับที่ 1 รองลงมาคือ ด้านอินทริยสังวร ด้านกัลยาณมิตตา และด้านโภชนมัตตัญญูตา ตามลำดับ เนื่องจากผู้สูงอายุพิจารณาการบริโภคอาหารในการรับประทานสอดคล้องกับแนวคิดของพระครูใบฎีกาโสภะ กิจจสาร(2553) ได้ศึกษาวิจัย “การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในชีวิตรประจำวันของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านหว้า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” จากผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาได้กล่าวยกย่องบุคคลผู้มีประสบการณ์ว่าเป็นรัตัญญ คือ ผู้รู้ราตรินานว่า หากได้ถ่ายทอดประสบการณ์ของตนสู่อนุชนรุ่นหลังในทางที่ถูกต้องดีงามแล้วย่อมเป็นประโยชน์อย่าไพศาลต่อมวลมนุษยชาติที่จะได้ศึกษาและเข้าใจถึงวิถีชีวิต การทำงานความสำเร็จต่างๆที่ท่านได้บำเพ็ญมาตามลำดับ แม้ในกรณีของผู้สูงวัยก็เช่นเดียวกัน ให้ถือว่าเป็นปูชนียบุคคลที่สำคัญคนหนึ่งในรอบครัว เพราะเคยให้ความอุปถัมภ์ ดูแล เอาใจใส่ต่อสมาชิกด้วยดีตลอดมา แต่เมื่อท่านย่างเข้าสู่วัยชราหรือผู้สูงวัยแล้ว ก็ควรที่จะได้รับการยกย่อง ให้ความสำคัญในการปฏิบัติต่อท่านเพื่อให้ขวัญกำลังใจ ตลอดจนสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี อันเป็นที่ปรารถนาของผู้สูงวัยทุกคน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ศิริบุญ และคณะ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการนำร่องการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากมีความเห็นว่าการจัดตั้งและการดำเนินงานของ

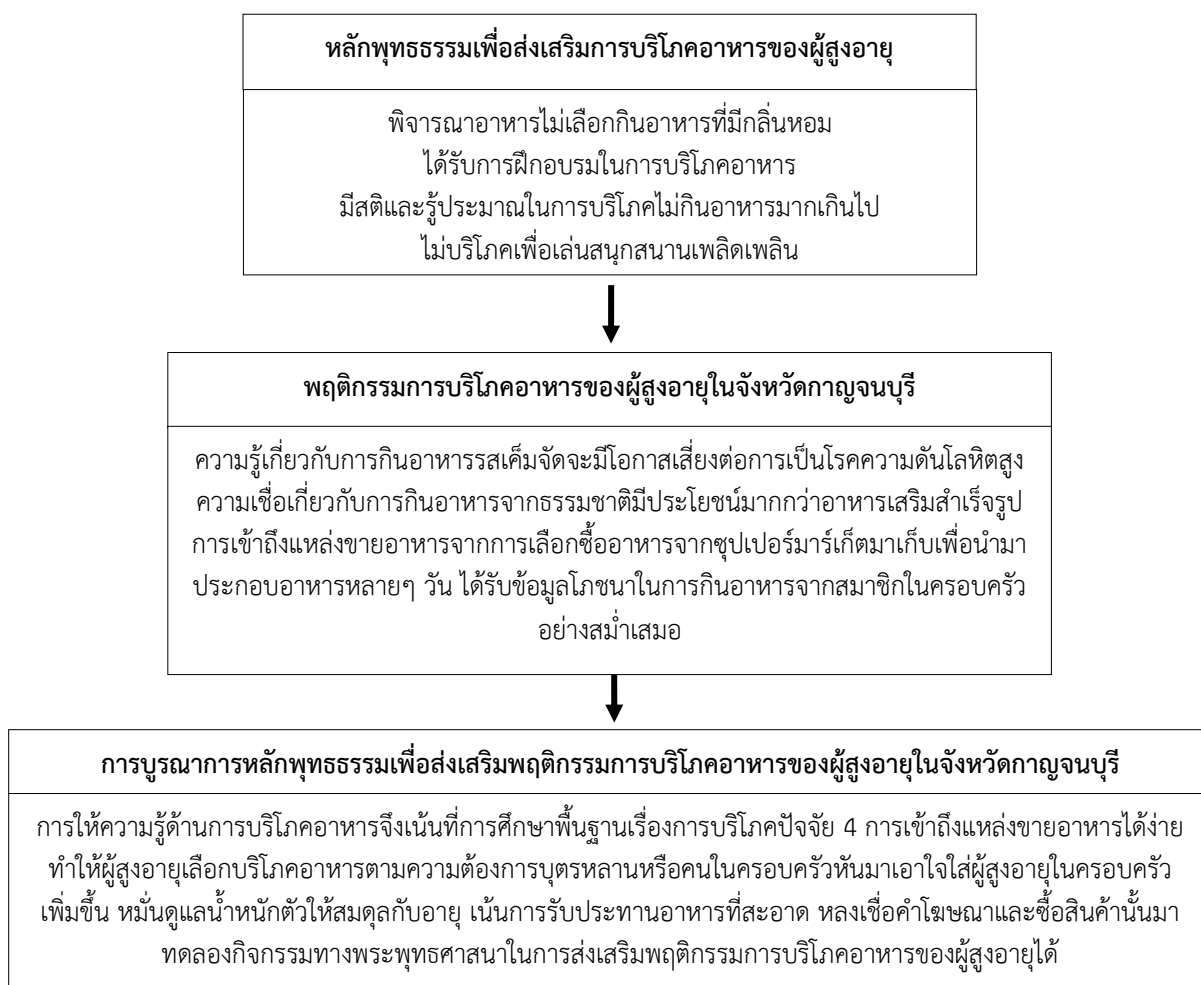
ศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุมีประโยชน์หลายอย่าง อาทิ เช่น การได้รับบริการทางด้านสุขภาพอนามัย การได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น ๆ และการได้รับความรู้เพิ่มเติม และผู้สูงอายุให้ความเห็นในด้านของการบริหารว่าผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดยังไม่มั่นใจว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุจะจัดหาทุนมาให้การสนับสนุนงานของศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุได้โดยไม่ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และประเด็นสำคัญ พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งในรูปของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน และการได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในชุมชน และกลยุทธ์ในการสร้างความมั่นคงให้แก่ศูนย์บริการทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุ คือ การเพิ่มศักยภาพของผู้นำ และผู้บริหารงานของศูนย์ รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานเป็นทีมให้แก่คณะผู้ดำเนินงาน

2. พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมเฉลี่ยทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร และด้านครอบครัว ตามลำดับ เนื่องจากปัจจุบันมีการอำนวยความสะดวกมากมายในการซื้ออาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุรชัย อยู่สาโก (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองท่าเรือ-พระแท่น อำเภอดำรงวิทยะ จ.กาญจนบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การตระหนักในสุขภาพของวัยผู้สูงอายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุ แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัวและแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลสาธารณะสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนภัศ ศิริสัมพันธ์ (2527) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคของประชากรในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี โดยศึกษาธุรกิจการขายอาหารสำเร็จรูปขนาดย่อม พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการกินอาหารที่ฟุ่มเฟือย เป็นพฤติกรรมการกินเพื่อ “ความบันเทิง” มากกว่าเพื่อที่จะให้อิ่มท้อง หรือเป็นความจำเป็นโดยผู้บริโภคที่เป็นสตรีนิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปประเภทของว่าง ของกินเล่นและขนมหวาน ซึ่งเป็นการกินระหว่างมื้อ ส่วนผู้ชายนิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปที่กินอิ่มเป็นมื้อ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูป ได้แก่ ความสะดวก รสนิยมความชอบหรือไม่ชอบ ความอยากกิน ความเชื่อถือทางธรรมเนียม ประเพณี ราคา สีส่น และความน่ากินของอาหาร ประชาชนเพียงส่วนน้อยที่ให้ความสนใจด้านความสะอาด คุณค่าและคุณภาพของอาหาร เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมีความตระหนักในคุณค่าอาหาร

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .645 ถึง .715 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา นิลเลิศ (2539) ได้ทำการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยในชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) สุขภาพอนามัย

ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับการที่ได้รับการอุปถัมภ์จากบุตร โดยผู้สูงอายุที่ประเมินว่าสุขภาพอนามัยของตนทรุดโทรม จะได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ประเมินตนเองว่าเหมือนกับคนอื่นๆ หรือแข็งแรงกว่าตามลำดับ 2) ผู้สูงอายุที่ประเมินว่าบุตรของตนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี จะได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ประเมินว่าบุตรของตนมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางและระดับดี 3) คุณภาพของการได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรนั้น กว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53) ได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 40.8) 4) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 65.1) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 22.8) และการที่ผู้สูงอายุได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งมีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทางบวกคือ 1) การเคารพยกย่อง 2) การสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนหรือวัด 3) การให้เงินและสิ่งของแก่ผู้สูงอายุ 4) การยอมรับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ 5) การให้อภัยเมื่อผู้สูงอายุทำผิดพลาด และ 6) การใช้เวลาเอาใจใส่พูดคุยด้วย

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี สามารถอธิบายได้ ดังนี้

หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี มีการพิจารณาอาหารไม่เลือกกินอาหารที่มีกลิ่นหอม ได้รับการฝึกอบรมในการบริโภคอาหาร มีสติและรู้ประมาณในการบริโภคไม่กินอาหารมากเกินไป และไม่บริโภคเพื่อเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน

พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้สูงอายุความรู้เกี่ยวกับการกินอาหารรสเค็มจัดจะมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคความดันโลหิตสูง ความเชื่อเกี่ยวกับการกินอาหารจากธรรมชาติ มีประโยชน์มากกว่าอาหารเสริมสำเร็จรูป การเข้าถึงแหล่งขายอาหารจากการเลือกซื้ออาหารจากซูเปอร์มาร์เก็ตมาเก็บเพื่อนำมาประกอบอาหารหลายวัน และได้รับข้อมูลโภชนาการในการกินอาหารจากสมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี

การให้ความรู้ด้านการบริโภคอาหารจึงเน้นที่การศึกษาพื้นฐานเรื่องการบริโภคปัจจัย 4 การดูตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้การรับรู้ต่อรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันจะเป็นเหตุให้เกิดความอยากบริโภคในอาหารที่เกิดโทษต่อตัวเอง ซึ่งปัจจุบันผู้สูงอายุเข้าถึงแหล่งขายอาหารได้ง่าย ทำให้ผู้สูงอายุเลือกบริโภคอาหารตามความต้องการ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวหันมาเอาใจใส่ผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มขึ้น ให้ผู้สูงอายุรู้สึกได้รับความรัก และความเป็นห่วงจากครอบครัว

ผู้สูงอายุต้องรู้ว่าการรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ นั้นมีอะไรบ้างและหมั่นดื่มน้ำให้เพียงพอ การดื่มนมให้เหมาะสมตามวัย หลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันมาก เน้นการรับประทานอาหารที่สะอาดปราศจากสารปนเปื้อน ผู้สูงอายุจะมีความคล้อยตามเป็นอย่างมาก หลงเชื่อคำโฆษณาและซื้อสินค้าที่นำมาทดลอง ผู้สูงอายุต้องการเพื่อนคอยพูดคุยสนทนา หรือพาเที่ยว ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าได้รับความรักและความเป็นห่วงจากครอบครัว

กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาเป็นแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุได้ เช่น การบวชนกขัมมะ การรักษาศีล 5 กิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมต่อสุขภาพกาย และสุขภาพใจ เป็นกิจกรรมที่รักษาสภาพจิตใจผู้สูงอายุ ทำให้ร่างกายของผู้สูงอายุมีเวลาปรับธาตุของร่างกาย เป็นการขับของเสียในร่างกายโดยไม่ต้องพึ่งพายาแผนปัจจุบันทางแพทย์

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมผู้สูงอายุได้รับการอบรมและให้ความรู้ในเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอย่างแท้จริง
 2. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมผู้สูงอายุทั้งในส่วนที่กิจกรรมทางภาครัฐ กิจกรรมการเข้าวัดทำบุญ หรือกิจกรรมวันสำคัญมากขึ้น เพื่อเป็นเสริมสร้างสุขภาวะให้ดียิ่งขึ้น
 3. ส่งเสริมให้ผู้รับผิดชอบในการให้บริการผู้สูงอายุ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้บริการในทุกด้าน เพื่อการถ่ายทอดให้กับผู้สูงอายุได้รับความรู้ที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น
2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ
1. มีการประชาสัมพันธ์จากทุกส่วนงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้รับรู้และรับทราบข้อมูลข่าวสารในการบริโภคอาหาร
 2. มีการดำเนินงานในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินทุกครั้ง
 3. ให้บริการผู้สูงอายุด้วยความเป็นธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกว่าผู้สูงอายุนั้นเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาาร่วมกัน
3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหาร เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมที่ช่วยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ
 2. ศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ การเกิดโรคประจำตัว การเกิดผลกระทบ และการเกิดโรคร้ายแรงอะไรบ้างจากการบริโภคอาหาร
 3. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ทราบผลและนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนการทำงานต่อไปในอนาคต

References

- Sunthornthada, K. (1996). *Changing point of population policy in Thailand*. Bangkok: Research Support Fund.
- Sirasamphan, N. (1984). *Consumption Behavior of Population in Chonburi Municipality: Workshop Report on Eating Behavior of Thai People*. Bangkok: Prayurawong Company Limited.
- Phrakhru Baidika Sopha Kitjasaro. (2010). *Application of Buddhist principles in Buddhism in daily life of the elderly in Ban Wa Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province*. (Research report). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Surachai Yusako. (2007). *Self-care behaviors of the elderly in the Tha Ruea-Phrathan District Municipality Elderly Club Tha Maka, Kanchanaburi Province*. (Master of

Education Thesis Department of Development Studies). Graduate School: Silpakorn University.

Siriboon, S. et al. (1998). *Assessment of a pilot project for establishing a service center for the elderly*. Institute of Demography Chulalongkorn University.

Office of Policy and Strategy Ministry of Public Health. (2009). *“Information on the elderly”*. (reproduce).

Nillert, N. (1996). *The relationship between child support and quality of life of the Thai elderly in rural areas. Suphanburi Province*. (Research report). Mahidol University.

Lazarus, R.S. and S.Folkman. (1984). *Stress Appraisal and Coping*. New York: Spring Publishing Company.

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT MODEL OF SANGHA ORGANIZATION
IN MUANG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระราชวัลลภาจารย์ คุณเมฆ
Phrarajwallapajan Khunmayk
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
E-mail: cio.pravit@gmail.com

Received 15 February 2022; Revised 7 April 2022; Accepted 5 May 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงคุณภาพและปริมาณ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษา
ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ
องค์กรคณะสงฆ์ และ 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด
ราชบุรี กลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ สุ่มแบบแบ่งกลุ่มจากพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด
ราชบุรี จำนวน 271 รูป การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้
วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ใน
ระดับมาก ($x=4.18$, $S.D.=0.420$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย การ
เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง ความสามารถ ค่านิยม และโครงสร้าง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 55.60 อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับ
สภาพการณ์ปัจจุบัน เป็นลักษณะของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมวัฏจักรการพัฒนาทรัพยากร
บุคคลที่ประกอบด้วย 1) ด้านการฝึกอบรม ที่ใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมา
เป็นวิทยากร 2) ด้านการศึกษา ที่สนับสนุนการศึกษาโดยพิจารณาตามความต้องการของศาสนบุคคล และ 3) ด้าน
การพัฒนา ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ควบคู่กับการมีความประพฤติดี

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, องค์กรคณะสงฆ์

Abstract

This research article was mixed methods of qualitative and quantitative approach. The purposes are 1) to study the level of human resource development of Sangha Organization 2) to study the factors that influence human resource development of Sangha Organization and 3) to present the human resource development model of Sangha Organization in Muang district, Ratchaburi province. The researcher collected information from 271 monks in Muang district, Ratchaburi province, selected by cluster random sampling form of Yamane. The quantitative data were collected by in-depth interview and analyzed by frequency, percentages, mean and hypothesis proved by Multiple Regressions. The qualitative data were analyzed by content analysis. It was presented by descriptive report. The results of research are as follow:

1. Overall, the human resource development of the Sangha Organization in Muang district, Ratchaburi province is at a high level ($x=4.18$, $S.D.=0.420$). Considering each aspect found that all aspects were at the highest level.

2. Human resource development of Sangha Organization in Muang district, Ratchaburi province consists of economic, social, and political changes, ability, values, and structure. These are the factors that influence the human resource development of the Sangha Organization in Muang district, Ratchaburi province, and can altogether predict into 55.60 percent with 0.05 level of the statistical significance.

3. Human resource development model of the Sangha Organization in Muang district, Ratchaburi province that accords with current circumstance is a form of human resource development process, which covers the cycle of human resource development that 1) the training area includes the employing highly proficient or experienced lecturers, 2) the educational area includes the education support following the needs of monks and novices, and 3) the development area includes the personnel development to provide knowledge and particular skills along with having good behavior.

Keywords: Model, Human resource development, Sangha organization

บทนำ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อผู้บริหาร เพราะผู้บริหารทุกคนไม่ต้องการให้มีความผิดพลาดเกิดขึ้นในการบริหาร ซึ่งมนุษย์เป็นปัจจัยการผลิตที่เป็นผู้ใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่องค์การมีอยู่ในการผลิตผลงานออกมาเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งจะยังก่อให้เกิดรายได้หรือผลกำไรอันเป็นผลประโยชน์ขององค์การ หากองค์การไม่มีการบริหารจัดการด้านบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ขององค์การไม่ว่าจะเป็นเงินทุน เครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการงานด้านต่าง ๆ ในทางตรงกันข้าม หากองค์การมีระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพดี ก็จะทำให้เกิดผลผลิตภาพสูงจากการใช้ประโยชน์สูงสุดในปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่องค์การมีอยู่ เช่น หากมีระบบวิธีการสรรหาและคัดเลือกที่ดี จะทำให้องค์การได้บุคลากรที่มีศักยภาพสูงเข้ามาทำงานบุคคลเหล่านั้นก็จะใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ในการผลิตออกมาเป็นผลงานที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย ทำให้องค์การเกิดความคุ้มค่าทางการลงทุน สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า นำมาซึ่งผลกำไร ความ สำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าขององค์การ (พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว, 2550)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสหวิทยาการที่พัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง ตัวอย่างเช่น Thailand 4.0 Model ซึ่งรูปแบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์แห่งอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการบริการระดับสูง โดยมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่จะขับเคลื่อนประเทศสู่ความสำเร็จทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

สังคมสงฆ์เป็นรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นธรรม โดยพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการทำให้มีระบบที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และมีระเบียบ แบบแผนในการเป็นอยู่ตลอดจนการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้มนุษย์เหล่านั้นได้รับประโยชน์จากการสอนของพระองค์อย่างเต็มที่ และหากพิจารณาในบริบทขององค์กรคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 เห็นได้ชัดเจนว่า พระมหากษัตริย์จะทรงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตลอดจนการดูแลการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป

การปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา การปกครองเพื่อความเรียบร้อยดีงามนั้นเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความสงบสุข พัฒนาบุคลากรในองค์กรคณะสงฆ์ให้มีศักยภาพ รู้รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง โดยมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการสำคัญ

องค์กรคณะสงฆ์เป็นอาณาจักรพิเศษ ซึ่งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักร โดยมีนามบัญญัติว่า “คณะสงฆ์” หรือเรียกอีกโวหารหนึ่งว่า “พุทธจักร” มีหลักการปกครองชั้นอุดมการณ์นั้นคือ “พระธรรมวินัย” หรือเรียกว่ามีพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง แต่การจะทำให้การปกครองบรรลุตามอุดมการณ์ได้นั้น ต้องอาศัยพระบรมราชูปถัมภ์เป็นเครื่องดำเนินการ โดยตามความในมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนด

เขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคตามลำดับ เป็น 4 ชั้น คือ (1) ภาค (2) จังหวัด (3) อำเภอ (4) ตำบล (กนก แสนประเสริฐ, 2549)

โดยนัยนี้ คณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี เป็นเขตปกครองคณะสงฆ์ระดับอำเภอ ซึ่งแบ่งพื้นที่เขตการปกครองระดับตำบลออกเป็น 15 ตำบล คือ ตำบลหน้าเมืองเขต 1 ตำบลหน้าเมืองเขต 2 ตำบลท่าราบ ตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ ตำบลพงสวาย-บางป่า ตำบลสามเรือน ตำบลคู้กระถิ่น ตำบลคู้้งน้ำวน ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนตะโก ตำบลเกาะพลับพลา-เจดีย์หัก ตำบลเขาแร้ง-เกาะพลับพลา ตำบลหินกอง และตำบลน้ำพุ-ห้วยไผ่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางสถิติ พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management : HRM) จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อธำรงรักษาทรัพยากรบุคคล เพื่อนำไปสู่การการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 ศาสนบุคคลองค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี ปี พ.ศ. 2559-2561

พุทธศักราช	จำนวนพระภิกษุจำพรรษา (รูป)
2559	941
2560	922
2561	868

ที่มา : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี (2561)

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายใน-ภายนอก (ความรู้ ทักษะ ความสามารถ โครงสร้าง กฎระเบียบ ข้อบังคับ ค่านิยม การสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจสังคมการเมือง) มีผลในทางบวกต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยภายใน-ภายนอก ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ โครงสร้าง กฎระเบียบข้อบังคับ ค่านิยม การสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง และตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ พระภิกษุที่มีสังกัดวัดในพื้นที่เขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (มหานิกาย) ทั้ง 15 ตำบลคณะสงฆ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 845 รูป กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีความเชื่อมั่นอยู่ที่ร้อยละ 95 เพื่อระบุขนาดของกลุ่มตัวอย่างต่อขนาดของประชากร จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 271 รูป และ 2) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะสงฆ์ระดับตำบล และหัวหน้าหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) จำนวน 16 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ประกอบด้วย คำถามชนิดเลือกตอบ (Check list) คำถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) และคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ซึ่งสร้างขึ้นโดยอิงอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ผ่านการวิเคราะห์และตรวจสอบอย่างรอบคอบ และผ่านกระบวนการทดสอบเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงและความเที่ยง และ 2) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งสร้างขึ้นโดยอิงอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ผ่านการวิเคราะห์และตรวจสอบอย่างรอบคอบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชารัฐประศาสนศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และการวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และ 2) ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย ผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบล และหัวหน้าหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จากการสุ่มแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 16 ท่าน วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในลักษณะการบรรยาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรเข้าศึกษาตามความต้องการของตนเอง อยู่ในลำดับที่ 1 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมา มีการให้ความสำคัญกับการรับรู้ถึงความต้องการศึกษาของสมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 มีการให้ข้อมูลแหล่งการศึกษาแก่สมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีการให้ทุนการศึกษาแก่สมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีการนำทิศทางขององค์กรมากำหนดแนวทางในการศึกษาต่อของสมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 มีการส่งเสริมสมาชิกในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถในการอนาคต ในส่วนของการศึกษานอกระบบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 มีการวิเคราะห์และสำรวจความต้องการการศึกษาต่อของสมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 มีการให้ความสำคัญในการศึกษาต่อของสมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 มีการเตรียมสมาชิกในองค์กรให้มีความสามารถในการอนาคต โดยการศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 มีการเตรียมสมาชิกในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถในการอนาคต โดยการศึกษาในระบบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ตามลำดับ 2) ด้านการฝึกอบรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การดำเนินการฝึกอบรมเองและสอนให้กับผู้มีความสามารถในการดำเนินการของฝึกอบรมนั้น ๆ อยู่ในลำดับที่ 1 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 รองลงมา มีการวางแผนเตรียมการในการฝึกอบรมนั้น ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 มีการติดตามนำผลการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของผู้ให้การอบรมได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 มีการรับรู้และเข้าถึงถึงข้อมูลในการฝึกอบรมนั้น ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีการติดตามผลการฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีการยึดมั่นหลักการในการอบรมตลอดการฝึกอบรมนั้น ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 มีการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 มีการประเมินความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เข้าฝึกอบรมและการประกอบของการประเมินความรู้ทักษะต่าง ๆ ในทัศนคติของคณะสงฆ์ได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 มีการให้ความสำคัญในการฝึกอบรมหรือประโยชน์ในการอบรมมากขึ้นได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และมีการนำผลการฝึกอบรมไปใช้ในการพัฒนาปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ตามลำดับ และ 3) ด้านการพัฒนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีความรู้ ความสามารถในการด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน อยู่ในลำดับที่ 1 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 รองลงมา มีการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีความรู้ ความสามารถในการด้านการบริหาร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีความรู้ ความสามารถในการด้านความประพฤติ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 มี

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมาชิกในองค์กรอย่างยั่งยืน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 มีการจัดทำหรือวางแผนพัฒนาให้สมาชิกในองค์กรแต่ละคนมีความก้าวหน้าในงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 มีการให้ความสำคัญกับการใช้หลักการ/หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 มีการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีความรู้ และทักษะเฉพาะของงานในตำแหน่ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 มีการให้ความสำคัญในการพัฒนาตนเองของสมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 มีการจัดทำหรือวางแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะและความสามารถของสมาชิกในองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 มีการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีความรู้ ความสามารถในการด้านคุณสมบัติส่วนตัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายใน-ภายนอก ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง (X_9) ความสามารถ (X_3) ค่านิยม (X_6) และโครงสร้าง (X_4) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (Y_{tot}) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.556 ซึ่งแสดงว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง ความสามารถ ค่านิยม และโครงสร้าง ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยสามารถร่วมทำนายระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ร้อยละ 55.60

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 พบว่า สำหรับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า เป็นลักษณะของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมวัฏจักรการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ประกอบด้วย การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ดังนี้ ด้านการศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณรเพิ่มขึ้น การสนับสนุนการศึกษาโดยพิจารณาตามความต้องการของศาสนบุคคล สำหรับด้านการฝึกอบรม ได้แก่ การวัดและประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งก่อนการเข้ารับการอบรมและภายหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้ว การใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร การจัดทำหลักสูตรการอบรมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว และการติดตามผลการฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ และด้านการพัฒนา ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาศาสนบุคคลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพ ศาสนบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้และทักษะเฉพาะของงานในตำแหน่ง และการพัฒนาศาสนบุคคลให้มีความรู้ด้านการบริหารและมีความประพฤติดี ทั้งนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการพัฒนาตนเองในงานจึงเป็นงานที่ผู้บังคับบัญชาต้องให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นการกิจระยะต้น ที่จำเป็นต้องจัดให้กับบุคลากรในองค์กรคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เป้าหมายคือการยกระดับความสามารถและทักษะของบุคลากรตั้งแต่

แรกเข้า ให้สามารถทำงานในตำแหน่งหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้น ๆ แล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที ต่อจากการฝึกอบรมแล้วอันดับต่อไปจึงเป็นขั้นตอนของภารกิจในการให้การศึกษาแก่บุคลากร กล่าวได้ว่า เป็นภารกิจระยะกลาง ที่จำเป็นต้องจัดให้กับบุคลากรในองค์กรคณะสงฆ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ค่านิยม ศีลธรรม เพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้ต่อไป อันดับสุดท้ายจึงเป็นขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวคือ เป็นลักษณะทั่วไปมากกว่าเป็นความพยายามเตรียมบุคลากรให้บุคลากรพร้อมด้วยความสามารถที่องค์กรคณะสงฆ์ต้องการในอนาคต เน้นให้เกิดการเรียนรู้ระยะยาว เพื่อเพิ่มผลการปฏิบัติงานทั้งในระดับตัวบุคคล และองค์กร ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัฐกาล กลิ่นหอม (2553) พบว่า ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแคม โดยภาพรวม ได้แก่ ให้มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาความรู้ ได้รับความรู้จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรอบรู้และใช้หลักสูตรการจัดการภาครัฐแนวใหม่ และมีการประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริริศม์ถา เมืองไชย (2553) พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มากที่สุดหรือไม่น้อยกว่าการพัฒนาองค์กรด้านอื่น ๆ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระวิรัตน์ ปริบุญโญ (2558) พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา ตามลำดับ

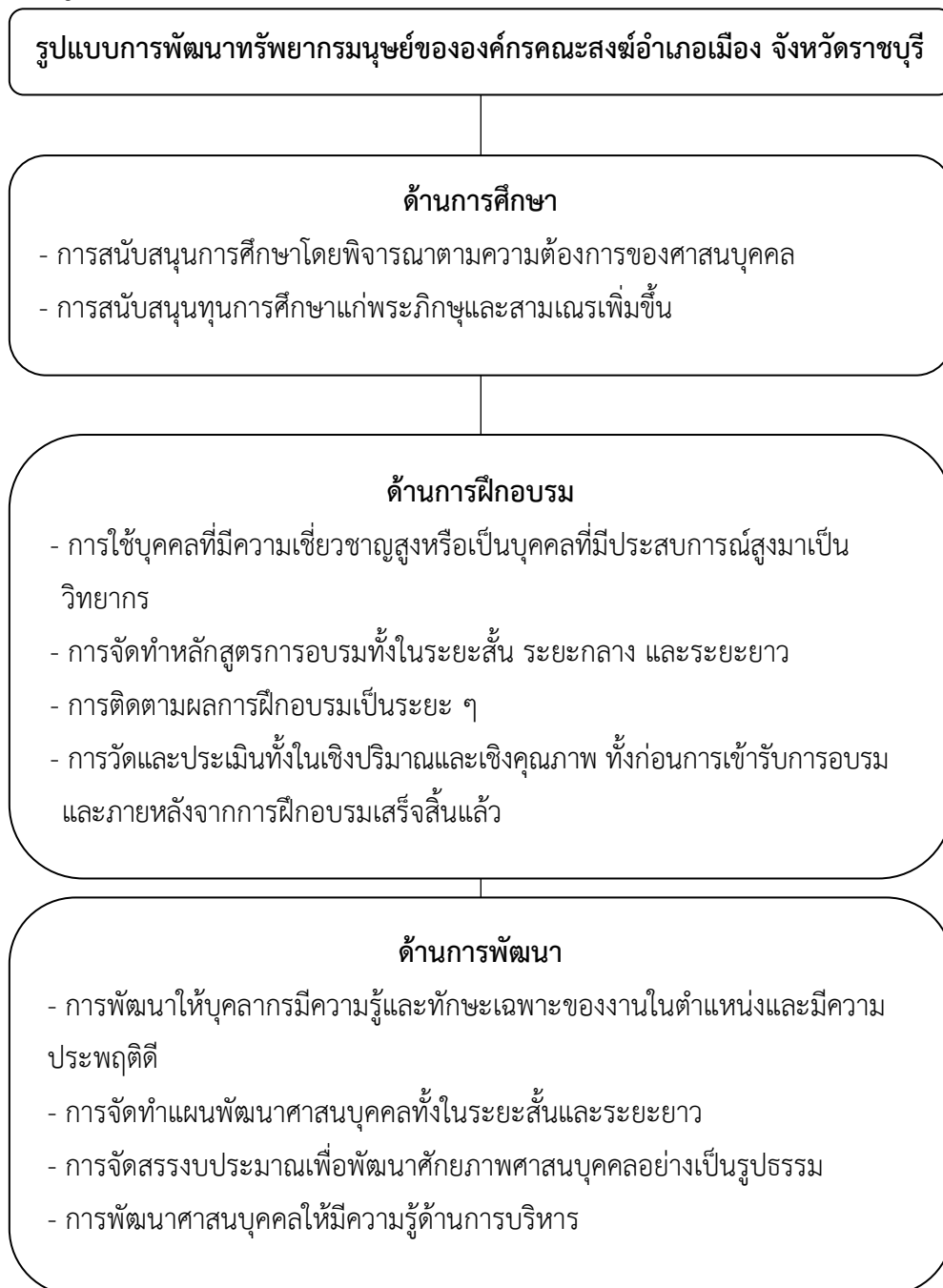
ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง ความสามารถ ค่านิยม และโครงสร้าง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเมื่อก้าวเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสารหรือยุคโลกาภิวัตน์ ผู้ใดที่ปล่อยให้กลไกการเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่พยายามที่จะก้าวให้ทันจะกลายเป็นผู้ที่ล้าหลังและเสียผลประโยชน์ไปในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อที่จะให้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเพื่อความอยู่รอดของชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บนพื้นฐานแนวคิดสำคัญ คือ ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญและเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดในการพัฒนาองค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบุคลากรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์กร นั่นเอง ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยกฤต ชรารัตน์ (2558) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรและภารกิจหลัก ปัจจัยด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัจจัยด้านความก้าวหน้า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยด้านการแข่งขันระดับประเทศ และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริรัตน์ มีเดช (2559) พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาและการฝึกอบรมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบการประกอบธุรกิจ ประเภท

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำแนกบุคลากรในองค์กร และระยะเวลาที่ดำเนินกิจการ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บัวบูชา นิจสุนกิจ (2551) พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะทั่วไปของกิจการมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ปัจจัยภายใน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาและการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาและการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สำหรับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า เป็นลักษณะของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมวัฏจักรการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ประกอบด้วย การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา กล่าวคือ ด้านการฝึกอบรม ใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร ด้านการศึกษา สนับสนุนการศึกษาโดยพิจารณาตามความต้องการของศาสนบุคคล และด้านการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ควบคู่กับการมีความประพฤติดี เป็นต้น ดังกล่าวนี้อ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โอวาท สุธาวา (2555) พบว่า หน่วยงานต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล และต้องให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลให้ชัดเจนก่อนการดำเนินการพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงจะสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ และในด้านการประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น หน่วยงานต้องประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ชัดเจน และให้พนักงานมีส่วนร่วมต่อการประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงาน โดยมอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับผิดชอบในการประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างชัดเจน และควรเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบอย่างเปิดเผย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กำชัย กลัษชัย (2553) พบว่า ควรจัดรูปแบบการฝึก อบรมเป็นสองแบบ คือ การฝึกอบรมเพื่อสร้างทักษะในการปฏิบัติงานที่ใช้อุปกรณ์ในการฝึกจริงเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้เพื่อออกไปปฏิบัติงานให้เกิดผล ควรจัดฝึกอบรมในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และการฝึกอบรมแบบเน้นเชิงวิชาการเพื่อสร้างทัศนคติในด้านบริหารให้กับผู้ปฏิบัติเพื่อนำความรู้ในเชิงวิชาการไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดให้กับผู้ร่วมงาน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรงพล หนูบ้านเกาะ (2554) พบว่า ส่วนใหญ่กำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดนโยบายในเรื่องทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบ กำหนดเนื้อหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านงานบริการในแผนงานประจำปี และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐญา รัตนแพทย์ (2547) พบว่า การพัฒนาบุคลากรของบริษัทสยามมิชลิน จำกัด การฝึกอบรมเป็นวิธีในการพัฒนา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของคนในองค์กร พนักงานในบริษัททุกคนจะได้รับการฝึกอบรมตามสายงานที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้งานดำเนินตามลำดับเวลาและมีขั้นตอน สามารถควบคุมให้งานเดินตามแผนการและงบประมาณ ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานตามแผนได้ล่วงหน้า เพราะบริษัทคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคุณภาพสินค้าที่ผลิตออกมานั้น จะต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท ให้ทันกับเทคโนโลยีที่สูงขึ้นทุก ๆ ด้าน บริษัทจึงจัดการฝึกอบรมให้พนักงานมีความสามารถทันกับการแข่งขันทางด้านเทคโนโลยี บริษัทจัดตั้งให้มี

ศูนย์การฝึกอบรมของบริษัทเอง ศูนย์การฝึกอบรมตั้งอยู่ในบริเวณโรงงาน มีอุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัย และทันสมัยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุประวีณ์ สวางษ์ (2553) พบว่า มีการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบการประเมินผลงานเป็นหลักและนำผลการปฏิบัติงานมาเทียบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งผลการพิจารณาเรียงตามลำดับคะแนน การพิจารณาขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เป็นลักษณะของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมวัฏจักรการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ประกอบด้วย ด้านการฝึกอบรม ที่ใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร ด้านการศึกษา ที่สนับสนุนการศึกษาโดยพิจารณาตามความต้องการของศาสนบุคคล และด้านการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ควบคู่กับการมีความประพฤติดี รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 1

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยควรให้ความสำคัญกับ การกำหนดนโยบายการศึกษาภาคบังคับ ทั้งในส่วนของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ และการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การกำหนดนโยบายในการฝึกอบรมศาสนบุคคลโดยให้ความสำคัญด้านคณฤชระ และวิปัสสนาธุระเป็นอันดับแรก ก่อนการฝึกอบรมประเภทอื่น ๆ และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาหรือส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจในการทำงานและตั้งเป้าหมายในการทำงานทั้งในส่วนของเป้าหมายระยะสั้นและเป้าหมายระยะยาวขององค์กรคณะสงฆ์ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรบุคคลขององค์กรคณะสงฆ์ตามหลักไตรสิกขา รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา หรือรูปแบบโครงการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

References

- Kanok Saenprasert. (2006). *Code of Sangha Act*. Bangkok: The National Buddhism Office Printing House.
- Kamchai Klubchai (2010). *A Study of the Need for Human Resource Development in Training in accordance with the Guidelines for the Promotion of Labor Skills Development Act BE 2545 of the Hotel Industry in Patong Municipality*. Master's thesis. Development Strategy Branch. Phuket Rajabhat University.
- Chaikrit Chararat (2015). *Factors Affecting Human Resource Development of the Flying Company, 1 st Royal Guard Brigade*. Master's thesis. Aviation Management. International Aviation College Nakhon Phanom University
- Nattaya Ratanaphaet (2004). *Good Management Approach: A Case Study of Training and Internal Development. Siam Michelin Co., Ltd.* Master's Thesis. Management branch. Burapha University.

- Songphol Noobanko (2011). *Human Resource Development of University Libraries*. Master's thesis. Branch of Librarian and Information Science. Burapha University.
- Bua Bucha Nitsunkit (2008). *Human Resource Development Requirements of Hotel Business Operators in Koh Samui District. Surat Thani Province*. Master's thesis. Management branch. Walailak University
- Phrawirat Paripunno (2015). *Human Resource Development of Monks Affecting Development Monks in Wichian Buri District Phetchabun Province*. Master's thesis. Department of Public Administration. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phimonphan Chuabangkaew. (2007). *Human Resource Management*. VI. Pathum Thani: Bangkok University Press.
- Rattakarn Khom (2010). *Development of Strategic Human Resource Development Plan of Wang Khaem Subdistrict Administrative Organization. Khlong Khlung District Kamphaeng Phet Province*. Ph.D. thesis. Department of Public Administration. Thammasat University.
- Sirirat Meedeche (2016). *Demand for human resource development in the tourism industry of Koh Samui District. Surat Thani Province*. Master's thesis. Business Administration Branch. Ratthani Rajabhat University.
- Sirirattha Muangchai (2010). *Opinions and needs of employees in relation to human resource development in Sub-District Administrative Organization, Fang District, Chiang Mai Province*. Master's thesis. Department of Public Administration. Chiang Rai Rajabhat University.
- Suprawee Sawong (2010). *Human Resource Development of Lampang Provincial Administrative Organization, Muang District, Lampang Province*. Master's thesis. Department of Public Administration. Lampang Rajabhat University.
- Owat Suthawa (2012). *Human Resource Development Process. of the BPro group, American International Assurance Company Limited (AIA)*. Master's thesis. Management branch. Burapha University.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุ

ในชุมชนเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

FACTORS INFLUENCING PREVENTIVE COVID-19 PRACTICES

OF PEOPLE IN SUAYAI-UTHIT COMMUNITY, CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK

ประศักดิ์ สันติภาพ

Prasak Santiparp

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Department of education/ faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

Email: zakpeace7052@gmail.com

Received 27 March 2022; Revised 16 May 2022; Accepted 26 May 2022.

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุในชุมชนเสือใหญ่ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ผู้สูงอายุทั้งหมด 173 คนที่ผ่านการคำนวณขนาดตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเข้าร่วมในการวิจัยนี้จากผู้สูงอายุทั้งหมด 426 คนใน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหลัง วค.จันทระเกษม และชุมชนนครหลวง แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อป้องกันไวรัสโคโรนา 2019, การรับรู้, การสนับสนุนทางสังคม และความรอบรู้ด้านสุขภาพ ผ่านการตรวจคุณภาพโดยทดสอบในประชาชนในชุมชนอื่น 30 คน ได้ค่าความตรงเชิงพินิจจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปและค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.84, 0.81, 0.75 และ 0.78ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และเชิงอนุมานโดยการทดสอบ Chi-square test และสมการถดถอยพหุคูณ โดยใช้โปรแกรม spss ผลการศึกษาพบว่า การป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุ คือ การรับรู้และความรอบรู้ด้านสุขภาพ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ ได้แก่ องค์กรของรัฐและชุมชนควรประชาสัมพันธ์และรณรงค์การป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อสร้างการรับรู้ และความรอบรู้ด้านสุขภาพ

คำสำคัญ: การป้องกัน; ไวรัสโคโรนา 2019; ผู้สูงอายุ

Abstract

The aims of this cross-sectional survey study were to examine preventive COVID-19 practices and identify influencing factors to preventive COVID-19 practices of the elderly in Suayai community. The sample size was 173 elder people by random selection. They were selected randomly from 426 elder people lived in communities behind Chandrakasem Teacher College and Nakornluang, Chatuchak district, Bangkok. The preventive COVID-19 practice, perception, social support and health literacy questionnaire were tested for validity by 3 experts with IOC ≥ 0.5 and reliability by 30 people in other communities with Chronbach's alpha of 0.84, 0.81, 0.75 and KR-21 of 0.78 respectively. Data were analyzed by descriptive statistics, Chi-square test and multiple regression by SPSS. The findings were the good level in preventive COVID-19 practices of the elderly. The perception and health literacy were moderate levels. The factors influencing preventive COVID-19 practices of the elderly were perception and health literacy. The recommendation was government offices and community should promote preventive COVID-19 practices to make perceptions and health literacy.

Keywords: Prevention; COVID-19; Elderly

บทนำ

ไวรัสโคโรนาเป็นตระกูลของไวรัสที่มีโปรตีนหนามแหลมหากติดเชื้อจะมีอาการต่างๆ เช่น มีไข้ หายใจลำบาก และปอดอักเสบ เป็นต้น (Zhu, et al., 2020) องค์การอนามัยโลกกำหนดให้เรียก ไวรัสโคโรนา 2019 (coronavirus 2019) หรือตัวย่อ คือ โควิด 19 (COVID-19) ว่าเป็นไวรัสโคโรนาที่ก่อโรคติดเชื้อทางเดินหายใจส่วนล่างของผู้ป่วยจนเกิดเป็นปอดอักเสบจากไวรัสที่พบการติดเชื้อในคนที่เมืองหวู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อ 29 ธันวาคม พ.ศ.2562 (WHO., 2020) กลุ่มไวรัสนี้ทำให้เกิดโรคกลุ่มอาการทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (Severe acute respiratory syndrome) หรือ SARS-CoV-2 การติดเชื้อไวรัสนี้สร้างความหวาดกลัวและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจของประชาชน แรกมีการติดเชื้อของผู้ป่วยปอดอักเสบเป็นกลุ่มก้อนโดยไม่ทราบสาเหตุซึ่งเชื่อมโยงกับตลาดสดอาหารทะเลในเขตหูหนาน เมืองหวู่ฉัน มณฑลหูเป่ย์ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในเดือนธันวาคม พ.ศ.2562 (Zhu, et al., 2020) จากนั้นแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วทำความเสียหายให้กับทุกภาคส่วนของโลกและองค์การอนามัยโลกประกาศให้ COVID-19 เป็นโรคระบาดใหญ่ การแพร่ระบาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการติดเชื้อและผู้เสียชีวิตรายใหม่ในหลายภาคส่วนของโลก เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2564 มีรายงานผู้ป่วยยืนยันสะสม COVID-19 208,685,644 ราย ผู้เสียชีวิตสะสม 4,383,497 รายทั่วโลก สำหรับการแพร่ระบาดในประเทศไทยเมื่อ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2564 มีผู้ป่วยยืนยันสะสม 149,779 ราย เสียชีวิตสะสม 988 ราย เพิ่มขึ้นรวดเร็วจน เมื่อ 30 สิงหาคม พ.ศ.2564 มีผู้ป่วยยืนยันสะสม 1,161,200 ราย เสียชีวิตสะสม 11,305 ราย นับเป็นสถานการณ์ความ

รุนแรงที่วิกฤติของทุกประเทศทั่วโลก (ศูนย์ปฏิบัติการด้านข่าวโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรมควบคุมโรค, 2564).

โรคติดเชื้อโควิด-19 สามารถติดและแพร่เชื้อจากคนสู่คนผ่านทางละอองฝอยที่มีเชื้อจากการไอหรือจามรดกันแล้วหายใจเอาเชื้อเข้าสู่ปอด หรือการสัมผัสสารคัดหลั่งของผู้ติดเชื้อผ่านมือที่สัมผัสน้ำมูก น้ำลาย หรือสิ่งของที่ปนเปื้อนเชื้อโควิด-19 กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 โดยใช้หลักป้องกันการติดต่อเชื้อโรคในระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ การใส่หน้ากากอนามัย ไม่คลุกคลีกับผู้ป่วยโรคทางเดินหายใจ หมั่นล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ หรือใช้แอลกอฮอล์เจลล้างมือ ไม่นำมือมาสัมผัสตา จมูก ปาก โดยไม่จำเป็น ไม่ใช้ของส่วนตัวร่วมกับผู้อื่น รับประทานอาหารปรุงสุกร้อน ๆ รวมไปถึงหลีกเลี่ยงการอยู่ในสถานที่แออัด และไม่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ที่มีอาการหวัดไอหรือจาม (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563) นอกจากนั้นควรหลีกเลี่ยงการเดินทางไปต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีรายงานการแพร่ระบาดของโรค ที่สำคัญ คือ หากมีอาการใช้ร่วมกับอาการระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก หายใจเหนื่อยหอบ ควรพบแพทย์ทันที การป้องกันตนเองมีความสำคัญต่อการลดการแพร่ระบาดของโรคได้มาก ประชาชนจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรค อาการ การป้องกันตนเอง (Centers for Disease Control and Prevention, 2020) ถ้าประชาชนไม่ตระหนักต่อการป้องกันตนเอง ไม่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพรวมทั้งขาดมาตรการการควบคุมที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดการระบาดเพิ่มขึ้นมากและทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรง (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563) นอกจากนั้นจำเป็นต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันการติดเชื้อ เช่น การปิดเมือง ปิดโรงเรียน ปิดสถานบันเทิง ปิดร้าน เป็นต้น (Centers for Disease Control and Prevention, 2020) รวมทั้งการใส่หน้ากากอนามัย การล้างมือ การวัดอุณหภูมิร่างกาย การลงทะเบียนตามพื้นที่ การเว้นระยะห่างทางสังคม และการฉีดวัคซีน (Abdollahi, et al, 2020) การแพร่ระบาดและมาตรการดังกล่าวทำให้คนต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตรวมถึงสร้างความไม่คุ้นเคยในการดำเนินชีวิต ประชาชนบางคนจึงละเมิดมาตรการดังกล่าว (Zhang, et al., 2020) เช่น การสำรวจในประเทศจีนในการศึกษาหนึ่งพบว่า นักเรียนในเมืองหวู่ฮั่นเพียงร้อยละ 51.60 ที่สวมหน้ากากอนามัยอย่างเหมาะสม (Chen, et al., 2020) อีกการศึกษาหนึ่งพบว่า มีเพียงร้อยละ 73.9 ของประชาชนจีนสวมหน้ากากอนามัย (Koo, et al., 2020) ในอีกการศึกษาหนึ่งพบว่า ร้อยละ 19.6 ของผู้เข้าร่วมการศึกษารายงานว่า มีอาการคันจากการสวมหน้ากากอนามัยจึงไม่ใส่หน้ากากอนามัย (Szepietowski, et al., 2020) นอกจากนั้นยังมีการศึกษาที่พบว่า ประเทศที่มีประชากรสูงอายุในสัดส่วนที่มากจะได้รับผลกระทบจากโควิด-19 มาก นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเชิงประจักษ์พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อการระบาดใหญ่ของไวรัสโคโรนา 2019 ความหลากหลายของสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่สังเกตได้เป็นปัจจัยกำหนดผลลัพธ์ของโควิด-19 (วรรณมณ จันทรเบญจกุล, 2563) จากการศึกษาของ Walsh, Redmond, Roantree ในประเทศไอร์แลนด์พบว่า ผลลัพธ์ของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกันตามกลุ่มอาชีพ ผู้มีอาชีพแรงงานคนงานหรือผู้ที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำมักมีผลลัพธ์ทางสุขภาพจากโควิด-19 ไม่ดีเพราะถูกกีดกันในการเข้าถึงข้อมูลและบริการสาธารณสุข แรงงาน คนงาน หรือผู้ที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ กว่าร้อยละ 15 มีอาการป่วยเรื้อรังที่เสี่ยงต่อโควิด-19 สิ่งที่น่าสังเกต คือ พื้นที่อาศัยของคนงาน หรือผู้ที่มีสถานะทาง

สังคมและเศรษฐกิจต่ำมักอยู่ในชุมชนแออัดซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกกีดกันด้านสุขภาพ นอกจากนี้ คนงาน แรงงาน ผู้ที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำยังจำเป็นต้องทำงานต่อไปตลอดช่วงวิกฤต ทำให้ต้องเผชิญกับการความเสี่ยงที่จะสัมผัสกับเชื้อโควิด-19 ที่มากขึ้น วิกฤตการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้น และมีแนวโน้มว่าคนงาน แรงงาน หรือผู้ที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำมีความเสี่ยงต่อผลลัพธ์ของโควิด-19 ที่ไม่ดี (Walsh, Redmond, Roantree, 2020)

สำหรับข้อมูลของกรุงเทพฯซึ่งเป็นจังหวัดที่มีผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 มากที่สุดในประเทศไทย เขตจตุจักรเป็นเขตในเมืองที่มีพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ เช่น สวนผักผ่อนหย่อนใจ ตลาด ห้างสรรพสินค้า สถานศึกษาร้านค้า หน่วยบริการสุขภาพ ชุมชนแออัด เป็นต้น จึงมีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะในชุมชนแออัดที่ประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนอันเป็นผู้ที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ ชุมชนแออัดในเขตจตุจักรมี 41 ชุมชน ชุมชนในซอยเสือใหญ่อุทิศมี 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหลัง วค.จันทระเกษม และชุมชนนครหลวง ซึ่งผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้มีเศรษฐกิจฐานะทางสังคมต่ำ เช่น คนงานรับจ้าง หาและซื้อขายของเก่า ข้าราชการยานยนต์รับจ้าง เป็นต้น ผู้สูงอายุต้องป้องกันตนเองรวมทั้งในครอบครัวให้เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และปัจจัยที่มีอิทธิพล โดยข้อมูลที่ได้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมการป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุในชุมชนเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุในชุมชนเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

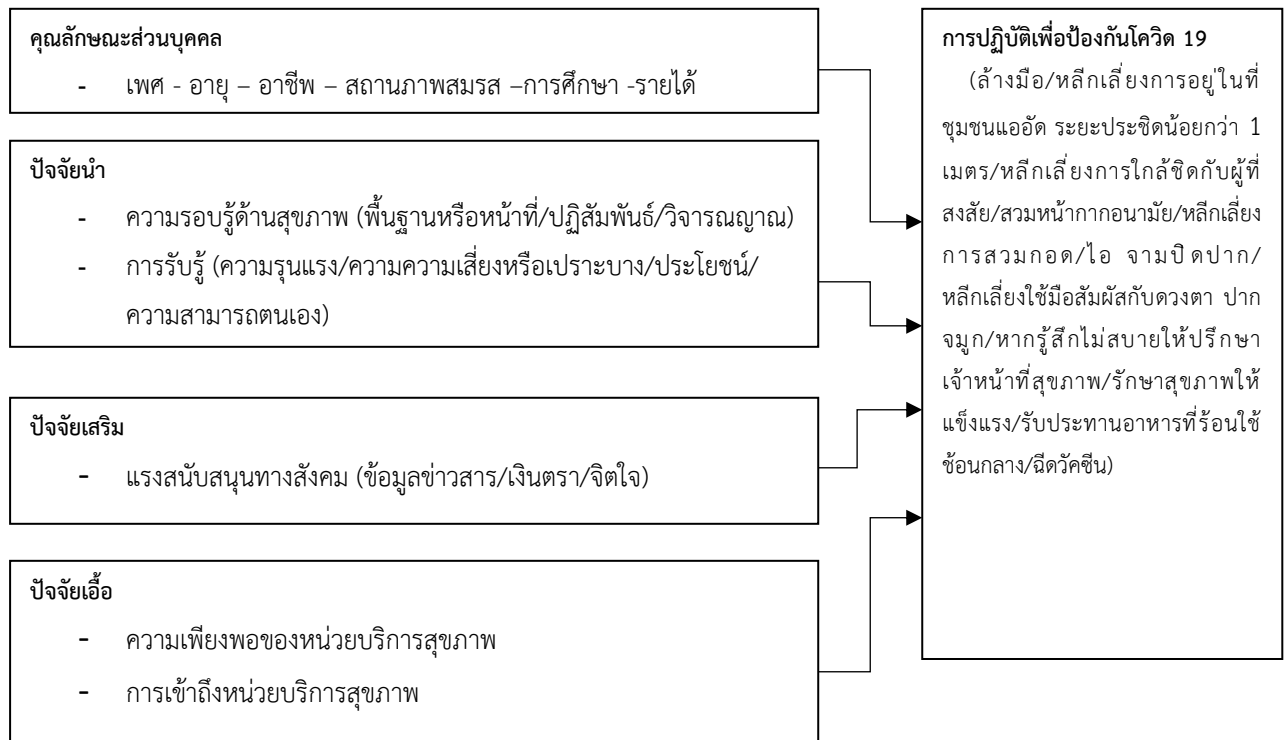
ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติเพื่อการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตัวแปรต้น คือ แนวคิด PROCEED-PRECEDE MODEL และทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกัน (Protection Motivation Theory: PMT)

พฤติกรรมการป้องกันโควิด-19 จากคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกและกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุขมีแนวทางการปฏิบัติเพื่อการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้ 1) ล้างมือให้สะอาดทุกครั้งที่สัมผัสสิ่งของ 2) อยู่บ้านของตนเอง หลีกเลี่ยงการอยู่ในที่ชุมชนแออัด หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในระยะประชิดน้อยกว่า 1 เมตร 3) หลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับผู้ที่สงสัยว่าจะมีการติดเชื้อที่แสดงอาการของโรค (ไอ จาม มีไข้) 4) สวมหน้ากากอนามัย หรือหน้ากากผ้าเมื่อต้องออกไปนอกบ้าน หรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 5) หลีกเลี่ยงการสวมกอด 6) เมื่อไอ จามต้องใช้กระดาษชำระหรือใช้ข้อศอก หรือแขนปิดปากแล้วจึงล้างให้สะอาด หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสกับดวงตา ปาก จมูกของตนเอง 7) หากรู้สึกไม่สบายให้ปรึกษาเจ้าหน้าที่สุขภาพทางโทรศัพท์

และมีการติดตามข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับไวรัสโคโรนา 2019 อยู่เสมอ 8) รักษาสุขภาพให้แข็งแรงด้วยการออกกำลังกายและสุขภาพจิต พักผ่อนให้เพียงพอ และ 9) เลือกรับประทาน อาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่ ใช้ช้อนกลางเมื่อ รับประทานอาหารร่วมกัน 10) การฉีดวัคซีน หรือความตั้งใจฉีดวัคซีน (WHO, 2020; กรมควบคุมโรค, 2563)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม แนวคิด PROCEED-PRECEDE MODEL มีพื้นฐานว่า พฤติกรรมส่งผลต่อการมีสุขภาพไม่ดีและเกิดขึ้นเนื่องจากหลายสาเหตุ (Green & Kreuter, 2005) PROCEED-PRECEDE ใช้วินิจฉัยประเมินตัวกำหนดพฤติกรรมสุขภาพและการวางแผนสุขภาพโดยมีแนวคิดด้านสุขภาพว่า 1) สุขภาพความเสี่ยงด้านสุขภาพมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย 2) การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างสุขภาพต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม สิ่งแวดล้อม และ สังคม จะต้องมียุทธศาสตร์ในหลายมิติ มีขั้นตอนการทำงาน 9 ขั้นตอน ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นระยะของการวินิจฉัยปัญหา เรียกว่า PRECEDE (Predisposing Reinforcing and Enabling Causes in Educational Diagnosis and Evaluation) หมายถึง กระบวนการใช้ปัจจัยนำ ปัจจัยเสริม และ ปัจจัยเอื้อในการวิเคราะห์ วินิจฉัยและประเมินผลทางพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลลัพธ์สุขภาพ ส่วนที่ 2 เป็นระยะของการพัฒนาแผนซึ่งจะต้องทำส่วนที่ 1 ให้เสร็จก่อนจึงจะวางแผนและนำไปสู่การดำเนินการและประเมินผลได้ เรียกว่า PROCEED (Policy Regulatory and Organization Constructs in Educational and Environment Development) (Gielen, & McDonald, 1997) โดยในขั้นตอนที่ 4 ของโมเดล อธิบายถึงองค์ประกอบของพฤติกรรมสุขภาพว่าเกิดจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมสุขภาพทั้งที่เป็นปัจจัยภายใน และภายนอกตัวบุคคล แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำ (Predisposing factors) ปัจจัยเสริม (Reinforcing factors) และปัจจัยเอื้อ (Enabling factors) ทั้งสามปัจจัยจะมีความแตกต่างกันในการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนี้ 1) ปัจจัยนำเป็นปัจจัยที่เป็นพื้นฐานของการเกิดพฤติกรรม และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล บุคคลจะเลือกแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาจะต้องอาศัยการมีเหตุผลที่จะก่อเกิดพฤติกรรม แรงจูงใจในการกระตุ้นแรงขับภายในตัวบุคคลให้ตัดสินใจปฏิบัติพฤติกรรม ปัจจัยนำที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างรวดเร็ว คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ทักษะคิด และการรับรู้ 2) ปัจจัยเสริมเป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมสุขภาพได้รับการสนับสนุนหรือแรงกระตุ้นในการแสดงพฤติกรรมทางสุขภาพ เป็นปัจจัยภายนอกที่มาจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในเรื่องนั้น ปัจจัยเสริมส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการกระตุ้นเตือน ยกย่องชมเชยให้กำลังใจ การเอาเป็นแบบอย่าง ดำเนินคดีเตียน การลงโทษ 3) ปัจจัยเอื้อเป็นปัจจัยที่อาศัยอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลให้เกิดพฤติกรรมโดยตรงอาจเป็นปัจจัยสนับสนุนหรือยับยั้งพฤติกรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในด้านความพอเพียงที่มีอยู่ การเข้าถึงแหล่งบริการได้สะดวก รวมทั้งทรัพยากรต่าง ๆ Glanz, Rimer, Viswanath, 2008) จากการทบทวนวรรณกรรมสร้างเป็นกรอบแนวคิดวิจัยได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณนี้เป็นการสำรวจแบบภาคตัดขวางของผู้สูงอายุในชุมชนเวนิสหลัง วค.จันทร์เกษม 216 คนใน 123 ครั้วเรือน ชุมชนนครหลวง 210 คนใน 113 ครั้วเรือน รวมเป็นประชากรศึกษาจำนวน 426 คน ขนาดตัวอย่างคำนวณได้ด้วยสูตรข้างล่างนี้:

$$n = \frac{NZ^2 \frac{P(1-P)}{d^2}}{d^2(N-1) + Z^2 \frac{P(1-P)}{d^2}}$$

n: ขนาดตัวอย่าง

N: ประชากร = 426 คน

d: ความคลาดเคลื่อน = 0.05

p: การปฏิบัติป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่

ถูกต้อง = 0.25 (สถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์, 2564)

$$n = (1,062 (1.96)^2 * 0.24 * 0.76) / ((0.05)^2 (1,061) + (1.96)^2 * 0.25 * 0.76)$$

n = 173 คน

การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยนำรายชื่อผู้สูงอายุทั้งหมดในชุมชนแล้วนำมาจับฉลาก แล้วเก็บข้อมูลตามครั้วเรือน ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จนได้ข้อมูลครบจำนวนตามขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามการปฏิบัติป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ได้แก่ การล้างมือ หลีกเลี่ยงการอยู่ในที่ชุมชนแออัด ใกล้ชิดผู้ที่สงสัย สวมกอด อยู่ห่างมากกว่า 1 เมตร สวมหน้ากากอนามัย เมื่อไอหรือจามต้องปิดปาก หลีกเลี่ยงใช้มือสัมผัสกับดวงตา ปาก จมูก หากรู้สึกไม่สบายให้

ปรึกษาแพทย์ รักษาสุขภาพให้แข็งแรง รับประทานอาหารที่ร้อนและใช้ช้อนกลาง ฉีดวัคซีน แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับเชื้อโควิด 19 ประกอบด้วยการรับรู้การติดเชื้อและการแพร่เชื้อ การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ความเสี่ยงการติดเชื้อ ประโยชน์ของการปฏิบัติ ความสามารถตนเอง แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยการสนับสนุนของครอบครัว ชุมชน และหน่วยบริการสุขภาพของรัฐบาลด้านข้อมูลข่าวสาร จิตวิทยา เงินตรา การประเมินแบ่งเป็น 3 ระดับได้แก่ ดี ปานกลาง ไม่ดี แบบสอบถามความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ประกอบด้วยความรู้ด้านสุขภาพระดับพื้นฐานหรือหน้าที่ ระดับปฏิสัมพันธ์ ระดับวิจารณ์การปฏิบัติ การประเมินเป็นแบบถูกหรือผิดแล้วรวมคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง ไม่ดี แบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบคุณภาพโดยความตรงเชิงเนื้อหาผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปในแต่ละข้อ และความเที่ยงที่ผ่านการทดสอบจากประชาชนในชุมชนอื่นจำนวน 30 คน ได้ค่า Chronbach's alpha คือ 0.84, 0.78 0.75 และ KR-21 คือ 0.84 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องใน 2 กลุ่มด้วย Chi-square test และการมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ด้วย multiple linear regression โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 26.0

ผลการวิจัย

การป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง ไม่ดี จากการสำรวจพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการป้องกันการติดเชื้อ โควิด19 ของผู้สูงอายุในชุมชนสี่ใหญ่ฤๅติจำนวน 173 คน จากคะแนนเต็ม 50 คะแนนอยู่ในระดับดี (mean = 34.39, SD. = 8.10) เป็นหญิง 90 คน หรือร้อยละ 52.0 ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ผู้สูงอายุมีอายุ 61 ถึง 70 ปี ร้อยละ 68.9 มีอายุ 71 ถึง 80 ปี ร้อยละ 31.1 และมีอายุเฉลี่ย 65.96 ปี สถานภาพสมรส ส่วนใหญ่สมสร้อยละ 64.2 โสดร้อยละ 2.9 หม้ายร้อยละ 32.9 ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 50.3 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 6.9 จบการศึกษาระดับ ปวส. หรือปริญญาตรี ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 52.0 อาชีพอิสระ เช่น จักรยานยนต์รับจ้าง หาของเก่า เป็นต้น ร้อยละ 24.9 ค้าขาย ร้อยละ 18.5 ไม่ได้ทำงาน ร้อยละ 4.6 ประชาชนร้อยละ 77.5 มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง (mean = 20.82, SD. = 3.61) การรับรู้เกี่ยวกับคะแนนเต็ม 120 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง (mean = 75.55, SD. = 16.19) การสนับสนุนของครอบครัวและชุมชนจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง (mean = 19.60, SD. = 0.86) มีความเพียงพอของหน่วยบริการสุขภาพร้อยละ 77.0 มีการเข้าถึงหน่วยบริการสุขภาพร้อยละ 75.2

จากปัจจัยที่สัมพันธ์กับการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 พบว่า การปฏิบัติป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 มีความสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ คือ ระดับการศึกษาสูงสุด (p-value = 0.016) ความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 (p-value = 0.031) การรับรู้เกี่ยวกับโควิด 19

(p-value = <0.001) และการสนับสนุนของครอบครัวและหน่วยบริการปฐมภูมิ (p-value = <0.001) แสดงได้ดังตารางที่ 1.

ตารางที่ 1 การป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัย	การป้องกันการติดเชื้อ โควิด 19			Chi-square
	ไม่ดีและปานกลาง	ดี	รวม	P-value
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน	
เพศ				
หญิง	49 (54.4)	41 (45.6)	90	0.179
ชาย	38 (45.8)	45 (54.2)	83	
อายุ				
61 ถึง 70 ปี	64 (50.8)	62 (49.2)	126	0.652
ตั้งแต่ 71 ปีขึ้นไป	23 (48.9)	24 (51.1)	47	
สถานภาพสมรส				
สมรส	57 (51.4)	54 (48.6)	111	0.263
โสด/หม้าย	30 (48.4)	32 (51.6)	62	
การศึกษา				
ประถมศึกษา	51 (58.6)	36 (41.4)	87	0.016
สูงกว่าประถมศึกษา	36 (41.9)	50 (58.1)	86	
อาชีพ				
รับจ้าง	42 (46.7)	48 (53.3)	90	0.347
ค้าขาย/อาชีพอิสระ/ไม่ทำงาน	45 (54.2)	38 (45.8)	83	
รายได้				
เพียงพอกับรายจ่าย	18 (52.6)	21 (47.3)	39	0.823
ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	69 (51.5)	65 (48.5)	134	
การรับรู้				
ระดับไม่ดีและปานกลาง	82 (78.8)	22 (22.7)	104	<0.001
ระดับดี	5 (7.2)	64 (92.8)	69	
ความรู้ด้านสุขภาพ				
ระดับไม่ดี	37 (61.7)	23 (38.3)	60	0.031
ระดับปานกลางและดี	50 (44.2)	63 (55.8)	113	

ตารางที่ 1 การป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ปัจจัย	การป้องกันการติดเชื้อ โควิด 19			Chi-
	ไม่ดีและปานกลาง	ดี	รวม	square
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน	P-value
การสนับสนุนของครอบครัวและชุมชน				
ระดับไม่ดีและปานกลาง	55 (61.8)	34 (38.2)	89	<0.001
ระดับดี	32 (38.1)	52 (61.9)	84	
ความเพียงพอของหน่วยบริการสุขภาพ				
เพียงพอ	68 (51.1)	65 (48.9)	133	0.764
ไม่เพียงพอ	19 (47.5)	21 (52.5)	40	
การเข้าถึงหน่วยบริการสุขภาพ				
เข้าถึง	66 (52.4)	60 (47.6)	126	0.493
เข้าไม่ถึง	21 (44.7)	26 (55.3)	47	

จากการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การรับรู้ และการสนับสนุนทางสังคม นำมาวิเคราะห์ด้วย stepwise multiple linear regression ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ได้แก่ การรับรู้และความรอบรู้ด้านสุขภาพ แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สมการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุปัจจัยของการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Model	Standardized coefficients Beta	R	Adjust R ²	T	Sig.
ค่าคงที่				2.747	0.007
การรับรู้	0.697	0.700	0.488	16.162	<0.001
ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	0.118	0.710	0.499	5.027	<0.014

จากตารางที่ 2 พบว่า สมการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุปัจจัย แสดงได้ ดังนี้:
 การปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 = ค่าคงที่ + 0.697 (การรับรู้) + 0.118 (ความรอบรู้ด้านสุขภาพ)
 การปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะเพิ่มขึ้น 0.686 หน่วยถ้าการรับรู้เพิ่มขึ้น 1 หน่วยในขณะที่ปัจจัยอื่นคงที่ เช่นเดียวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งสมการนี้สามารถอธิบายได้ร้อยละ 49.9

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า การปฏิบัติเพื่อป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีคะแนนเฉลี่ยของประชาชนในชุมชน คือ 3.48 ซึ่งอยู่ในระดับดี จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ การรับรู้ และความรู้ด้านสุขภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของสัญญา สุปัญญาบุตร (2554) ที่พบว่า ความรอบรู้และการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจได้นั้นคือ ถ้ามีความรอบรู้และการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจมาก ก็จะมีพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อทางเดินหายใจดี (ณัฐวรรณ คำแสน, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาโดยการสำรวจ ความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขอนามัยมือ ของ ทันตแพทย์ไทย ที่พบว่า การปฏิบัติในสุขอนามัยมือสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการติดเชื้อผ่านการสัมผัสจากมือ (ประทานพร อาริราชการณีย์ กรพินท์ มหาทุมะรัตน์ ณัฏฐา มหาทุมะรัตน์ กิริติกา วงษ์ทิม และ ชนิศา หวงวงษ์ 2561) ความรอบรู้ด้านสุขภาพมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (กชกร สมมั่ง, 2557) สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของผู้รับบริการงานผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช ที่พบว่า ความรอบรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคทางเดินหายใจ และการศึกษาพฤติกรรมการป้องกัน โรคไข้หวัดนกของเครือข่ายแกนนำสุขภาพ ที่พบว่า เครือข่ายแกนนำสุขภาพมีความรอบรู้เรื่องโรคไข้หวัดนกอยู่ในระดับดีและมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคไข้หวัดนกอยู่ในระดับดีและสัมพันธ์พฤติกรรมการป้องกันโรคและก่อให้เกิดการแพร่ระบาดได้ (ฉันทพิชญา โพธิสาจันทร์ นาทยา เกรียงชัยพฤกษ์ บุญตา เจนสุข อุดมม 2551) และสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกัน โรคไวรัสซิกาในหญิงตั้งครรภ์ อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่า ความรอบรู้เกี่ยวกับโรคไวรัสซิกามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไวรัสซิกา (กุเกียรติ ก้อนแก้ว ฐิตีวรดา สังเกต และ ศยามล ภูพิศ, 2562)

องค์ความรู้

พฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การรับรู้ และความรู้ด้านสุขภาพ ทั้ง ความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ความรู้ด้านสุขภาพระดับพื้นฐานหรือหน้าที่ ระดับปฏิสัมพันธ์ ระดับวิจารณ์ญาณสู่การปฏิบัติ) และการรับรู้เกี่ยวกับไวรัสโคโรนา 2019 (การรับรู้เกี่ยวกับโอกาสการติดเชื้อ การดำเนินการหรือปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนและนโยบาย) ของประชาชนในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลกเป็นโรคอุบัติใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนการปฏิบัติเพื่อป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 มีความสำคัญ นอกจากนี้การทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันไวรัสโคโรนา 2019จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการแพร่ลดการแพร่ระบาดซึ่งในการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่า การรับรู้ที่ถูกต้องมีความสำคัญ และความรู้ทั้งระดับหน้าที่ ปฏิสัมพันธ์ และวิจารณ์ญาณมีอิทธิพลต่อการป้องกันไวรัสโคโรนา 2019

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ประชาชนในชุมชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและการรับรู้ในระดับปานกลางซึ่งความรอบรู้ด้านสุขภาพและการรับรู้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงควรประชาสัมพันธ์รณรงค์เพื่อสร้างการรับรู้ และความรอบรู้ด้านสุขภาพทั้งระดับหน้าที่ ปฏิสัมพันธ์ และวิจารณ์ญาณ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้สำรวจในประชาชนในชุมชนในกรุงเทพฯ จึงควรมีการศึกษาในกลุ่มที่มีสถานะทางสังคม เศรษฐกิจอื่นที่มีความเสี่ยง และในพื้นที่อื่นที่มีบริบทแตกต่างจากกรุงเทพฯ

2. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก หรือ การวิจัยเชิงทดลองเพื่อตรวจสอบโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อสร้างเสริมการปฏิบัติการเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การรับรู้ และความรอบรู้ด้านสุขภาพ ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ เพียงใด

References

- Abdollahi, E., et al. (2020). Simulating the effect of school closure during COVID-19 outbreaks in Ontario, Canada. *BMC Med*, 18, 230-238.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2020). *Novel coronavirus, Wuhan, China. 2019*. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/summary.html>. Accessed August, 1, 2020.
- Chen, X., et al. (2020). Hand hygiene, mask-wearing behaviors and its associated factors during the COVID-19 epidemic: a cross-sectional study among primary school students in Wuhan, China. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17, 2893-2899.
- Gielen, A.C., & McDonald, E.M. (1997). *The PRECEDE-PROCEED planning model*. In: K. Glanz, F.M Lewis, & B.K. Rimmer, *Health Behavior and Education* (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Glanz, K., Rimer, B.K., Viswanath, K. (2008). *Using the PRECEDE-PROCEED Model to Apply Health Behavior Theories*. (4th ed). Toronto, Ontario: Wiley & Son.
- Green, L. W., & Kreuter, M. W. (2005). *Health program planning: An educational and ecological approach*. (4nd ed.). Boston: MacGraw Hill.
- Koo, J.R., et al. (2020). Interventions to mitigate early spread of SARS-CoV-2 in Singapore: a modelling study. *Lancet Infect. Dis*, 20, 678–688.
- Prentice-Dunn, S., Rogers, R.W. (1986). Protection Motivation Theory and Preventive Health: Beyond the Health Belief Model. *Health Education Research*, 1 (3), 153-161.
- Szepietowski, J.C., et al. (2020). Face mask-induced itch: a self-questionnaire study of 2,315 responders during the COVID-19 pandemic. *Acta Dermato Venereologica*, 100, 152-160.

- Walsh, B., Redmond, P., Roantree, B. (2020). *Difference in Risk of severe Outcomes from COVID-19 across Occupation in Ireland*. ESRI: Dublin. Ireland.
- WHO. (2020). *WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard.2020*. From <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>. Accessed 21 June 2020.
- Zhang, J., et al. (2020). Changes in contact patterns shape the dynamics of the COVID-19 outbreak in China. *Science*, 368, 1481–1486.
- Zhu, N., et al. (2020). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *N Engl J Med*, 20 (1), 54-66.
- กชกร สมมั่ง. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของผู้รับบริการงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช. *วารสารสุขภาพศึกษา*, 37(126), 8-21.
- กรมควบคุมโรค. (2563). *ข้อมูลสำหรับการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019*. [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; [เข้าถึงเมื่อ 25 มิ.ย. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/introduction/introduction01.pdf>
- กัญเกียรติ ก้อนแก้ว ฐิติวรดา สังเกต และ ศยามล ภูพิศ (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันโรคไวรัสซิกาในหญิงตั้งครรภ์อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 28(2), 255-262.
- ฉันทพิชญา โพธิสาจันทร์ นาดยา เกรียงชัยพลกษ บัญดา เจนสุขอุดม (2551). *พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนกของเครือข่ายแกนนำสุขภาพ*. ประมวลผลงานวิชาการสุขภาพศึกษาและพฤติกรรมสุขภาพ. กองสุขภาพศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ: นนทบุรี.
- ณัฐวรรณ คำแสน (2564). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของประชาชนในเขตอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี*, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน, 33-48.
- ประทานพร อาริราชการณย์ กรพินท์ มหาทุมะรัตน์ ณัฏชา มหาทุมะรัตน์ กิริติกา วงษ์ทิม และ ชนิตา หวงวงษ์ (2561). การสำรวจความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขอนามัยมือของทันตแพทย์ไทย. *J DENT ASSOC THAI*, 68(3), 218-229
- วรรณมน จันทระเบญจกุล (2563). *การป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. เอกสารประกอบการบรรยายเวทีจุฬาเสวนาครั้งที่ 23 เรื่อง ตระหนักดีกว่าตระหนก เรียนรู้และป้องกัน ไวรัสโคโรนา 2019: ภาควิชาภูมิเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ปฏิบัติการด้านข่าวโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรมควบคุมโรค (2564). *รายงานข่าวกรณีติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วันที่ 30 สิงหาคม 2564*. กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.moph.go.th>.

ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค (2563). ข้อมูลสำหรับการป้องกันตนเองจากโรค COVID-19. เอกสารเผยแพร่สำหรับประชาชน . กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2563. จาก [ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/int-pretecton 03.pdf](https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/int-pretecton%2003.pdf). .

สัญญา สุปัญญาบุตร (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ชนิด A (2009 H1N1) ของประชาชน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น, 18(2), 1-10.

สถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ (2564). การประเมินความเสี่ยงการติดเชื้อ *Coronavirus Disease 2019 (COVID-2019)* ในโรงพยาบาลชายขอบของไทย. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2564 จาก

https://www.dms.go.th/backend//Content/Content_File/Research/Attach/25640705131821

PM

บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมใน
ภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19

THE ROLE OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY IN ORGANIZATIONAL MANAGEMENT
AND SOCIAL REMEDIES IN THE OUTBREAK OF THE COVID-19

พระครูธรรมศุท (สุทธิพนธ์ สุทธิวชิโร),
นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล, ว่าที่ร้อยตรีหญิงวาริณี โสภาร
Phrakhrudhammakut Suttipot Sutdhivajano,
Naparat Kitirattanamongkol, Warinee Sopajorn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
Suttipod555@gmail.com

Received 19 December 2022; Revised 15 March 2022; Accepted 20 March 2022.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการช่วยเหลือชุมชนช่วงภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 2) ศึกษาการจัดการองค์การของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการเยียวยาสังคมในช่วงภาวะวิกฤต เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มผู้รับบริจาคสิ่งของ ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริจาคสิ่งของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการช่วยเหลือชุมชนช่วงภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 ภาพรวมทั้ง 10 ด้าน มีความแตกต่างกัน คือ สภาพความคาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 4.55 ในขณะที่สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 4.49 และผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหาร บุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า 1) บทบาทของมหาวิทยาลัยฯ ที่สำคัญประกอบด้วย มีการระดมทุนช่วยเหลือ ช่วยในการประสานงานและรับบริจาคสิ่งของ ประชาสัมพันธ์และกำหนดวันเวลาให้ประชาชนเข้ารับมอบสิ่งของ และการจัดเตรียมสถานที่กองอำนวยการโครงการ 2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยดำเนินงานเพื่อสนองพระดำริเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในการตั้ง “กองทุนบรรเทา covid-19” และ 3) มีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการของมหาวิทยาลัยฯ ในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติให้เน้นการจัดลำดับความสำคัญ การวางแผนล่วงหน้า การสื่อสารอย่างชัดเจน การแบ่งงาน และการเรียนรู้และปรับปรุงจากผลการปฏิบัติงานเดิม

คำสำคัญ : บทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ; การเยียวยาสังคม ; ภาวะวิกฤตโควิด-19

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the role of Mahamakut Buddhist University in helping communities during the COVID-19 pandemic crisis 2) to study the organizational management of Mahamakut Buddhist University during the COVID-19 pandemic crisis 3) to propose guidelines for promoting the role of Mahamakut Buddhist University in social ameliorating on the crisis. This research is a mixed method research which surveys data from a group of people who come to receive things, workers and donors and the sample population used was 380 people. The statistics employed was percentage, mean and standard deviation.

The data analysis showed that the role of Mahamakut Buddhist University in helping communities during the COVID-19 pandemic crisis appeared in overall, 10 aspects were different, namely, the expectation condition was at the highest level, 4.55%, while the current condition was at a high level, 4.49%, and in-depth interview results that gains from executives, personnel and operational staff involved in the role of Mahamakut Buddhist University. The organizational management and social ameliorating during the COVID-19 pandemic crisis. The important role of Mahamakut Buddhist University is 1) Fundraising to assist in coordination and announce accepting donations, then public relations and set a date and time for people to receive items and the preparation of the location of the Project Administrative Division. 2) Mahamakut Buddhist University responded to His Holiness Somdej PhraAriyawongsakatayan Patriarch Sakolmahasangkaraparinayok's orders in setting up a fund namely, "Covid-19 Relief Fund". 3) The recommendations on the operation of the university in terms of policy and practice are focusing on prioritizing, planning ahead, clearly communication, division of duties and learning and improving from previous performance.

Keywords : Role of Mahamakut Buddhist University : Social ameliorating : Covid-19 crisis

บทนำ

หลายครั้งที่โลกมนุษย์ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ มาตั้งแต่ยุคโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการเกิดภาวะวิกฤตแต่ละครั้งมวลมนุษยชาติต้องพบกับความสูญเสียต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่คาดการณ์และไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า เนื่องจากการเกิดภาวะวิกฤตสามารถทำให้เกิดผลเสียหายอย่างรวดเร็วและรุนแรงต่อชีวิต

ทรัพย์สินของบุคคล ตลอดจนผลกระทบต่อชื่อเสียง และการประกอบกิจการต่าง ๆ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระยะยาวขององค์กรและสินค้า ซึ่งอาจเกิดจากธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ (ประสิทธิ์ การกลาง, 2552) ดังนั้นการเกิดภาวะวิกฤตจึงส่งผลกระทบต่อองค์การอย่างที่ไม่มีการคาดการณ์ล่วงหน้ามาก่อน ทำให้ต้องใช้การตัดสินใจในระยะเวลาเพียงสั้น ๆ หรือเป็นการเฉพาหน้า เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นในเวลานั้น ๆ โดยที่ (มาร์แชล โกลด์สมิธ, 2551) กล่าวว่า “ทุกสถานการณ์ในภาวะวิกฤตนั้น มาพร้อมกับภาวะฉุกเฉินจริยธรรม การประชาสัมพันธ์ กฎหมาย การสื่อสาร หรือการดำเนินงาน”

เหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่ทำให้โลกตกอยู่ในภาวะวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การเมือง สงคราม ภัยพิบัติทั้งจากฝีมือมนุษย์และจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โรคระบาด และยังอีกหลาย ๆ เรื่องที่เกิดขึ้นมา จนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เหตุการณ์วิกฤตเพิ่มความเสี่ยงและมีลักษณะที่คาดเดาได้ยากมากยิ่งขึ้น จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงระบบโลกทั้งระบบก็ว่าได้ แต่สิ่งที่ผ่านมาเป็นได้ทั้งบทเรียนและการเตรียมตัวของหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับโลก และระดับประเทศ

การเกิดโรคระบาดโควิด-19 ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2020 หรือ พ.ศ. 2563 ถือเป็นเหตุการณ์ที่ทำลายสถิติปัญหาของมวลมนุษยชาติอีกครั้งท่ามกลางการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจที่เจริญเติบโต การจัดการภาครัฐที่ปรับเปลี่ยนไป หน่วยงานภาครัฐหันกลับมาเพิ่มนโยบายด้านการเยียวยาประชาชนมากขึ้น ประกอบกับพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีพระดำริให้วัดทั่วประเทศจัดตั้งโรงทานช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2563 ด้วยวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณตราบนานัปการ วัดไม่แต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย จึงสมควรให้วัดที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะอนุเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความยากลำบาก ดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ที่ดำรงอยู่นับแต่อดีตกาล (สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2563) โดยทรงมีพระบัญชาโปรดให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พิจารณาสั่งการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้ประสานงานกับวัดทั่วราชอาณาจักรที่มีศักยภาพเพียงพอจัดตั้งโรงทานดังกล่าว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในฐานะมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่มีจุดมุ่งหมายหนึ่งเพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน จึงประสงค์สนองพระดำริเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัย ในการเสริมสร้างสังคมให้เข้มแข็งและบรรเทาความทุกข์ยาก อันเป็นการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง และได้ดำเนินการร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนเปิดรับบริจาคเพื่อตั้งเป็นทุนสำหรับจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคและอุปกรณ์ป้องกันทางสาธารณสุข สำหรับการมอบสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งการดำเนินการลักษณะดังกล่าวมีการดำเนินการมาตลอดระยะเวลา 2 เดือน โดยมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือเยียวยาและลดภาระไปได้ระยะหนึ่ง

ด้วยระยะเวลาในการดำเนินงานมีไม่มากนัก กระบวนการทำงานและสั่งการที่เป็นไปตามระบบส่งผลต่อการทำงานของบุคลากรและการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ แต่เนื่องจากเป็นเหตุการณ์เฉพาหน้าเพื่อ

สนองพระดำริ หน่วยงานจึงต้องเร่งดำเนินงานกันอย่างเร่งด่วน และไม่ได้คำนึงถึงแผนระยะยาวในการหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังจาสิ้นสุดโครงการ ซึ่งไม่ต่างจากการกระทำตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่ผ่านมา ที่ขาดการติดตามและประเมินผลโครงการที่ชัดเจน และไม่มีการประเมินสถานการณ์ภาวะวิกฤตว่าจะมีระยะเวลานานเพียงใด รวมถึงผลกระทบจากการคงอยู่ของภาวะวิกฤตนั้น การดูแลด้านสาธารณสุข รูปแบบและวิธีการจัดการให้มีการเยียวยาอาจเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดทำให้หลายโครงการที่ดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการตามจำนวนงบประมาณ แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่แท้จริงได้ ประกอบกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาที่ยังขาดองค์ความรู้เรื่องของการระบาดของโรคเพิ่มมากขึ้นได้ หากไม่มีการจัดการพื้นที่และสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงกระบวนการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในช่วงเกิดภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน เพื่อให้ทราบถึงผลของการดำเนินการและนำไปสู่แนวทางการเตรียมความพร้อมในอนาคต

บททวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อทบทวนแนวคิดทฤษฎีในการนำศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

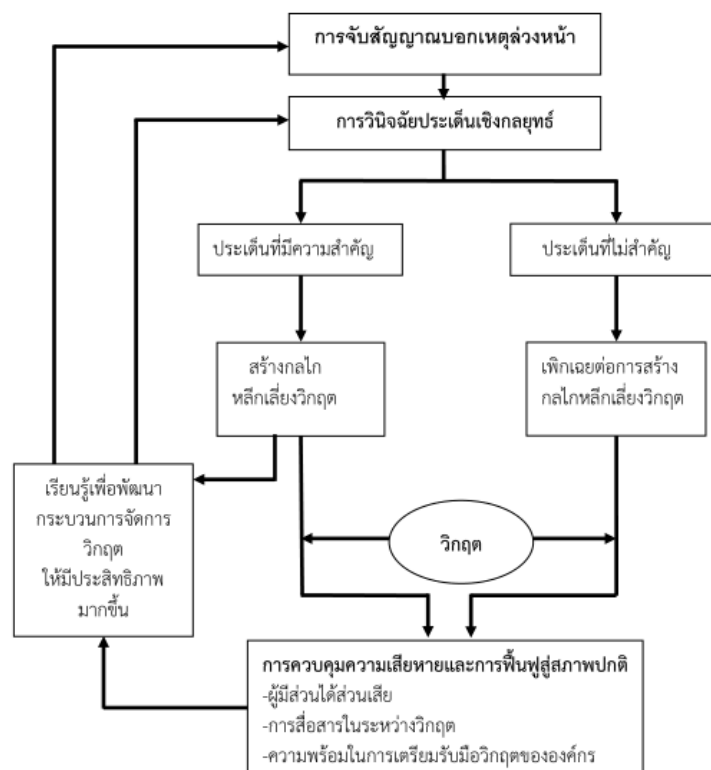
องค์ความรู้เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronaviruses) เชื้อก่อโรค : เชื้อไวรัสโคโรนา (CoVs) เป็นไวรัสชนิดอาร์เอ็นเอสายเดี่ยว (single stranded RNA virus) ใน Family Coronaviridae มีรายงานการพบเชื้อมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1965 ระบาดวิทยาของเชื้อ : เชื้อไวรัสโคโรนา (CoVs) พบได้ทั่วโลก โดยในเขตอบอุ่น (temperate climates) มักพบเชื้อโคโรนาไวรัสในช่วงฤดูหนาวและฤดูใบไม้ผลิ การติดเชื้อโคโรนาไวรัสอาจทำให้เกิดอาการในระบบทางเดินหายใจส่วนบนได้ถึงร้อยละ 35 และสัดส่วนของโรคใช้หวัดที่เกิดจากเชื้อโคโรนาไวรัสอาจสูงถึงร้อยละ 15 อาจ การติดเชื้อพบได้ในทุกกลุ่มอายุ ระยะฟักตัวของโรค : โดยเฉลี่ยประมาณ 2 วัน (อาจมีระยะฟักตัวนานถึง 3 – 4 วัน) สำหรับโรคซาร์สอาจใช้ระยะฟักตัว 4 – 7 วัน (อาจนานถึง 10 – 14 วัน) วิธีการแพร่โรค : แพร่กระจายเชื้อจากการสัมผัส (Contact) กับสารคัดหลั่งจากทางเดินหายใจ หรือแพร่กระจายเชื้อจากฝอยละอองน้ำมูก น้ำลาย (Droplet) จากผู้ป่วยที่มีเชื้อโดยการ ไอ หรือจาม การป้องกัน : - ออกกำลังกายสม่ำเสมอและพักผ่อนให้เพียงพอ ไม่คลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ป่วย แนะนำให้ผู้ป่วยใส่หน้ากากอนามัย ปิดปากปิดจมูกเวลา ไอ หรือจาม ควรล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำและสบู่ (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2563) ซึ่งเกิดการแพร่ระบาดในวันสิ้นปีพุทธศักราช 2562 (ค.ศ.2019) จากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลก (WHO) ยืนยันว่า มีการติดต่อของเชื้อโรคโคโรนาไวรัสชนิดใหม่นี้สามารถแพร่จากคนสู่คนและส่งผลให้ผู้ป่วยที่ได้รับเชื้อเสียชีวิตได้

ซึ่งประเทศไทยนับเป็นประเทศแรก ๆ ที่พบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) ทั้งนี้การรับมือเพื่อเอาชนะกับการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในด้านการบริหารจัดการต่าง ๆ อย่างเร่งด่วน มีแบ่งกลุ่มผู้ป่วย Covid-19 ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์สอบสวนโรค (Patients under investigation) ผู้ป่วยเข้าข่าย (Probable) ผู้ป่วยยืนยัน (Confirmed) และผู้ป่วยติดเชื้อไม่มีอาการ (Asymptomatic infection) ตลอดจนการลดปริมาณผู้ป่วยเรื้อรัง

มาตรการการเข้าเยี่ยม การป้องกันตนเอง การเว้นระยะห่างทางสังคม และการเตรียมความพร้อมและการรับมือจากสถานการณ์ข้างต้น ถือเป็นความท้าทายสำหรับองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะบริหารจัดการให้ผ่านพ้นสถานการณ์การแพร่ระบาดดังกล่าว

แนวคิดการจัดการวิกฤตเชิงบูรณาการ (Integrated Crisis Management Approach)

อธิบายได้ว่า องค์กรไม่ควรมองว่าการจัดการกับวิกฤตเป็นเพียงขั้นตอนของการจัดการเพื่อควบคุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวิกฤตให้เหลือน้อยที่สุด แต่องค์กรควรมองไปที่ความพยายาม แนวคิดเบื้องต้นของการจัดการภาวะวิกฤตที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตของภาวะวิกฤต (Crisis Life Cycle) มีแบ่งการจัดการภาวะวิกฤตออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ (Coombs W. Timothy อ้างใน ปรีดีเปรม ชัยกิจ, 2561 : 123) ประกอบด้วย 1) ช่วงก่อนการเกิดภาวะวิกฤต (Pre-Crisis) 2) ช่วงเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Crisis Event) และ 3) ช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Post-Crisis) โดยรวมขององค์กรในการจัดการกับวิกฤตในลักษณะของการป้องกันหลีกเลี่ยงก่อนวิกฤตจะเกิดขึ้น (ชาตรี ปรีดานันท์สุข, 2556) โดยการจัดการวิกฤต 3 ขั้นตอนและกระบวนการจัดการวิกฤต 5 ระยะ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวคิดการจัดการวิกฤตเชิงบูรณาการ ที่มา: ชาตรี ปรีดานันท์สุข, 2556

การจัดการภาวะวิกฤตจำเป็นต้องมีผู้นำองค์กรที่มีทั้งความรู้ความสามารถ มีข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และที่สำคัญบุคลากรภายในองค์กรต้องให้ความร่วมมือและพยายามสร้างความร่วมมือ ช่วยเหลือในส่วนที่ตัวเองรับผิดชอบ เพื่อไม่ให้เกิดภาระขององค์กร และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กัน ในปัจจุบันการบริหารงานองค์กรตามการบริหารงานแนวใหม่จะพบว่า นอกจากการวางแผนการ

จัดการเชิงกลยุทธ์แล้ว เรื่องของการบริหารความเสี่ยงในแผนงานโครงการที่หน่วยงานจะดำเนินการจำเป็นที่จะต้องดำเนินการไปควบคู่กัน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยา

การเยียวยา เป็นกลุ่มคำที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั้งในวงการวิชาการ วิชาชีพและวงการปฏิบัติงานในหลายสาขา ภายหลังจากการมีสถานการณ์ก่อการร้าย สถานการณ์ภัยพิบัติ หรือสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (ประณีต ส่งวัฒนา และคณะ, 2560) การเยียวยาไว้ว่า การเยียวยาเป็นการรักษาผู้ป่วยให้หายจากโรค บำบัดโรคให้หายหรือลดลง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2553) กล่าวได้ว่า ลักษณะการเยียวยา ในมิติของการบำบัดรักษา ที่อธิบายไว้ข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การเยียวยาในลักษณะนี้ จำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบหลากหลายด้านร่วมกัน เพื่อเป็นการหนุนเสริม หรือส่งเสริมให้การบำบัดรักษานั้นเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ของบุคคล ทั้งทาง ร่างกาย จิตใจ และสังคม ล้วนมีความเกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

ทฤษฎีระบบ มักจะให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจกับความซับซ้อนของปัญหาและการช่วยเหลือ วันทนี วาสิกสิน และคณะ (2543) ที่แบ่งทฤษฎีระบบออกเป็นระบบ คือ

1) ระบบผู้รับบริการ (Client system) คือ บุคคลกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้รับการเปลี่ยนแปลง หรือดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ป้องกัน แก้ไข พัฒนาหรือฟื้นฟูสภาพ อาจจะเป็นรายบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน

2) ระบบผู้ให้บริการ (Change agent system) คือ ผู้ช่วยเหลือ หรือนักสังคมสงเคราะห์ และอาจรวมถึงวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ทำงานกับระบบต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้ระบบผู้รับบริการบรรเทาปัญหา

3) ระบบแห่งปัญหา (Target system) คือ ระบบที่งานสังคมสงเคราะห์ต้องการเปลี่ยนแปลง เพราะถือว่าทำให้ผู้รับบริการมีอุปสรรคในการดำเนินชีวิต หรือทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้ สาเหตุของการเกิดระบบของปัญหา

4) ระบบการดำเนินการ (Action system) คือ ระบบผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการ และระบบแห่งปัญหากระบวนการดำเนินการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน

5) ระบบสถานะแวดล้อม (Supra system) คือ โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจการเมือง การปกครอง ที่มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมรวมทั้งเทคโนโลยี สิ่งที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน และสามารถทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคแก่ระบบผู้ให้บริการ

แนวคิดการเยียวยาด้วยแนวพุทธ เป็นการดูแลแบบองค์รวมโดยใช้กระบวนการบูรณาการแนวคิดทางศาสนา สอดประสานเข้ากับแนวคิดทางสุขภาพ ภายใต้แนวคิดที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นและตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับกายว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อใดกายป่วย จิตใจก็ป่วยไปด้วย (ดร.ณิ ร่ำรวย และคณะ, 2561) ความเสื่อมถอยและการสูญเสียชีวิตหนึ่ง ย่อมเป็นความสูญเสียที่ส่งผลต่อหลายชีวิต อย่างมีนัยสำคัญยิ่ง (Parkes CM, 1986) จากข้อสรุปนี้ มีการศึกษาจำนวน

มากแสดงให้เห็นว่า การเสียชีวิตของบุคคลอื่นเป็นที่รักส่งผลกระทบต่อความทุกข์ทรมาน ทั้งทางจิตใจและร่างกาย อย่างรุนแรง บางคนถึงกับล้มป่วย และบางคนถึงแก่ความตาย ในสภาวะของการสูญเสีย

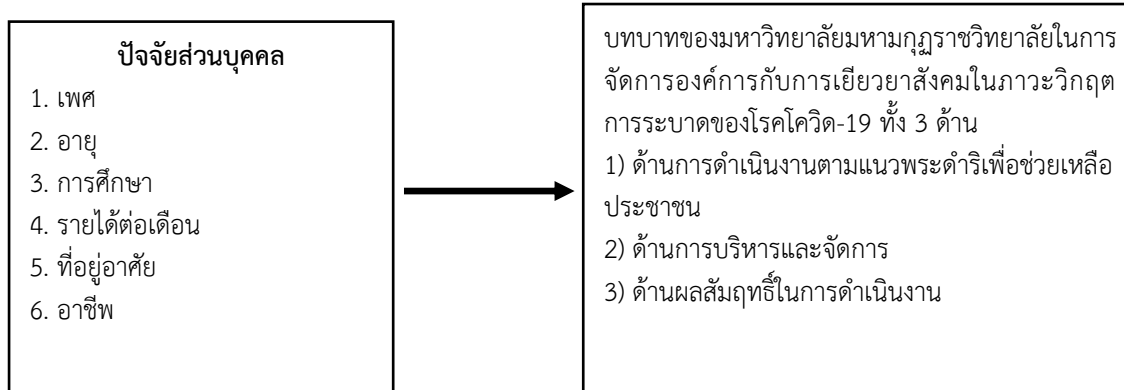
การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์ ที่มีชื่อเรียกว่า จิตวิทยาแนวพุทธ เป็นแนวคิดที่วางรากฐานอยู่บนแก่นคำสอนของพุทธธรรม อันได้แก่ อริยสัจสี่ ปฏิจจสมุปบาท และไตรลักษณ์ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนมุ่งหมายที่จะสอนให้บุคคลเข้าใจถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง โดยครอบคลุมคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าด้วยสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาจิตใจมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน

กล่าวได้ว่า แนวทางสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ต้องเริ่มต้นจากตัวเราเอง วิธีการช่วยเหลือแนวภวนาสอนว่า เราจะสามารถทำประโยชน์ต่อคนอื่นได้ จำเป็นต้องจัดการกับความสับสน ความไม่มั่นใจ การขาดความชัดเจน และความกลัวความเจ็บปวดของเราออกเสียก่อน เพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้ การเริ่มต้นจัดการตนเองเป็นหลักสำคัญของ “จิตบำบัดแนวภวนา” ซึ่งบางครั้งการช่วยเหลือผู้อื่น อาจไม่ใช่คำแนะนำ การปลอบโยน หรือความเห็นอกเห็นใจ แต่เป็นเพียงการ “อยู่” เคียงข้างผู้เป็นทุกข์หรือเดือดร้อนเท่านั้น ความเจ็บป่วยเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สร้างความทุกข์ทรมานแก่ผู้ป่วยและผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด มีขอบเขตความรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วย จึงทำให้ทั้งผู้ป่วยและญาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการช่วยเหลือชุมชนช่วงภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19
2. เพื่อศึกษาการจัดการองค์การของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการเยียวยาสังคมในช่วงภาวะวิกฤต

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย เชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วม ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 5 รูป/คน บุคลากรระดับหัวหน้างาน จำนวน 5 รูป/คน และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 รูป/คน คือ และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่เข้ารับเครื่องอุปโภคบริโภค จำนวน 380 คน

เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ต่อเดือน การศึกษา ที่อยู่อาศัย อาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19

ตอนที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์ประเด็นคำถามเพื่อศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด - 19

และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended) จำนวน 3 ตอน ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ด้านการดำเนินงานตามแนวพระดำริเพื่อช่วยเหลือประชาชน

ตอนที่ 2 ด้านการบริหารและจัดการ

ตอนที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาครบถ้วนทั้งหมด 352 ชุด วิเคราะห์ประมวลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และคำนวณค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์โดยการแปลความหมายของคะแนนที่เป็นตัวเลขให้อยู่ในลักษณะของการอธิบายเป็นแบบสอบถามชนิด Rating Scale 5 ระดับ ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และบันทึกภาคสนาม มาวิเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงประเด็นให้เป็นไปตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ในด้านการดำเนินงานตามแนวพระดำริเพื่อช่วยเหลือประชาชน ด้านการบริหารและจัดการ และด้านผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน

ผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 74.72 มีอายุอยู่ในระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 22.16 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า

5,000 บาท จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 58.24 มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 86.93 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่ห้องเช่า หอพัก จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 42.33 ทั้งนี้อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 28.70 และสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 5 รูป/คน บุคลากรระดับ หัวหน้างาน จำนวน 5 รูป/คน และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 รูป/คน

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคิด คติธรรมในการดำรงชีวิตต่อไปในช่วงสถานการณ์โรคระบาด (COVID-19) และคุณภาพของสิ่งของที่ได้รับมีคุณภาพดี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การประชาสัมพันธ์ให้ทราบข่าวสารการแจกของจากโรงพยาบาล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเดินทางมารับของจากโรงพยาบาลหาแหล่งที่ตั้งโรงพยาบาลได้ง่าย และมีรถสาธารณะวิ่งผ่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์สภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบข่าวสารการแจกของจากโรงพยาบาลทุกครั้ง และด้านการจัดลำดับการรับของที่เหมาะสม ไม่มีการแซงคิว มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อคิด คติธรรมในการดำรงชีวิตต่อไปในช่วงสถานการณ์โรคระบาด (COVID-19) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ระยะเวลาในการแจกของไม่นานเกินไป มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4. ผลวิเคราะห์บทบาทเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19

4.1 ด้านการดำเนินงานตามแนวพระดำริเพื่อช่วยเหลือประชาชน 1) ผู้บริหารงานตามแนวพระดำริได้ มีการวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์พระราชปฏิญาณโกศล ผศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ลงนามในคำสั่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ 402/2563 ลงวันที่ 20 เมษายน 2563 เรื่องการจัดตั้งและกำกับดูแลศูนย์ประสานภารกิจตามพระราชดำริตามที่เจ้าพระคุณ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีพระดำริให้จัดตั้งโรงพยาบาล เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 2) การดำเนินงานตามแนวพระดำริสามารถช่วยเหลือประชาชนให้ผ่านพ้นวิกฤตไปได้ โรงพยาบาลตามพระดำริสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก โดยได้จัดตั้งโรงพยาบาลขึ้นในวันจันทร์ที่ 27 เมษายน 2563 โดยมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ เลขานุการสมเด็จพระสังฆราช อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นประธานในพิธีมอบเครื่องอุปโภคบริโภค และอุปกรณ์ป้องกันทางสาธารณสุขในสถานการณ์โรคระบาด covid-19 ณ อาคารธรรมสถาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมี พระราชปฏิญาณโกศล ผศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคณะผู้บริหารเจ้าหน้าที่และภาคเอกชน ผู้ช่วยสนับสนุนกิจกรรมมอบเครื่องอุปโภคบริโภค

4.2 ด้านการบริหารและการจัดการ 1) การกำหนดแนวทางในการบริหารและการจัดการให้ประชาชนได้ได้รับความช่วยเหลือ การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยพระราชบัญญัติกฎหมายโกศล ผศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ลงนามออกอากาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2563 เรื่อง สำนักในพระเมตตาที่คุณและขอเชิญชวนสาธุชนร่วมสมทบทุน หรือบริจาคเครื่องอุปโภคบริโภค ตามศรัทธาเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากแก่ประชาชน ได้ขอประทานกราบเรียน สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า เลขานุการสมเด็จพระสังฆราช นำความกราบทูลทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทและขอรับ พระเมตตาเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชนและบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่นั้น โรงทานมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอพุทธมณฑล ได้ทำการมอบถุงยังชีพอันประกอบไปด้วยเครื่องอุปโภคบริโภค ในทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 16:00 น ถึง 17:00 น ณ อาคารธรรมสถาน ตั้งแต่วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 มีประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เดินทางมารับสิ่งของยังชีพเพิ่มจากวันแรกเป็นวันละประมาณ 500 รายต่อวัน รวมแล้วประมาณ 7,400 ราย ทั้งนี้ได้นำไปมอบให้แก่ผู้ประสบทุกข์ยาก ที่ไม่มีโอกาสเข้ามารับมอบที่มหาวิทยาลัย โดยมอบหมายให้ 7 วิทยาเขต 3 วิทยาลัย ทั่วประเทศ 2) ในการบริหารและการจัดการให้ความช่วยเหลือประชาชนจากวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ ในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยได้มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ตั้งแต่การลงนามในคำสั่งเพื่อมอบหมายงานให้แก่บุคลากรในมหาวิทยาลัยได้แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างเป็นระบบ ปัญหาและอุปสรรคย่อมเกิดขึ้นเป็นเรื่องธรรมดาของผู้ปฏิบัติงาน

4.3 ด้านผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน 1) ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานตามแนวพระดำริประสบผลสำเร็จ และอะไรที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน จากจุดเริ่มต้นของการกำเนิดโรงทานตามพระราชดำริ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประกอบด้วย

1.1 แนวพระดำริ และการให้คติธรรม ปลุกจิตใจของผู้ดำเนินงานให้มีความกระตือรือร้น มีจิตเมตตา สร้างพลังใจ ปลุกพลังบวก และพร้อมเสียสละให้กับสมาชิกในสังคมที่ได้รับความเดือดร้อน ดังเช่น

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ประทานพระคติธรรมเป็นกำลังใจในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ความว่า

“ไม่มีชีวิตใดประสบแต่ความเกษมสุข ปราศจากทุกข์ภัยไปได้ตลอด

เมื่อเกิดมาแล้วจึงจำเป็นต้องชวนชวาลสังสมสติและปัญญา

สำหรับเป็นอนุกรมบำบัดความทุกข์อยู่ทุกเมื่อ

เพื่อให้สมกับที่ดำรงอัตภาพแห่งมนุษย์ ผู้มีศักยภาพต่อการพัฒนา ” (เมตตาธรรมพิสุทธ์, 2563)

ท่ามกลางสถานการณ์โรคระบาด ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดหวั่นกันทั่วหน้า ทุกคนมีหน้าที่แสวงหาหนทางเพิ่มพูนสติและปัญญา พร้อมทั้งแบ่งปันหยิบยื่นให้แก่เพื่อนร่วมสังคม อย่าปล่อยให้ความกลัวภัย และความหดหู่ ท้อถอย คุกคามเข้าบั่นทอนความเข้มแข็งของจิตใจ ในอันที่จะอดทนพากเพียรเสียสละและสมัครสามัคคี มีธรรมะภาวนิตบหนึ่งนในพระพุทธานุภาพซึ่งน้อมนำมาเตือนใจในยามนี้ว่า

“ เมื่อถึงยามคับขันประชาชนต้องการผู้กล้าหาญ

*เมื่อถึงคราวปรึษางาน ต้องการผู้ที่ไม่พูดพาล่ำม
ยามมีข่าวน้ำต้องการพูดเป็นที่ ยามเกิดปัญหา ต้องการบัณฑิต ” (เมตตธรรมพิสุทธิ์, 2563)*

ทุกท่านจงเป็นผู้กล้าหาญ ที่จะรับความดีด้านเห็นแก่ตัวความเคยตัวและความไม่ระมัดระวัง ของจ
เป็นผู้ที่ไม่พูดพาล่ำม โดยปราศจากสาระ ก่อความร้าวฉานชิงชัง ในยามที่สังคมต้องการสาระคำปรึกษาหารือ
และกำลังใจจงประพุดิตนเป็นบัณฑิตผู้รักษาหัวใจของตน ให้ปลอดจากโลกภายนอกใจเป็นผู้ฉลาดศึกษา
ค้นคว้าวางแผนชี้แนะและลงมือทำ 1.2) การบริการจัดการของมหาวิทยาลัย โดย พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย พ.ศ.
ดร. อธิการบดี มีนโยบายการทำงานเชิงรุก และเป็นทีม ผ่านระบบราชการที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น การลงนาม
ในคำสั่งมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ 402/2563 ลงวันที่ 20 เมษายน 2563 เรื่องการจัดตั้งและกำกับ
ดูแลศูนย์ประสานภารกิจตามพระราชดำริ 1.3) บริหารจัดการของหน่วยงานย่อยภายในมหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ฝ่ายคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ บุคลากร ของมหาวิทยาลัย 1.4) การบริการจัดการ
ระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายภายนอกสถาบัน อาทิเช่น
หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน รวมถึงผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนา

2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีศักยภาพในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนใน
ภาวะวิกฤต ประกอบด้วย 2.1) ทรัพยากรด้านทุนทรัพย์ ดังจะเห็นได้จากการเปิดบัญชีระดมทุนทรัพย์เพื่อ
ช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัย โดยมีคำสั่งมอบหมายให้คณะกรรมการ มีอำนาจและมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการ
ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกล
มหาสังฆปริณายก 2.2) ทรัพยากรด้านบุคคล เห็นได้จากการประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายภายในและ
ภายนอกมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และภาคีทางสังคมทั้งเชิงระบบโครงสร้างการปกครอง และระบบ
ทางสังคมเชิงเกื้อหนุน

3) แนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในที่ทำงานควรประกอบไปด้วยหลักการดังต่อไปนี้ 3.1)
จัดลำดับความสำคัญ เริ่มต้นการทำงานด้วยการสร้าง ‘to-do list (รายการต้องทำ)’ ด้วยการเขียนรายการของ
งานที่จำเป็นต้องทำให้เสร็จเสียก่อน และหารายละเอียดว่าต้องทำอะไรเมื่อใด และจัดลำดับงานตาม
ความสำคัญ 3.2) วางแผนล่วงหน้า เก็บปฏิทินของโครงการที่รับผิดชอบในครั้งนี้ไว้ และจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้น
เป็นประจำ ตรวจสอบเช็คให้แน่ใจว่ามีการวางแผนโครงการไว้ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ 3.3) สื่อสารอย่างชัดเจน การ
สื่อสารกันผู้ให้บริการและผู้มารับบริการรวมถึงเครือข่ายที่ร่วมงาน ควรมีความชัดเจน ทั้ง วัน เวลา สถานที่
3.4) การแบ่งงาน การแบ่งบทบาทการบริหารจัดการงานเป็นส่วนอย่างชัดเจน มีการมอบหมายงานวางภาระ
งานหน้าที่ 3.5) เรียนรู้และปรับปรุง การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานนั้นเป็นสิ่งที่ค่อนข้างท้าทาย
เพราะไม่ใช่แค่การทำงานที่ไม่มีวันสิ้นสุดหรือพยายามทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการจัดการองค์การกับการ
เยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 เรียงลำดับตามคำร้อยละที่สูงสุดเมื่อวิเคราะห์ตาม
สภาพปัจจุบันของประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการจัดการองค์การ

กับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์จากจำนวนร้อยละ พบว่า ด้านคุณภาพของสิ่งของที่ได้รับมีคุณภาพดี ประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาส่วนใหญ่มีความพอใจต่อสภาพปัจจุบันในระดับมากที่สุด ร้อยละ 43.47 เป็นด้านที่มีค่าร้อยละสูงที่สุดในขณะที่ ด้านได้ข้อคิด คติธรรมในการดำรงชีวิตต่อไปในช่วงสถานการณ์โรคระบาด (COVID - 19) ประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาส่วนใหญ่มีความพอใจในระดับมากที่สุด ร้อยละ 38.93 จะเห็นได้ว่า ทั้งสภาพความคาดหวัง และสภาพปัจจุบัน บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการเยียวยาสังคมช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นี้ มีค่าร้อยละอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ การได้เข้ามาฟังพระธรรมเทศนาจากภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด- 19 เป็นสิ่งที่มนุษย์โดยทั่วไปต้องการได้รับฟังข้อคิด คติธรรม ในการดำรงชีวิตต่อไปในช่วงสถานการณ์โรคระบาด (COVID-19) เพื่อตอบสนองตนเองในการหาที่พึ่งและยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัย จิตภา วิเชียรบุญญานนท์ และคณะ (2562) ในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย และมีสถานการณ์ที่คล้ายกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

2. สภาพที่คาดหวังของบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 เรียงลำดับตามค่าร้อยละที่สูงที่สุด เมื่อวิเคราะห์สภาพความคาดหวังของประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์จากจำนวนร้อยละ พบว่า ด้านได้ข้อคิด คติธรรมในการดำรงชีวิตต่อไปในช่วงสถานการณ์โรคระบาด (COVID - 19) ประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาส่วนใหญ่มีความคาดหวังในระดับมากที่สุด ร้อยละ 47.45 เป็นด้านที่มีค่าร้อยละสูงที่สุด สอดคล้องกับ แนวคิดการเยียวยาสังคมด้วยแนวพุทธ โดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์ ที่มีชื่อเรียกว่า จิตวิทยาแนวพุทธ ดังที่ นภาพัทธ งามบุษบงโสภิน (2563) ที่มีการสรุปในผลงานวิชาการว่าด้วยสังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจชาวพุทธจึงได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอน จนเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทและมีความกลมกลืนในการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้น ในสถานการณ์เช่นนี้ พระธรรมคำสอนจึงเปรียบเหมือนที่พึ่งพึ่งทางใจให้กับชาวไทยยามเมื่อประสบกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่คนไทยสามารถนำพระธรรมคำสอนมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ในการปรับตัวปรับใจกับความเครียดที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์สถานการณ์โควิด 19 และสอดคล้องกับ จิตภา วิเชียรบุญญานนท์ และคณะ (2562) ในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย ซึ่งมีสถานการณ์ที่คล้ายกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

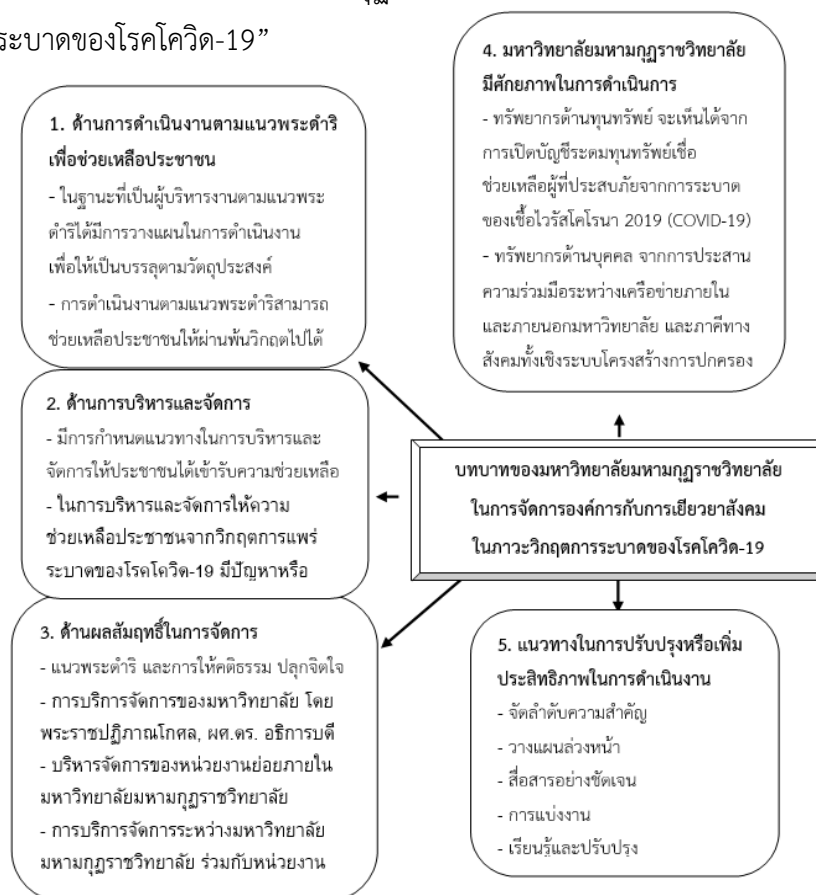
3. บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 ด้านการดำเนินงานตามแนวพระดำริเพื่อช่วยเหลือประชาชน 1) ผู้บริหารงานตามแนวพระดำริได้มีการวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์พระราชปณิธาน โสภณ ผศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ลงนามในคำสั่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ 402/2563 ลงวันที่ 20 เมษายน 2563 เรื่องการจัดตั้งและกำกับดูแลศูนย์ประสานภารกิจตามพระราชดำริ

ตามที่เจ้าพระคุณ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีพระดำริให้จัดตั้ง
 โรงทาน 2) การดำเนินงานตามแนวพระดำริสามารถช่วยเหลือประชาชนให้ผ่านพ้นวิกฤตไปได้ โรงทานตามพระ
 ดำริสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ส่วนด้านการบริหารจัดการ 1)
 การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยพระราชบัญญัติ ๒๕๖๓, ผศ.ดร. อธิการบดี
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ลงนามออกอากาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 24
 เมษายน พ.ศ. 2563 เรื่อง สำนักในพระเมตตาที่คุ้นและขอเชิญชวนสาธุชนร่วมสมทบทุน หรือบริจาคเครื่อง
 อุปโภคบริโภค ตามศรัทธาเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากแก่ประชาชน 2) ในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยได้มีการ
 กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ตั้งแต่การลงนามในคำสั่งเพื่อมอบหมายงานให้แก่บุคลากรใน
 มหาวิทยาลัยได้แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างเป็นระบบ

ด้านผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน 1) จากจุดเริ่มต้นของการกำเนิดโรงทานตามพระราชดำริ สมเด็จพระ
 อริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก 2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีศักยภาพ
 ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนในภาวะวิกฤตมากขึ้นเรื่อยๆ ศักยภาพในการดำเนินงานในที่นี้
 หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) มีแนวทางในการปรับปรุงหรือเพิ่ม
 ประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือประชาชนในภาวะวิกฤตที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
 แนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพ

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยา
 สังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19”

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แนวทางในการปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือประชาชนในภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ควรประกอบไปด้วยหลักการดังต่อไปนี้ 1) จัดลำดับความสำคัญ 2) วางแผนล่วงหน้า 3) สื่อสารอย่างชัดเจน 4) แบ่งงาน และ 5) เรียนรู้และปรับปรุง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการวิจัยควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ และนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ มาศึกษาวิเคราะห์และปรับปรุงให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในการดำเนินการในครั้งต่อไปหน่วยงานจะต้องนำข้อเสนอแนะของผู้ประสบปัญหาที่ให้ไว้มาพิจารณาและปรับปรุงการให้บริการในลักษณะดังกล่าวต่อไป

References

- Chatree Preeda Anantasuk. (2013). Change the perspective of crisis management with an integrated crisis management concept. *Business Administration Journal Economics and Communication*, 8(1), pp. 27-38.
- Darunee Ruea and Suchon Prawatdee. (2018). Developing a mental healing model according to the Buddhist way of A woman who has suffered the loss of a loved one. *Journal of the Mahachulalongkornrajavidyalaya*, 4(1), pages 144-147.
- Goldsmith, M. (2008). Preparing Your Company for a Crisis. Retrived from: <https://hbr.org/2008/09/preparing-yourcompany-for-a-crisis>
- Mettathamphisut. (2020). Mettathamphisut Royal projects Somdej PhraAriyawongsagatanyan Patriarch Sakolmahasangkhaparinayok and the role of Thai Sangha in the situation of COVID-19. Retrieved July 20, 2021 from <https://online.pubhtml5.com/yxcv/pajz/#p=3>.
- Office of the Royal Thai Council. (2010). Radio script of the program "Know Rak Thai" broadcast on the Radio Station of Thailand on June 23, 2010. Retrieved from: <https://1th.me/kxHOf>
- Patriarch Sakolmaha Sangkhaparinayok. (2020). Post duday : “The Patriarch” gave the idea for the temple to set up an almshouse to help the victims of the COVID-19 crisis.

- Parkes CM., Bereavement: Studies of grief in adult life, 2nd ed., (NY: Tavistock Publications; 1986), pp. 27-8, Form <https://1th.me/ARQbP>
- Pediatric Infectious Disease Association of Thailand (2020). Knowledge about corona virus. Coronaviruses). Retrieved July 21, 2020, from <https://www.pidst.or.th/A215.html>.
- Pridiprem Chaikit. (2018). Crisis Management on Social Media of Mobile Network Operator Company. Journal of Public Relations and Advertising. Vol. 11, No. 1 (Jan.-Jun. 2018), pages 121-139 -- 1906-2230.
- Prasit Karklang. (2009). Lecture documents of Damrong Rajanuphap Institute.
- PraNeeti Songwatana, Kansunapas Banphit, Wattana Phromphet, Worasit Sornsriwichai and Suchira Wichaidit. (2017). The Project: Experience of Remedies and Health Outcomes of Disaster Remedies. From human hands under the context of Thai Buddhist and Muslim cultural society. Research Project Report, Prince of Songkla University.
- Sarun Makruoddi. (2020). Mettathamphisut: Project according to the idea. Somdej Phra Ariyawongsakatayan (AmphromhaSangha) SomdejPhraAriyawongsakatayan Patriarch Sakolmahasangkapharinayok's and the role of Thai monks in the situation of COVID-19. Kanpre Press Company Limited: Nakhon Pathom.
- Wantanee Wasikasin et al. (2000). General knowledge of social welfare and social work. Bangkok: Thammasat University.

การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19*

THE ADAPTATION OF ELDERLY DURING COVID-19 PANDEMIC

เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ, ดลฤดี สุวรรณศิริ
Petcharat Saisombut, Donrudee Suwankiri
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Email: Petcharatsb@gmail.com

Received 10 December 2022; Revised 16 February 2022; Accepted 28 March 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยและต่างประเทศ และศึกษาปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุในการปรับตัวภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยการถดถอยโลจิสติกทวิภาคเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลผ่านการวิจัยเอกสารเพื่อทำความเข้าใจการปรับตัวของผู้สูงอายุในต่างประเทศ และสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในประเทศจำนวน 5 คน เพื่อดูการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 99 รับทราบถึงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ครึ่งล่าสุด (ระลอกที่ 3 จากสื่อโทรทัศน์และข้อมูลข่าวสารรอบตัว อาจกล่าวได้ว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์อาจเป็นช่องทางการสื่อสารและการกระจายข้อมูลที่ดีและเหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการปรับตัวพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และผลกระทบจากมาตรการมีผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารพบว่าการปรับตัวของผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย มีความแตกต่างกันตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยทุกประเทศมีการนำเทคโนโลยีมาเป็นสื่อกลางในการลดช่องทางการติดต่อและลดการแพร่กระจายของเชื้อ และมีนโยบายเยียวยาด้านเศรษฐกิจเพื่อชดเชยรายได้ และการดูแลสุขภาพ สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สูงอายุในไทยประสบปัญหาการทำงานและรายได้ที่สูญเสีย ซึ่งต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือด้านการทำงานและเงินสนับสนุน

คำสำคัญ: การปรับตัว , ผู้สูงอายุ , โควิด-19

Abstract

The purposes of this research were to contrastive study in adaptation's methods of the elderly during a COVID-19 pandemic in Thailand and foreign countries and to study problems and obstacles of the elderly in self adaptation during a pandemic in Thailand. This study used the mixed method research. By quantitative research, data was collected by a questionnaires and analyzed by Logistic Regression Analysis to explain the relations between the elderly's adaptation and the personal factors. For qualitative research, a documentary research was applied for understanding of policies and measure implemented in foreign countries about the elderly's adaptation. As for interviewing, 5 elders were interviewed to see their adaptation thereof.

The findings are that 99 percent of the elderly were informed about COVID-19 through television. This might be confirmation that the appropriate way to get information about the pandemic to elderly people would be via television. Moreover, the study found the association between age, educational level, and effects from the measure and the elderly's adaptation. The qualitative research from documentary reviews found that the elderly's adaptation in Japan, Korea, Singapore, Vietnam, and Thailand was different depending on contexts of society, culture, politics, economy, and technology. Every country brought technology to be used as a transmission media in order to reduce interpersonal contact, viral transmission, and outing activities and imposed the policy of economic remedial assistance to indemnify against the loss of income and health cares in order to control the epidemic. For the elderly cluster in Thailand, according to the interviews, found that they confronted troubles of employment and loss income which would like the government to help with the employment and money subsidy. .

Keywords: Adaptation, Elderly, Covid-19

บทนำ

ช่วงปลายปีพ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หลังจากที่รัฐบาลมีการประกาศตั้งศูนย์ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. ขึ้นเนื่องจากการระบาดในระลอกที่ 1 นั้นมีความรุนแรงและแพร่กระจายไปทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการระบาดในครั้งที่ 2 ที่รุนแรงต่อเนื่องมาจากครั้งแรก รัฐบาลจึงได้ประกาศการล็อกดาวน์ต่อเนื่องมาตั้งแต่การระบาดในครั้งแรกเมื่อช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 การแพร่ระบาดนี้ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากเสียชีวิตจากโรคนี้ (TDRI, 2021) ดังนั้นเพื่อป้องกันการเสียชีวิตจากการแพร่ระบาดในครั้งนี้ รัฐบาลจึงมีการ

ประกาศมาตรการการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19 (Somchai Jitsuchon, 2021) เพื่อเป็นข้อบังคับและให้ความสำคัญและต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การสวมใส่หน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย ต้องเว้นระยะห่าง 2 เมตร การล้างมือ พกเจลแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงสถานที่แออัด และหลีกเลี่ยงกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ที่มีอาการป่วย และมุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่บ้านให้มากที่สุด ส่งผลให้ชีวิตประจำวัน รูปแบบการดำเนินชีวิตและการทำงานของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก การทำงานที่ต้องทำงานที่บ้าน (Work from Home: WFH) ที่ต้องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล อีกทั้งยังเกิดวิถีชีวิตใหม่ ๆ ของคนหลายกลุ่ม ซึ่งผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสได้ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมให้อยู่ภายใต้ความปกติรูปแบบใหม่ “New Normal”

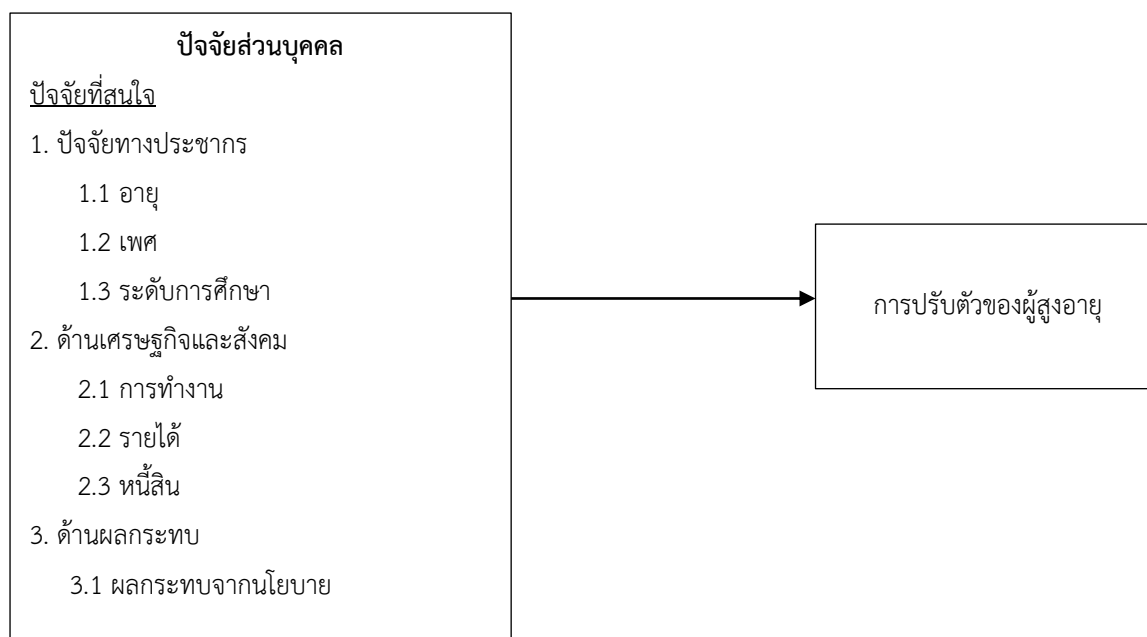
การกักตัวอยู่ที่บ้านส่งผลให้ประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบทางด้านรายได้ การทำงาน และสุขภาพ เช่น การตกงาน การออกจากงาน การขาดแคลนรายได้จากการทำงาน รวมถึงการเดินทางไปพบแพทย์ที่สถานพยาบาล เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญที่สุด เนื่องด้วยภาวะสุขภาพที่ถดถอยลงและอุปสรรคในการเดินทางไปพบแพทย์ หากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถใช้ระบบออนไลน์ได้ด้วยแล้วยังได้รับความเดือดร้อนยิ่งกว่ากลุ่มอื่น เนื่องด้วยการขาดการรักษาพยาบาลที่ไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งในกลุ่มที่ไม่สามารถทำงานผ่านระบบออนไลน์ได้ก็อาจมีปัญหาในการเลิกจ้าง ซึ่งผู้สูงอายุเองก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็นเพื่อให้ตนเองสามารถติดตามข่าวสารและทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะมาตรการการกระตุ้นเศรษฐกิจที่รัฐบาลนำมาให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ต้องอาศัยการลงทะเบียนผ่านทางช่องทางออนไลน์ หรือแม้กระทั่งการติดต่อหน่วยงานของรัฐเองที่ต้องใช้การลงทะเบียนออนไลน์ หากผู้สูงอายุไม่มีทักษะในการใช้สมาร์ทโฟนหรือไม่มีสมาร์ทโฟน ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจเสียโอกาสที่จะได้รับสิทธิ์ตามมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ ของภาครัฐได้

ด้วยเหตุดังกล่าวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่สำคัญต่อการปรับตัว และนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ระลอกใหม่ในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุในการปรับตัวภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ระลอกใหม่ ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการปรับตัวของ Venelin Terziev ที่ศึกษาถึงการปรับตัวของทหารที่ปลดประจำการในบัลแกเรีย โดยในแบบจำลองประกอบด้วยปัจจัยในระดับสังคม ชุมชน และบุคคลที่ส่งผลต่อการกระทำและพฤติกรรม ผ่านมุมมองด้านปัญหาทางสังคมและจิตวิทยาของตัวบุคคล (Terziev, 2018) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัว โดยเพิ่มการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายการปรับตัวในระดับตัวบุคคล การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) จึงสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัว และข้อมูลเชิงลึกสำหรับการอธิบายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้แบบสอบถามโดยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แบ่งออกเป็นผู้สูงอายุ 200 ชุด และบุคคลในครัวเรือน 200 ชุด การเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากพื้นที่ประชากรในกรุงเทพมหานคร ด้วยการจับฉลากเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนและสุ่มบ้านเลขที่ ที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วย (1) ข้อมูลพื้นฐานทางประชากร (2) ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคม (3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (4) ปัญหาที่เกิดจากโควิด-19 และ (5) ความสามารถในการปรับตัว โดยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการทำนายโอกาสความเป็นไปได้ ซึ่งจะวิเคราะห์ด้วยการถดถอยโลจิสติกทวิภาค (Logistic Regression Analysis) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคล โดยค่าที่ได้จะอธิบายถึงสัดส่วนโอกาสของการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากสถานการณ์ของประเทศ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และเวียดนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำ ความเข้าใจการปรับตัวของผู้สูงอายุ รวมไปถึงนโยบายและมาตรการรองรับในต่างประเทศเกี่ยวกับการปรับตัวของ ผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง 5 ราย เพื่อนำไปเก็บข้อมูลไปใช้สำหรับการอธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

จากการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 64 มีอายุเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 66.28 ปี เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60-69 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75.5 สำหรับในด้านที่อยู่อาศัยพบว่ามากกว่าครึ่งคิดเป็นร้อยละ 50 อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน โดยผู้สูงอายุ มากกว่าครึ่งคิดเป็นร้อยละ 54.5 มีสถานภาพสมรส และ 3 ใน 4 มีบุตรอย่างน้อย 1 คนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน เดียวกัน ในด้านของการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งคิดเป็นร้อยละ 47.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สำหรับการทำงานพบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งคิดเป็นร้อยละ 44.5 ไม่ได้ทำงานแล้ว ในขณะที่ 1 ใน 3 ทำธุรกิจ ส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 32.0) เมื่อพิจารณาในกลุ่มที่กำลังทำงานอยู่พบว่า ทำงานเฉลี่ย 5.64 วัน/สัปดาห์ และทำงานเฉลี่ยวันละ 8.23 ชั่วโมง เมื่อพิจารณาด้านรายได้พบว่า ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 28,975 บาท โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 36 ในขณะที่หนี้สินพบว่าผู้สูงอายุมีหนี้สินเฉลี่ยอยู่ที่ 123,487 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดไม่มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 83.5

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละลักษณะของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่ม

ลักษณะทั่วไป	เพศชาย จำนวน (ร้อยละ)	เพศหญิง จำนวน (ร้อยละ)	จำนวนรวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด	36.0	64.0	100.0
อายุ			
60-69 ปี	33.8	66.2	75.5
70-79 ปี	52.9	47.1	17.0
80 ปีขึ้นไป	20.0	80.0	7.5
อายุเฉลี่ย	66.67 ปี	66.06 ปี	66.28 ปี
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	60/81	60/89	60/89
เขตที่อยู่อาศัย			
กรุงเทพมหานครชั้นใน	33.0	67.0	50.0
กรุงเทพมหานครชั้นกลาง	44.2	55.8	21.5

ลักษณะทั่วไป	เพศชาย จำนวน (ร้อยละ)	เพศหญิง จำนวน (ร้อยละ)	จำนวนรวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด	36.0	64.0	100.0
กรุงเทพชั้นนอก	35.1	64.9	28.5
สถานภาพสมรส			
โสด	28.9	71.1	19.0
สมรส	41.3	58.7	54.5
หม้าย	18.5	81.5	18.5
หย่า/เลิกกัน	42.3	57.7	13.0
การมีบุตร			
ไม่มีบุตร	31.9	68.1	23.5
มีบุตร	37.3	62.7	76.5
ระดับการศึกษาสูงสุด			
ไม่ได้เรียน	50.0	50.0	10.0
ประถมศึกษา	17.6	82.4	17.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	27.8	72.2	9.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	25.0	75.0	10.0
ปวช.	66.7	33.3	4.5
ปวส.	14.3	85.7	7.0
ปริญญาตรีขึ้นไป	44.7	55.3	42.5
การทำงาน			
ไม่ได้ทำงานในรอบปีที่ผ่านมา	30.3	69.7	44.5
ธุรกิจส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป	37.5	60.9	32.0
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน	50.0	50.0	9.0
ข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ	41.4	58.6	14.0
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน			55.5
ต่ำกว่า 8 ชั่วโมง	37.1	62.9	31.0
มากกว่า 8 ชั่วโมง	38.8	61.2	24.5
ค่าเฉลี่ย	8.52 ชั่วโมง	8.06 ชั่วโมง	8.23 ชั่วโมง
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	3/12	2/12	2/12
จำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์			55.5

ลักษณะทั่วไป	เพศชาย จำนวน (ร้อยละ)	เพศหญิง จำนวน (ร้อยละ)	จำนวนรวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด	36.0	64.0	100.0
น้อยกว่า 5 วัน/สัปดาห์	34.0	66.0	25.0
มากกว่า 5 วัน/สัปดาห์	42.6	57.4	30.5
ค่าเฉลี่ย	5.77 วัน	5.56 วัน	5.64 วัน
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	2/7	2/7	2/7
รายได้ บาทต่อเดือน			
ไม่มีรายได้	25.0	75.0	36.0
1-10,000 บาท	13.3	86.7	7.5
10,001-14,999 บาท	44.4	50.0	9.0
15,000-24,999 บาท	37.5	62.5	16.0
มากกว่า 25,000 บาท	44.4	55.6	31.5
ค่าเฉลี่ย	35,722 บาท	25,260 บาท	28,975 บาท
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	0/300,000	0/300,000	0/300,000
หนี้สิน			
ไม่มีหนี้สิน	35.9	63.5	83.5
1-49,999 บาท	57.1	42.9	3.5
50,000-100,000 บาท	28.6	71.4	3.5
100,001-299,999 บาท	12.5	87.5	4.0
มากกว่า 300,000 บาท	45.5	54.5	5.5
ค่าเฉลี่ย	207,555 บาท	76,428 บาท	123,487 บาท
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	0/1,000,000	0/3,000,000	0/3,000,000

ที่มา : จัดเก็บและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของผู้สูงอายุ จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2563 ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน (เดือน มิถุนายน 2564) พบว่าผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดรับทราบถึงการแพร่ระบาดครั้งล่าสุด (ระลอกที่ 3) โดยคิดเป็นร้อยละ 99 ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่าผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่งโดยรับทราบจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84.5 รองลงมาคือทราบด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 76 ตามด้วยครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 69 ตามด้วยสื่ออินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย คิดเป็นร้อยละ 66.5 และที่น้อยที่สุดคือทราบจากเพื่อนบ้านคิดเป็นร้อยละ 56.6

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ

ประเด็น	เพศชาย	เพศหญิง	รวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุ	36.0	64.0	100.0
การรับทราบถึงการแพร่ระบาดของโควิด-19	98.6	99.2	99.0
ประเภทแหล่งข้อมูลของข่าวสาร			
ค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง	71.8	79.5	76.5
รับทราบจากครอบครัว	62.0	74.0	69.7
รับทราบจากเพื่อนบ้าน	49.3	60.6	56.6
สื่อโทรทัศน์	83.1	86.6	85.4
สื่ออินเทอร์เน็ต/โซเชียลเน็ตเวิร์ค	66.2	67.7	67.2

หมายเหตุ : จัดทำโดยผู้วิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์ในแบบจำลองที่วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการปรับตัวและรับมือพบว่า มีเพียงกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุในช่วง 60-69 ปี สามารถปรับตัวได้ดีกว่าประมาณ 5 เท่า ($p\text{-value}=0.033$) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 80 ปี ขึ้นไป สำหรับด้านการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่ามีแนวโน้มที่จะปรับตัวและรับมือได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า โดยผู้สูงอายุที่เรียนจบประถมศึกษาและไม่ได้เรียนหนังสือเลย สามารถปรับตัวได้ดีกว่า 4.8 เท่า ($p\text{-value}=0.011$) สำหรับผู้สูงอายุที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถปรับตัวได้ดีกว่าประมาณ 8 เท่า ($p\text{-value}=0.004$) ถัดมาคือผู้สูงอายุที่เรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและประกาศนียบัตรวิชาชีพ สามารถปรับตัวได้ดีกว่า 4.3 เท่า ($p\text{-value}=0.014$) และผู้สูงอายุที่เรียนจบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สามารถปรับตัวได้ดีกว่า 4.5 เท่า ($p\text{-value}=0.056$) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป สำหรับตัวแปรด้านผลกระทบจากมาตรการของภาครัฐพบว่า มีเพียงผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการ Work From Home เท่านั้นที่พบความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีแนวโน้มที่จะสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-2019 ได้ดีกว่า 2.7 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับผลกระทบจากมาตรการใด ๆ เลย ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศใช้มาตรการ Work From Home กลับมีแนวโน้มที่จะปรับตัวได้น้อยกว่าร้อยละ 20 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับผลกระทบจากมาตรการใด ๆ เลย จากผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแปรในแบบจำลองนี้สามารถพยากรณ์การปรับตัวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 42.2

ตารางที่ 3 แบบจำลองสัดส่วนโอกาส (Odds Ratio) ต่อการปรับตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

ตัวแปร	Binary Logistic Regression	
	Odds Ratio	S.E
อายุ		

ตัวแปร	Binary Logistic Regression	
	Odds Ratio	S.E
อายุ 80 ปีขึ้นไป (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
อายุ 60-69 ปี	4.945*	0.840
อายุ 70-79 ปี	3.038	0.903
เพศ		
เพศชาย (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
เพศหญิง	1.829	0.410
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรีขึ้นไป (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
ไม่ได้เรียนและประถมศึกษา	4.745**	0.613
มัธยมศึกษาตอนต้น	8.069***	0.721
มัธยมศึกษาตอนปลายและปวช.	4.301*	0.592
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	4.509*	0.789
การทำงาน (ในรอบปี)		
ไม่ได้ทำงาน	=====	
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/รับจ้าง	1.327	0.581
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน	0.889	0.693
ข้าราชการเกษียณ	0.724	0.611
รายได้ (ในรอบปี)	1.000	0.000
หนี้สิน (ในรอบปี)	3.374	0.762
ผลกระทบจากมาตรการของภาครัฐ		
ไม่ได้รับผลกระทบ (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
พ.ร.ก.ฉุกเฉิน	2.737**	0.476
คำสั่งห้ามเดินทางข้ามจังหวัด	1.197	0.554
Work From Home	0.220*	0.868
มาตรการอื่น ๆ เช่น ห้ามออกจากเคหสถาน ฯลฯ	0.000	15255.874
Log likelihood	174.997	
Nagelkerke R Square	0.422	
จำนวนตัวอย่าง	200	

หมายเหตุ: * หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1, ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, *** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, ===== หมายถึง กลุ่มอ้างอิง

2) ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ภาพรวมของสถานการณ์ในต่างประเทศ

ประเทศญี่ปุ่น การแพร่กระจายของโควิด-19 ยังพบมากในกรุงโตเกียวซึ่งเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางของประเทศ และทางรัฐบาลญี่ปุ่นยังมีมาตรการจำกัดในการเคลื่อนไหวของประชากร เช่น มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มาตรการล็อกดาวน์และการประกาศภาวะฉุกเฉิน ถึงแม้สถานการณ์การแพร่ระบาดจะยังคงมีความรุนแรงและต่อเนื่อง แต่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ทำการจัดซื้อวัคซีนไฟเซอร์เพื่อนำมาฉีดให้กับประชาชนและสร้างภูมิคุ้มกันหมู่

ด้านการรับมือของผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น พบว่าผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งเลือกที่จะลาออกจากงานเนื่องจากกังวลเรื่องการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยเหตุนี้รัฐจึงให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อชดเชยรายได้ขณะที่ผู้สูงอายุจำนวนอยู่บ้านและกักตัวเพื่อป้องกันโรค รัฐบาลญี่ปุ่นได้เพิ่มนโยบายให้หน่วยงานเทศบาลในแต่ละพื้นที่ออกแบบกิจวัตรประจำวันให้กับผู้สูงอายุ เพื่อคลายความเครียดและสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้กับผู้สูงอายุในบ้านควบคู่ตลอดระยะเวลาของการล็อกดาวน์ (Help Age International, 2020)

ประเทศเกาหลีใต้ ในปัจจุบันยังคงพบเจอผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 รายใหม่อยู่ จึงทำให้รัฐบาลต้องขอความร่วมมือจากประชาชนในเมืองหลวงให้อยู่แต่ในบ้าน ลดการทำกิจกรรมกลางแจ้งและในที่ร่ม รวมถึงสั่งปิดกิจการที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค นอกจากนี้รัฐบาลเกาหลีใต้ยังเพิ่มจุดตรวจโควิด-19 แบบ 드라이브 เพื่อลดการสัมผัสระหว่างบุคคล และรายงานผลการตรวจผ่านทางแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน แต่เดิมประเทศเกาหลีใต้มีระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่ครอบคลุม ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลให้กับประชาชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอายุใดก็ตาม ทั้งวัยเด็ก วัยทำงานและผู้สูงอายุ ดังนั้น รัฐบาลเกาหลีใต้จึงไม่ประสบปัญหาด้านงบประมาณสาธารณสุข (Sanghoon Lee, 2020)

ด้านการรับมือผู้สูงอายุในประเทศเกาหลีใต้ได้รับผลกระทบจากการเลิกจ้างเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับกลุ่มวัยแรงงาน รัฐบาลเกาหลีใต้ให้บัตรกำนัลหรือคูปองสำหรับค่าอาหาร ค่าอุปโภคบริโภค และสำหรับผู้ที่ไม่ได้รับคูปองหรือบัตรกำนัล หน่วยงานในท้องถิ่นจะเป็นผู้แจกจ่ายอาหาร อุปกรณ์สำหรับป้องกันการติดเชื้อ เช่น หน้ากาก แอลกอฮอล์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลและผลกระทบน้อยที่สุด ถึงกระนั้นก็ยังไม่สามารถบรรเทาความเครียดและความกังวลจากการออกจากงานได้

ประเทศสิงคโปร์ สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีการควบคุมและบริหารจัดการโรคและการแพร่ระบาดของโรคได้ดีเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่ถึงกระนั้นอัตราการเสียชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศสิงคโปร์ยังมีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงคือร้อยละ 16 ถึงกระนั้นรัฐบาลสิงคโปร์ได้บริหารจัดการเลือกวัคซีนหลากหลายประเภทที่ตรงตามความต้องการของประชาชนเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนรับวัคซีนให้ได้มากที่สุด โดยล่าสุดมากกว่า 80% ของประชากรสิงคโปร์ได้รับวัคซีนครบจำนวนโดสแล้ว (Ministry Of Health Singapore, 2021)

ด้านการรับมือผู้สูงอายุในสิงคโปร์ส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก ขณะเดียวกันผู้สูงอายุจำนวนมากได้เพิกเฉยต่อข้อบังคับในการล็อกดาวน์จึงทำรัฐบาลสิงคโปร์ออกมาตรการลงโทษด้วยการปรับเงิน แต่ก็ยังพบผู้สูงอายุบางส่วนที่ละเมิด

ข้อบังคับนี้ ทั้งนี้เป็นเพราะการถูกตัดขาดจากสังคมและคนรอบข้าง ทำให้เกิดความเครียดความกดดัน รวมถึงผู้สูงอายุบางคนเป็นโรคซึมเศร้า เนื่องจากไม่ได้ทำกิจกรรมที่เคยทำ (Channel news asia, 2020)

ประเทศเวียดนาม เวียดนามเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ตามที่องค์การอนามัยกำหนด โดยมาตรการหลักคือ การเว้นระยะห่างทางสังคม ประกอบกับมาตรการด้านสาธารณสุขที่ควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ตั้งแต่ในระลอกแรก ทำให้ประเทศเวียดนามสามารถควบคุมการระบาดได้อย่างรวดเร็ว แต่ในปัจจุบันประเทศเวียดนามประสบปัญหาเกี่ยวกับการกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัสสายพันธุ์เดลต้าที่แพร่กระจายและติดต่อบุคคลได้ง่าย ทำให้เกิดการแพร่กระจายอีกครั้ง โดยจากสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่าผู้สูงอายุในประเทศเวียดนามมีแนวโน้มที่จะเสียชีวิตสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ถึง 95%

ด้านการรับมือ รัฐบาลของประเทศเวียดนามได้ประกาศถึงความสำคัญของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและความอันตรายของโรค ขณะเดียวกันภาครัฐได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรทางสังคมในการช่วยเหลือและสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบและต้องการความช่วยเหลือมากกว่ากลุ่มอื่น (Tung, 2020)

การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย

สำหรับการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ราย ได้ให้ข้อคิดเห็นต่อสถานการณ์และการปรับตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่แตกต่างกันตามลักษณะอาชีพเป็นหลัก ทั้งนี้ เพราะกลุ่มอาชีพที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดเป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับสวัสดิการจากภาครัฐโดยตรง แต่ต้องอาศัยการลงทะเบียนออนไลน์เพื่อรับสิทธิ์ต่อมาตรการเยียวยาของภาครัฐ เช่น โครงการคนละครึ่ง เราชนะ หรือเรารักกัน เป็นต้น ซึ่งบางรายก็ไม่ได้รับสิทธิ์เนื่องจากไม่ผ่านคุณสมบัติหรือข้อกำหนด

สำหรับผลกระทบที่ได้รับพบว่า การประกาศใช้นโยบายของภาครัฐได้แก่ การล็อกดาวน์ และการงดออกนอกเคหะสถาน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พวกเขาไม่สามารถทำงานได้ มีรายได้ลดลงหรือบางรายไม่มีรายได้เลย ซึ่งการระบาดในระลอกที่ 1 บางรายอาจพอมีเงินออมเหลืออยู่ แต่เนื่องด้วยการแพร่ระบาดที่ต่อเนื่องจนมาถึงระลอกที่ 2 และการช่วยเหลือจากภาครัฐที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ทุกอาชีพได้รับผลกระทบทั้งหมด เช่น ร้านขายของหน้าโรงเรียน/มหาลัยขาดแคลนรายได้ เนื่องจากสถานศึกษาปิด บางรายต้องปรับตัวไปขายขนมเพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงชีพหรือต้องไปขายผักในตลาดแทน สำหรับอาชีพขับรถแท็กซี่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการปิดประเทศที่ส่งผลให้ไม่มีนักท่องเที่ยว หรือจำนวนผู้โดยสารที่ลดลงจากการกักตัวที่บ้าน กล่าวได้ว่าขาดทั้งเงินส่งค่ารถและรายได้ประจำวัน

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 5 ราย อาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุทั้งหมดเลือกที่จะประกอบอาชีพเสริม หรือเลือกทำอาชีพใหม่เพื่อหารายได้มาทดแทนจากอาชีพหลักที่ไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ โดยส่วนใหญ่อาชีพเสริมที่ผู้สูงอายุเลือกทำจะเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการค้าขาย การรับจ้าง เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ทุกรายยังมีความต้องการเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและหนี้สินที่ค้างอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศจึงทำให้เห็นได้ชัดว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทยได้รับ

ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นอย่างมาก อีกทั้งนโยบายในการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐยังไม่ถึงกลุ่มผู้สูงอายุบางกลุ่มที่เป็นแรงงานนอกระบบ อีกทั้งการเข้าถึงระบบสาธารณสุขของไทยที่มีอุปสรรคและขั้นตอนที่ยังยากยังเป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุบางรายไม่สามารถพบแพทย์ได้ เปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ ที่มีการจัดสรรเงินอุดหนุน ยาและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงด้วยระบบออนไลน์

สำหรับการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยเพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาร่วมกับการสำรวจเชิงปริมาณ ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนว่า กลุ่มแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนอาชีพและรูปแบบการทำงานเพื่อหารายได้เพิ่มเติมให้กับตนเองและครอบครัวได้ดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะส่วนหนึ่งต้องการนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และชำระหนี้ค้ำด้วย นอกจากนี้มาตรการที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดอย่างการประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉิน และการ Work From Home ยังส่งผลต่อการทำงานและรายได้ของกลุ่มอาชีพเหล่านี้ที่ได้กล่าวข้างต้นด้วย

อภิปรายผล

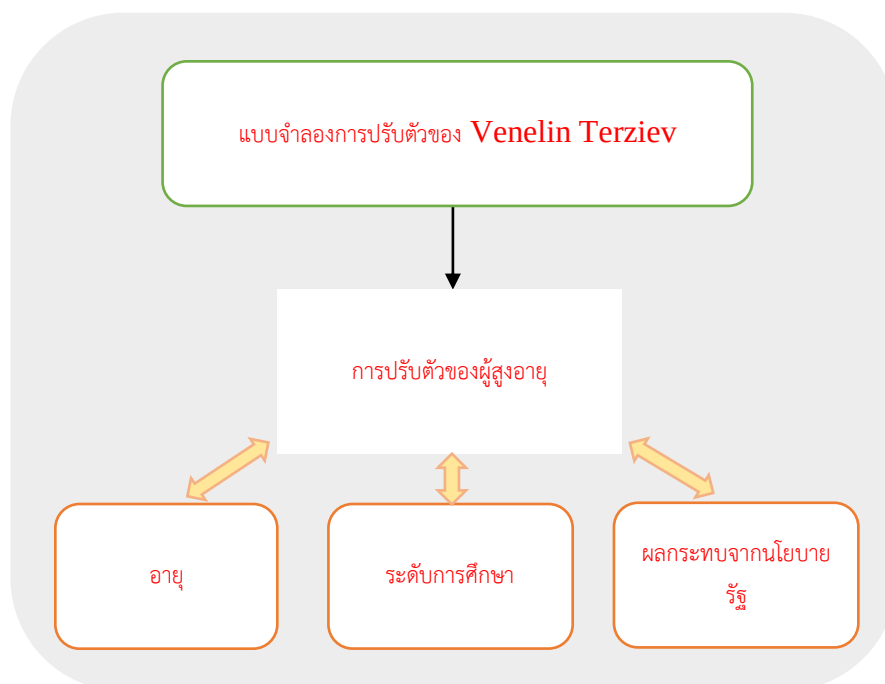
จากการศึกษาংশี้ได้ว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จนถึงปัจจุบัน (เดือน มิถุนายน 2564) พบว่าผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดได้รับทราบถึงการแพร่ระบาดครั้งล่าสุด (ระลอกที่ 3) โดยคิดเป็นร้อยละ 99 ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่าผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่งโดยรับทราบจากสื่อโทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย ครอบครัวและเพื่อนบ้าน ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งแหล่งข้อมูลส่วนใหญ่จะมาจากสื่อโทรทัศน์และข้อมูลข่าวสารรอบตัว อาจกล่าวได้ว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์อาจเป็นช่องทางการสื่อสารและการกระจายข้อมูลที่ดีและเหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนอาจไม่มีเครื่องมือสื่อสารหรืออุปกรณ์ที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาหรือสืบค้นข้อมูลได้

ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ภาครัฐได้ออกมาตรการควบคุมโรค โดยมาตรการที่เด่นชัดและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างคือการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หรือพระราชกำหนดฉุกเฉิน และข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสซึ่งมีมาตรการสำคัญ ได้แก่ การห้ามเดินทางข้ามจังหวัดโดยไม่จำเป็น การออกคำสั่งขอให้อยู่ในเคหสถานในช่วงเวลาที่กำหนด และรวมถึงการทำงานอยู่ที่บ้าน (Work From Home) ซึ่งผลการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าผู้สูงอายุได้รับผลกระทบกับมาตรการของภาครัฐ การประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉิน การออกคำสั่งห้ามเดินทางข้ามจังหวัดโดยไม่จำเป็น คำสั่งการทำงานที่บ้าน (Work From Home) และคำสั่งขอให้อยู่ในเคหสถานในช่วงเวลาที่กำหนด และผู้สูงอายุคิดว่าภาครัฐยังไม่สามารถจัดการปัญหาได้เพียงพอต่อความต้องการ

สำหรับปัญหาและผลกระทบของผู้สูงอายุต่อการแพร่ระบาดของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่าผู้สูงอายุได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล สุขภาพจิต การเงิน การทำงาน และหนี้สิน โดยผลกระทบด้านสุขภาพจิตเป็นปัจจัยสำคัญของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุเพศชายหรือเพศหญิง เนื่องจากสุขภาพจิตมีผลต่อการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ ด้วย (Phuangprayong, 2021;

Shi, Guo, Luo, Lei, & Li, 2020) เมื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้สูงอายุในการปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดในระลอกที่ 3 ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.2563 คืออายุและระดับการศึกษา นั่นคือกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีอายุน้อย และมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า (Suratana et al., 2021; The Asia Foundation, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eshetie, Adane, Demilew, Ayenew, Negash, and Boled (2021) ที่ค้นพบว่าบุคคลที่สามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อมได้ดีกว่าคือกลุ่มที่เคยได้รับผลกระทบหรือมีความเสี่ยงต่าง ๆ จากเหตุการณ์การระบาดในครั้งแรก ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มที่จะเตรียมตัวและรับมือกับสถานการณ์ได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่เคยได้รับผลกระทบใด ๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดเลย (Phuangprayong, 2021) จากข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทประเทศไทยที่ภาครัฐมีการประกาศใช้มาตรการควบคุมโรคมาเป็นระยะเวลายาวนานและต่อเนื่องตั้งแต่การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระลอกแรก อีกทั้งกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมักเป็นกลุ่มแรงงานในโรงงานหรือแรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ค่าขายหรือหาเข้ากินค่า (International Labor Organization (ILO), 2020) ทั้งนี้แรงงานเหล่านี้อาจมีกลุ่มผู้สูงอายุอยู่ด้วยเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งผลกระทบที่ได้จากการระบาดในครั้งแรก อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มแรงงานเหล่านี้มีการเตรียมความพร้อมที่ดี เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดได้ ซึ่งผลการศึกษาเชิงปริมาณนั้นสอดคล้องกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สูงอายุไทยและการทบทวนเอกสารจากต่างประเทศ จึงสะท้อนให้เห็นว่าการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19 มีความแตกต่างกันออกไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านแนวทางการจัดการของในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มที่ได้มีความเสี่ยงและต้องการการดูแลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ

การศึกษาสถานการณ์ของการปรับตัวในกลุ่มผู้สูงอายุในช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการศึกษาเอกสารทางวิชาการจากต่างประเทศ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และผลกระทบจากมาตรการของรัฐ มีผลการต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เมื่อได้วิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่าอาจมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ได้ดีกว่า ซึ่งอายุน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการสืบค้นข้อมูลและรับส่งข้อมูลข่าวสาร ขณะเดียวกันในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าและประกอบอาชีพค้าขาย มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนอาชีพของตนเองได้ง่ายกว่ากลุ่มที่ทำงานประจำหรือทำงานรับจ้าง อีกทั้งผลกระทบที่ได้รับจากนโยบายต่าง ๆ ของรัฐยังมีความสำคัญต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุอีกด้วย โดยเฉพาะนโยบาย Work From Home ที่ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมักเป็นพนักงานที่ทำงานบริษัท ซึ่งมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานได้ยากกว่า นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้าใจกระบวนการปรับตัวของผู้สูงอายุในสถานการณ์ฉุกเฉินและสามารถนำไปจัดทำแผนยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุเพื่อรองรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบฉับพลันได้ในอนาคต

2. ภาครัฐควรมีการประเมินผลโครงการหรือมาตรการเยียวยาของภาครัฐที่ออกมาช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุว่ามีผลกระทบต่อการดำเนินโครงการและมาตรการการเยียวยามากน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งถัดไปควรศึกษาให้ครอบคลุมทุกเขตในกรุงเทพมหานคร และพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพกว้างของผลกระทบการปรับตัวและข้อเสนอแนะในกลุ่มผู้สูงอายุได้

References

- Channel news asia. (2020). The Big Read: Digitally estranged, seniors struggle with sense of displacement in pandemic-hit offline world. Retrieved August 29, 2021, from <https://www.channelnewsasia.com/singapore/big-read-covid-19-pandemic-senior-citizens-935416>
- Help Age International. (2020). The impact of COVID-19 on older persons. Retrieved August 25, 2021, from <https://ageingasia.org/wp-content/uploads/2020/08/Japan-Analytical-Brief-July-2020.docx>
- International Labour Organization (ILO). (2020). COVID-19 employment and labour market impact in Thailand. Retrieved August 25, 2021, from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/briefingnote/wcms_747944.pdf

- Ministry Of Health Singapore. (2021). UPDATE ON LOCAL COVID-19 SITUATION AND VACCINATION PROGRESS (7 SEP 2021). Retrieved August 30, 2021, from [https://www.moh.gov.sg/news-highlights/details/update-on-local-covid-19-situation-and-vaccination-progress-\(7-sep\)](https://www.moh.gov.sg/news-highlights/details/update-on-local-covid-19-situation-and-vaccination-progress-(7-sep))
- Phuangprayong. (2021). THE SITUATION OF IMPACT, SUPPORT NEEDS AND ADAPTATION OF WORKING AGE POPULATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC: EMPIRICAL STUDY IN BANGKOK. *Suthiparithat Journal*, 35(1), 266-286. Retrieved August 29, 2021, from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPUthiparithatJournal/article/view/249546>
- Sanghoon, L. (2020). COVID-19: Smart Management System (SMS) in the Republic of Korea. Retrieved August 29, 2021, from <https://events.development.asia/system/files/materials/2020/04/202004-covid-19-smart-management-system-sms-republic-korea.pdf>
- Shi, C., Guo, Z., Luo, C., Lei, C., & Li, P. (2020). The Psychological Impact and Associated Factors of COVID-19 on the General Public in Hunan, China. *Risk Manag Healthc Policy*, 13, 3187-3199. doi:10.2147/rmhp.S280289
- Somchai Jitsuchon. (2021). The social impact of the COVID-19 outbreak New ripples and measures that should be taken. *TDRI*. Retrieved from <https://tdri.or.th/2021/01/impact-of-new-covid-19-wave/>
- Suratana, S., Tamornpark, R., Apidechkul, T., Srichan, P., Mulikaburt, T., Wongnuch, P., . . . Udplong, A. (2021). Impacts of and survival adaptations to the COVID-19 pandemic among the hill tribe population of northern Thailand: A qualitative study. *PLoS One*, 16(6), e0252326. doi:10.1371/journal.pone.0252326
- TDRI. (2021). The 3rd wave of pandemic, situation, impact, and policy solution. *NRCT-TDRI*. Retrieved from <https://tdri.or.th/2021/05/covid-119/>
- The Asia Foundation. (2020). Enduring the pandemic surveys of the impact of covid-19 on the livelihoods of Thai people. Retrieved August 30, 2021, from <https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2020/09/Enduring-the-Pandemic-Covid-19-Impact-on-Thailand-Livelihoods-Sept-2020.pdf>
- Terziev, V. (2018). *BUILDING A MODEL OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION*.
- Tung, L. T. (2020). Social Responses for Older People in COVID-19 Pandemic: Experience from Vietnam. *J Gerontol Soc Work*, 63(6-7), 682-687. doi:10.1080/01634372.2020.1773596

การเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด-19
DHARMA PROPAGATION THROUGH RADIO BROADCASTING IN THE COVID-19 SITUATION

พระครูสุธีปริยัติโกศล,
กำธร เพี้ยเฮี้ย, อำนาจ ศรีบรรเทา, สายฝน ศรีสุธา
Phrakrusuteebariyattikosol
Kamthon Piaeia , Amnart Sribantao, Saifon Srisutha

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
faculty of Religion and Philosophy of Mahamkut Buddhist University
Email : mangosomo@gmail.com

Received 19 March 2021; Revised 18 May 2022; Accepted 26 May 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 และ 2) เสนอแนวทางการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์และฆราวาส ผู้เผยแพร่และผู้ฟังธรรมผ่านวิทยุ สถานีพล ม.2 AM 963 จำนวน 16 รูป/คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการเลือกของผู้วิจัยเอง ซึ่งลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือผู้เผยแพร่และผู้ฟังธรรมผ่านวิทยุเป็นประจำ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ซึ่งเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ สภาพทั่วไปของการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 และแนวทางการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพทั่วไปการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 การดำเนินชีวิตต้องมีความระมัดระวัง และวิตกกังวล เศรษฐกิจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ภาครัฐแก้ปัญหาการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ล้มเหลว เกิดผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนหลายด้าน ทำให้เกิดความไม่พอใจ ต้องการให้รัฐเร่งแก้ปัญหาและช่วยเหลือ

การดำเนินงานในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 กำลังระบด วิธีการเผยแพร่ธรรมใช้รูปแบบการบรรยายผ่านทางวิทยุกระจายเสียงไปยังผู้ฟัง

แนวทางการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 มีดังนี้ 1) ความเป็นนักเผยแผ่ธรรมที่พึงประสงค์ มีความสำรวม น่าเลื่อมใส ประพฤติดี จิตใจดี มีความรู้ มีปฏิภาณไหวพริบ มีวิธีการเผยแผ่หลากหลาย มีความทันสมัยอยู่เสมอ 2) การปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งวิธีการ รูปแบบ รวมถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ให้เหมาะสมกับผู้ฟังทุก

เทศทุกวัย 3) มีความรอบคอบในการบริหารจัดการ ต้องรัดกุมรอบคอบด้านต่างๆ เช่น ระยะเวลา บุคลากรและสื่อการเผยแพร่ 4) การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย สามารถเห็นภาพ เสียง เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ยูทูบ ไลน์ เฟซบุ๊ก Clubhouse และ พอสแคสต์ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในขณะนี้ เป็นรายการสด พูดคุยโต้ตอบกันได้ บันทึกไว้ฟังย้อนหลังได้ 5) มีหลักธรรมนำชีวิต มีสติ ไม่เพ้อเลอะ ใช้ปัญญาแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี ไม่ประมาทระมัดระวัง ประหยัด และอดทนต่อความทุกข์ยากที่เกิดขึ้น 6) การรู้จักป้องกันเชื้อไวรัสโควิด 19 เพื่อให้ตนเองและสังคมปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโควิด 19

คำสำคัญ : การเผยแพร่ธรรมะ, วิทยุกระจายเสียง, เชื้อไวรัสโควิด 19

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) Study the propagation of Dhamma through radio broadcasting in the situation of the Covid-19 virus, and 2) to Suggest guidelines for propagating Dhamma through radio broadcasting in the situation of COVID-19

This is qualitative research. The population consists of monks and laypeople who spread the Dhamma on the radio and listen to the Dhamma through the radio broadcasting. Royal Cavalry Guard Radio Station 2nd 963 AM. 16 people are selected by a specific sample selection with the decision of the researcher himself. Their characteristics are in accordance with the objectives of the research. There are missionary and a regular listener of the Dhamma through the radio. Research tools are in-depth interview, focus Group. The questions are of the general condition of propagating Dhamma through radio broadcasting in the circumstance of the COVID-19 virus. and guidelines for propagating Dhamma through radio broadcasting in the COVID-19 virus situation and present information by descriptive report.

The results were as follows: 1) General condition, propagation of Dhamma through radio broadcasting in the situation of the COVID-19 virus, lifestyle must be careful and anxious. The economy has been severely affected. The government failed to solve the problem of the spread of the COVID-19 virus. It affects the lives of the people in many aspects: causing dissatisfaction, wanting the government to speed up the solution and help.

On the operation in the situation of the COVID-19 virus is spreading, the method of propagating the Dhamma takes the form of lecturing via radio broadcasting to listeners.

Guidelines for propagating Dhamma through radio broadcasting in the COVID-19 situation are as: 1) They should be the desirable Dhamma missionaries, modest, respectful, well-behaved, good-hearted, knowledgeable, and resourceful. The various propagation methods and always up-to-date are needed. 2) Adapting the situation to the current situation

in terms of methods, and formats, including the use of modern information technology media suitable for listeners of all ages are required. 3) Being prudent in management must be careful in areas such as time, personnel, and dissemination media. 4) The use of modern information technology media Visuals, audio such as TV, radio, YouTube, LINE, Facebook, Clubhouse, and podcasts, which are becoming popular right now those are live and interactive. They can be later on recorded and listened. 5) It should have Dhamma principles to lead life. Being mindful, not negligent, using wisdom to solve problems in the right way, without carelessness, careful, economical, and patient with adversity that arises are required. 6) Knowing how to prevent the Covid-19 virus in order to keep oneself and society safe from the infection. covid 19 virus also are needed.

Keywords: propagation of dhamma, radio broadcast, Covid-19 virus

บทนำ

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในท่ามกลางความเชื่อแห่งลัทธิต่างๆ ซึ่งฝังรากลึกของผู้คนมานาน การที่จะนำสังฆธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบให้เวไนยสัตว์ได้รับรู้ ในสมัยนั้นค่อนข้างลำบากหลายด้าน เพราะทุกชนชาติย่อมมีลัทธิศาสนาที่ตนนับถืออยู่ก่อนแล้ว แต่พระพุทธองค์ทรงมีความประสงค์จะให้มวลมนุษย์ได้รับประโยชน์ในสิ่งที่พระองค์ทรงค้นพบ ให้คนรู้จักศาสนาและรับธรรมะคำสอน ในช่วงต้นพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงประกาศธรรมมีผู้ศรัทธาและรู้แจ้งธรรมเพิ่มขึ้นทำให้เกิดพระอรหันตสาวกมีจำนวน ๖๐ องค์ออกไปประกาศพระศาสนา ด้วยพระดำรัสว่า “จรถ ภิกขเว จาริกं พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุข ของชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อกูลแก่ชาวโลก” (พระปรมาโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2562)

การเผยแผ่ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่มวลมนุษย์ในสถานที่ต่างๆ ใช้วิธีการต่างๆ เช่น การประกาศ บรรยาย ปาฐกถา ปุจฉา วิสัชนา ให้แก่บุคคลหรือชุมชนนั้น เน้นสิ่งที่ดีให้คนเห็นความสำคัญและประโยชน์ รู้แจ้งเห็นจริง ให้รู้จักการดำรงชีวิตด้วยหลักการทางศาสนา ในการประกาศหลักธรรมในครั้งนั้น พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกใช้รูปแบบการเผยแผ่แบบมุขปาฐะ คือสอนด้วยคำพูด ปากต่อปาก ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สืบทอดคำสอนได้มีพัฒนาการตามยุคสมัย ได้แก่ (1) ยุคที่สืบต่อมาด้วยการทรงจำด้วยปากเปล่า เรียกว่ามุขปาฐะหรือมุขปาฐ และ (2) ยุคที่ได้จารึกเป็นตัวอักษร เช่น ในใบลาน (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542)

ในสมัยปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีสื่อต่างๆ ที่สามารถช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ยูทูป SMS ทางโทรศัพท์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วกันว่าแพร่หลายได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงทุกพื้นที่ เป็นยุคของโลกอินเทอร์เน็ต สามารถติดต่อกันได้ทุกมุมโลก บางสื่อสามารถเผยแพร่ไปสู่ผู้ชมในรูปของภาพและเสียงได้ สื่อเป็นมวลชนมีความสำคัญมากในปัจจุบัน เป็นปัจจัยที่

มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติ (พระครูบวรภิกษุคณาธาร (อนันต์ วรปญฺโญ) และคณะ 2560) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินมาตามลำดับโดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ช่วยในการเผยแผ่ธรรมของแต่ละยุค จนมาถึงปัจจุบัน เมื่อโลกเจริญมากขึ้นจึงมีพัฒนาการด้านต่างๆ การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์จำต้องอาศัยความเจริญด้านต่างๆ เหล่านั้นเข้ามาช่วยในการเผยแผ่ธรรมะ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งที่ช่วยในการเผยแผ่ในสมัยนี้มีหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อด้านโซเซียล ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น

สำหรับการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง แม้อาจดูเป็นสื่อเก่าเกินไปสำหรับยุคปัจจุบันนี้ แต่มีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังมีความพอใจที่ใช้สื่อประเภทนี้ในการฟังธรรมะอยู่ทางบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ วัยเกษียณ เพราะมีต้นทุนไม่สูงเกินไปและสะดวกในการพกพา ผู้ฟังที่อยู่ทางบ้าน ที่ไม่สะดวกในการเดินทางไปยังสถานธรรม สามารถรับฟังได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้ ได้เกิดการระบาดของเชื้อโควิด 19 คนส่วนใหญ่ไม่มีธุระจำเป็น ก็จะเก็บตัวอยู่กับบ้าน เพื่อป้องกันภาวะความเสี่ยงติดเชื้อโควิด 19 ซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่เกิดภาวะความเครียด การได้ฟังธรรมะทางวิทยุจึงเป็นหนทางหนึ่ง ที่สามารถช่วยบรรเทา ผ่อนคลายภาวะความเครียดได้บ้าง เมื่อได้ฟังธรรมะจากผู้เผยแผ่ผ่านทางวิทยุกระจายเสียงจะช่วยให้อารมณ์ จิตใจสงบขึ้น และสามารถให้ผู้ฟังสร้างทางบุญโดยสะดวก จึงเหมาะสำหรับสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ที่กำลังแพร่ระบาด

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและค้นหาแนวทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์กับทุกๆ ด้าน คณะผู้วิจัยในฐานะเป็นนักเผยแผ่ธรรมะ เห็นประโยชน์และความสำคัญของการเผยแผ่ธรรมะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 จึงสนใจศึกษาการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการเผยแผ่ธรรมะให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและยังเป็นการต่อยอดการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19

วิธีดำเนินการวิจัย

การทำวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. **พื้นที่วิจัย** คือ สถานีพล ม.2 AM 963
2. **ประชากร** คือ พระสงฆ์และฆราวาสที่เป็นนักเผยแผ่ธรรมะและผู้ฟังธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง สถานีพล ม.2 AM 963 และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พุทธมณฑล 104.25 MH ทุกเพศทุกวัย จำนวนทั้งหมด 16 รูป/คน ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยการ

ตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ซึ่งลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือนักเผยแพร่ธรรมะ และเป็นผู้ฟังธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Open ended From) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสนทนากลุ่มมีประเด็นไม่จำกัดคำถาม เพื่อให้ถามและตอบได้อย่างอิสระและกว้างขวางรอบด้านเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด19

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 รูป/คน และเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเน้นการค้นคว้าคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาเอกสารต่างๆและการสัมภาษณ์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้สามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการเผยแพร่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19

1) สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ผู้คนอยู่ด้วยความทุกข์ยาก พังพาทอาศัยใครไม่ได้ เกิดความวิตกกังวล ทำให้เกิดภาวะความเครียด ภาครัฐให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึง ใช้ชีวิตอยู่ด้วยความลำบาก ภาระหนี้สินท่วมตัว ประชาชนมีรายได้น้อย บริษัทห้างร้าน การค้าขาย ได้รับผลกระทบทั้งหมด เศรษฐกิจซบเซา บางรายถึงกับปิดกิจการ ผู้คนถูกเลิกจ้างงาน คนตกงานเพิ่มขึ้น ต้องประหยัด อดออม หนี้สินรัดตัว รายได้หดหาย เกิดความเดือดร้อนอย่างรุนแรง ต้องการให้ทางภาครัฐช่วยเหลือด้านหนี้สินต่างๆ รัฐบาลแก้ปัญหาล้มเหลว ปัญหาเรื่องปากท้อง ความเป็นอยู่ ความปลอดภัย มีการแย่งชิงการรัววัคซีนและไม่เพียงพอต่อความต้องการ และปัญหาการเมืองเรื่องอื่นๆ ที่มีความต้องการของประชาชน ปัญหาทั้งหมดล้วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งปัจจุบันมีกลุ่มต่างๆ ได้ออกมาชุมนุมประท้วงเรียกร้องเพื่อให้รัฐรีบแก้ปัญหา

2) การบริหารงานการเผยแพร่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ด้านวิธีการเผยแพร่ธรรมะ เป็นรูปแบบบรรยาย อธิบาย ผ่านทางคลื่นวิทยุไปยังผู้ฟังที่อยู่ทางบ้าน ด้านงบประมาณการเผยแพร่ธรรมะ ได้ทุนสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชนทั่วไป ต้องซื้อเวลาวิทยุกระจายเสียงจ่ายเป็นรายเดือน และบางเดือนไม่เพียงพอต่อค่าสถานีวิทยุ ด้านระยะเวลาการดำเนินงานการเผยแพร่ธรรมะ ต้องลดเวลาการเผยแพร่ธรรมะให้น้อยลง ต้องซื้อเวลาของสถานีวิทยุซึ่งราคาค่อนข้างสูง ด้านกิจกรรมการเผยแพร่ธรรมะ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด19 ต้องงดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธ

ศาสนา และกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทุกประเภท ด้านพัฒนาศักยภาพบุคลากรการเผยแผ่ธรรมะ ขาดบุคลากรด้านเผยแผ่ธรรมะ ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เช่น ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศและรูปแบบการเผยแผ่ที่ทันสมัยเพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่มทุกเพศทุกวัย

3) สื่อการเผยแผ่ธรรมะในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ในปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยหลายอย่างที่สามารถช่วยในการเผยแผ่ธรรมะได้เป็นอย่างดี ได้แก่ โทรศัพท์ เป็นสื่อที่ผู้ฟังทุกครัวเรือนมีอยู่ สามารถเห็นภาพด้วยต้นทุนสามารถเลือกสรรได้ วิทยุ มีความสะดวกสบาย ปลอดภัย เข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย ทำงานอยู่ที่บ้านสามารถฟังได้ ข้อเสียคือไม่เห็นภาพ เฟซบุ๊ก ยังไม่ค่อยเป็นที่นิยมในการเผยแผ่ธรรมะเท่าไรนัก เพราะผู้ฟังธรรมะส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและวัยกลางคน โลกออนไลน์ไม่ค่อยเป็นที่นิยมในการเผยแผ่ธรรมะเท่าไรนัก ยูทูบ (YouTube) เป็นสื่อที่นิยม เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง และสามารถเข้าไปดูได้ตลอดเวลา มีความสะดวกและทันสมัยในปัจจุบัน และอินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันนี้ เป็นเครือข่ายที่นิยมใช้กันเกือบทุกคนและแพร่หลาย หนังสือ เป็นสื่อที่มีมานานและยังคงใช้อยู่ ปัจจุบันคนอ่านหนังสือเริ่มลดน้อยลง นิยมใช้ในงานวิชาการมากกว่า แพนเพจ แอปพลิเคชัน ต่างๆที่กำลังกลายเป็นกระแสนิยม เช่น Clubhouse เป็นรายการสดออนไลน์ที่ผู้ฟังสามารถผู้คุยโต้ตอบกันได้แบบสด ๆ ทันที และกำลังเป็นที่นิยมกันอยู่ในช่วงนี้คือ พอดแคสต์ (podcast) คือ รายการวิทยุ เพียงแต่ว่าพอดแคสต์ เป็นรายการแบบอัดไว้ล่วงหน้าที่สามารถย้อนกลับมาฟังเมื่อไหร่ก็ได้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่มทุกเพศทุกวัย

4) หลักธรรมเครื่องดำรงชีวิตในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 การใช้ชีวิตในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 กำลังระบาดอยู่ในขณะนี้ ควรต้องใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีมาก ในที่นี้ได้นำมาเพียงเพื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิต ได้แก่ สติ ต้องมีสติ รู้ตัว ตื่นอยู่เสมอ ยิ่งในยามวิกฤติของโลกครั้งใหญ่ที่กระทบทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ การฝึกจิตให้มีสติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิต สติเป็นส่วนหนึ่งของคนที่จะควบคุมจิตในภาวะเกิดวิกฤติ ทำให้เราารู้จักคิด รู้จักสิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา การใช้ปัญญาไตร่ตรอง แก้ปัญหาชีวิตที่กำลังเผชิญอยู่ เอาตัวให้อยู่รอดปลอดภัย ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ยิ่งจำเป็นต้องใช้ปัญญาให้มากที่สุด เอาชนะปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา โลกธรรม คือ ธรรมชาติของโลกที่ครอบงำสัตว์โลกและสัตว์โลกต้องเป็นไปตามธรรมดา ประกอบด้วย มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา ทำความเข้าใจให้เป็นหลักของธรรมชาตินี้ว่าในเวลาใดเวลาหนึ่งเรามีโอกาสได้ประสบอย่างแน่นอน ความไม่ประมาท การใช้ชีวิตแบบไม่ประมาท ระมัดระวัง

5) การป้องกันลดความเสี่ยงและความปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโควิด 19 การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคน ทุกภาคส่วน ทางรัฐบาลได้ออกมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสอย่างเข้มงวด ทุกคนต้องดูแลปกป้องตนเอง ในสถานการณ์ความเสี่ยงให้ปลอดภัย ต้องหลีกเลี่ยงการเดินทางไปในพื้นที่เสี่ยง สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ หลีกเลี่ยงการใกล้ชิด สัมผัสสัตว์ต่างๆ โดยที่ไม่มีการป้องกัน รับประทานอาหารสุก สะอาด จะช่วยป้องกันและปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโควิด 19

2. แนวทางการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แนวทางการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

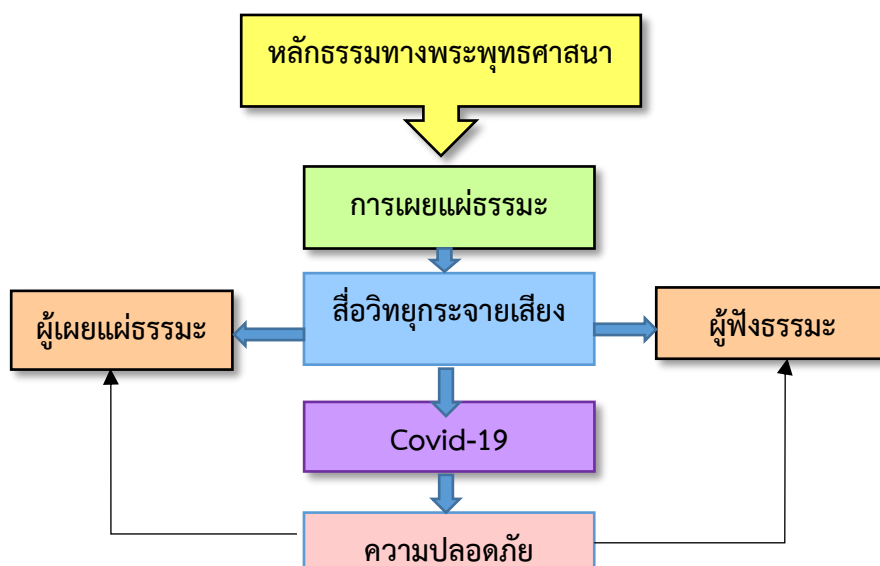
1) การปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่แพร่กระจายไปทั่วโลกนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก การเผยแผ่ธรรมะและการฟังธรรมะของพุทธศาสนิกชน ต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ไม่ว่าจะเป็น การดำเนินงาน งบประมาณ ระยะเวลาการเผยแผ่ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สื่อที่ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ และอื่นๆอีก การปรับตัวของนักเผยแผ่และผู้ฟังธรรมะ จำเป็นต้องมีการปรับตัวในเวลาที่โลกมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยหลากหลายเป็นที่นิยมน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้หลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์การปัจจุบัน

2) เป็นนักเผยแผ่ธรรมะที่ฟังประสงค์ นักเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง ต้องมีความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ เป็นที่น่าเลื่อมใส เป็นผู้ทรงศีล ประพฤติดี จิตใจดี ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำร้าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ใช้ภาษาที่งดงาม มีความอดทน เสียสละ มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย น่าสนใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในปัจจุบันและอนาคต มีความรู้ สามารถอธิบาย ตีความ วิเคราะห์หลักธรรมได้อย่างถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน มีปฏิภาณไหวพริบ ให้คำอธิบายได้รวดเร็ว ถูกต้อง เข้าใจรวดเร็ว รู้จักกาล รู้จักคำพูด มีความทันสมัยอยู่เสมอ มีรูปแบบการเผยแผ่ที่หลากหลายน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย

3) มีความรอบคอบในการบริหารจัดการการเผยแผ่ธรรมะ ในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ต้องมีการบริหารจัดการงานเผยแผ่ให้รอบคอบทุกด้าน เช่น ด้านงบประมาณการดำเนินงาน การเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง มีค่าใช้จ่ายด้านซื้อเวลาของสถานีวิทยุกระจายเสียง ต้องจ่ายเป็นรายเดือนและรายได้สนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ด้านระยะเวลาการเผยแผ่ ต้องลดเวลาออกอากาศรายการธรรมะให้น้อยลง เพราะได้รับผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายค่าซื้อเวลาของสถานีวิทยุ ด้านกิจกรรมการเผยแผ่ธรรมะ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต้องงดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้านบุคลากรการเผยแผ่ธรรมะ ยังขาดนักเผยแผ่ทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ที่มีความความรู้ความสามารถรอบด้าน เช่น บุคลากรที่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยหลากหลายเป็นที่นิยมน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย บรรยายธรรมได้หลายรูปแบบ เช่น ธรรมสันทนการ ธรรมหรษา ธรรมสาระ ที่ฟังแล้วทำให้จิตใจเบิกบาน ทันสมัยกับสถานการณ์การปัจจุบัน

4) สื่อการเผยแผ่ธรรมะในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ในปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยที่สามารถเห็น ภาพ เสียง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ยูทูบ โลกโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Clubhouse เป็นรายการสดออนไลน์ที่ผู้ฟังสามารถผู้คุยโต้ตอบกันได้ ประชุมและแลกเปลี่ยนเรื่องราวและประสบการณ์กันแบบสด ๆ ที่กำลังกลายเป็นกระแสทั่วโลก ด้วยรูปแบบการรับข้อมูลผ่านเสียง และสามารถโต้ตอบกันได้ทันที และกำลังเป็นที่นิยมกันอยู่ในช่วงนี้ คือ พอดแคสต์ (podcast) คือ รายการวิทยุเพียงแต่พอดแคสต์เป็นรายการแบบบันทึกไว้ล่วงหน้าที่สามารถย้อนกลับมาฟังเมื่อไหร่ก็ได้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่มทุกเพศทุกวัย

5) หลักธรรมเป็นเครื่องดำรงชีวิตในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 หลักธรรมะทางพระพุทธศาสนา เน้นการให้กำลังใจ เตือนสติ ให้มีสติรู้ตัว จะคิด จะพูด จะทำ ให้มีสติคอยควบคุมมิให้พลั้งเผลอกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง โลกธรรม 8 ธรรมชาติของโลกที่ครอบงำสัตว์โลกและสัตว์โลกต้องเป็นไปตามธรรมดา ใช้ปัญญา ความฉลาด รอบรู้ ความเข้าใจชัดในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้ทั่วถึงเหตุผล ความไม่ประมาท ใช้ชีวิตแบบไม่ประมาท พอเพียง ประหยัด อดออม และอดทน ฯลฯ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สภาพทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 สังคม การดำรงชีวิต เศรษฐกิจ การเมือง ในสภาวะการณ์แพร่เชื้อระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงแรกๆ ประชาชนเหมือนถูกปล่อยให้เผชิญกับเชื้อไวรัสอย่างเดียวยาว การป้องกันไม่ได้ผล วัคซีนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน การดำรงชีวิตอยู่กับความกลัว ความวิตกกังวล ยิ่งทำให้เกิดความเครียด กับปัญหาต่างๆที่ตามมา โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ รายได้ในการดำเนินชีวิต ส่งผลกระทบต่อความสงบสุข เป็นสังคมที่ผู้คนดำรงชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก การใช้ชีวิตต้องมีการปรับตัวทุกด้าน สอดคล้องกับ กมลพร กัลป์ยาณมิตร (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า สภาวะการณ์การระบาดของโควิด-19 วิถีชีวิตการทำงานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รูปแบบการทำงานในยุคหลังโควิด-19 นี้ จะมีการผสมผสานระหว่างการทำงานจากบ้าน และการทำงานในสำนักงานมากขึ้น การทำงานในลักษณะอาชีพแบบฟรีแลนซ์และอาชีพสัญญาจ้างระยะสั้นมีเพิ่มขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการทำงานมากขึ้น การดำรงชีวิตในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ผู้คนขาดที่พึ่งทางใจ ทำให้เกิดภาวะความเครียด

ต้องการหาทางออก บรรเทาความเครียด ให้เพลิดเพลิน เบิกบานใจ ในรูปแบบต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมมา ประเสริฐศรีและคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร หลังการให้คำปรึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร มีความวิตกกังวลลดลง และสามารถปฏิบัติตนต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการให้คำปรึกษา การดำเนินงานการเผยแผ่ธรรมะในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19

การดำเนินงานการเผยแผ่ธรรมะ จะต้องมีความรอบคอบและที่สำคัญจะต้องมีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างระมัดระวัง รู้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคตได้ ซึ่งการดำเนินงานมีหลายด้าน ได้แก่ วิธีการเผยแผ่ธรรมะ งบประมาณ การพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่ เวลาการดำเนินงาน กิจกรรมการเผยแผ่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารของ กุลิก (Gulick L. and Urwick J. 1937) ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า “POSDCORB Model” 65 ซึ่งอธิบายตามความหมายได้ ดังนี้ 1. การวางแผน (P=Planning) การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร 2. การจัดการองค์การ (O=Organizing) การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน 3. การจัดหาบุคคล (S=Staffing) การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้าน บุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พินิจจากงาน 4. การอำนวย (D=Directing) การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้ เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน 5. การประสานงาน (Co=Coordinating) การประสานงานกิจกรรมด้านต่างๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน 6. การรายงาน (R=Reporting) การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าเพียงใด 7. การงบประมาณ (B=Budgeting) การจัดทำงานงบประมาณ บัญชีการใช้ จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน การบริหารงานนั้นมีส่วนประกอบหลายด้าน ถ้าขาดด้านใดด้านหนึ่งอาจทำให้งานนั้นขาดประสิทธิภาพลงได้ และสิ่งหนึ่งที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน คือสื่อการเผยแผ่ซึ่งมีสื่อมากมายที่ช่วยในการเผยแผ่ธรรมะได้ดีและทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระทินวัฒน์ จันทปญโญ (สุขสง) (2559) ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก พบว่า แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วิธีการเผยแผ่ควรสร้างบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ชาวตะวันตกส่วนใหญ่รู้จักพระพุทธศาสนาจากการอ่านวรรณกรรมหรือปรัชญาตะวันตก จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางแห่งพุทธะมากขึ้น สื่อจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การเผยแผ่ธรรมะกว้างไกลในหลายรูปแบบ การผลิตสื่อควรออกแบบให้หลากหลาย เช่น โพรทัสน์ เฟซบุ๊ก บล็อก หรือ ยูทูบ เป็นต้น และที่สำคัญการเผยแผ่ธรรมะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการนำเสนอธรรมคำสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึง เข้าใจง่าย น่าสนใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาการเผยแผ่ใน

รูปแบบต่างๆ ที่ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับ พระพิภพ แพร่ท้าว และสุพจน์ ทรายแก้ว (2563) ได้ศึกษาการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พบว่า สภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี มี 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการภายใน ด้านเทคนิคการเผยแผ่ และด้านงบประมาณ สนับสนุน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเผยแผ่ธรรมะ ให้มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ มารีชา อนันทรารวัน และโชติ บดีรัฐ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ควรดำเนินการ ดังนี้ 1. การสนับสนุนทุนการศึกษาและการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน 2. การสำรวจความต้องการจัดหาหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรสายสนับสนุนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง 3. การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและใช้ระบบพี่เลี้ยงในการสอนงานหรือช่วยตัดสินใจแก้ไขปัญหในงานที่ได้รับผิดชอบ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางต่าง ๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนให้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

สื่อการเผยแผ่ธรรมะในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 สื่อการเผยแผ่ธรรมะนั้นว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะ ปัจจุบันมีเทคโนโลยีด้านสื่อที่เจริญก้าวหน้ามาก สามารถช่วยในการเผยแผ่ธรรมะให้กว้างขวางไปทั่วโลก ซึ่งสอดคล้องกับภาวะของสังคมที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับ เมธี เชษฐวิสูตร (2562) ได้ศึกษาเรื่อง สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ สื่อออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ต เช่น คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เคลื่อนที่เข้ามามีอิทธิพลในการใช้ชีวิตประจำวันกับคนและสังคมโลก เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง ความสำคัญเรื่องการเผยแพร่วาทะคำสอนพระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมรวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีทั้งเอกสารที่เป็นตัวอักษร ภาพ เสียง โทรทัศน์ วิทยุ ยูทูบ ไลน์ เฟซบุ๊ก แพนเพจ โซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันต่าง ๆ และกำลังเป็นที่นิยมกันอยู่ในช่วงนี้คือ Clubhouse เป็นรายการสดออนไลน์ที่ผู้ฟังสามารถผู้คุยโต้ตอบกันได้ ประชุมและแลกเปลี่ยนเรื่องราวและประสบการณ์กันแบบสด ๆ ที่กำลังกลายเป็นกระแสทั่วโลก ด้วยรูปแบบการรับข้อมูลผ่านเสียงและสามารถโต้ตอบกันได้ทันที พอดแคสต์ (podcast) คือรายการวิทยุ เพียงแต่ว่าพอดแคสต์เป็นรายการแบบอัดไว้ล่วงหน้าที่สามารถย้อนกลับมาฟังเมื่อไหร่ก็ได้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่ม ทุกเพศทุกวัย

การเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียงในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 เป็นสื่อที่ผู้ฟังสามารถเข้าถึงได้ง่ายทุกเพศทุกวัย สะดวกและกว้างขวาง ราคาไม่แพงมากนัก ปลอดภัย ในปัจจุบันอาจเป็นสื่อที่มีเฉพาะกลุ่มที่ยังนิยมกันอยู่ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและวัยกลางคน การสื่อสารด้วยวิทยุการกระจายเสียงครอบคลุม

พื้นที่ที่รับส่งได้กว้างไกลพอสมควร จัดอยู่ในรูปแบบการสื่อสาร ผู้เผยแพร่ธรรมและผู้ฟังธรรมผ่านสื่อช่องทางนี้ มีความสะดวก ประหยัด ปลอดภัย เป็นสื่อการเผยแพร่ที่เข้าถึงผู้ฟังที่อยู่ทางบ้านที่กำลังกักตัว หรือผู้ที่สนใจฟังธรรม ในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ระบาด ผู้เผยแพร่และผู้ฟังธรรมไม่สามารถเดินทางไปยังสถานที่ปฏิบัติธรรม หรือวัดวาอารามได้ ผู้ฟังสามารถฟังได้อย่างชัดเจน อยากฟังตอนไหนก็ฟังได้ ด้วยอิริยาบถที่สะดวกสบาย ฟังอยู่ในบ้าน ในสวน ขณะนั่งยืนเดินนอน หรือขณะทำงานไปด้วย นับว่าเป็นการสื่อสารด้วยเสียงที่เข้าถึงผู้ฟังธรรมได้เป็นอย่างดีอีกสื่อหนึ่งด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียงของวัดธรรมรังสีอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ด้านการสื่อสารมวลชนแก่พระภิกษุสามเณรให้สามารถพัฒนาตนเป็นนักเผยแพร่ธรรมทางสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อเพิ่มจำนวนผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียง ควรบูรณาการรูปแบบการนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารคู่ขนานกับสื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นการเปิดช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการจัดรายการผ่านทางสื่อวิทยุกระจายเสียง เช่น ข้อความผ่านโทรศัพท์มือถือ (SMS) ไลน์ เฟซบุ๊ก แพนเพจ โซเชียลมีเดีย ต่าง ๆ เป็นต้น

หลักธรรมเป็นเครื่องดำรงชีวิต ในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 กำลังระบาด ถ้าเราขาดสติ ตกใจ วิตกกังวลจนเกินไป จะทำให้เราเกิดความเครียด จิตใจกระสับกระส่าย กินไม่ได้ นอนไม่หลับ อาจเกิดปัญหาอย่างอื่นตามมา ต้องรู้จักนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางปฏิบัติ สอดคล้องกับเกื้อกูล มุลทา (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามหลักคำสอน ของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโข กล่าวสรุปว่า การเจริญสติจึงเป็นการทำงานสำคัญยิ่งที่มนุษย์ต้องปฏิบัติ นอกเหนือไปจากการทำมาหาเลี้ยงชีวิต เพราะสติ เป็นธรรมที่มีอุปการะต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง นอกจากจะเป็นเครื่องมือนำทางให้มนุษย์ข้ามพ้นจากการเวียนว่ายในวัฏฏะสงสารแล้ว ยังเป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิตและจิตใจให้แก่มนุษย์ได้ดำรงชีวิตในประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพปราบรื่นปลอดภัย เป็นเครื่องดับทุกข์ในระดับต่าง ๆ ได้ไปจนถึงนิพพาน บุคคลผู้มีสติ สมาธิ ปัญญาแล้ว เขาย่อมไม่ประมาท รู้เห็นชีวิตตามความเป็นจริงเขาย่อมรู้หน้าที่ของการได้เกิดมาเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ถูกต้องตามมรรควิธีเป็นสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นรากเหง้าแห่งความสงบสันติที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์เป็นเบื้องต้นเสียก่อน แล้วจึงส่งผลต่อสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง และการใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถควบคุมอารมณ์ เกิดความสบายใจ สอดคล้องกับ จงลักษณ์ เผือกผิวงค์ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน: ศึกษากรณีผู้ปฏิบัติธรรมวัดคูบัว พบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมทุกท่านได้มีการปรับเปลี่ยนตนเอง ทั้งในด้านการแสดงออก และด้านจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการควบคุมอารมณ์ ด้วยการฝึกทำให้การดำเนินชีวิตมีสติและทำให้ตนเองเข้าถึงความสุข ความสบายใจจากการปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดให้เป็นกุศลและนึกถึงคุณค่าของตนเองมากขึ้น

การป้องกัน ลดความเสี่ยงและความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ความปลอดภัยต่อชีวิตของนักเผยแพร่และผู้ฟังธรรมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 การป้องกันและลดความเสี่ยง จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา ปัญญาธรและคณะ (2564) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคโควิด COVID-19 บ้านหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้ข้อเสนอแนะว่า บุคลากรทาง

สุขภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนไปใช้ในการป้องกันโรค COVID-19 ในพื้นที่อื่น โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ เสริมสร้างการรับรู้เกี่ยวกับโรค และพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีในการดำเนินงาน และสอดคล้องกับ อภิวดี อินทเจริญ และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบวางแผนและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น การจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายออนไลน์สำหรับให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นต้น

แนวทางการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19

1. สภาพการณ์เผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียง จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่แพร่กระจายไปทั่วโลกนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมากทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเผยแพร่ธรรมและการฟังธรรมของพุทธศาสนิกชนต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในรูปแบบต่างๆ การดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ ระยะเวลาการเผยแพร่ บุคลากรเผยแพร่ กิจกรรมการเผยแพร่ธรรมทางพระพุทธศาสนา สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ธรรม จำเป็นต้องมีการปรับตัวในเวลาที่โลกมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ในการเผยแพร่ธรรมโดยเฉพาะในปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลายและทันสมัย เป็นที่นิยม น่าสนใจ เช่น โทรศัพท์มือถือ วิทยุกระจายเสียง ยูทูบ เฟซบุ๊ก เป็นต้น สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกเพศทุกวัยและเหมาะสมกับสถานการณ์การปัจจุบัน

2. แนวทางการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงร่วมสมัย

1. การเป็นนักเผยแพร่ธรรมที่พึงประสงค์ นักเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียง ต้องมีความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ เป็นที่น่าเลื่อมใส เป็นผู้ทรงศีล ประพฤติดี จิตใจดี ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำร้าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ใช้ภาษาที่งดงาม มีความอดทน เสียสละ มีวิธีการเผยแพร่ที่หลากหลาย น่าสนใจ เน้นในสิ่งที่เปี่ยมประโยชน์ ในปัจจุบันและอนาคต มีความรู้ สามารถอธิบาย ตีความ วิเคราะห์หลักธรรมได้อย่างถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน มีปฏิภาณไหวพริบ ให้คำอธิบายได้รวดเร็ว ถูกต้อง เข้าใจorro รู้จักกาล รู้จักคำพูด มีความทันสมัยอยู่เสมอ มีรูปแบบการเผยแพร่ที่หลากหลายน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย 2. การปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การปรับตัวของนักเผยแพร่และผู้ฟังธรรมจำเป็นต้องมีการปรับตัว โดยเฉพาะในโลกที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงวิธีการบรรยายธรรม การสนทนาธรรม โดยใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงส่งไปยังผู้ฟังที่อยู่ในสถานที่ต่างๆ และควรมีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยหลากหลายเป็นที่นิยมน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์การปัจจุบัน 3. ความรอบคอบในการบริหารจัดการการเผยแพร่ธรรม ในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ต้องมีการบริหารจัดการงานเผยแพร่ให้รอบครอบทุกด้าน ต้องสอดคล้องกับงบประมาณการดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น ระยะเวลาการเผยแพร่ กิจกรรม บุคลากรการเผยแพร่ธรรม เช่น บุคลากรที่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยหลากหลายเป็นที่นิยมน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย บรรยายธรรมได้หลายรูปแบบ เช่น ธรรมสนทนาธรรม ธรรมเทศนา ธรรมสาระ ที่ฟังแล้วทำให้จิตใจเบิกบานทันสมัยกับสถานการณ์การปัจจุบัน 4.

สื่อการเผยแพร่ธรรมะในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ในปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สามารถเห็น ภาพ เสียง เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ยูทูบ ไลน์ เฟซบุ๊ก แพนเพจ โซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชัน เช่น Clubhouse เป็น รายการสดออนไลน์ที่ผู้ฟังสามารถผู้คุยโต้ตอบกันได้ ประชุมและแลกเปลี่ยนเรื่องราวและประสบการณ์กันแบบ สด ๆ ที่กำลังกลายเป็นกระแสทั่วโลก ด้วยรูปแบบการรับข้อมูลผ่านเสียงและสามารถโต้ตอบกันได้ทันที และ กำลังเป็นที่นิยมกันอยู่ในช่วงนี้คือ พอดแคสต์ (podcast) คือรายการวิทยุ เพียงแต่ว่าพอดแคสต์เป็นรายการ แบบอัดไว้ล่วงหน้าที่สามารถย้อนกลับมาฟังเมื่อไหร่ก็ได้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่ม ทุกเพศทุกวัย

5. หลักธรรมเป็นเครื่องดำรงชีวิตในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 การใช้ชีวิตในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 กำลังระบาดอยู่ในขณะนี้ ทุกคนต้องมี ใจมีสติ ระวังตัว อยู่นิ่งเฉย ไม่เผอเรอ ใช้ปัญญาไตร่ตรอง แก้ปัญหาชีวิต ที่กำลังเผชิญอยู่ อย่างถูกวิธี รู้จักการเอาตัวให้อยู่รอดปลอดภัย ใช้ชีวิตแบบไม่ประมาท ระมัดระวัง

6. เน้น คัมภีร์ค่า ความสะอาด ประหยัด ในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 แพร่ระบาด โดย ไม่รู้ว่าจะจบสิ้นเมื่อไร เกิดผลกระทบต่อประชาชนทุกภาคส่วน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และยังเกิดผลกระทบ ต่อการเผยแพร่ธรรมะและผู้ฟังธรรมะ อย่างกว้างขวาง ในการเผยแพร่ธรรมะในสภาวะการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ผู้ เผยแผ่และผู้ฟังธรรมะ ไม่ต้องเดินทางไปยังสถานวิฑูหรือสถานปฏิบัติธรรม มีความประหยัดต้นทุน จะฟัง ช่วงเวลาใดก็ได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงาน สามารถรับเผยแผ่และรับฟังได้ จัดว่าเป็นความประหยัด สะดวก คัมภีร์ค่าเพราะมีธรรมะให้ฟังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ยิ่งสถานการณ์ทางสังคมสุขภาพจิตตกต่ำ เศรษฐกิจตกต่ำ การเผยแพร่ธรรมะและผู้ฟังธรรมะผ่านทางวิทยุกระจายเสียงจึงเป็นการประหยัด สะดวก คัมภีร์ค่าในสภาวะการณ์ เช่นนี้

7. รู้จักป้องกัน มีความปลอดภัย ในสถานการณ์เชื้อเชื้อไวรัสโควิด 19 กำลังระบาด ความปลอดภัย การ ป้องกันตัว หลีกเลี่ยงการเดินทางไปในพื้นที่เสี่ยง สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ หลีกเลี่ยง การใกล้ชิด สัมผัสสัตว์ต่าง ๆ โดยที่ไม่มีการป้องกัน รับประทานอาหารสุก สะอาด จะช่วยป้องกันและปลอดภัย จากเชื้อไวรัสโควิด 19

สรุปองค์ความรู้

1. นักเผยแผ่ธรรมะที่ฟังประสงค์ นักเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง ต้องมีความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ เป็นที่น่าเลื่อมใส เป็นผู้ทรงศีล ประพฤติดี จิตใจดี ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำร้าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ใช้ภาษาที่งดงาม มีความอดทน เสียสละ มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย น่าสนใจ เน้นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในปัจจุบันและอนาคต มีความรู้ สามารถอธิบาย ดีความ วิเคราะห์หลักธรรมได้อย่างถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน มีปฏิภาณไหวพริบ ให้คำอธิบายได้รวดเร็ว ถูกต้อง เข้าใจorro รู้จักกาล รู้จักคำพูด มีความทันสมัยอยู่เสมอ มีรูปแบบการเผยแผ่ที่หลากหลายน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย

2. ปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในขณะที่โลกมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ต่างๆ การเผยแพร่ธรรมะต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งวิธีการ รูปแบบ รวมถึงการใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศที่ทันสมัยหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟังทุกเพศทุกวัยและสถานการณ์การปัจจุบัน

3 บริหารจัดการให้รอบคอบ การเผยแพร่ธรรมะ ต้องมีการบริหารจัดการให้รัดกุมรอบคอบ ได้แก่ ด้านงบประมาณการดำเนินงาน ระยะเวลา กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา บุคลากร สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

4. ใช้สื่อที่ทันสมัยตามยุค ปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สามารถเห็น ภาพ เสียง เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ยูทูบ โลก หรือเฟสบุ๊ก เพจ โซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชัน ต่างๆ เช่น Clubhouse พอดแคสต์ (podcast) ซึ่งเป็นรายการสดออนไลน์ที่ผู้ฟังสามารถผู้คุยโต้ตอบกันได้ คุยโต้ตอบกันได้ทันที หรือสื่อที่บันทึกไว้ล่วงหน้าสามารถย้อนกลับมาฟังเมื่อไหร่ก็ได้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่มทุกเพศทุกวัย

5. มีหลักธรรมเป็นเครื่องดำรงชีวิต มนุษย์ทุกคนในยามที่ได้รับความทุกข์ต้องหาวิธีการแก้ไข โดยเฉพาะความทุกข์ทางใจ เมื่อถูกสภาวะ บีบคั้น ทำให้เกิดความทุกข์ร้อนใจ ทุกคนต้องมี ให้มีสติ ตั้งอยู่เสมอ ไม่เปลอเลอ ใช้ปัญญาไตร่ตรอง แก้ปัญหาอย่างถูกวิธี รู้จักการเอาตัวให้อยู่รอดปลอดภัย ไม่ประมาท ระวังภัยอันตราย และอดทนต่อความทุกข์ยากที่เกิดขึ้น

6. รู้จักป้องกัน มีความปลอดภัย ในสถานการณ์เชื้อเชื้อไวรัสโควิด 19 กำลังระบาด ความปลอดภัย การป้องกันตัว หลีกเลี่ยงการเดินทางไปในพื้นที่เสี่ยง สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ หลีกเลี่ยงการใกล้ชิด สัมผัสสัตว์ต่าง ๆ โดยที่ไม่มีการป้องกัน รับประทานอาหารสุก สะอาด จะช่วยป้องกันและปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโควิด 19

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียงในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด19 มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรส่งเสริมสนับสนุนการเผยแพร่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียง มีการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการเผยแพร่ธรรมให้มีความรู้ความชำนาญทั้งพระสงฆ์และฆราวาส เพื่อให้มีบุคลากรการเผยแพร่หลากหลายรูปแบบ และเพียงพอต่อความต้องการของผู้ฟัง

2. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้งบประมาณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริหารงานด้านงบประมาณมีเพียงพอต่องานเผยแพร่โดยไม่ต้องเชิญชวนบริจาคจากผู้ฟังมากเกินไปซึ่งอาจทำให้เสื่อมศรัทธาจากผู้ฟังได้

3. ควรสนับสนุนให้ใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟังได้ทุกกลุ่ม ทุกเพศทุกวัย เพราะในปัจจุบันมีสื่อที่สามารถเผยแพร่ธรรมะได้หลายสื่อซึ่งมีทั้งผู้สูงอายุและคนวัยหนุ่มสาว เยาวชน

4. ทางคณะสงฆ์หรือทางภาครัฐควรสนับสนุนให้มีบุคลากรและสื่อการเผยแพร่ธรรม อย่างกว้างขวาง เช่น โทรศัพท์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ง่ายต่อการเผยแพร่และการเข้าถึงผู้ฟังได้ดี

5. ในสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19 ระบาด ควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยต่อชีวิตของนักเผยแผ่และผู้ฟังธรรมะ การฉีดวัคซีนตามความเหมาะสมของผู้รับ ไม่ควรบังคับขึ้นใจแก่ผู้ที่ไม่ต้องการรับวัคซีนทั้ง

ทางตรงและทางอ้อม และทางภาครัฐควรให้การช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบทุกคนทุกภาคส่วน ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต อย่างเพียงพอและมีทางเลือกมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาค้นคว้า พบว่ามีประเด็นสำคัญที่สามารถนำไปดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปได้ ดังนี้

1. การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการงานเผยแผ่ธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียง ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีการวิจัยทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทยจะได้ทราบความต้องการและการบริหารของการเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนางานเผยแผ่ธรรมให้มีคุณภาพและประสิทธิยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษากับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ธรรมโดยตรง ควรมีการกำหนดแนวทาง ด้านงบประมาณ ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากรนักเผยแผ่ พัฒนาสื่อการเผยแผ่ธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยต่อโลกปัจจุบัน

3. ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพนักเผยแผ่ธรรมะ ด้วยการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังทุกระดับ

References

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19.วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6 (3), 166.
- กาญจนา ปัญญาธร ฤทธา ทวีศิริโสภณ กมลทิพย์ ตั้งหลักมั่นคง และ วรธนี ครองยุติ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรค COVID-19 บ้านหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี 32 (1), 190.
- จงลักษณ์ เผือกผิวงค์ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และ พูนสุข มาศรีสรรงค์. (2562). การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน:ศึกษากรณีผู้ปฏิบัติธรรมวัดคูบัว. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6 (ฉบับพิเศษ), 152.
- พระครูบรรณกิจคุณาธาร (อนันต์ วรปัญญา). (2560). การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณธรรมพิทักษ์ (วิรัตน์ วิรัตน์). (2561). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียงของวัดธรรมรังสี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทินวัฒน์ สุขสง. (2559). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 12 (3), 10-11.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2542). เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร หน้า 17-44 สืบค้น 28 ตุลาคม 2564 จาก http://oldweb.mcu.ac.th/mcutrai/menu2/Article/article_20.htm.

- พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2562).การพัฒนาวิทยาการต้นแบบตามแนวทางของพระพุทธศาสนา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 7 (4), 970.
- พระพิภพ แพงท้าว และสุพจน์ ทรายแก้ว. (2563). การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7 (4), 49.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาริษา อนันทราวัน และโชติ บดีรัฐ. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 153.
- เมธี เชษฐวิสุต (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. 10 (2), 521.
- อภิวดี อินทเจริญ คันธมาทน์ กาญจนภูมิ กัลยา ตันสกุล และ สุวรรณ ปัตตะพัฒน์ (2564).ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ จังหวัดสงขลา.วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน, 3 (2), 29.
- อุมา ประเสริฐศรี ขาดิชาชัย พิทักษ์ธนาคม และลำพอง กลมกุล (2565). ผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อระดับความวิตกกังวลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ 7 (1), 185.
- Gulick, L. (1937). Notes on the Theory of Organization. In Gulick, L., & Urwick, L.F. (eds). Papers on the Science of Administration. New York: Institute of Public Administration, Columbia University.

การศึกษามงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ
PRINCIPLE OF BLESSED LIFE IN WIN LYOVARIN'S SERM KAMLANGJAI

จุฑามาศ ศรีระชา, ชนิกันต์ กู้เกียรติ
Chuthamat Srirasa, Chanikant Kukeati
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University, Thailand
E-mail: Chuthamat@go.buu.ac.th

Received 16 December 2021; Revised 13 March 2022; Accepted 27 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักมงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้หนังสือ “มงคลยอดชีวิต ฉบับสมบูรณ์” ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พม. ธรรมธโร) เป็นกรอบในการวิเคราะห์หนังสือเสริมกำลังใจจำนวน 16 ชุด

ผลการวิจัยพบว่า วินทร์ เลียววาริณ ได้นำเสนอแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับ หลักมงคลชีวิตทั้งสิ้น 26 ข้อ ได้แก่ 1 ไม่คบคนพาล 2 การคบบัณฑิต 4 อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม 6 การตั้งตัวถูก 7 ความคงแก่เรียน 8 ศิลปะ 9 วินัยที่ศึกษาดี 10 วาจาสุภาพ 12 การสงเคราะห์ลูก 13 การสงเคราะห์เมีย 14 การงานไม่คั่งค้าง 15 การให้ปัน 16 ธรรมจรรยา 18 การงานไม่มีโทษ 19 การงดเว้นจากบาป 20 สรรวมจากการตักน้ำเมา 21 ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย 22 ความเคารพ 23 ความถ่อมตัว 24 ความสันโดษ 25 ความกตัญญู 27 ความอดทน 29 การเห็นสมณะ 31 การบำเพ็ญตบะ 32 ความประพฤติที่ประเสริฐ และ 33 การเห็นอริยสัจ

องค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอมุมมองและความคิดของวินทร์ เลียววาริณ ที่สร้างสรรค์เรื่องราวในหนังสือเสริมกำลังใจ เพื่อให้ผู้อ่านได้คิด พิจารณาและปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคม อีกทั้งแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักมงคลชีวิตนี้ยังเป็นหลักธรรมที่นำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้โดยง่าย หนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าในการพัฒนาและยกระดับจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจและรู้เท่าทันถึงความเป็นไปของโลกและชีวิต

คำสำคัญ: มงคลชีวิต, หนังสือเสริมกำลังใจ, วินทร์ เลียววาริณ

Abstract

The objective of this paper aims to study the principles of blessed life in Win Lyovarin's Serm Kamlangjai book. This research is qualitative research using a book titled Mongkon Yord Cheevit (or Blessed Life) completed version by Somdet Phra Maha Veerawong (Pim Dhammadharo) and analysis framework for examining morality in all 16 collections.

It was found that Win Lyovarin presented morality which was agreeing with 26 principles of blessed life out of total 38 principles. The 26 principles included 1 (Not Associating with the Fool), 2 (Associating with the Wise), 4 (Living in an Amenable Location), 6 (Setting Oneself up Properly in Life), 7 (Artfulness in Knowledge), 8 (Artfulness in Application), 9 (Artfulness in Usage), 10 (Artfulness in Speech), 12 (Raising our Children), 13 (Cherishing our Spouse), 14 (Not Leaving Work Undone), 15 (Generosity), 16 (Practice of Dharma), 18 (Blameless Work), 19 (Abstinence from Unwholesomeness), 20 (Restraint from Drinking Intoxicants), 21 (Non-Recklessness in the Dharma), 22 (Respect), 23 (Humility), 24 (Contentment), 25 (Gratitude), 27 (Patience), 29 (The Sight of a True Monk), 31 (Practice of Austerities), 32 (Practice of Noble Conducts), and 33 (Seeing the Four Noble Truths).

The findings reveal that Win Lyovarin's thoughts and attitude presented through the content of the studied book collections are to encourage the readers to consider and to behave for their own and the society because the presented thoughts and attitude are suitable for practicing in real life. Therefore, Win Lyovarin's Serm Kamlangjai book collections are worth reading and they help uplift the readers' moral consideration and reality of life.

Keywords: Blessed Life, Serm Kamlangjai book collection, Win Lyovarin

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะทางด้านวัตถุ คนในสังคมให้ความสำคัญกับความสำเร็จที่ใช้มูลค่าเป็นตัวชี้วัด คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรมน้อยลงจึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา สอดคล้องกับที่พระอริการทิศเทพ ฐานกโร (2559, หน้า 62) ได้กล่าวไว้สรุปความได้ว่าประเทศไทยของเรานี้มีปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งปัญหาความยากจน ขาดการกระจายรายได้ที่เหมาะสมในสังคม และยังเป็นที่มาของปัญหาความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น อาชญากรรม ขาดโอกาสทางการศึกษา ส่งผลต่อสุขภาพจิตทำให้ผู้คนในสังคมเกิดความเครียดและหากไม่สามารถจัดการกับภาวะอารมณ์ดังกล่าวได้อาจก่อให้เกิดความท้อแท้ หดหู่ กังวล สิ้นหวังและเกิดภาวะซึมเศร้าตามมา ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานและการดำเนินชีวิตลดน้อยลง จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

การจัดการความเครียดเพื่อสร้างความผ่อนคลายสามารถทำได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการฟังเพลง การออกกำลังกาย รวมถึงการอ่านหนังสือก็มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน และยังได้รับ ข้อคิด คำสอนหรือคติเตือนใจที่ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ หนังสือที่มีเนื้อหาในเชิงสั่งสอนหรือให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ ซึ่งหนังสือที่มีเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวนี้ปัจจุบันมี รูปแบบที่หลากหลายยิ่งขึ้น สร้างความน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปแต่ยังคงจุดประสงค์ หลักในการชี้แนะแนวทางปฏิบัติตนให้แก่ผู้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือธรรมะ หนังสือ HOW TO รวมถึงหนังสือ ประเภทให้กำลังใจหรือหนังสือเสริมกำลังใจ ซึ่งเป็นหนังสือที่มีลักษณะเนื้อหาสำคัญในการเสริมสร้างกำลังใจ แนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต เน้นการนำเสนอข้อคิดที่นำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวันและสร้างแรงบันดาลใจ ให้แก่ผู้อ่าน จึงทำให้งานเขียนแนวเสริมกำลังใจได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างมาก

วินทร์ เลียววาริณ เป็นนักเขียนที่มีผลงานการเขียนหนังสือเสริมกำลังใจอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบันรวมเล่มพิมพ์จำหน่ายแล้วทั้งสิ้น 16 ชุด แสดงให้เห็นถึงความนิยมของหนังสือแนวนี้นี้ที่มีต่อ ผู้อ่านได้อย่างดี ดังที่เขาได้กล่าวถึงสาเหตุที่ได้เขียนหนังสือประเภทให้กำลังใจในงานมหกรรมหนังสือระดับชาติ ครั้งที่ 12 อ้างถึงในภาคคำ (2550) ว่า “คนไทยช่วงหลัง ๆ มา อาจจะขาดกำลังใจกันเยอะ และคนส่วนใหญ่ อาจจะรู้สึกว่าการใช้ชีวิตตัวเองมีปัญหาเสมอ หนังสือแนวนี้นี้จึงเป็นที่นิยมมาก” งานเขียนชุดนี้มีลักษณะเป็นความเรียง ร้อยแก้ว ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ยกตัวอย่างจากเรื่องใกล้ตัว และมีการใช้ภาพประกอบที่สัมพันธ์กับเนื้อหา บาง เรื่องเป็นการตั้งคำถามในประเด็นที่ผู้เขียนสงสัย และบางเรื่องก็เป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดในแง่มุมที่ แตกต่างไปจากเดิม เพื่อให้ผู้อ่านพิจารณาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง

ลักษณะเด่นด้านเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ ทั้ง 16 ชุด อีก ประการหนึ่งคือการสอดแทรกแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักมงคลชีวิต 38 ประการซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมใน มงคลสูตร (อำพล บุตตาสารและวัชรระ งามจิตระเจริญ, 2561, หน้า 97) ดังที่ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ (2547, หน้า 1) กล่าวว่า มงคลชีวิต หมายถึง เหตุแห่งความสุขและความเจริญก้าวหน้าของชีวิต เป็นสูตรที่พระ สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ มี 38 ประการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเนื้อหา ของหนังสือเสริมกำลังใจที่ผู้เขียนต้องการเสนอทัศนะเพื่อแนะแนวทางในการสร้างความสุขอันเหมาะสมให้แก่ ผู้อ่านและเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุที่บทความในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ มี ลักษณะที่น่าสนใจและมีความสอดคล้องกับมงคลชีวิตดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหลักมงคลชีวิตที่ปรากฏ ในหนังสือเสริมกำลังใจทั้ง 16 ชุด โดยยึดกรอบหลักมงคลชีวิตทั้ง 38 ประการเป็นหลัก เนื่องจากพิจารณาเห็น ว่าหลักธรรมดังกล่าวมีสาระหรือแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจอันเป็นกลุ่ม ข้อมูลที่ศึกษาและยังไม่มีผู้ใดศึกษาในประเด็นนี้มาก่อน

บทความวิจัยนี้มุ่งนำเสนอหลักมงคลชีวิตทั้ง 38 ประการที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ เพื่อให้ทราบถึงความคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารไปยังผู้อ่าน อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ผู้อ่าน นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ สร้างความสุขให้กับตนเองและสังคมต่อไป ได้อย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักมงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ

การทบทวนวรรณกรรม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร) (2546, หน้า 5-9) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมงคลชีวิตไว้ในหนังสือ “มงคลยอตชีวิต ฉบับสมบูรณ์” ซึ่งมีทั้งหมด 38 ประการ ดังนี้ 1. ไม่คบคนพาล 2. การคบบัณฑิต 3. บุษาบุคคลที่ควรบูชา 4. อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม 5. ความมีบุญบารมีมาก่อน 6. การตั้งตัวถูก 7. ความคงแก่เรียน 8. ศิลปะ 9. วินัยที่ศึกษาดี 10. วาจาสุภาพ 11. การบำรุงพ่อแม่ 12. การสงเคราะห์ลูก 13. การสงเคราะห์เมีย 14. การงานไม่คั่งค้าง 15. การให้ปัน 16. ธรรมจริยา 17. การสงเคราะห์ญาติ 18. การงานที่ไม่มีโทษ 19. การงดเว้นจากบาป 20. สรรวมจากการดื่มน้ำเมา 21. ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย 22. ความเคารพ 23. ความถ่อมตัว 24. ความสันโดษ 25. ความกตัญญู 26. การพึงธรรมตามกาล 27. ความอดทน 28. ความเป็นคนว่าง่าย 29. การเห็นสมณะ 30. สนทนาศรตามกาล 31. การบำเพ็ญตบะ 32. การประพฤติที่ประเสริฐ 33. ความเห็นอริยสัจ 34. การทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน 35. จิตของบุคคลผู้ถูกโลกธรรมกระทบแล้วแล้วไม่หวั่นไหว 36. จิตไม่มีความโศก 37. จิตปราศจากธุลี และ 38. จิตเกษม

อำพล บุคดาสาร และ วัชรระ งามจิตรเจริญ (2561, หน้า 96) ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักมงคล 38 ประการในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในภาพรวมเพื่อหาความจริงเกี่ยวกับสภาพการณ์และหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักมงคลชีวิต 38 ของชาวพุทธในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธไทยส่วนมากได้นำหลักมงคลโดยเฉพาะข้อ 1-30 มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยบางข้ออาจไม่ได้ปฏิบัติตรงตามคำอธิบายในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และบางข้อมีความเข้าใจความหมายคลาดเคลื่อน ส่วนมงคลข้อ 31-38 ชาวพุทธไทยเข้าใจว่า คลังสัจยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เพราะเป็นหลักธรรมระดับโลกุตระเหมาะสำหรับบรรพชิต ส่วนหลักเกณฑ์ในการประยุกต์ใช้หลักมงคล 38 ของชาวพุทธในสังคมไทยมีหลายอย่าง เช่น การเลือกปฏิบัติตามความสามารถของตน การปรับการปฏิบัติตามหลักมงคลชีวิตให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบัน

พิทยา ดวงตา (2558, หน้า 2) ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง สีสัญญาในบทความของ วินทร์ เลียววาริณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสีลาภาษาในบทความของ วินทร์ เลียววาริณ ในหนังสือเสริมกำลังใจ จำนวน 7 เล่ม ที่ได้รับการตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2555 โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนบทความทั้งหมด 314 บทความ เหลือเพียง 157 บทความ ศึกษาวิเคราะห์สีลาภาษา แล้วนำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า สีสัญญาในบทความของ วินทร์ เลียววาริณ ในด้านการใช้คำ พบการใช้คำการใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศมากที่สุด รองลงมาคือการใช้คำย่อ การใช้คำที่มีความหมายแฝง การใช้คำสแลง การใช้คำอุทาน และการใช้คำเลียนเสียงพูด ตามลำดับ ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ พบการใช้โวหารแบบอุปมาอุปไมยมากที่สุด รองลงมาคือโวหารแบบอุปลักษณ์ คำถามเชิงวาทศิลป์หรือปฏิจจนาและอติพจน์ ตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่นำเสนอข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่ายังไม่มีงานวิจัยใดศึกษาหลักมงคลชีวิตในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักมงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ ทั้ง 16 ชุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2562 เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจหลักมงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย และเสนอผลงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมความเรียงของ วินทร์ เลียววาริณ จากหนังสือเสริมกำลังใจ 16 ชุด ได้แก่ 1. รอยเท้าเล็ก ๆ ของเราเอง ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2548 2. ความฝัน ๆ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2549 3. เบื้องบนยังมีแสงดาว ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2550 4. อาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตก ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2551 5. สองแขนที่กอดโลก ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2553 6. สองปีกของความฝัน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2554 7. คำที่แปลว่ารัก ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2555 8. ชีวิตคือปาฏิหาริย์ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2556 9. ท้องฟ้าไม่ปิดทุกวัน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2556 10. ยาเม็ดสีแดง ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2557 11. ชีวิตเป็นเรื่องชั่วคราว ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2559 12. รอยยิ้มได้สายฝน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2559 13. บางครั้งเราก็ลืมรักตัวเอง ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2560 14. เปอร์เซ็นต์ของความเป็นไปได้ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2561 15. จุดเทียนทั้งสองปลาย ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2562 และ 16. ความสุขเล็ก ๆ ก็คือความสุข ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2562

1.2 รวบรวมแนวคิดหลักมงคลชีวิตจากหนังสือ เอกสาร วารสาร งานวิจัยต่าง ๆ

1.3 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความเรียงเกี่ยวกับมงคลชีวิต

ขั้นตอนที่ 2. วิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักมงคลชีวิต 38 ประการ ดังที่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร) (2546) ได้รวบรวมไว้ในหนังสือ “มงคลยอดชีวิต ฉบับสมบูรณ์”

ขั้นตอนที่ 3. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาหนังสือเสริมกำลังใจทั้ง 16 ชุด ของ วินทร์ เลียววาริณ พบว่า วินทร์ เลียววาริณ ได้นำเสนอแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับหลักมงคลชีวิตทั้งสิ้น 26 ข้อ ได้แก่

ข้อ 1 ไม่คบคนพาล เป็นมงคลชีวิตที่ผู้เขียนกล่าวแนะนำไว้ เพราะจะทำให้ชีวิตของเราพบแต่ความเดือดร้อน ดังความว่า “คนโบราณจึงย้ำนักย้ำหนาว่า คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล แรงดึงดูดของความชั่วนั้นทรงพลังยิ่ง ต่อให้คนที่มีความดีก็อาจถูกดูดเข้าไปหาภัยตาย...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 24)

ข้อ 2 การคบบัณฑิต หากเราคบกับผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตย่อมจะนำความสุข ความเจริญมาสู่ตนเอง ดังความว่า “เพื่อนก็เหมือนไขมันที่ให้ความอบอุ่น แต่หากไขมันมากเกินไป ก็อ้วนอืดเดินไม่สะดวก และถ้ามีไขมันชนิดเลวมากเกินไป ก็เป็นพิษกับร่างกาย แย่กว่าการไม่มีเพื่อนเสียอีก...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2555, หน้า 134)

ข้อ 4 อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ในหนังสือเสริมกำลังใจได้มีการนำเสนอมงคลในข้อนี้ ดังความว่า “คนที่มีความสุขในการทำงานก็เหมือนปลาผิมน้ำ อยู่ผิมน้ำ ผิมน้ำ ผิดงาน ผิดบรรยากาศ รวากับปลาน้ำจืดถูกปล่อยในน้ำกร่อย หรือน้ำกร่อยถูกปล่อยในน้ำทะเล ทำงานเหมือนปลาถูกจับไปปล่อยบนบก หายใจพะงาบ ๆ รอความตาย...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2562, หน้า 68)

ข้อ 6 การตั้งตัวถูก ทั้งทางกาย วาจา ใจ หากเราปฏิบัติตามมงคลข้อนี้ย่อมทำให้ ผู้ประพาสพบแต่ความสุข ความเจริญ ดังความว่า “การดำรงสติจึงต้องฝึกจนสติไม่หลุด ง่าย ๆ นั่นคือ เตรียมพร้อมรับสิ่งกระทบแรง ๆ เมื่อใช้ชีวิตโดยไม่ประมาทและมีสติกำกับ ต่อให้เจอเรื่องไม่คาดฝันเพียงไร จิตก็สามารถตั้งมั่นตระหนักรู้คุณาแข็งแรงแรง” (วินทร์ เลียววาริณ, 2560, หน้า 215)

ข้อ 7 ความคงแก่เรียน หรือความเป็นผู้ได้ยินได้ฟังมาก ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดนี้เพื่อให้ผู้อ่านหมั่นศึกษาหาความรู้ และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังความว่า “เตรียมตัว ฝึกฝนความรู้ความสามารถ ทักษะให้พร้อม เมื่อแสงสว่างลอดกลุ่มเมฆครึ้มคลุมหนาลงมาเมื่อไหร่ เราจะเป็นคนแรกที่เห็นทางและพร้อมที่จะเดินไปสู่ความสำเร็จ” (วินทร์ เลียววาริณ, 2559, หน้า 72)

ข้อ 8 ศิลปะ คือ การทำเป็น พูดเป็น คิดเป็น หากปฏิบัติตามได้ย่อมทำให้มีความสุขก้าวหน้า เพราะความคิดดีจะควบคุมทั้งการกระทำและคำพูดให้มีความเหมาะสม อยู่ในศีลธรรม ชอบด้วยกฎหมาย ผู้เขียนจึงได้นำเสนอให้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีศิลปะในการดำเนินชีวิต ดังความว่า “ชีวิตก็เหมือนบทเพลงไพเราะ เนื้อหาเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็ต้องดูกาลเทศะและจังหวะด้วย...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2561, หน้า 179)

ข้อ 9 วินัยที่ศึกษาดี วินัยเป็นเครื่องควบคุมชีวิตจิตใจของแต่ละบุคคลให้อยู่ในระเบียบอันดีงาม หากทุกคนปฏิบัติตามได้ย่อมทำให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติดีตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ดังความว่า “ถึง พ.ศ. นี้ เราอยู่ในสังคมแบบหมาแย่งก้อนเนื้อกัน แย่งกันทำทุกอย่าง ... แข่งเพื่อให้ไปถึงจุดหมายเร็วกว่าคนอื่น ... แต่หากทุกคนเลือกใช้ทางลัดอย่างนี้หมด เราก็ได้สังคมของคนเห็นแก่ตัว ซึ่งไม่ใช่สังคมที่เราอยากให้ลูกหลานของเราเติบโตเป็นผู้ใหญ่และใช้ชีวิตอยู่แน่ ๆ” (วินทร์ เลียววาริณ, 2550, หน้า 122-123)

ข้อ 10 วาจาสุภาพ คือ การพูดในเรื่องที่เกิดประโยชน์ พูดถูกกาลเทศะและไพเราะอ่อนหวาน ไม่ยั่วยุให้ทะเลาะกัน หากเราทุกคนยึดมงคลข้อนี้ไว้เป็นหลักในการพูด ย่อมจะทำให้เราเป็นที่รักใคร่เคารพนับถือของคนรอบข้าง ดังความว่า “การพูดดีนั้นเป็นศิลปะที่ยากขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง นั่นคือพูดน้อยได้ความมาก พูดจามีน้ำหนัก มีเหตุผล ที่สำคัญที่สุดคือพูดสร้างสรรค์ เพราะท้ายที่สุดแล้ว เราไม่ได้วัดคุณค่าของคำพูดที่การตื่นเวทีหรือพูดเก่งพูดคล่องแคล่ว แต่อยู่ที่เนื้อหา...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 33)

ข้อ 12 การสงเคราะห์ลูก คือ การเลี้ยงดูลูกในทางที่ถูกที่ควร ให้การศึกษาฝึกฝนอบรมนิสัยจิตใจให้ดีงาม นำธรรมมาใช้ประกอบในการอบรมสั่งสอน จึงจะทำให้ลูกเติบโตไปเป็นคนดีของสังคม สร้างชื่อเสียงและ

ความเจริญให้แก่ตนเองและครอบครัว ดังความว่า “สอนลูกให้เป็นคนมีคุณภาพ ทั้งเป็นคนเก่งและเป็นคนดี ไม่เพียงเป็นคุณต่อเด็ก ยังเป็นประโยชน์ต่อทั้งสังคมและโลก บุญนี้เหลือหลาย” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 227)

ข้อ 13 การสงเคราะห์เมีย คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจต่อกัน รักเคารพซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ย่อมทำให้ครอบครัวมีความสุขสงบ รักใคร่กลมเกลียว ปราศจากความเดือนเนื้อร้อนใจ ดังความว่า “...ความรักเป็นสิ่งที่เราต้องลงแรงลงใจ ไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง ไม่ได้มาจากฟ้าลิขิต ซึ่งเป็นเรื่องเหลวไหลหลอกตัวเองทั้งนั้น เราต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจคนอื่น และเรียนรู้ที่จะให้ก่อนด้วย ความรักอาจจะจางจนหายสุดท้ายได้ หากเราจัดการได้เหมาะสม และเอาใจเขามาใส่ใจเราก่อนเสมอ” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 143)

ข้อ 14 การงานไม่คั่งค้าง งานที่เป็นมงคลนั้นผู้ทำต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง รวมถึงไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ย่อมส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตามพบความเจริญ ความมั่นคงในอาชีพ ดังความว่า “การทำงานในแต่ละวันควรขจัด “ปลายเชือก” ให้มากที่สุด คิดเสียว่าเป็นการทำงานวันสุดท้าย อย่าสร้างขยะให้คนอื่นที่มารับช่วงต่อ คิดเสียว่าวันนี้เป็นวันสุดท้ายในชีวิตของเรา จะทำอะไรก็ทำเสียในวันนี้ ชีวิตสั้น เวลาจำกัด อย่าเสียเวลา อย่าผัดวันประกันพรุ่ง...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2560, หน้า 29)

ข้อ 15 การให้ปัน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานด้วยความเต็มอกเต็มใจ ทำให้เราเป็นคนจิตใจกว้างขวาง สร้างความสมานฉันท์ในสังคม ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการให้ทาน ดังความว่า “ซื้อขนมมากิน รสชาติอร่อยเหลือเกิน ก็แบ่งให้เพื่อนชิม จากสุขคนเดียวก็กลายเป็นสุขสองคน หรือสุขสองแดง ... ทุกครั้งที่นึกถึงเรื่องดี ๆ ที่เคยได้ยินได้ฟังนี้ หัวใจเราจะอาบชานด้วยความปิติ มันก็กลายเป็นสุขทบต้น แล้วมีอะไรในโลกที่ดีไปกว่าสุขทบต้น?” (วินทร์ เลียววาริณ, 2557, หน้า 60)

ข้อ 16 ธรรมจริยา คือ การประพฤติดี ปฏิบัติชอบ กระทำแต่สิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเป็นทุกข์จากการกระทำของเรา นอกจากจะเป็นสิริมงคลแก่ตัวผู้ปฏิบัติแล้ว ยังเป็นมงคลสำหรับครอบครัว เพื่อนฝูง และประเทศชาติอีกด้วย ดังความว่า “ความเมตตาก็คือรากของจริยธรรม จริยธรรมคือรากของจรรยาบรรณ มีความเมตตาอย่างเดียว กฎหมายก็ไม่จำเป็น” (วินทร์ เลียววาริณ, 2562, หน้า 198)

ข้อ 18 การงานไม่มีโทษ เป็นงานที่ถูกกฎหมาย ถูกประเพณี ถูกศีลธรรม เป็นมงคลชีวิตที่อยู่ใกล้ตัวสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน เพราะเราทุกคนต้องทำงานเพื่อดำรงชีพ หากเราทำงานที่สุจริต ย่อมจะทำให้ตัวเรามีความสุขทั้งทางกายและทางใจ ดังความว่า “...วิเคราะห์ตัวเองเป็นระยะว่า ที่ทำงานนั้นมีพื้นที่สำหรับเติบโตหรือไม่ ... พยายามอัพเกรดตนเองเป็นระยะ หากไม่มีความรู้ก็แสวงหา หากไม่มีเงินก็ประหยัด และแสวงหาความรู้เป็นเครื่องมือพาตัวเองไปจากสถานการณ์คับใจ” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 155-156)

ข้อ 19 การงดเว้นจากบาป คือ การมุ่งที่จะระมัดระวังตัวในการกระทำต่าง ๆ ทั้งทางกาย วาจา ใจ เราควรมีสติพิจารณาอยู่ตลอดเวลาว่าทุกคำพูดหรือการกระทำของเรานั้นเป็นกุศลหรือไม่ เป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขหรือไม่ ดังความว่า “คำว่า บาป ไม่จำเป็นต้องหมายถึงความชั่วประเภทฆ่าคนตาย หรือโกหก กินเหล้าจนเสียคนเท่านั้น อะไรที่ทำให้ชีวิตคนอื่นเดือดร้อนก็เข้าข่ายบาปทั้งนั้น หิริ เมื่อใช้คู่กับโอตตปปะ คือความเกรงกลัวต่อบาป สังคมก็สงบสันติ คนมีความสุข...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 64)

ข้อ 20 สรุปรวมจากการตีมน้ำเมา ของมีนเมาทั้งหลายเป็นหนทางแห่งความเสื่อมที่ทำให้เราพบกับความล้มเหลวในชีวิต เราจึงควรหลีกเลี่ยงไม่ตกเป็นทาสของของมีนเมา ดังความว่า “หลายคนเริ่มดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เสพสารเสพติด เล่นการพนัน ฯลฯ ด้วยปริมาณเล็กน้อย ระมัดระวังและมั่นใจด้วยคำพูดว่า “ไม่เป็นไร น่า ผมคุมสถานการณ์ได้” แต่เมื่อผ่านไปนานเข้า ความเคยชินต่อรสชาติของสิ่งเสพติดนั้นทวีขึ้น ในที่สุดก็อยู่โดยปราศจากสิ่งเสพติดเหล่านั้นไม่ได้...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2553, หน้า 202-203)

ข้อ 21 ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย เป็นความไม่ประมาทในเหตุ อันเป็นหน้าที่ซึ่งจะพึงทำ พุทธคิดให้เกิดผล ดังความว่า “บางช่วงเมื่อขับพาหนะแห่งชีวิตไม่ดี หรือประมาท ‘รถ’ อาจ คว่ำหรือถูกชนพังยับเยิน แต่หากยังมีลมหายใจอยู่ ก็ต้องซ่อมมัน อาจต้องยกเครื่องใหม่ แล้วเดินทางต่อไป คนฉลาดจึงต้องรู้จักประกันภัยชีวิตโดยเตรียมพร้อมรับมือปัญหาที่อาจเกิดขึ้น สะสมความรู้ปัญญารับมือกับอนาคตที่ไม่แน่นอนและประกันภัยชีวิตด้วยกรรมธรรมที่ดีที่สุดก็คือปัจฉิมโอวาทของพระพุทธเจ้า – “อย่าประมาท” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 47)

ข้อ 22 ความเคารพ เป็นระเบียบวินัยที่จะเชื่อมให้คนมีความรักใคร่นับถือกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยกิริยา วาจา และน้ำใจที่เคารพต่อกัน ทำให้เป็นผู้มีสัมมาคารวะ มีมารยาท เป็นที่ชื่นชม ดังความว่า “ความสุภาพต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันคือความสวยงามอย่างหนึ่งของชีวิตสัตว์สังคม การรู้จักเอ่ยคำขอบคุณทำให้คนพึงยินดี การยืมให้ใครคนหนึ่งทำให้โลกดูเบิกบานทันตาเห็น นี่คือความงามของชีวิตที่เราสร้างได้...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2551, หน้า 55)

ข้อ 23 ความถ่อมตัว เป็นการลดละความหยิ่งทะนง ถือดีในตนเองให้น้อยลงหรือไม่มีเลย ทำให้บุคคลอื่นอยากคบหาด้วยความเต็มใจ การประพฤติปฏิบัติตามมงคลข้อนี้จะทำให้เราเป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรีอันดี มีความประนีประนอม ยืดหยุ่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ ดังความว่า “ความถ่อมตนเป็นทัศนคติอย่างหนึ่ง มันเป็นความประพฤติหรือนิสัยอย่างหนึ่งในการเชื่อมมนุษย์ เหมือนการยืมให้คนแปลกหน้า หรือการยืมขนมให้คนอื่น มันเป็นรูปหนึ่งของความเมตตา” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 219-220)

ข้อ 24 ความสันโดษ ยินดีหรือพอใจในสิ่งที่ตนเองมีหรือเป็น นับเป็นมงคลที่เป็นคุณให้ผู้ปฏิบัติดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขกาย สุขใจ พอใจในสิ่งที่เรามี ใช้ชีวิตอยู่กับปัจจุบัน ไม่ทุกข์ถึงอดีตและไม่กังวลกับอนาคต ดังความว่า “มีคนถามเขาว่าทำไปทำไม เขาตอบว่า “มันเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่จะทำ” และมันเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ใช้ชีวิตง่าย ๆ พอเพียง เพราะ “คุณสามารถสวมกางเกงครึ่งละตัว” (วินทร์ เลียววาริณ, 2562, หน้า 143)

ข้อ 25 ความกตัญญู หรือการรู้คุณของผู้อื่นที่ได้กระทำแก่ตนถือเป็นพื้นฐานของคนดี มีความรู้คุณและสนองคุณนั้นด้วยน้ำใจซื่อสัตย์ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติพบความสุข ความเจริญ เป็นที่ชื่นชมยกย่อง และเคารพนับถือของบุคคลโดยทั่วไป ดังความว่า “ความกตัญญูเป็นมาตราที่ดีที่สุดในการวัดคุณค่าของมนุษย์ ดังที่ปราชญ์ชาวกรีกโบราณ ซีเซโร กล่าวไว้ราวหนึ่งร้อยปีก่อนคริสตกาลว่า “ความกตัญญูมีเพียงเป็นคุณธรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุด หากยังเป็นต้นกำเนิดของคุณธรรมทั้งปวง”... (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 46)

ข้อ 27 ความอดทน คือ การยับยั้งต่อการทำความชั่วและพูดชั่วของคนอื่น ไม่แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเขาด้วยการกระทำหรือพูดชั่วร้าย เป็นพื้นฐานของการไม่โกรธ มีสติยับยั้งชั่งใจ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีอารมณ์เยือกเย็น

บรรเทาเหตุการณ์ร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ดังความว่า “... ในการป็นปายฎาแห่งชีวิต ความสำเร็จถูกกำหนดด้วยความอดทน การปรับตัว และหัวใจสู้เต็มร้อย บางครั้งบางช่วงการเดินทางอาจจะช้า ไปได้ทีละนิ้ว ทีละคืบ แต่หากไม่หยุด ก็มีโอกาไปแตะสวรรค์” (วินทร์ เลียววาริณ, 2559, หน้า 20-21)

ข้อ 29 การเห็นสมณะ คือ การเห็นความดีของผู้สงบทั้งทางกาย วาจาและใจ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วุ่นวาย เปี่ยมด้วยความเมตตากรุณา ใครเข้าใกล้ย่อมได้รับความสงบเย็นใจ เป็นตัวอย่างที่ให้น่าไปปฏิบัติตาม ช่วยทำให้จิตใจของเราหลุดพ้นจากกิเลส ดังความว่า “นักปราชญ์เต๋าโบราณ เช่นท่านเล่าจื้อ มองโลกทะลุ เข้าใจโลกอย่างลึกซึ้งจนสามารถหัวเราะได้กับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต แต่ท้ายที่สุดแล้วคนเหล่านี้ก็เลือกใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย กินง่าย อยู่ง่าย หัวเราะง่าย อยู่ในชุมชนนี้แหละ ไม่ต้องเข้าป่าไปปลีกวิเวกนั่งสมาธิให้เมื่อยเปล่า ๆ เช่นเดียวกับจอมยุทธ์ที่เข้าใจกระบวนการทั้งหลายของทุกค่ายทุกสำนักในแผ่นดิน แต่เลือกใช้ท่าที่ง่ายที่สุด สูงสุดคืนสู่สามัญ” (วินทร์ เลียววาริณ, 2555, หน้า 48)

ข้อ 31 การบำเพ็ญตบะ เพื่อเผาผลาญบาปและกิเลสให้เบาบางลง สิ่งที่ควรบำเพ็ญมีหลายประการด้วยกัน เช่น ทาน ศีล ขันติ เมตตา เป็นต้น ดังความว่า “จงกลับไปในแต่ละคืนโดยคิดว่ามันเป็นราตรีสุดท้ายในชีวิต ทุกครั้งที่จะปิดเปลือกตาในแต่ละค่ำคืน ให้คิดว่าเป็นครั้งสุดท้ายที่เราเห็นโลก ลมหายใจของเราจะค่อยแผ่วลง หัวใจเต้นช้าลง ๆ และหยุดเต้นในที่สุด เราจะไม่รู้เรื่องราวในโลกนี้อีกต่อไป เป็นปรัชญาที่สวยงาม เพราะสอนให้ละวางทุกอย่างเป็นประจำ ทุกค่ำคืน...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2548, หน้า 185)

ข้อ 32 ความประพฤดีที่ประเสริฐ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล 5 ความมีใจเผื่อแผ่ มีความเพียร มีใจยึดมั่นในศาสนา เป็นต้น ซึ่งมโนะธรรมนี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติถึงพร้อมด้วยบุญกุศลและเว้นจากความชั่ว ผู้เขียนจึงนำเสนอเพื่อให้ได้เห็นคุณประโยชน์ของความประพฤดีที่ประเสริฐ ดังความว่า “หลวงปู่ดูลย์ อตุโล กล่าวว่า “ผู้ปฏิบัติที่แท้จริงนั้น ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงชาติหน้า-ชาติหลัง หรือนรก-สวรรค์อะไรก็ได้ ขอให้ตั้งใจปฏิบัติให้ตรงศีล สมาธิ ปัญญา อย่างแน่วแน่ก็พอ ถ้าสวรรค์มีจริงถึงสิบหกชั้นตามตำรา ผู้ปฏิบัติดีแล้วก็ย่อมได้เลื่อนฐานะของตนเองตามลำดับ หรือถ้าสวรรค์-นิพพานไม่มีเลย ผู้ปฏิบัติดีในขณะนี้ย่อมไม่ไร้ประโยชน์ ย่อมอยู่เป็นสุขเป็นมนุษย์ชั้นเลิศ...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2556, หน้า 66)

ข้อ 33 การเห็นอริยสัจ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค การเห็นอริยสัจคือการเห็นธรรม เข้าใจในสังขารของชีวิตที่มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นวัฏสงสาร ผู้เขียนได้นำเสนอมงคลในข้อนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในสังขารของชีวิต เข้าใจว่าทุกข์คืออะไร มองเห็นว่าสิ่งใดเป็นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ และเห็นหนทางดับทุกข์ ดังความว่า “การแก้ปัญหาจึงต้องวิเคราะห์สาเหตุจริง ๆ ของปัญหา ก็คือ สมุทัย หนึ่งในสี่ของอริยสัจ 4 ใช้ได้ทั้งในการดำเนินชีวิตและธุรกิจ แต่บ่อยครั้งเรามองไม่เห็นสมุทัย เพราะอยู่ใกล้มันเกินไป บางครั้งตำแหน่งของการมองปัญหาก็สำคัญ” (วินทร์ เลียววาริณ, 2562, หน้า 80)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การศึกษามงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือชุดเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ ทั้ง 16 ชุดมีแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักธรรมดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น 26 ข้อ โดยส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นมงคลชีวิตที่นำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากแนวคิดของ วินทร์ เลียววาริณ ที่นำเสนอเน้นเป็นการเสริมกำลังใจโดยชี้แนะให้เห็นแนวทางอันดีงามในการปฏิบัติตน เพื่อเตือนใจให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ใคร่ครวญในเรื่องการ

ใช้ชีวิตและรู้จักแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องนำทาง เพราะผู้อ่านหนังสือเสริมกำลังใจมักเป็นผู้ที่ประสบปัญหาในชีวิตหรือมีเช่นนั้นก็มักเป็นผู้ที่ต้องการขยายมุมมองทางความคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหา

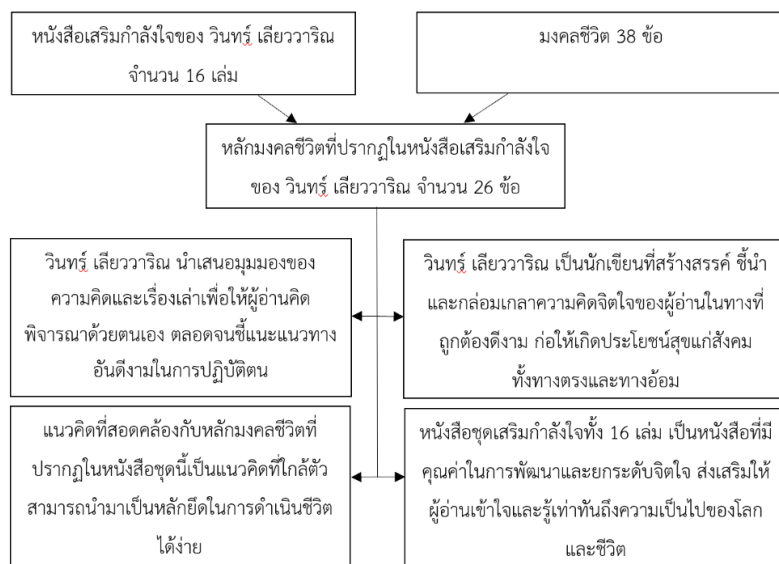
แนวคิดที่สอดคล้องกับหลักมงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือชุดนี้จะเป็นแนวคิดที่ใกล้ตัว เราทุกคนในสังคมสามารถนำมาเป็นหลักยึดในการดำเนินชีวิตได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็น การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การใช้คำพูดที่เป็นวาจาสุภาพ การทำงานให้แล้วเสร็จ ไม่คั่งค้าง ความกตัญญูต่อบิดามารดา การดูแลบุตรและภรรยา หรือการสำรวมงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนได้นำแนวคิดดังกล่าวเหล่านี้มาเสนอต่อผู้อ่านด้วยกลวิธีที่หลากหลาย จึงทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและเห็นคล้อยตามไปกับแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอว่าหากผู้อ่านปฏิบัติตาม จะทำให้ผู้อ่านเกิดความสุขในชีวิตได้อย่างไร ซึ่งแนวคิดเด่น ๆ ที่ผู้เขียนเน้นย้ำบ่อยครั้งในหนังสือชุดนี้ จะเป็นการนำเสนอให้ผู้อ่านทราบหรือตระหนักถึง “การตั้งตัวถูก” เพื่อให้ผู้อ่านประพฤติตนอยู่ในครรลองคลองธรรมที่เหมาะสม ตั้งอยู่บนศีลธรรมอันดีทั้งทางกาย วาจา และใจ สะท้อนทัศนะของผู้เขียนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมักเกิดจากการที่คนในสังคมปฏิบัติตนไม่ถูกต้องหรือไม่ใช้ธรรมะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจึงต้องพบกับความทุกข์ต่าง ๆ นานา กล่าวคือ การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นไปตามกระแสสังคม ข้อมูลข่าวสารในสังคมที่มีจำนวนมากทำให้ผู้คนขาดวิจารณญาณที่จะทราบได้ว่าข้อมูลใดเป็นความจริงหรือความเท็จ จึงทำให้คนในสังคมจำนวนหนึ่งปฏิบัติไปในหนทางที่ไม่ถูกต้องโดยไม่ทราบว่าเป็นสิ่งใดถูกหรือผิด ได้แต่เพียงทำตาม ๆ กัน หรือทำในสิ่งที่คนในสังคมส่วนใหญ่กระทำ แม้ว่าการกระทำนั้นจะขัดกับหลักศีลธรรม แต่หากเป็นสิ่งที่ผู้คนส่วนใหญ่ทำก็กระทำตามโดยขาดการไตร่ตรอง แนวคิดของ วินทร์ เลียววาริณ ที่นำเสนอในบทความจึงมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้คนหันกลับมาตั้งคำถามต่อการกระทำของตน พิจารณาถึงมุมมองที่แท้จริงที่ชีวิตต้องการ ไม่ใช่การเดินไปตามกระแสหรือแสวงหาในสิ่งที่ตนเองยังไม่ทราบแน่ชัดว่าใช่ความต้องการที่แท้จริงของตนหรือไม่ จึงทำให้ชีวิตขาดความสุข มีแต่ความท้อแท้สิ้นหวัง หมดกำลังใจ ไม่ทราบถึงความหมายที่แท้จริงของชีวิต แต่ทว่าหากผู้คนในสังคมรู้จักการตั้งตัวให้อยู่ในความถูกต้องเหมาะสมตามหลักธรรมหรือมีสติในการรับข้อมูลข่าวสาร พิจารณาแยกแยะสิ่งดีหรือชั่วได้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะลดน้อยลง ส่งผลให้ผู้อ่านปฏิบัติพบแต่ความสุขสงบภายในใจ

อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าหลักมงคลชีวิตบางข้อที่มีได้ปรากฏในหนังสือชุดเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ เนื่องจากมงคลชีวิตที่เหลือนั้นอาจจะประพจน์ได้ยากสำหรับฆราวาสในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นจิตไม่มีความโศก จิตของบุคคลที่โลกธรรมกระทบแล้วไม่หวนไหว หรือการทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน สอดคล้องกับที่อำพล บุตดา สารและวัชร งามจิตรเจริญ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักมงคล 38 ประการในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพุทธศาสนิกชนจำนวน 10 คนถึงวิธีการปฏิบัติและหลักเกณฑ์การประยุกต์ใช้หลักมงคลชีวิตในชีวิตประจำวันพบว่าส่วนใหญ่จะตอบคล้ายกันว่ามงคลข้อที่ 31-38 เป็นเรื่องของเพศบรรพชิตเพื่อปฏิบัติธรรมให้หลุดพ้นจากทุกข์ แต่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามหลักมงคลที่เป็นวิถีชีวิตอยู่แล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ใกล้ตัว เพราะจากการพิจารณาข้อมูลมงคลแต่ละข้ออย่างลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้ว่าเมื่อปฏิบัติตามมงคลข้อหนึ่งข้อใดได้ก็สามารถเชื่อมโยงไปถึงมงคลอีกหลาย ๆ ข้อ (อำพล บุตดา สารและวัชร งามจิตรเจริญ, 2561, หน้า 109)

ดังนั้นหนังสือชุดเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ ทั้ง 16 ชุดนี้จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าในการพัฒนาและยกระดับจิตใจของผู้อ่านและผู้คนในสังคมให้สูงขึ้น ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจและรู้เท่าทันถึงความเป็นไปของโลกและชีวิต ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติ รู้จักปล่อยวางและเห็นถึงสัจธรรม ทำให้จิตใจมีความละเอียดอ่อน ผ่องแผ้วและปิติสุขได้อย่างแท้จริง และสะท้อนให้เห็นว่า วินทร์ เลียววาริณ เป็นนักเขียนที่สร้างสรรค์ ชื่นนำและกลมกล่อมความคิดจิตใจของผู้อ่านไปในทางที่ถูกต้องดีงาม ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมเพราะเมื่อคนในสังคมเป็นคนดี สังคมย่อมจะดีงามตามไปด้วยซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่วรรณกรรมและสังคมมีต่อกันได้อย่างชัดเจน

สรุปองค์ความรู้

การศึกษาหลักมโนคติชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ จำนวน 16 ชุด โดยใช้หนังสือ “มโนคติชีวิต ฉบับสมบูรณ์” ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโร) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ พบว่ามีแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักมโนคติชีวิตจำนวนทั้งสิ้น 26 ข้อ แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอ มุมมอง ความคิดของ วินทร์ เลียววาริณ ที่สร้างสรรค์เรื่องราวในหนังสือเสริมกำลังใจ เพื่อให้ผู้อ่านได้คิดพิจารณา และนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคม ตลอดจนแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักมโนคติชีวิตนั้นยังเป็นหลักธรรมที่นำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้โดยง่าย ดังนั้นหนังสือเสริมกำลังใจของวินทร์ เลียววาริณ ทั้ง 16 ชุด จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าในการพัฒนาและยกระดับจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจและรู้เท่าทันถึงความเป็นไปของโลกและชีวิต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้หลักมโนคติชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเสริมกำลังใจของ
วินทร์ เลียววาริณ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือชุดเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ

2. ควรมีการศึกษาทวิวิธีการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือชุดเสริมกำลังใจของ วินทร์ เลียววาริณ
3. ควรมีการศึกษามงคลชีวิตที่ปรากฏในหนังสือของนักเขียนท่านอื่น ๆ

References

- Buddasarn, A. & Ngamchitcharoen, W. (2018). The application model of the principle of 38 blessings of life in thai society. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 5(special vol.), 96-110.
- Duangtadum, P. (2015). Stylistic of win lyovarin's articles. *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao*, 3(1), 2-15.
- Kadkum. (2007, November 2). *50th Book Fair "Lots of Visitors but Fewer Buyers"*. Retrieved October 23, 2021 from <http://www.oknation.net/blog/ohmbook/2007/11/02/entry-1>
- Phraatikan Thatsatep Tanakaro. (2016). The principle of buddhadhamma and solving the problem of poverty in thai society. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 1(3), 61-70.
- Phra Kru Niyom Chant Bodhi (Bodhi Sri Chantsaro). (2010). *The Application of Proverbs, as Indicated in Mangala Sutta, to the Current Thai Society Situation*. (Master Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok.
- Phra Maha Somchai Thanavuddho. (2004). *Mongkon Chee Wit "Tang Kao Na" (Auspice of Live "Advanced Path")*. Pathumthani: Than Printing.
- Somdet Phra Maha Weerawong (Pim Dhammadharo). (2003). *Mongkon Yod Chee Wit (Zenith Auspice of Life)*. Bangkok: Thammasapa.
- Leowarin, W. (2005). *Roi Tao Lek Lek Kong Rao Aeng (Our Small Footprint)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2006). *Kwam Fan Ngo Ngo (Stupid Dreams)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2007). *Buang Bon Yang Mee Saeng Dao (There Is Still Starlight Up There)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2008). *A-tit Kuen Tang Tit Tawantok (The Sun Rises in the West)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2010). *Song Kaen Tee Kod Lok (Two Arms That Embrace the Globe)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2011). *Song Peak Kong Kwam Fan (Two Wings of Dream)*. Bangkok: Thai Union Graphics.

- Leowarin, W. (2012). *Kum Tee Plae Wa Rak (The Word Which Means Love)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2013). *Chee Wit Kue Patiharn (Life Is Miracle)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2013). *Tong Fa Mai Pid Tuk Wan (The Sky Is Not Dark Every Day)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2014). *Ya Med See Daeng (A Red Tablet)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2016a). *Chee Wit Pen Rueng Chua Krao (Life Is Non-permanent)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2016b). *Roi Yim Tai Sai Fon (Smiles under the Rain)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2017). *Bang Krang Rao Koh Luem Rak Tua Eng (Sometimes We Forget Ourselves)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2018). *Per Sen Kong Kwam Pen Pai Dai (Percent of Possibility)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2019a). *Jud Tiam Tang Song Plai (Light A Candle from Both Ends)*. Bangkok: Thai Union Graphics.
- Leowarin, W. (2019b). *Kwam Suk Lek Lek Koh Kue Kwam Suk (A Bit of Happiness Is Still Happiness)*. Bangkok: Thai Union Graphics.

การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
THE POTENTIAL DEVELOPMENT AND CAREER PROMOTION FOR THE ELDERLY ACCORDING
TO THE ADMINISTRATIVE ORGANIZATION POLICY, CHAIYAPHUM PROVINCE

ธิติรัตน์ เหล่าคมพฒณาจารย์, จิรัชญา เหล่าคมพฒณาจารย์
Thitirat Laokhompruttajarn, Jiratchaya Laokhompruttajarn

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Chaiyaphum Rajabhat University
Email : thitirat1115@gmail.com

Received 8 December 2021; Revised 19 February 2022; Accepted 11 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ใช้แนวคิดการส่งเสริมศักยภาพโดยภาวะพหุพลังและการพัฒนาทักษะอาชีพผู้สูงอายุ เป็นกรอบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ สำรวจข้อมูล 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติ สะท้อนปัญหา และ 4) การประเมินผล พื้นที่วิจัย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุ จำนวน 340 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิและสุ่มอย่างง่าย 2) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม ระดมสมองและสรุปบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนบรรยาย เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุมีศักยภาพและความต้องการส่งเสริมอาชีพ มีความพร้อมด้านทรัพยากร มีทักษะด้านการผลิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) แผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพ ผู้สูงอายุ มี 4 แผนงาน คือ การผลิตสินค้าแปรรูป อุปกรณ์การใช้งาน การส่งเสริมสุขภาพและการเยี่ยมบ้าน 3) ผลการดำเนินงาน ทำให้ได้ผลผลิตน้ำปลา ร้าสมุนไพร ไม้กวาดทางมะพร้าว กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และแผนการเยี่ยมบ้าน การประเมินผลระหว่างก่อนและหลังการดำเนินงาน พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และ 4) แนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพ มี 8 ขั้นตอน คือ ศึกษาบริบทชุมชน ประชุมถกปัญหา วางแผนการดำเนินงาน ค้นข้อมูลสู่ชุมชน ประชาคมชาวบ้าน ดำเนินงาน ตามแผน ถอดบทเรียนและประเมินผล องค์ความรู้และข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ทำให้ได้แนวทางการพัฒนา ศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญา ความต้องการและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การส่งเสริมอาชีพ, นโยบาย

Abstract

This research aims to study the guidelines for developing potential and promoting occupations for the elderly. The concept of empowering potential by energetic and occupational skills development for the elderly as a research framework. It was a participatory action research which is divided into 4 steps as follows, preparation and data survey, planning, implementation and reflecting problems and evaluation. The research area is Na Fai Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province. The sample consisted of 340 elderly people using a simple stratified and random selection method, executive officers of the Subdistrict Administrative Organization, village committees and village health volunteers used a specific selection method. Data collection methods were questionnaires, in-depth interview, focus group, brainstorm and lesson learned. The statistical methods used in the quantitative analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test and the qualitative analysis were content analysis and wrote a descriptive report.

The research findings revealed that: 1) The elderly had potential for developing in establishing an occupational and was appropriate resources, production skills and professional wisdom. 2) There were 4 action plans for the development of potential and career promotion for the elderly as follows, production of processed products, working equipment, health promotion and home visits. 3) The result founded that herbal fermented fish sauce, coconut broom, health promotion activities and home visit plans. The evaluation results between before and after the operation found that there were a statistically significant difference ($p < .05$). 4) The guidelines for developing the potential and promoting occupations for the elderly consisted of 8 steps founded that a community context study, meeting to discussion the problems, plan operations, return information to the community, village community, carry out the plan, take lessons and evaluation. The knowledge and findings from this research provide guidelines for developing potential and promoting careers for the elderly that were consistent with knowledge, needs and health status of the elderly.

Keywords: Potential development, Career promotion, Policy,

บทนำ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลก โดยเฉพาะในช่วง 3 - 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้หลายประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมถึงประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Society Aging) ตั้งแต่ปี 2548 คือ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10 และตามการคาดประมาณประชากร

ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete society Aging) คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดและในปี 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super society Aging) คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึง ร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ด้วยสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุดังกล่าว รัฐบาลจึงได้กำหนดกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนและการสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม จากการใช้ศักยภาพของภาคี ในการพัฒนา จัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินงานเพื่อความอยู่รอด เข้มแข็งและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง เกิดการเรียนรู้ ตระหนักในคุณค่าของการพึ่งตนเองได้ (ดวงพร กิจอาทร, ศิริสรณ์เจริญ กมลลัมสกุลและทวี วัชรเกียรติศักดิ์, 2560)

ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย มีจำนวน 19 หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด 11,832 คน จำแนกเป็นชาย 5,842 คน หญิง 5,990 คน ผู้สูงอายุ 2,266 คน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 19.15 ประชากรในพื้นที่ตำบลนาฝาย เป็นชุมชนที่มีสถานะเป็นสังคมผู้สูงอายุเช่นกัน ข้อมูลในพื้นที่เบื้องต้นนั้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ส่วนปัญหาที่พบ คือ ผู้สูงอายุบางส่วนไม่มีญาติพี่น้องหรือลูกหลานในการดูแล อยู่ดูแลตนเองตามลำพัง บางครั้งทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าและรู้สึกท้อแท้ไร้คุณค่า ปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายเนื่องจากรายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีชมรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการหมู่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการประสานงานและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทำหน้าที่บริหารจัดการให้เป็นไปตามภารกิจ (องค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย, 2563) รวมทั้งให้สอดคล้องกับนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุร่วมกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, 2563) ร่วมกับการประสานงานกับคณะรัฐศาสตร์และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในการดำเนินงานร่วมกัน โดยใช้ความรู้ด้านการบริหารและการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมจากประสบการณ์และการศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง เป็นปูชนียบุคคลในถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นหลัง (จุลจิรา จันทะมุงคุณ, ณัฐิกา ราชบุตรและธิดิรัตน์ เหล่าคมพฤตมาจารย์, 2562) ซึ่งทางชมรมผู้สูงอายุตำบลนาฝายนั้น มีแนวคิดดังกล่าวอยู่ก่อนแล้ว แต่ยังขาดผู้นำในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ทางคณะผู้วิจัย ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ในการบริการวิชาการและบูรณาการร่วมกับงานวิจัย เพื่อเป็นการประยุกต์องค์ความรู้มาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ บนพื้นฐานสภาพที่เป็นอยู่จริงและเปิดโอกาสให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถกลับมาใช้ศักยภาพและความสามารถของตนเอง เป็นผู้มีบทบาททางสังคม มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถสร้าง

รายได้ด้วยตนเอง ลดภาวะพึ่งพาหลากหลายทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท ศักยภาพและความต้องการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ
2. เพื่อวางแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ
3. เพื่อปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
4. เพื่อประเมินผลและพัฒนาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ โดยภาวะพลพลงเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (World Health Organization, 2002) ครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจและสังคม รวมทั้งความปลอดภัยในการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมทางสังคม (United Nations Economic Commission for Europe, 2012) แนวคิดนี้แสดงถึงภาวะสุขสมบูรณ์ของผู้สูงอายุ บนพื้นฐานหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ คือ การส่งเสริมสุขภาพร่างกาย จิตใจและสังคม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้เหมาะสมตามวัย สามารถเข้าถึงแหล่งบริการทางด้านสุขภาพได้ตามความจำเป็นของตนเองและมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น (Ahtonen A., 2012) 2) ด้านการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ตามความต้องการและสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล และ 3) ด้านความมั่นคงปลอดภัย คือ ได้รับการคุ้มครอง เคารพให้เกียรติและได้รับการดูแลเมื่ออยู่ในภาวะที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้หรือต้องพึ่งพาผู้อื่น (World Health Organization, 2002) ได้รับสวัสดิการทางสังคม การเงินและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ได้รับการดูแลที่ดีและอบอุ่นจากสมาชิกในครอบครัว รวมถึงได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Thanakwang K, Isaramalai S, Hatthakit, U., 2014)

2. แนวคิดการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นตัวกำหนดความพร้อมหรือแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการรับรู้ความสามารถ มองเห็นประโยชน์และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ 1) การรับรู้ความสามารถของตน เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินตนเอง มีผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกหรือการตัดสินใจในการกระทำบางอย่างและนำไปสู่การประสบความสำเร็จด้านอาชีพ (Samuel H. Osipow, et al., 1996) 2) การเห็นประโยชน์ เป็นการเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการรับรู้ประโยชน์ของการพัฒนาและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ รวมทั้งการนำความรู้ ทักษะและทัศนคติในการสร้างผลงานต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Harter, 1986) และ 3) ทัศนคติส่วนบุคคลเป็นสภาวะภายในจิตใจที่เกิดจากความพร้อมด้านการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมามีอิทธิพลต่อการตอบสนองของผู้สูงอายุ ทัศนคติอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ หากได้รับข้อมูลเพิ่มเติม โดยทัศนคติจะส่งผล

ต่อความปรารถนาในการเรียนรู้ ความพึงพอใจและแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ (Holton III, E. F. and Baldwin, T. T., 2003) จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ควรเน้นกิจกรรมการรวมกลุ่ม การสนับสนุนแหล่งทุนที่เพียงพอ การบริหารงานที่มีคุณภาพและการหาตลาดรองรับสินค้าเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง เกิดแรงจูงใจในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน (Noe, 1998) และสร้างความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ (Baldwin and Ford, 1988)

3. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ใช้ในด้านการผลิต การกระจายองค์ความรู้ การปรับปรุงความสามารถและทักษะการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและเกิดการเปลี่ยนแปลงตามสภาพความเป็นจริงของสังคม โดยนักวิจัย เป็นผู้มีส่วนร่วมและกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบในกระบวนการวางแผน การดำเนินการ การวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ (Loewenson, 2014) ผลลัพธ์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้ประชาชนตื่นตัว เกิดการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน ร่วมทำกิจกรรม สร้างแกนนำในการพัฒนาชุมชน โดยนักวิจัยเป็นผู้มีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวก แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานร่วมกับชุมชนและผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สำรวจและศึกษาชุมชน คัดเลือกชุมชน เตรียมคนและเครือข่ายเพื่อการดำเนินงาน 2) ขั้นวางแผนการดำเนินงาน โดยพิจารณาความเป็นไปได้ของกิจกรรมและกำหนดแผนการและบริหารจัดการ 3) ขั้นตอนการดำเนินการ โดยการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ รวมทั้งการสะท้อนปัญหา และ 4) ขั้นประเมินผล โดยการประเมินร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดเวทีประชาคมชาวบ้านเพื่อนำเสนอผลการวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (โกนิต ศรีทอง, 2563)

4. นโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริมผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ 2) การจัดกิจกรรมหรือโครงการของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และ 3) การบูรณาการด้านการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขร่วมกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, 2563)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุโดยภาวะพหุพลัง ในประเด็นการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย จิตใจและการมีส่วนร่วมกับสังคม ร่วมกับแนวคิดการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในประเด็นการนำความรู้ ทักษะและทัศนคติในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมการ การวางแผน การดำเนินงานและการติดตามประเมินผล ซึ่งทุกแนวคิดล้วนสอดคล้องกับนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) พื้นที่วิจัย คือ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 19 หมู่บ้าน โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการและการสำรวจข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย (5 คน) 2) คณะกรรมการหมู่บ้าน (19 คน) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง และ 3) ผู้สูงอายุ จำนวน 340 คน จากผู้สูงอายุ 2,266 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย, 2563) คำนวณตามสูตรของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่าย จากผู้สูงอายุทั้ง 19 หมู่บ้าน เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสอบถามปลายปิด ตามวิธีของลิเคิร์ท ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80 ปรับปรุงและทดลองใช้กับผู้สูงอายุ 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.86 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มผู้บริหาร เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับความต้องการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ และ 3) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ด้านบริบท ศักยภาพและความต้องการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และ 2) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง คือเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (3 คน) คณะกรรมการและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (10 คน) และผู้วิจัย (2 คน) เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกการระดมสมอง การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การประชุมสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านบริบท ศักยภาพและความต้องการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ 2) ประชุมระดมสมองเพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและกำหนดเป็นกิจกรรมนาร่อง 3) วางแผนการติดต่อประสานงาน การเตรียมการด้านการผลิต การจัดหาทุนการผลิตและแผนการตลาด การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนดำเนินการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ (50 คน) คณะกรรมการและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (10 คน) และวิทยากร (2 คน) เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกการสรุปบทเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 2) การประชุมเพื่อสรุปบทเรียน ภายหลังการดำเนินกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในการส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนติดตามและประเมินผล

กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (2 คน) คณะกรรมการและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (10 คน) และผู้สูงอายุ (50 คน) เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกการสรุปบทเรียนและแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) คณะผู้วิจัยดำเนินการติดตามและประเมินผลกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย 2) รายงานผลการดำเนินกิจกรรมผ่านเวทีคืนข้อมูลและรับฟังความเห็นเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาร่วมกับชุมชน และ 3) การวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงการทดลองปฏิบัติการตามแผนเสร็จสิ้นและประเมินผล การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน ใช้การทดสอบ t-test

ผลการวิจัย

1. บริบท ศักยภาพและความต้องการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทของผู้สูงอายุ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53 สถานภาพสมรส ร้อยละ 47 ช่วงอายุส่วนใหญ่ คือ 66-70 ปี ร้อยละ 39 ระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่ คือ ประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 74 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 39 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 54 การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมบ้างตามความสะดวก ร้อยละ 54 และผู้สูงอายุมีความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต ส่วนใหญ่ ร้อยละ 36

ผลการวิเคราะห์ด้านศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และภูมิปัญญา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวผู้สูงอายุ สามารถจำแนกได้ตามกลุ่มอาชีพ ดังนี้ 1) กลุ่มอาหาร ได้แก่ ผลิตน้ำปลาร้า ปลาสาม ปลาแดดเดียว ไส้กรอก 2) กลุ่มจักสาน ได้แก่ ผลิตไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว ตะกร้า ไซดักปลา หวด 3) กลุ่มเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด 4) กลุ่มศิลปวัฒนธรรมและปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ หมอลำ บายศรีสู่ขวัญ สรภัญญะ 5) กลุ่มดูแลสุขภาพ ได้แก่ การใช้สมุนไพรท้องถิ่น การนวดไทยและการออกกำลังกาย

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านความต้องการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ จากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 340 คน จาก 19 หมู่บ้าน พบว่า 1) ความต้องการ ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณ ความรู้/ความสามารถของผู้นำ ความร่วมมือของชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ และการตลาด 2) ความต้องการ ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสามารถของผู้นำ ความพร้อมของทรัพยากรที่มีในพื้นที่ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่และการสนับสนุนของผู้บริหาร 3) ความต้องการ ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การจักสานและประดิษฐ์ดอกไม้ การนวดแผนไทย การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมให้กับผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำการผลิตสินค้าร่วมกัน และการจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของผู้สูงอายุ สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ควรสนับสนุนกลุ่มอาชีพที่ผู้สูงอายุถนัดและไม่ใช้กำลังมาก จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุน ฝึกอบรม ศึกษาดูงานและสนับสนุนตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้สูงอายุ

2. แผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

การวางแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุและคณะกรรมการชุมชนรับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนและกำหนดกิจกรรม เกิดข้อตกลงร่วมกัน มอบหมายผู้รับผิดชอบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จากความร่วมมือร่วมใจของคณะกรรมการชุมชนและผู้สูงอายุ จำนวน 4 แผนงาน คือ 1) กิจกรรมการผลิตสินค้าแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน ได้แก่ น้ำปลาร้าสูตรสมุนไพร 2) กิจกรรมการผลิตของใช้ ได้แก่ ไม้กวาดทางมะพร้าว 3) กิจกรรมด้านสุขภาพ ได้แก่ การออกกำลังกาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านสุขภาพและรับประทานอาหารร่วมกัน และ 4) กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้าน โดยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน

3. การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ให้แก่ผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุปดังนี้ 1) การผลิตสินค้าแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน คือ น้ำปลาร้าสูตรสมุนไพร โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในชุมชนมาแนะนำขั้นตอนการผลิต โดยการนำปลาร้าที่หมักด้วยเกลือนาน 1 ปี จากนั้นนำไปต้มและปรุงรสชาติด้วยตะไคร้และใบมะกรูด ทำให้ได้น้ำปลาร้าที่มีรสชาติดีขึ้น หอมสมุนไพรและดับกลิ่นคาว 2) การผลิตของใช้ คือ ไม้กวาดทางมะพร้าว โดยการเชิญวิทยากรในชุมชนที่มีฝีมือ ในการฝึกปฏิบัติให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการใช้เชือกปอในการมัดระหว่างช่องทางมะพร้าว ทำให้แข็งแรงมากขึ้นและงบประมาณต่อด้ามลดลง จนสามารถทำได้ใช้ต้นทุนในการผลิตด้ามละ 8 บาท 3) กิจกรรมด้านสุขภาพ โดยการรวมกลุ่มเพื่อการออกกำลังกายแบบพื้นเมืองชัยภูมิ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านสุขภาพและรับประทานอาหารร่วมกัน โดยจัดกิจกรรม ณ ศาลากลางบ้าน อย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ทุกวันอังคาร วันพฤหัสบดีและวันอาทิตย์ เวลา 11.00-13.00 น. และ 4) กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้าน เพื่อประเมินผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ซึ่งทั้ง 4 กิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น สามารถดำเนินการได้ง่าย สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ในชุมชนตำบลนาฝาย ถือเป็นแหล่งความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีทรัพยากรที่เป็นแหล่งประโยชน์จำนวนมากในการผลิตและแปรรูปสินค้าต่าง ๆ ร่วมกับมีบุคลากรภายในชุมชนที่เปรียบเสมือนปราชญ์ชาวบ้านคอยชี้แนะแนวทาง มีคณะกรรมการหมู่บ้านที่คอยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้และปฏิบัติ จนสามารถผลิตและแปรรูปสินค้าได้ มีการวางแผนด้านการผลิตและการจัดหาวัตถุดิบต่าง ๆ โดยร่วมกันเสนอความคิดเห็น จนได้รับความเห็นชอบร่วมกัน ส่วนแผนด้านการตลาดทางคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้สูงอายุมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นธุรกิจของชุมชน เน้นขายให้กับคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งวิเคราะห์แล้วพบว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นที่นิยมของชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปฝากจำหน่ายได้ตามร้านค้าที่ติดถนนชัยภูมิ-ตาดโตน ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวก่อนเข้าวนอุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโตนและมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ ส่วนด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและนักวิจัย ร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริม

อาชีพผู้สูงอายุเป็นการภายในก่อน โดยมีผู้แทนของคณะกรรมการเป็นผู้ร่วมวางแผนและดำเนินงาน ด้านการจัดหาทุนการผลิต แผนการตลาดแบบง่าย ๆ ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

กิจกรรมการประเมินผลแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมในชุมชนช่วงระยะเวลา 6 เดือน ในประเด็นการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การออกกำลังกาย การจัดการความเครียด การดูแลสุขภาพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การผลิตเครื่องมือของใช้ ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ พบว่ามีแนวโน้มที่ดีขึ้นทุกประเด็น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

ประเด็นการประเมิน	ก่อน		หลัง		t-test	p-value
	การดำเนินงาน		การดำเนินงาน			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	16.71	2.81	18.73	2.07	2.54	0.02*
การออกกำลังกาย	22.66	3.70	24.76	3.06	2.73	0.01*
การจัดการความเครียด	15.37	2.66	16.98	2.03	2.73	0.03*
การดูแลสุขภาพ	16.71	2.81	18.73	2.07	2.54	0.02*
การแปรรูปผลิตภัณฑ์	14.47	2.42	17.09	2.18	2.54	0.01*
การผลิตเครื่องมือของใช้	16.96	2.38	18.60	2.90	2.80	0.04*

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ ในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การออกกำลังกาย การจัดการความเครียด การดูแลสุขภาพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการผลิตเครื่องมือของใช้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ ตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ ตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและชุมชน สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ จำนวน 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาบริบทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและชุมชน 2) ประชุมถกปัญหาและระดมสมอง 3) วางแผนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม 4) ค้นข้อมูลให้ผู้สูงอายุและชุมชนรับรู้ปัญหา 5) การประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุและชุมชนร่วมตัดสินใจ 6) ดำเนินการตามแผนที่กำหนด 7) ถอดบทเรียนหลังจากการทำงาน 8) ประเมินผล ทั้งกระบวนการ การมี

ส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ชุมชนและแนวทาง โดยสามารถสรุปเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ พบว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพและความต้องการด้านการส่งเสริมอาชีพ มีความพร้อมด้านทรัพยากรในพื้นที่ มีทักษะด้านการผลิต/ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องแนวทางการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุโดยภาวะพลพลังขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) และแนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพผู้สูงอายุ ของ Noe (1998) ที่เน้น กิจกรรมการรวมกลุ่ม การสนับสนุนแหล่งทุน การบริหารงานที่มีคุณภาพเพื่อเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะ อาชีพที่ยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์และภูมิปัญญาในหลาย ๆ ด้าน ในการประกอบอาชีพ เมื่อได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ จึงทำให้สามารถประสบผลสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจ ในตนเองและไม่รู้สึกเป็นภาระของครอบครัว ดังงานวิจัยของดวงพร กิจอาทร, ศิริสรณ์เจริญ กมลลัมสกุลและ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2560) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มอาชีพตามภูมิปัญญาตนเอง ร่วมกับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับงานวิจัยของแสงเดือน แซ่ลื้อ, ราเชนทร์ นพณัฐ วงศกรและรวีวงศ์ ศรีทองรุ่ง (2564) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย การส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ การส่งเสริมสนับสนุนต่อยอดในการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ จำเป็นที่ต้องคำนึงถึงความต้องการและภูมิปัญญาเดิม ของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

ส่วนแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ พบว่า มีการวางแผนและ กำหนดกิจกรรมและเกิดข้อตกลงร่วมกันในชุมชนไปสู่การปฏิบัติ จำนวน 4 แผนงาน ได้แก่ การผลิตสินค้า แปรรูป การผลิตของใช้ การรวมกลุ่มด้านสุขภาพและการติดตามเยี่ยมบ้าน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ Loewenson (2014) ที่เน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการ วางแผน การดำเนินการ การวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ จากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพต่อไป ดังงานวิจัยของวิจักขณา หุตานนท์และสุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์ (2560) ที่พบว่า การออกแบบและวางแผนการดำเนินงานที่ดีควรสอดคล้องกับความต้องการ ของผู้สูงอายุและมีการดำเนินงาน ที่ชัดเจน เช่นเดียวกับงานวิจัยของเมธิณี เหมือนเพชร, ธิติรัตน์ อู่ตุ้ม, นนทชา ชัยวิชานันท์, อรรถพล วงศ์ชัย, พิงรัก ริยะชัน (2561) ที่พบว่า การวางแผนการส่งเสริมอาชีพ ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น โดยเฉพาะการมีอาชีพเสริมที่สามารถทำได้ ที่บ้านและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ โดยการวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนตามความต้องการของผู้สูงอายุ ย่อมทำให้การพัฒนา ศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การจัดกิจกรรมระดมสมองและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้กิจกรรมการผลิตน้ำปลา ร้าและปลาแดดเดียวสูตรสมุนไพร การผลิตไม้กวาดดอกหญ้า ทางมะพร้าว เสื้อ การออกกำลังกาย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านสุขภาพ การรับประทานอาหารร่วมกันและการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตาม ประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง นโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ อันประกอบด้วยการจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริม อาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (2563) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรม อบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สูงอายุได้เรียนรู้และปฏิบัติจนสามารถผลิตและแปรรูปสินค้าได้อย่างประสบ ความสำเร็จ ตามความสนใจ ร่วมกับการวางแผนเตรียมการด้านการผลิตและการจัดหาวัตถุดิบต่าง ๆ และ การวางแผนด้านการตลาดที่ชัดเจนย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเมื่อประเมินผล ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ ในช่วงระยะเวลา 6 เดือน ที่ดำเนินการ ในกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 50 ราย พบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ดังงานวิจัยของเพียร เป็นพร้อม, วชิรินทร์ สุทธิชัยและสมเกียรติ เกียรติ เจริญ (2563) ที่พบว่า การจัดอบรมฝึกวิชาชีพที่สอดคล้องต่อความต้องการของตลาดและความสามารถ ของผู้สูงอายุ ทำให้สร้างอาชีพและรายได้เสริมแก่ผู้สูงอายุในท้องถิ่น รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องย่อมทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับงานวิจัย ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช (2560) ที่พบว่า กิจกรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสนใจ ส่งเสริมอาชีพและรายได้ ส่งเสริมด้าน สังคมและนันทนาการ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย ถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมศักยภาพและ ตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพและ ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ควรดำเนินการตามความต้องการและศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดการดำเนินงาน ที่ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ตามนโยบายองค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยภูมิ พบว่า มีแนวทางสำคัญ 8 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาบริบท การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและชุมชน การประชุมถกปัญหาและระดมสมอง การวางแผนการดำเนินงาน การคืนข้อมูลให้ผู้สูงอายุและชุมชนรับทราบ การประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุและชุมชนร่วมตัดสินใจ การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด การถอดบทเรียน หลังการทำงานและการประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของ Hart E and Bond M (1995) กล่าวว่าในขั้นติดตามและประเมินผล คือ คณะผู้วิจัยจะประเมินร่วมกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำการตรวจสอบผลการวิจัยว่าครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจัดทำรายงานการวิจัยและ จัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอผลการวิจัยและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อ ให้ชาวบ้านนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่ชัดเจนและ เหมาะสมได้ ดังงานวิจัยของทาริตา แต่งเส็งและกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2563) ที่พบว่าแนวทางในการจัด

สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ควรบูรณาการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในทุกขั้นตอนของการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับงานวิจัยของเมทีนิ เหมือนเพชร, ธีรรัตน์ อู่ตุ้ม, นนทชา ชัยทวีชานันท์, อรรถพล วงศ์ชัยและพิงรัก ริยะชัน (2560) ที่พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้สูงอายุ

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับภูมิปัญญา ความต้องการและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งมี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การเตรียมการและสำรวจข้อมูล ได้แก่ ศึกษาด้านบริบทของผู้สูงอายุ สำรวจความต้องการ การจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถกปัญหาและระดมสมองในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
2. การวางแผนปฏิบัติการ ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน การคืนข้อมูลให้แก่ผู้สูงอายุและชุมชน การประชุมเพื่อให้ผู้สูงอายุและชุมชนร่วมตัดสินใจ
3. การปฏิบัติตามแผนและสะท้อนปัญหา ได้แก่ การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดและการถอดบทเรียนหลังจากดำเนินงาน
4. การติดตามประเมินผล โดยการประเมินผลกระบวนการและประเมินผลภายหลังดำเนินการเสร็จสิ้น

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ จำนวน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่

1. การทำน้ำปลาร้าสูตรสมุนไพร โดยการนำปลาร้าที่หมักด้วยเกลือนาน 1 ปี จากนั้นนำไปต้มและปรุงรสชาดด้วยตะไคร้และใบมะกรูด ทำให้ได้น้ำปลาร้าที่มีรสชาติดีขึ้น หอมสมุนไพรและดับกลิ่นคาว
2. การทำไม้กวาดทางมะพร้าว โดยการใช้เชือกปอในการมัดระหว่างช่องทางมะพร้าว ทำให้แข็งแรงมากขึ้นและงบประมาณต่อด้ามลดลง
3. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย การออกกำลังกายแบบพื้นเมืองชัยภูมิ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการรับประทานอาหารร่วมกัน โดยทำสัปดาห์ละ 3 ครั้ง อย่างต่อเนื่อง
4. การติดตามเยี่ยมบ้าน เพื่อประเมินผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุ 1 ครั้งต่อเดือน

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ โดยการคืนข้อมูลให้ชุมชน และนำเสนอผลการวิจัยแก่ผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาฝาย เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเผยแพร่การวิจัยในวารสารวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ให้ได้รับการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ให้มีความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ภูมิปัญญา ความต้องการ และภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมการประกอบอาชีพในกลุ่มผู้สูงอายุ

References

- Ahtonen A. (2012). *Healthy and active ageing: turning the silver economy into gold*. Brussels, Belgium: European Policy Centre.
- Baldwin, T., & Ford, J. K. (1988). Transfer of Training: A Review and Directions for Future Research. *Personnel Psychology*, 41, 63-105.
- Chaiyaphum Provincial Administrative Organization. (2020). *Policy of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization Welfare for the elderly, 2020*. Chaiyaphum: Chaiyaphum Provincial Administrative Organization. (In Thai).
- Harter, Stephen P. (1986). *Online Information Retrieval: Concepts, Principles, and Techniques*. Orlando : Academic Press.
- Holton III, E.F. and Baldwin, T.T. (2003). *Improving Learning Transfer in Organization*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hutanon, W., and Nakwibulwong, S. (2017). Structural model of occupational skills development for the elderly. *Dusit Thani College Journal*, 11(3): 312-324. (In Thai).
- Junthamungkhun, J., Racharbut, N., and Laokhomprutthajan, T. (2019). Needs assessment of health promotion for older adults in na siao sub-district, muang district, chaiyaphum province. *Journal of Sakon Nakhon Hospital*, 22(1): 14-27. (In Thai).
- Kitathorn, D., Kamalysakul, S., and Watcharakiattisak, T. (2017). Occupational development of the elderly of maklua mai subdistrict administrative organization, sung noen district, nakhon ratchasima province. *Journal of Business Administration*, 6(2): 74-85. (In Thai).
- Loewenson, R. (2014). *Participatory Action Research in Health Systems: a Method Reader*.

Canada: Equinet.

Muenphet, M., Utoom, T., Chaitwitthanan, N., Wongchai, A., and Riyakhan. P., (2018).

Participatory action research in promoting career development of the elderly at ban wang itok ,bang rakam district, phitsanulok province. *Research Report*.

Phibunsongkhram Rajabhat University. (In Thai).

Na Fai Subdistrict Administrative Organization. (2020). *Population statistics, na eai subdistrict administrative organization, 2020*. Chaiyaphum: na fai subdistrict administrative organization. (In Thai).

National Statistical Office. (2018). *Statistics on the elderly in Thailand, 2015-2018*. Bangkok: Technology Center. (In Thai).

Noe, R. .A. (1986). Trainee attributes and attitudes: Neglected influences on training effectiveness. *Academy of Management Review*, 7: 433-441.

Office of Social Development and Human Security, Nakhon Si Thammarat Province. (2017). Development of the center for development of quality of life and occupational promotion for the elderly (CSO) for the development of the quality of life of the elderly in nakhon si thammarat province : a case study of the center for development of the social workforce of 26 centers. *Research report*. ministry of development social and human security. (In Thai).

Office of the National Economic and Social Development Council. (2017). *National Economic and Social Development Plan, No. 12, 2017-2021*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council. (In Thai).

Penprom, P., Suthisai, W., and Somkiat Kiat Charoen. (2020). Model for improving the quality of life of the elderly according to public policy: a case study of surin province. *Journal of Politics and Governance*, 10 (3): 139-154. (In Thai).

Saelor, S., Nophanatwongsakorn, R., and Srithongrung, R. (2 5 1 9). Welfare management guidelines for the elderly, Wang Dong Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Kanchanaburi Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(1): 83-94. (In Thai).

Samuel H. Osipow, et al. (1996). *Theories of Career Development*. United State of America: Silmon & Schuster Company.

Srithong, K. (2020). *Participatory Action Research Process*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai).

- Taengseng, T., and Wongwattanapong, K. (2020). Guidelines for social welfare management for the elderly in the area of thap khlo subdistrict administrative organization, thap khlo district, phichit province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(2): 63-73. (In Thai).
- Thanakwang K, Isaramalai S, Hatthakit, U. (2014). Development and psychometric testing of the active aging scale for Thai adults. *Clinical Interventions in Aging*, 9:1211-1221.
- United Nations Economic Commission for Europe [UNECE]. (2012). Active ageing. *UNECE Policy Brief on Ageing*, 13:1-16.
- World Health Organization [WHO]. (2002). *Active ageing: a policy framework*. Geneva: World Health Organization.

การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี
DEVELOPMENT ADMINISTRATION OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
IN SUPHANBURI PROVINCE

ธเนศพล อินทร์จันทร์

Tanesphol Injun

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก Phitsanulok University

Email: tanesphol2011@gmail.com

Received 6 December 2022; Revised 16 March 2022; Accepted 6 June 2022.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างมากที่จะศึกษาการบริหารการพัฒนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี เพราะเห็นว่าเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาหลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารการพัฒนาเพื่อบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อหาการบริหารการพัฒนา ผลการ วิจัย พบว่า

การบริหารการพัฒนา ด้านนโยบาย จุดเด่นที่พบคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความชัดเจนของนโยบาย ด้านแผนงาน จุดเด่น มีการร่วมประชุมประชาสมาคม มีการปรึกษาหารือ แนะนำ แก้ไข เป็นศูนย์กลางสำหรับข้อมูลข่าวสาร ด้านโครงการ จุดเด่น มีโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการปฏิบัติธรรมปีละ 1 ครั้ง

คำสำคัญ: การบริหาร, การพัฒนา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

In this research, the researcher is very interested in studying development management of local government organizations in Suphan Buri Province. Because this organization is a fundamental and extremely important. The objectives were: 1) to study the development management of local government organizations in Suphan Buri Province; 2) to study the principles of development management and 3) to propose development

management guidelines for the Administration of Local Government Organizations in Suphanburi Province. This research was used a qualitative methodology by conducting documentary research with interviews the key informants to find development management. The results of the research found that:

The Highlights in organization's development Management were found that the Public participation is clear in the policy. On the planning aspect, the consultation, advice, correction, and the center for information on the project were found. There were also found the highlights in project such as, a village project to keep the 5 precepts, and annual practice meditation.

Keywords: Development, Administration, Local Administrative Organization

บทนำ

เป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนท้องถิ่นในอนาคต การที่ท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใดจำเป็นต้องมีการกำหนด วิสัยทัศน์ หรือภาพในอนาคต และแปลงมาสู่การปฏิบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระบรมราโชวาทไว้ว่า “งานของแผ่นดินนั้นเป็นงานส่วนรวม มีผลกว้างขวางเกี่ยวข้องกับบ้านเมืองและบุคคล ทุกคนทุกฝ่าย เมื่อเป็นงานส่วนรวม และมีผลเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ อันเนื่องมาจากความคิดเห็นไม่ตรงกันก็ย่อมเกิดขึ้นบ้างเป็นปรกติธรรมดา ข้าราชการผู้ปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดิน ตลอดจนทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีใจที่หนักแน่นและเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง แม้กระทั่งคำวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีสติ ใช้ปัญญาและเหตุผลเป็นเครื่องปฏิบัติวินิจฉัยโดยถือว่าความคิดเห็นและ คำวิพากษ์วิจารณ์นั้นคือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายจากทุกคนทุกฝ่าย เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติบริหารงานและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้งานทุกส่วนทุกด้านของแผ่นดินสำเร็จผลเป็นความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง” (พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2559)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดังระบุไว้ในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดการบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะและคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง ในปัจจุบันนี้ จะเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ได้ประสบกับปัญหาอย่างมากเกี่ยวกับการบริหารงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจนเป็นเหตุให้ภาพรวม

เกี่ยวกับการบริหารงานภายในขององค์กรปกครองท้องถิ่นเสื่อมเสียภาพลักษณ์และตกเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อต่างๆ กระจายไปสู่สังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากสถิติเรื่องร้องเรียนทุจริตใน 5 ปีที่ผ่านมา ที่เข้ามายังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ที่มีมากถึง 6,260 เรื่อง อันประกอบไปด้วยเรื่องร้องเรียนการทุจริตมากที่สุด ตามอันดับดังต่อไปนี้ คือ อันดับที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 3,376 เรื่อง อันดับที่ 2 เทศบาลตำบล จำนวน 1,809 เรื่อง อันดับที่ 3 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จำนวน 430 เรื่อง อันดับที่ 4 เทศบาลเมือง จำนวน 387 เรื่อง อันดับที่ 5 กรุงเทพมหานคร จำนวน 207 เรื่อง อันดับที่ 6 เทศบาลนคร จำนวน 164 เรื่อง อันดับที่ 7 เมืองพัทยา 10 เรื่อง และที่ยังไม่ได้ระบุนุมอีก จำนวน 25 เรื่อง (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2559)

จากสภาพปัญหาเรื่องร้องเรียนดังที่ได้นำมาแสดงให้เห็นตามข้อมูลข้างต้นนั้น เป็นการชี้ให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาใหญ่และเป็นปัญหาที่ทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกมองว่าขาดประสิทธิภาพทางด้านการบริหารการพัฒนาเป็นผลกระทบให้ประเทศไทยถูกมองว่าเป็นประเทศที่ขาดประสิทธิภาพในด้านการบริหารในสายตาของนานาประเทศที่กำลังมองดูอยู่ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างมากที่จะศึกษาการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี เพราะเห็นว่าเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำพาประชาชนในท้องถิ่นไปสู่ความเจริญและความผาสุกอย่างมั่นคงและเพื่อลดประเด็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น **การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ นโยบายและข้อกำหนด หลีกเลี่ยงการปฏิบัติเพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง** เช่น ไม่ปฏิบัติตามรูปแบบแปลนการก่อสร้าง ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารขาดจิตสำนึกในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะทำให้การบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย แผนงาน โครงการ บรรลุไปในทางที่ถูกต้องชอบธรรมและถูกตามระเบียบกฎหมายที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ขาดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เลือกรพรรคเลือกพวก ไม่ปฏิบัติให้เกิดความเท่าเทียมกัน ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การเข้ามาสู่ตำแหน่งนั้น มีการจ่ายค่าตำแหน่ง มีการซื้อสิทธิ์ซื้อเสียงในการเลือกตั้ง เมื่อได้เข้ามาอยู่ในตำแหน่งแล้ว ก็แสวงหาผลประโยชน์เพื่อหาเงินคืนจากที่ดินได้ห่มเสียไปกับการจ่ายค่าตำแหน่งหรือการซื้อสิทธิ์ซื้อเสียงในการเลือกตั้งนั้นและผู้บริหารขาดจิตสำนึกซื่อสัตย์ ประพฤติตนไปในทางชั่ว การพนัน การแต่งตัวไม่เหมาะสม เป็นต้น และมีการทุจริตคดโกงแสวงหาผลประโยชน์จากการบรรจุ การแต่งตั้ง การโยกย้าย และการเลื่อนระดับ ฯลฯ (กลุ่มเพื่อนข้าราชการท้องถิ่น, 2558 : ออนไลน์)

การศึกษานี้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการนำเอาหลักการทางวิชาการจากหลายสาขา คือ แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการพัฒนา รวมทั้งประสบการณ์ตรงทางด้านความรู้และความประพฤติของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรีมาเป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้เพื่อการบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการแสวงหาแนวทางการบริหารที่ดีและป้องกันยับยั้งสิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคไม่ให้เกิดขึ้นต่อการบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี
- 2) เพื่อศึกษาหลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารการพัฒนาเพื่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี” นี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กับ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาเพื่อการศึกษาวิจัยออกเป็น 3 ส่วน คือ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะมุ่งเน้นศึกษาค้นคว้าว่า แนวคิด ทฤษฎี และหลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนานั้น จะทำให้การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารการพัฒนา 1. ด้าน นโยบาย 2. ด้าน แผนงาน 3. ด้าน โครงการ ทั้ง 3 ด้านดังกล่าวมานี้ว่ามีจุดเด่นและปัญหาอุปสรรคอย่างไร

ทั้งนี้ เมื่อนำเอาหลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา มาช่วยส่งเสริมการบริหารพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรีสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างไร เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การด้านการบริหารนโยบาย ด้านการบริหารแผนงาน และ ด้านการบริหารโครงการ ผู้วิจัย ได้จัดกลุ่มบุคคลสำคัญ จำนวน 21 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน	5 คน
2) กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	12 คน
3) กลุ่มนักวิชาการ ด้าน รัฐประศาสนศาสตร์	จำนวน	4 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary

Research) กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้ ผู้จะทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมถึงข้อมูลเชิงลึก (In-induction) ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามระเบียบ วิธีการ ผู้วิจัยจะนำเสนอวิธีการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการพัฒนาตามที่มีปรากฏอยู่ในเอกสาร (Documentary Research) จากนั้น นำข้อมูลไปสังเคราะห์ร่วมกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview : IDI) จาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้เกิดแนวทางการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี ก่อนที่จะนำเสนอสู่เวทีการจัดการข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปเป็นแนวทาง รวมข้อเสนอแนะและนำผลที่ได้สู่เวทีประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เพื่อขอคำยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ ก่อนนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ให้แก่สังคม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview : IDI) จาก ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง และเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ ในการบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย ด้าน แผนงาน และ ด้าน โครงการ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัย ได้แบ่งกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 21 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีดังนี้

1. ผู้วิจัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และหลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาจากเอกสารตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary) ที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารการพัฒนาแบบสากล ที่มีปรากฏอยู่ในเอกสารข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ หลักการบริหารการพัฒนา และเอกสารข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัย และ คุชชินนิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากเอกสารที่เก็บรวบรวมตาม ข้อ 1) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังต่อไปนี้

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) เรื่อง “การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี” จากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 21 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview Form) อย่างเป็นทางการ โดยขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ลงนามรับรองอนุมัติกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) ก่อนลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interviews) โดยผู้วิจัยได้ประสานขอเข้าพบด้วยตนเอง พร้อมหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย มอบเอกสารหัวข้อสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (face to face) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เรียบเรียงแนวคิด จากนั้นนำเอาประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยการบูรณาการระหว่างบทสัมภาษณ์กับแนวคิดทฤษฎีและหลักการบริหารการพัฒนาเข้าด้วยกันเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยที่ได้ต่อสาธารณชน (Public Hearing) ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและหลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งในแต่ละด้านนั้น มี จุดเด่น และ ปัญหาอุปสรรค ดังนี้

การบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย

1) **จุดเด่น** มีส่วนร่วมของประชาชน มีความชัดเจนของนโยบาย มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล มีระบบคุณธรรมและจริยธรรม มีการจัดกิจกรรม มีการพัฒนาบุคลากรในองค์กร

2) **ปัญหาอุปสรรค** งบประมาณไม่เพียงพอ การตัดสินใจเพียงลำพัง กระบวนการสรรหา การบริหารผิดหลักคุณธรรม องค์กรขาดบุคลากรที่รู้ธรรมะ การขาดความสามัคคีในการร่วมมือ นโยบายที่เอื้อต่อพวกพ้องตนเอง คนดีจริงๆ ไม่ได้เข้ามาทำงาน

การบริหารการพัฒนา ด้าน แผนงาน

1) จุดเด่น มีการร่วมประชุมประชาสมาคม มีการปรึกษาหารือ แนะนำ แก้ไข เป็นศูนย์กลาง สำหรับข้อมูลข่าวสาร มีการจัดทำแผน และ ชี้แจงนโยบาย มีแผนระยะยาว 5 ปี สั้น 3 ปี มีการปรับปรุง แผนงานทุกปี

2) ปัญหาอุปสรรค แผนงานไม่ได้เกิดจากประชาชน งบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนไม่ได้รับรู้รับทราบ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง การศึกษาจะไม่ค่อยพูดถึง ไม่ค่อยใส่ใจ แผนงานเชิงคุณธรรม

การบริหารการพัฒนา ด้าน โครงการ

1) จุดเด่น มีการติดต่อสื่อสารทุกระดับ มีส่วนร่วมกันต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน เป็นโครงการที่แก้ไข ปัญหาที่ถูกจุด การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม

2) ปัญหาอุปสรรค การทุจริตโครงการ ทุจริตโครงการจัดซื้อจัดจ้างและการสอบแข่งขัน โครงการ เกินขีดความสามารถ บางโครงการชุมชนไม่ได้รับรู้รับทราบด้วย การพัฒนาที่มุ่งพัฒนาแต่ด้านเดียว

วัตถุประสงค์ที่ 2 หลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา มีดังนี้

1) การบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย

การนำเอาการบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี จะทำให้การบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย สามารถบรรลุเป้าหมายได้ มีดังนี้

ความเชื่อมั่นโดยอาศัยหลักกฎหมายความมีเหตุมีผล เพราะเป็นหลักที่พิสูจน์ได้ มีความเชื่อมั่นในนโยบาย มีหลักธรรมาภิบาลและคุณธรรม บริหารเพื่อพัฒนาองค์กร ส่งผลให้เกิดคุณประโยชน์อย่างมาก

2) การบริหารการพัฒนา ด้าน แผนงาน

การนำเอา การบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี จะทำให้การบริหารการพัฒนา ด้าน แผนงาน สามารถบรรลุเป้าหมายได้ มีดังนี้

ความเชื่อมั่นที่ประกอบด้วยเหตุผล แผนงานพัฒนาให้ทางความสุดโต่ง แผนพัฒนาที่ไม่เบียดเบียนผู้ใด บำบัดทุกข์บำรุงสุขทั่วถึงกัน

3) การบริหารการพัฒนา ด้าน โครงการ

การนำเอาการบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี จะทำให้การบริหารการพัฒนา ด้าน โครงการ สามารถบรรลุเป้าหมายได้ มีดังนี้

มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินโครงการ จะเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม มีความเชื่อมั่น มีการกำหนดประเภทของงาน สำรองความต้องการทางทรัพยากร การกำหนดเวลาการปฏิบัติงาน กำหนดคุณภาพของสิ่งที่จะพัฒนา

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี มีดังนี้

1) แนวทางการบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี มีดังนี้

- 1) จะต้องมีส่วนร่วมของประชาชนและนโยบายที่กำหนดนั้นจะต้องชัดเจนต่อสายตาประชาชน และต้องปฏิบัติให้อยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- 2) ในขณะที่มีการจัดเวทีประชาคมนั้นจะต้องร่วมกันกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับหลักการรักษาสິงที่ทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น
- 3) จะต้องหมั่นระลึกอยู่เสมอว่านโยบายที่จะกำหนดนั้นจะต้องเป็นนโยบายที่มาจากเสียงของประชาชนในพื้นที่ในท้องถิ่น
- 4) จะต้องมีความตั้งใจจริงต่อการกำหนดนโยบายร่วมกับประชาชน แล้วมุ่งมั่นดำเนินการตามนโยบายนั้นให้บรรลุเป้าหมาย
- 5) จะต้องใช้ความรู้จากหลายสาขาวิชาเข้ามาร่วมในการพิจารณานโยบายเพื่อให้เกิดทิศทางที่ชัดเจนต่อการบรรลุเป้าหมาย

2) แนวทางการบริหารการพัฒนา ด้าน แผนงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา ด้าน แผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี มีดังนี้

- 1) จะต้องจัดให้มีการร่วมประชุมประชาสมาคม มีการปรึกษาหารือ แนะนำ แก้ไข เป็นศูนย์กลางสำหรับข้อมูลข่าวสาร มีการจัดทำแผน และ ชี้แจงนโยบาย มีแผนงานระยะยาว 5 ปี สั้น 3 ปี
- 2) แผนงานหรือแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับพี่น้องประชาชนผู้ประสบกับปัญหาได้แสดงความคิดเห็นถึงภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่
- 3) ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันติดตามแผนงานที่จัดทำขึ้นอยู่เสมอๆ
- 4) ต้องทำความเข้าใจต่อปัญหา กระตุ้นเตือนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง
- 5) ควรพยายามตรวจสอบแผนงานอย่างต่อเนื่อง

3) แนวทางการบริหารการพัฒนา ด้าน โครงการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา ด้าน โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี มีดังนี้

- 1) จะต้องมีการแจ้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่จะจัดทำขึ้น
- 2) โครงการที่จัดทำขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็โครงการอันไหนก็ตาม จะต้องคำนึงถึงหลักการดำเนินงานนั้นๆ ว่าจะต้องเป็นโครงการที่เป็นไปเพื่อความระมัดระวังยับยั้งช่องทางการทุจริตต่างๆ
- 3) โครงการทุกโครงการนั้น จะหมั่นอยู่เสมอว่าโครงการไหนจะต้องดำเนินการอย่างไร

- 4) โครงการแต่ละโครงการจะบรรลุเป้าหมายได้ ทุกคนจะต้องตั้งใจปฏิบัติอย่างจริงจัง
- 5) โครงการทุกโครงการจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากบุคคลจากฝ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อกำหนดเป็นแนวทางได้ 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย มีดังนี้

1) แนวทางที่ 1 การบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย

ปฏิบัติตามหลักกฎหมาย กฎระเบียบ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบาย ด้วยหลักธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีความเสมอภาค เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อมิให้เกิดการทุจริตได้ เป็นการสร้างความเข้าใจกับท้องถิ่น การตระหนักในความรับผิดชอบ การไม่ทำให้ระบบราชการเสียหาย เพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานร่วมกัน มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเที่ยงธรรม เกิดความร่วมมือและรับผิดชอบต่อนโยบาย

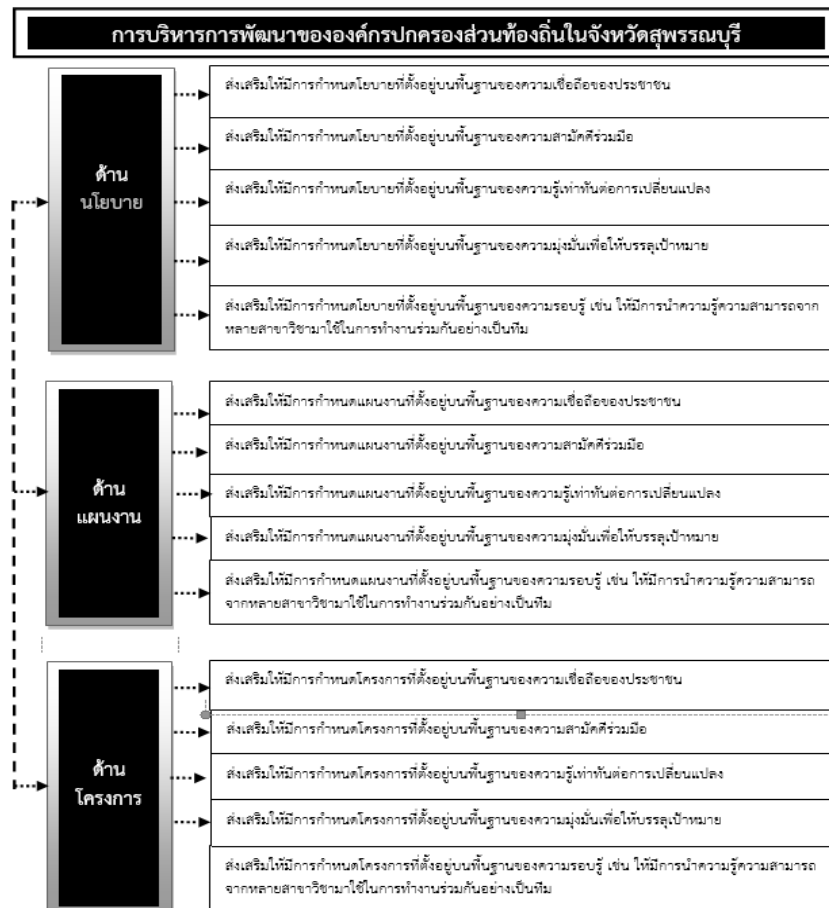
แนวทางที่ 2 การบริหารการพัฒนา ด้าน แผนงาน

ความเชื่อมั่นที่ประกอบด้วยเหตุผล แผนงานพัฒนาให้ทางความยุติธรรม การขจัดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แผนพัฒนาที่ไม่เบียดเบียนผู้ใด บำบัดทุกข์บำรุงสุขทั่วถึงกัน การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีการปฏิบัติร่วมกันในองค์กร ใช้ความเพียรเพื่อกำหนดแผนงาน การกำหนดทิศทางของแผนงาน ต้องมีบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ ให้มีความสำคัญกันแผน ไม่เกียจคร้านหนึ่งงาน ทำให้การบริหารเกิดความคล่องตัว สร้างความกระตือรือร้น จะต้องมีความตระหนักร่วมกัน มีความตั้งใจมุ่งมั่นในการทำแผนงาน ทำให้แผนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มุ่งมั่นต่อการบริหารการพัฒนา เท้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ใช้ทักษะทางความรู้ ฉลาดในการบริหารจัดการ พยายามพัฒนาตนเองอยู่เป็นประจำ ใส่ใจต่อบทบาทของตน ตระหนักต่อกฎหมาย บ้านเมือง มีความเคารพต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน มีความสามานสามัคคีกัน สนับสนุนการสร้างความปลอดภัย ไม่สร้างความแตกแยกในองค์กร

แนวทางที่ 3 การบริหารการพัฒนา ด้าน โครงการ

มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินโครงการจะเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม มีความเชื่อมั่นในการกำหนดประเภทของงาน สำรวจความต้องการทางทรัพยากร การกำหนดเวลาการปฏิบัติงาน กำหนดคุณภาพของสิ่งที่จะพัฒนา การประกาศให้ประชาชนได้ทราบโครงการที่จะดำเนินตามแผนงาน การวัด ติดตาม ประเมินผลโครงการ ต้องมีสาระสำคัญตามกระบวนการ การบริหารงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีเป้าหมาย ระบุขนาด ปริมาณ มีวิธีการดำเนินการตลอดโครงการ งบประมาณที่ใช้อย่างชัดเจน ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ระบุจำนวนประชากร กำหนดวิธี ดำเนินการอย่างรอบคอบ ผลักดันโครงการให้บรรลุเป้าหมาย การกำหนดจัดลำดับความสำคัญ และส่งผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมาย การตั้งจิตมุ่งมั่นให้อยู่กับโครงการ จดจ่อ ทำงานภายใต้กฎระเบียบ ตั้งใจทำจริง ไม่ทำแบบเล่นๆ ไม่ย่อท้อ ไม่ฟุ้งซ่านไปทำสิ่งอื่นๆ จ้างงานให้มั่นคง

และหนักแน่น สติช่วยให้ต่อเนื่อง และ ท้นกับเวลา ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดความรอบคอบ เกิดแนวทางการดำเนินการที่ดี เกิดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพโครงการมีความรัดกุมมากขึ้น

จากแผนภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวที่ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวทางการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งในการบริหารการพัฒนานี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย ประกอบไปด้วยการส่งเสริมให้มีการกำหนดนโยบายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือของประชาชน เช่น ให้มีการนำความรู้ความสามารถจากหลายสาขาวิชามาใช้ในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีม

2. แนวทางการบริหารการพัฒนา ด้าน แผนงาน ประกอบไปด้วยการส่งเสริมให้มีการกำหนดแผนงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น 1. รู้แผนงานในอดีต 2. รู้แผนงานปัจจุบัน 3. รู้แผนงานในอนาคต เช่น ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีม

3. แนวทางการบริหารการพัฒนา ด้าน โครงการ ประกอบไปด้วยการส่งเสริมให้มีการกำหนดโครงการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีม

ทั้ง 3 แนวทางนี้ จะมีลักษณะของการบริหารการพัฒนาที่มีการส่งเสริมการบริหารการพัฒนา ด้าน นโยบาย แผนงาน และโครงการ เป็นต้นดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี” ทำให้ผู้วิจัยพบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา รวมทั้งหลักที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา และแนวทางการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การกำหนดแผนงาน และการกำหนดโครงการนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความเชื่อมั่น และจะต้องให้สอดคล้องกับหลักความซื่อสัตย์ ความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และจะต้องตั้งอยู่บนความมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และจะต้องตั้งอยู่บนความรอบรู้ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ การศึกษาเรียนรู้ 2. จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคิดพิจารณาตามหลักการ 3. จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ การลงมือปฏิบัติตามหลักการ

References

- กลุ่มเพื่อนข้าราชการท้องถิ่น,(2558) **ประสบการณ์ตรง..จากเพื่อนท้องถิ่น**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thailocalgov2013.com/hotline2.php?id=511>
- กลุ่มเพื่อนข้าราชการส่วนท้องถิ่น, (2558) **ข่าวการบริหารงานบุคคลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thailocalgov2013.com/news.php?id=574>.
- พระบรมราชาบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (2556), พระราชทานเนื่องในวันข้าราชการพลเรือน วันที่ 31 มีนาคม ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลศิริราช.
- Fred W. Riggs. (1970), “Frontiers of Development Administration”, in American Journal of Administration, (Durham, North Carolina : Duke University Press.
- Hogwood, Brian W. and Gunn, Lewis A. (1984). Policy Analysis for the Real World. Oxford: Oxford University Press.
- Irwing Swerdlow (ed.) (1963), Development Administration : Concepts and Problems Syracuse : Syracuse University Press.
- Koontz, Harold , Cyril O’Donnel and Heinz Weihrich. (1984). Management. Auckland: McGraw-Hill.

การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดนครราชสีมา

PROCESS ENHANCING BUSINESS NETWORKING AND SOCIAL DEVELOPMENT
OF THE COMMUNITY NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล

Phonsetthi Wuttipanyaisakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus.

Email: Phonsetthi.Wut@mcu.ac.th

Received 14 September 2022; Revised 26 November 2022; Accepted 20 March 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา 2) เสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เสนอแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจำนวน 15 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. เครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้า การแปรรูป ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ผู้ประกอบการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำเนินการโดยหน่วยงานของภาครัฐ กิจกรรมสำคัญเน้นกระบวนการผลิตและการนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่าย ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ สำหรับแผนงานและการดำเนินการการจัดทำโครงการของกลุ่มดำเนินการภายใต้เจ้าหน้าที่รัฐ

2. การเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ โดยการส่งเสริมองค์ความรู้และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน จัดทำแผนพัฒนาผู้ประกอบการจัดสรรงบประมาณไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจโดยตรง จัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้จำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

3. แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีกระบวนการสำรวจข้อมูลของตนเองรู้จักตนเอง นำไปสู่กระบวนการปรึกษาระหว่างคนใน

ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงาน ภาครัฐ ทุกกลุ่ม เพื่อร่วมกันระดมปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ร่วมกันวางแผนการจัดการทรัพยากรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนามหานครโคราช

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, พัฒนาเครือข่าย, วิสาหกิจชุมชน

Abstracts

This research is of the objectives are; 1) to study of business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima Province 2)to encourage business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima Province and 3)to present the methods of encouragement and development the business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima Province. Researcher has used methodology of Participatory Research with the community. The qualitative data were analyzed by content analysis. The key informant such as the related person of Community, Enterprise Group of 15 persons gained by a specific selective method according to the specified criteria. It was written a descriptive report.

The research results were found that 1) Business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima Province has the Community Enterprise Group for 1,853 groups, i.e., production transformation textile products, herbal products etc. The entrepreneur and members of Community Enterprise Group have followed the government proceedings. Special activities of Community Enterprise Group emphasized to production processes and distribution under supporting by the government. For the planning and operation of project is under the governing officers.

2) Enhancing business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima Province is under promotion of the government by the knowledge and support the entrepreneur to develops their product and follow the standard and providing development plan for the entrepreneur. They provide budget directly to the entrepreneur of Enterprise Group and provide the marketing activity to the entrepreneur for distribute their products in domestic and international Level.

3. The Guidelines for enhancing and developing networks of community enterprises in Nakhon Ratchasima Province are that: community enterprise groups have got a process of exploring their own information, self-awareness This leads to a process of consultation between people in the local community, agencies, all parties, to jointly mobilize and solve

problems together. They have set jointly planning for resource management of community enterprises to support the development of the Greater Korat.

Keywords: Strengthening, Business Networking, Social Development

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง โดยรัฐบาลในแต่ละยุคสมัยต่างก็มีแนวความคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก รัฐบาลไทยที่ผ่านๆ มาจึงได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่จะรักษาการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก และรู้เท่าทันภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทยยังมีศักยภาพสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาแนวทางสร้างรายได้ให้กับประชาชน ทั้งนี้ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่าทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ หากรู้จักวิธีการจัดการกับทรัพยากรนั้นอย่างชาญฉลาด การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง ซึ่งกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน (Community Agricultural Enterprise Development Group Department of Agricultural Extension, 2016) ได้อธิบายความหมายของ วิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคล ในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยสรุปก็คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้น ก็จะมีรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตร ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อให้มองเห็นความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนา ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างที่อธิบายไว้ว่า ประชาชนนั้นแหละคือผู้มีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคนแล้ว โดยเขาทำกันอย่างดี มีความเฉลียวฉลาด และรู้ว่าตรงไหนควรทำสิทธิกรรมและที่ไหนควรเก็บรักษาไว้ (Tantivelkul S. (2016) นอกจากนั้นยังมีผู้กล่าวไว้อีกว่า ชาวบ้านมีศักยภาพ มีภูมิปัญญา และมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ตลอดจนห่วงใยบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่เขาเห็นความสำคัญได้อย่างขึ้นชม จากตรงนี้จะเห็นได้ชัดว่า ชาวบ้านและชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาด้านอื่น ๆ (Na Thalang E., 2020). ซึ่งประเทศไทยจะพัฒนาได้ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โดยเฉพาะ

วิสาหกิจชุมชน ซึ่งมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของวิสาหกิจในประเทศไทยนั้น อยู่ในภาคของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (Khamanarong S, 2010) ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์ เพื่อให้มีการส่งเสริม ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนา ความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนมีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนา ระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใดรวมถึง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการในระดับสูงขึ้นไป

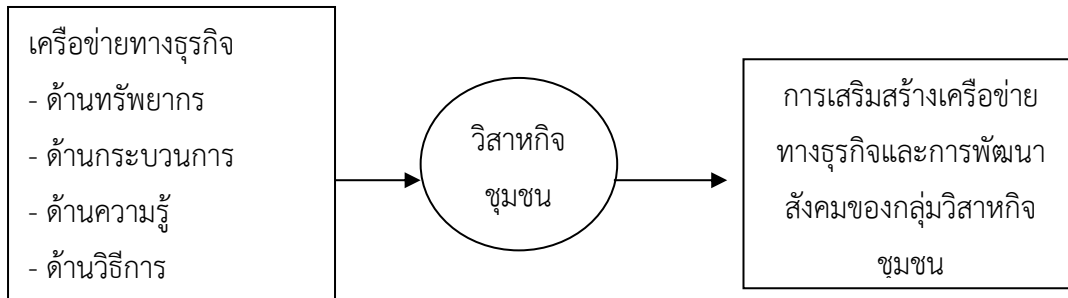
ในสังคมปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างรวดเร็ว เพื่อลดความเสี่ยง ต่อ การเกิดปัญหาใด ๆ ที่ไม่คาดคิดบุคคลจึงเลือกสัมพันธ์กับคนที่ตนเองให้ความเชื่อถือหรือไว้วางใจ ซึ่งเป็นเหตุผล ที่ต้องใช้เครือข่ายของตนเอง โดยเครือข่ายสังคมเป็นความสัมพันธ์ของคนที่ให้การยอมรับในกฎกติกาและ บรรทัดฐานร่วมกันอย่างสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้เกิดความ มั่นคงในชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคม (Suwan-achariya C., 2016) ทั้งนี้เครือข่ายถือเป็นปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติที่มีความหลากหลายมิติทางสังคม มีความเชื่อมโยงกันทางสังคมโดยภายในเครือข่ายมีพลังศักยภาพหรือ ศักยภาพแฝงอยู่ หากเชื่อมต่อให้ถูกจุดถูกกาลเทศะก็จะสามารถอาศัยพลังแห่งเครือข่าย ซึ่งเป็นพลังแฝงใน การสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ (Ob-oun. S., 2004) ในสังคมเครือข่าย ถือเป็นองค์กร ในการจัดการกิจกรรมของมนุษย์ ในรูปแบบใหม่ ที่อาจเริ่มต้นจากผู้ คนในกลุ่มเล็กๆ องค์กรเล็กๆ ที่ร่วมกัน สร้างชุมชนแนวปฏิบัติของตนเองขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกผูกพันเป็นพวกเดียวกัน หรือมีแรง ปลารณาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน ด้วยความคาดหวัง และการกำหนดกิจกรรมของ กลุ่มตน และ วัฒนธรรมใหม่ ภายใต้งานที่ทำได้ เงื่อนไขที่ทำให้ เครือข่ายนั้นมีอัตลักษณ์เป็นที่ประจักษ์ มีการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้ กับฝ่ายต่างๆ ได้ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นปัจจุบันสังคมเครือข่ายได้ เกิดขึ้นอย่างมากมายในสถานที่ ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นละแวกบ้านชุมชน ที่ทำงาน องค์กรต่างๆ โดยในปัจจุบันมีกลุ่มคนในสังคมบางกลุ่มมีการ รวมตัวกัน

ในจังหวัดนครราชสีมามีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้าด้านการ ผลิตพืช ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพัฒนาสังคมในจังหวัดนครราชสีมา จากความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและการพัฒนาสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอผลการศึกษาไปเป็นแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (2) กลุ่มผู้นำชุมชน (2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร การเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร และแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาควรเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัยและวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการแล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายด้วยตนเองกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เน้นการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ในการตรวจสอบข้อมูลนั้น ใช้การจัดเวที นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต ตลอดจนข้อมูลเอกสารที่ชุมชนมีหรือจัดทำขึ้น มานำเสนอในที่ประชุมได้รับทราบ และร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และเพิ่มเติมในส่วนที่ขาด เพื่อความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูล และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. เครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

วิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดนครราชสีมาที่ครอบคลุม 32 อำเภอ ปัญหาหลักในการประกอบการ คือ การดำเนินธุรกิจใช้เงินลงทุนจำนวนไม่สูงและมีการ

ใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นปัจจัยการผลิต มีความคล่องตัวในการบริหาร ทำให้เกิดการจ้างงานสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการภายในประเทศได้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้า ด้านการผลิตพืช ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพัฒนาสังคมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้ประกอบการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการโดยหน่วยงานของภาครัฐในจังหวัดนครราชสีมา ตามลักษณะของแผนงานหน่วยงาน เช่น ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรเป็นกลไกสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มและดำเนินกิจกรรมเชิงเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน จะเป็นกลไกหลักในการสนับสนุนและจัดตั้งกลุ่มซึ่งมีความหลากหลายสนองตอบความต้องการของชุมชน เป็นต้น

การเข้าร่วมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการ นำไปสู่การเชื่อมโยงกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทุกระดับตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐเป็นต้นแบบ กลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และการขับเคลื่อนกิจกรรมยังคงเน้นไปที่เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานภาครัฐเอกชนยังคงเป็นแกนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งหน่วยงานรัฐจะมีการเชื่อมโยงภายในหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดทำแผนงานและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้ส่วนงานต่างๆได้เข้าไปสนับสนุนผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการใดที่เข้ามามีส่วนร่วมจะได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนในการแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าต่างๆทั้งภายในจังหวัดและพื้นที่ทั่วประเทศ

เครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา เกิดจากหน่วยงานของรัฐในจังหวัดนครราชสีมาเป็นแกนกลางในการเชื่อมเครือข่ายโดยจัดทำฐานข้อมูลและสร้างกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของรัฐ เช่น การเข้ามาร่วมงานฉลองชัยชนะท้าวสุรนารีหรืองานย่าโม ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี หน่วยงานของรัฐจะเชิญผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ประกอบการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานและร่วมแสดงผลภัณฑ์ เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะพัฒนาชุมชนจังหวัดจะเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายและประสานการดำเนินกิจกรรมครอบคลุมทุก 32 อำเภอ รวมถึงสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายในรูปแบบของคลัสเตอร์ ส่งเสริมการร่วมมือและการทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการตามความต้องการ

2. การเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

การเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมโดยการสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และสนับสนุนด้านเงินทุนภายใต้การกำกับของหน่วยงานภาครัฐ และจัดให้สถานศึกษาได้เข้าไปทำการวิจัยและพัฒนาให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ สสว. ร่วมกับ

กระทรวงอุตสาหกรรม ลงพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาจัดกิจกรรมมอบสินเชื่อกองทุนพัฒนา SME ตามแนวพระราชรัฐและสอบถามความต้องการ การช่วยเหลือของ SME ในพื้นที่ จัดกิจกรรมมอบสินเชื่อกองทุนพัฒนาเอสเอ็มอีตามแนวพระราชรัฐ ของสสว. การช่วยเหลือจากภาครัฐ ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือเรื่องเงินทุนที่ใช้หมุนเวียนในการประกอบกิจการ การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย การนำสินค้าเข้ารับการตรวจสอบเพื่อรับการจดทะเบียน ออ. และส่งสินค้าเข้าไปขายในโมเดิร์นเทรด ซึ่ง สสว. จะเก็บข้อมูลเหล่านี้ นำไปกำหนดเป็นนโยบายช่วยเหลือ SMEs ต่อไป

การเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเชิงบูรณาการ การแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีลักษณะของการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวมโดยเชื่อมโยงกิจกรรมปัญหาความต้องการของผู้ประกอบการในหลายๆ ด้าน และอาศัยการศึกษาปัญหาเชิงลึก พร้อมทั้งประสานหน่วยงานในพื้นที่เข้ามาสนับสนุนและแก้ไขปัญหา ปัญหาความยากจนเนื่องมาจาก ที่ดินทำกิน ซึ่งเดิมไม่มีที่ดินที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีแนวโน้มคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยประสานแผนงาน งบประมาณและบูรณาการองค์ความรู้จากหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน ประชากรในหมู่บ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจน

กระบวนการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการหลากหลายมิติ ทั้งการสนับสนุนโดยตรงเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้เข้ามารวมกลุ่มและจัดทำฐานข้อมูลรองรับการพัฒนาและส่งเสริมในรูปแบบกลุ่ม จัดทำแผนพัฒนาผู้ประกอบการโดยจัดสรรงบประมาณไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจโดยตรง จัดสรรงบประมาณไปยังสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปสนับสนุนสร้างองค์ความรู้และพัฒนาผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมส่งเสริมทางด้านการตลาดเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้จำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองได้จัดให้มีสถานที่รองรับการจำหน่ายสินค้า รวมถึงการจัดงานแสดงสินค้าในวันสำคัญของจังหวัดเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้า แต่ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ ยังคงดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐเป็นแกนนำและจัดทำนโยบาย

3. แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาและปรับทิศทางการสร้างความมั่นคงของกลุ่มให้มากขึ้นแทนการรอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนามหานครโคราช ซึ่งนับวันจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเพื่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของกลุ่มแบบยั่งยืน วิสาหกิจชุมชนควรเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับเปลี่ยนแกนและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มแกนซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ

ขั้นที่ 1 จัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มเองแทนรอให้หน่วยงานรัฐเข้ามาจัดทำ รวบรวมศึกษาองค์ความรู้ อย่างเป็นระบบภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายสถาบันทางการศึกษาในพื้นที่ วิเคราะห์บริบทของชุมชนให้ ผู้ประกอบการสามารถใช้บริบทและศักยภาพของคนในพื้นที่เข้ามาสร้างฐานข้อมูลและใช้ข้อมูลร่วมกัน

ขั้นที่ 2 มีการพัฒนาแนวคิดและสานต่อแนวคิดจากฐานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน ความมั่นคงของภูมิ ปัญญาที่ดำเนินมาก่อนหน้านั้นถ่ายทอดไปยังสมาชิกเครือข่ายทั้งเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดการสานต่อกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวางรากฐานการสร้างงาน สร้างอาชีพในชุมชน รองรับการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งเริ่มจากชุมชน

ขั้นที่ 3 วิสาหกิจชุมชนร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทุกระดับและหน่วยงานเครือข่ายที่เป็นหุ้นส่วน ทางสังคมจัดทำรูปแบบจำลองการสร้าง ความมั่นคงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมถึงเส้นทางการสร้างความมั่นคง แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และการใช้แบบในชุมชน อีกครั้งส่งเสริมให้กลุ่มอื่นๆได้ศึกษา แบบวิสาหกิจชุมชนที่สร้างขึ้นนั้นไปปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

การปรับเปลี่ยนแกนจากการพึ่งพาหน่วยงานรัฐเป็นแกนนำในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ปรับเปลี่ยนมาเป็นวิสาหกิจชุมชนสร้างเครือข่ายและประสานความต้องการตามเส้นทางและขีดความสามารถที่ สสนองตอบความต้องการของกลุ่มได้อย่างเป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการวางระบบและพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนภายใต้ความต้องการและการสืบต่ออย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในรูปแบบของการพึ่งพาตนเอง และการประสานความต้องการสู่สมาชิกเครือข่าย

อภิปรายผล

1. เครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

วิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดนครราชสีมาที่ ครอบคลุม 32 อำเภอ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจใช้เงินลงทุนจำนวนไม่สูงและมีการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ เป็นปัจจัยการผลิต มีความคล่องตัวในการบริหาร ทำให้เกิดการจ้างงานสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ตอบสนองความ ต้องการภายในประเทศได้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้า ด้านการผลิตพืช ด้าน การแปรรูปและผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งต่อการพัฒนาพัฒนาสังคมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้ประกอบการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัด นครราชสีมา ดำเนินการโดยหน่วยงานของภาครัฐในจังหวัดนครราชสีมา ตามลักษณะของแผนงานหน่วยงาน เช่นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร เป็นกลไกสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มและดำเนินกิจกรรมเชิงเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน จะเป็นกลไกหลักในการสนับสนุนและจัดตั้งกลุ่มซึ่งมีความหลากหลายสนองตอบความต้องการของชุมชน เป็นต้น อีกทั้งยังมีการจัดทำฐานข้อมูลส่งต่อไปยังส่วนกลางเพื่อให้เกิดการรวบรวมและใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ของสมาชิกเครือข่าย กิจกรรมสำคัญของวิสาหกิจชุมชนเน้นอยู่ที่กระบวนการผลิตและการนำผลิตภัณฑ์ไปจัด จำหน่าย ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ สำหรับแผนงานและการดำเนินการการจัดทำโครงการของ

กลุ่มดำเนินการภายใต้เจ้าหน้าที่รัฐ สอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2013) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

การเข้าร่วมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการ นำไปสู่การเชื่อมโยงกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทุกระดับตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐเป็นต้นแบบ กลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และการขับเคลื่อนกิจกรรมยังคงเน้นไปที่เจ้าหน้าที่รัฐ และหน่วยงานภาครัฐเอกชนยังคงเป็นแกนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งหน่วยงานรัฐจะมีการเชื่อมโยงภายในหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดทำแผนงานและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้ส่วนงานต่างๆได้เข้าไปสนับสนุนผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการใดที่เข้ามามีส่วนร่วมจะได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนในการแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าต่างๆทั้งภายในจังหวัดและพื้นที่ทั่วประเทศ สอดคล้องกับรัชนิ รูปล่อ และคณะ (2016) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเงินทุน แต่การดำเนินงานเป็นลักษณะกิจการส่วนตัว แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน มีโอกาสขยายตัวเชิงธุรกิจได้จึงต้องเริ่มจากผู้นำมีความสามารถ มีธรรมาภิบาล เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและสร้างตลาดภายในท้องถิ่น

เครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา เกิดจากหน่วยงานของรัฐในจังหวัดนครราชสีมาเป็นแกนกลางในการเชื่อมเครือข่ายโดยจัดทำฐานข้อมูลและสร้างกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของรัฐ เช่น การเข้ามาร่วมงานฉลองชัยชนะท้าวสุรนารีหรืองานย่าโม ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี หน่วยงานของรัฐจะเชิญผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ประกอบการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานและร่วมแสดงผลผลิตภัณฑ์ เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะพัฒนาชุมชนจังหวัดจะเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายและประสานการดำเนินกิจกรรมครอบคลุมทุก 32 อำเภอ รวมถึงสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายในรูปแบบของคลัสเตอร์ ส่งเสริมการร่วมมือและการทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการตามความต้องการ สอดคล้องกับนฤมล นิราทร (2000) กล่าวว่าเครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆ องค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงานและมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลายาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่าย

หนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆเพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อได้ ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงความเป็นเอกเทศ เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น

2. การเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

การเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภายใต้การสนับสนุนของหน่วยหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมโดยการสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และสนับสนุนด้านเงินทุนภายใต้การค้ำประกันของหน่วยงานภาครัฐ และจัดให้สถานศึกษาได้เข้าไปทำการวิจัยและพัฒนาให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ สสว. ร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรม ลงพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาจัดกิจกรรมมอบสินเชื่อกองทุนพัฒนา SME ตามแนวพระราชรัฐและสอบถามความต้องการ การช่วยเหลือของ SME ในพื้นที่ จัดกิจกรรมมอบสินเชื่อกองทุนพัฒนาเอสเอ็มอีตามแนวพระราชรัฐ ของสสว. นอกจากนี้ ยังมีการออกบูธเพื่อสอบถามความต้องการ การช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่ ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือเรื่องเงินทุนที่ใช้หมุนเวียนในการประกอบกิจการ การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย การนำสินค้าเข้ารับการตรวจสอบเพื่อรับการจดทะเบียน อย. และส่งสินค้าเข้าไปขายในโมเดิร์นเทรด ซึ่ง สสว.จะเก็บข้อมูลเหล่านี้ นำไปกำหนดเป็นนโยบายช่วยเหลือ SMEs ต่อไป

การเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเชิงบูรณาการ การแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีลักษณะของการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวมโดยเชื่อมโยงกิจกรรมปัญหาความต้องการของผู้ประกอบการในหลายๆ ด้าน และอาศัยการศึกษาปัญหาเชิงลึก พร้อมทั้งประสานหน่วยงานในพื้นที่เข้ามาสนับสนุนและแก้ไขปัญหา ปัญหาความยากจนเนื่องมาจากที่ดินทำกิน ซึ่งเดิมไม่มีที่ดินที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีแนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยประสานแผนงาน งบประมาณและบูรณาการองค์ความรู้จากหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน ประชากรในหมู่บ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหา แนวทางในการแก้ปัญหาคความยากจน

กระบวนการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการหลากหลายมิติ ทั้งการสนับสนุนโดยตรงเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้เข้ามารวมกลุ่มและจัดทำฐานข้อมูลรองรับการพัฒนาและส่งเสริมในรูปแบบกลุ่ม จัดทำแผนพัฒนาผู้ประกอบการโดยจัดสรรงบประมาณไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจโดยตรง จัดสรรงบประมาณไปยังสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปสนับสนุนสร้างองค์ความรู้และพัฒนาผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมส่งเสริมทางการตลาดเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้จำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองได้จัดให้มีสถานที่รองรับการจำหน่ายสินค้า รวมถึงการจัดงานแสดงสินค้าในวันสำคัญของจังหวัดเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้า แต่ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆยังคงดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐเป็นแกนนำและจัดทำนโยบาย ซึ่งหากรัฐไม่สนับสนุนจะไม่สามารถ

ดำเนินการได้ แต่มีผู้ประกอบการบางส่วนที่มีการพัฒนาตนเอง ขับเคลื่อนกลุ่มด้วยตนเองภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐเกิดเป็นเครือข่ายและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับสุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ (2007) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองที่ เหมาะสม แบ่งเป็น (1) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กร ได้แก่ การทบทวนและปรับปรุงโครงสร้าง องค์กร บทบาทหน้าที่ กฎระเบียบ ข้อตกลงร่วม การจัดระบบข้อมูล การทำบัญชี การพัฒนาผู้นำและสมาชิก การพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การสร้างคนรุ่นใหม่ การประชุมพบปะอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์/กิจกรรม ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิต จัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด ค้นหาผู้รู้ รวบรวมภูมิปัญญา องค์ความรู้ พัฒนา กระบวนการผลิตและแปรรูปเพื่อให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพ และรักษา สิ่งแวดล้อม พัฒนาบรรจุภัณฑ์และจัดระบบควบคุมคุณภาพมาตรฐาน (3) ด้านการพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด จัดทำแผนพัฒนาการตลาดสำรวจตลาดทดสอบผลิตภัณฑ์ ขยาย ช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย สร้างความมั่นใจและประชาสัมพันธ์ (4) ด้านการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลเครือข่าย จัดทำ แผนบูรณาการ กำหนดบทบาทข้อตกลงร่วม การจัด กระบวนการเรียนรู้ เช่น การจัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ทำแปลงเรียนรู้ ทดสอบและพัฒนา วางแผนการผลิต และการตลาด

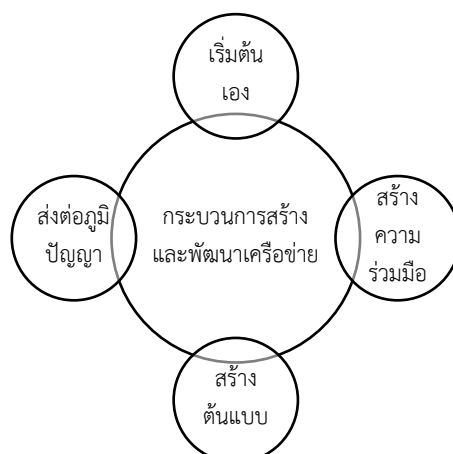
3. แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาและปรับทิศทางการสร้างความมั่นคงของกลุ่มให้มากขึ้นแทนการรอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้เพราะหากภาครัฐปรับเปลี่ยนนโยบายหรืองบประมาณจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรสร้างการมีส่วนร่วมโดยสถาบันการศึกษา ในท้องถิ่นควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาและรักษาทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนามหานครโคราช ซึ่งนับวันจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มมีความสำคัญ สอดคล้องกับรัชนี้ รูปหล่อและคณะ (2016) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเงินทุน แต่การดำเนินงานเป็นลักษณะกิจการส่วนตัว แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน มีโอกาสขยายตัวเชิงธุรกิจได้จึงต้องเริ่มจากผู้นำมีความสามารถ มีธรรมาภิบาล เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และสร้างตลาดภายในท้องถิ่น

การปรับเปลี่ยนแกนเครือข่ายจาก หน่วยงานภาครัฐมาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พึ่งพาตนเองโดยนำความต้องการขยายเป็นเครือข่ายสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่นๆได้แก่สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำฐานข้อมูลและพัฒนางานองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การสร้างโมเดลร่วมกันให้เกิดเป็นแบบจำลองมีการนำทรัพยากรมนุษย์ทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรมเชิงเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคมรวมไปถึงการจัดทำแผนและรูปแบบที่ประสบความสำเร็จส่งต่อไปยังเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้เกิดการสนับสนุนสนองตอบความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับสัญญา เคนาภูมิ (2015) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามประกอบด้วย (1) แนวทางกลยุทธ์เชิงรุก โดยการพัฒนาศักยภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์สู่ระดับประเทศและระดับสากล ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ขยายพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้า (2) แนวทางกลยุทธ์เชิงพัฒนา โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ (3) แนวทางกลยุทธ์เชิงตั้งรับโดยการพัฒนาศักยภาพแรงงานวิสาหกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้นและ (4) แนวทางกลยุทธ์เชิงพลิกแพลง โดยการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง วิจัยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยโดยการสำรวจ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องกระบวนการการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมาควรมีการดำเนินการและปรับเปลี่ยนใหม่จากกระบวนการเดิมที่อาศัยหน่วยงานของภาครัฐเป็นแกนนำและขับเคลื่อนกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเริ่มจากกลุ่มวิสาหกิจจะต้องมีการพัฒนาตนเองรวบรวมข้อมูลภาษาด้วยตนเอง นำไปสู่การสร้างความร่วมมือ และสร้างต้นแบบให้เกิดเป็นนวัตกรรมจากนั้นถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ขั้นที่ 1 ค้นหาพึ่งพาตนเอง เป็นการดำเนินการของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่มองเห็นโอกาสในการพัฒนาตนเองหรือต้องการส่งต่อภูมิปัญญาของตนเองสู่สมาชิกทั้งในครอบครัวและชุมชน การค้นหาการเรียนรู้ช่วยให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและจัดทำฐานข้อมูล นำไปสู่การสร้างเครือข่ายในครอบครัวในชุมชน ช่วยให้ชุมชนโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำฐานข้อมูล พัฒนาฐานข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง รวมถึงการนำฐานข้อมูลไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 2 สร้างความร่วมมือ ผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจะต้องเข้าไปสร้างความร่วมมือและสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐหรือสมาชิกในเครือข่ายก่อน แผนการเริ่มต้นด้วยการร้องขอสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานเครือข่าย การสร้างความร่วมมืออาจมีวิธีการที่แตกต่างขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่จุดเน้นอยู่ที่ผู้ประกอบการจะต้องนำความต้องการของตนเองไปเชื่อมโยงกับความต้องการของสมาชิกในเครือข่ายให้เกิดกิจกรรมพึ่งพากันและกัน สนับสนุนความต้องการของกันและกันนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในรูปแบบของแผนงานและกิจกรรมร่วมกัน

ขั้นที่ 3 สร้างต้นแบบ กิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสียหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมทางสังคมและนวัตกรรมของกลุ่ม โดยดำเนินการถอดบทเรียนและพัฒนาองค์ความรู้จัดทำเป็นนวัตกรรมที่เป็นต้นแบบถ่ายทอดสู่สมาชิกของกลุ่มและสมาชิกในชุมชน อีกครั้งนวัตกรรมที่เป็นต้นแบบนี้ สามารถถ่ายทอดไปยังสมาชิกเครือข่ายในรูปแบบอื่นๆ ให้เกิดการนำไปปรับประยุกต์ใช้และสะท้อนผลกลับมายังต้นแบบของกลุ่มได้

ขั้นที่ 4 ส่งต่อภูมิปัญญา ผู้ประกอบการหรือสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีประสบการณ์มีทักษะสามารถเป็นวิทยากรหรือเป็นต้นแบบ ต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่งต่อชุดความรู้ไปยังสมาชิกของกลุ่มหรือสมาชิกเครือข่ายรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการไม่ส่งต่อองค์ความรู้ไปยังสมาชิกในเครือข่ายจะก่อให้เกิดปัญหา การล้มสลายของกลุ่มภายหลังจากภูมิปัญญาไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ดังจะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาเมืองที่ผ่านมา ภูมิปัญญาหรือทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนหายไป ทั้งนี้เนื่องจากขาดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และส่งต่อภูมิปัญญาไปยังคนรุ่นหลัง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ควรส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนจัดทำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และศูนย์รวมความร่วมมือของสมาชิก
- 2) การส่งเสริมการจัดการความรู้ การสรุปบทเรียน การประมวลความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในส่วนของสมาชิกและเจ้าหน้าที่ การจัดอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเครือข่ายและบุคคล

2. ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาวิสาหกิจชุมชนให้ครอบคลุมทุกประเภทเพื่อทดสอบและยืนยันในรูปแบบ ของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเจาะลึกในแต่ละประเด็นของวิสาหกิจชุมชนแต่ละประเภท
- 2) การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้แต่ละส่วนได้ทราบ บทบาทหน้าที่และแนวทางส่งเสริมความร่วมมือในระดับต่างๆ ต่อไป
- 3) การศึกษารวบรวมภูมิปัญญาการผลิตสินค้าและบริการเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาต่อยอด ภูมิปัญญาที่มีให้สามารถนำมาใช้ในการผลิตได้ต่อไป

References

- Chinasak Suwan-achariya. (2016). *Social Networks*. Mahasarakham: Mahasarakham University Press.
- Ekkawit Na Thalang. (2020). *Socio-Cultural Dynamic: Survival or Disaster in Future Foresight: Review for Changing Direction of Thai Society*. 5th ed. Bangkok: Wisdom Foundation.
- Khamanarong, S, (2010). *The Role of SMEs and Development Administration in Thailand*, Paper presented at the International Conference on The Role of SMEs and Development in Asia, Nagoya, Japan.
- Narumol Nirathron. (2000). *Networking: Some Issues that Should be Considered*. Bangkok: Thammasat University.
- Phra Maha Uthit Arphagaro (Ob-oun). (2004). *Networks: Nature, Knowledge and Management*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyala University Press.
- Ratchanee Rooplor et al. (2016). The Approach for Sustainable Development and Growth of Community Enterprise. *RMUTP Research Journal*, Special Issue The 5th Rajamangala University of Technology National Conference.
- Sanya Kenaphoom. (2015). A Guideline for the Development of Community Enterprise in the Area of Mahasarakham Province. *Prae-wa Kalasin Journal*, Kalasin University Volume 2 No. 3 September – December.
- Sumet Tantivelkul. (2016). *His Master the King and Rural Development in Wisdom in Rural Development*. Bangkok: Wisdom Foundation and Village Foundation.
- Suptawee Hirungerd. (2013). The Effects of Behavioral Modification Program on Knowledge, Self-Care Behavior and Blood Pressure Level in Prehypertension Group, Kaeng Khro Hospital, Chaiyaphum Province. *Journal of Nurse Association of Thailand, North-Eastern Division*. Volume 31 No. 4 (October – December)

Thongphon Promsaka Na Sakolnakorn and Utit Sungkharat (2013). *Development Guidelines for Small and Micro Community Enterprises in Songkhla Lake Basin*. Research Report. Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkhla University.

Tudthong Tiatrakul. (2013). *Textbook for Family Health: Progress of Medical Technology is not the Final Answer for Good Health and Well-Being, but It Depends on Yourself*. Bangkok: Feel Good, Publishing.

การรู้เท่าทันสื่อด้วยพุทธิปัญญาสำหรับพระสงฆ์
MEDIA LITERACY THROUGH WISDOM FOR THE BUDDHIST MONKS

พุทธิชาติ แผนสมบุญ

พระมหาบุญเลิศ ช้วยธานี, พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร,
พระมหาสาทร บุญชุย, พระมหาศุภวัฒน์ บุญทอง, กฤติยา ถ้ำทอง

Phutthachat Phaensomboon,

Phramaha Boonlert Chuaythane, Phramaha Prakasit Thitipassitthikorn

Phramaha Sathorn Boonchuya, Phramaha Supawat Boonthong, Krittiya Tumtong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: sitimato@gmail.com

Received 11 November 2022; Revised 6 June 2022; Accepted 6 June 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ 2) เพื่อนำเสนอผลของการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 140 รูป แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 70 รูปด้วยวิธีสุ่มแบบจัดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ และแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการรู้เท่าทันสื่อ และแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ ชวนเชื่อทางศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ t-test Dependent Sample และ t-test Independent Sample

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ สามารถพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของพระสงฆ์ให้สูงขึ้น 2) พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) หลังการทดลอง พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของพระสงฆ์สูงขึ้น กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ, พุทธิปัญญา, พระสงฆ์

Abstract

This research aimed: 1) to develop a Media Literacy through wisdom training program for the Buddhist monks and 2) to present the results of the Media Literacy through wisdom training program for the Buddhist monks. It is a quasi-experimental research. The sample group consisted of 140 monks who studied at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, second semester of the 2010 academic year, divided into a control group and a experimental group of 70 participants by random sampling. The research tools were : the Cognitive Media Literacy training set for the Buddhist monks, a measure of knowing to keep in mind, the measure of change in media literacy behavior and a measure of literacy in religious persuasive media. The data were analyzed by mean, Standard deviation, statistics T-test Dependent Sample and t-test Independent Sample.

The findings were found that: 1) The Media Literacy through wisdom training program for the Buddhist monks is able to develop monks' media literacy abilities. 2) Monks who participated in the training program obtained higher media literacy abilities than before participating the program with statistically significant at the level of .05. 3) After the experiment, the monks who participated in the training program had higher literacy abilities and statistically significant differences at the level of .05 between the experimental group and the control group.

Key words : Media Literacy, wisdom, Buddhist monks

บทนำ

บทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์เป็นนักเผยแผ่คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยในสังคมยุคปัจจุบันเมื่อสังคมเปลี่ยนไป จากยุคข้อมูลข่าวสาร มาถึงยุค internet disruption ที่การเผยแผ่คำสอนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดังนั้นการที่พระสงฆ์จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่ธรรมไปยังศาสนิกชน จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ศาสนิกชนสามารถศึกษาธรรมได้ไม่จำกัดแต่ในวัดเท่านั้น ประกอบกับการสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้กับศาสนิกชนระหว่างการศึกษาศาสนา มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรม ทักษะหนึ่งที่พระสงฆ์จะต้องมี คือ “ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ” เพื่อให้สามารถรับและสื่อเนื้อหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Nunthika,2020)

นอกจากปัญหาข่าวปลอมในต่างประเทศแล้ว ในประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์เช่นกัน ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา การเผยแพร่ข่าวปลอมมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งช่องทางการเผยแพร่ข่าวปลอมมักใช้เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ยูทูบ หรือไลน์ เป็นต้น โดยมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่การสร้างเว็บไซต์ปลอม การเลียนแบบเว็บไซต์สำนักข่าวชื่อดัง หรือแม้กระทั่งการสร้างเพจเลียนแบบ

เพลงของสำนักข่าวต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเผยแพร่ของข่าวปลอมในกรณีดังกล่าว ทำให้ประชาชนเข้าใจผิดว่าเว็บไซต์หรือเพลงของสำนักข่าวที่ใช้ชื่อทำการลอกเลียนเป็นของเว็บไซต์หรือเพลงสำนักข่าวนั้นจริง จากผลสำรวจพบว่า ข่าวปลอมอันดับหนึ่ง มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองคิด เป็นร้อยละ 27.6 ประเด็นรองลงมาคือเรื่องการหลอกขายสินค้า คิดเป็นร้อยละ 23.2 อันดับสามคือประเด็นด้านสุขภาพ ร้อยละ 19.1 ส่วนประเด็นเรื่องดารามาเป็นอันดับที่สี่ คิดเป็นร้อยละ 17.8 อันดับที่ทำคือประเด็นเรื่องภัยพิบัติ คิดเป็นร้อยละ 8.7 และประเด็นด้านศาสนา เป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 3.6 จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเมื่อปี 2562 ในการเลือกตั้งของประเทศไทย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่อยากให้ภาครัฐ มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามข่าวปลอม (Fake News) สูงถึงร้อยละ 76.68 (Rattanaporn, 2020)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบมีการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อดังนี้ ปัทิตา รอดประพันธ์ (Pathitta Rodprapan, 1998) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนจินตนา ต้นสุวรรณนท์ Chintana, 2008) ทำการศึกษาผลของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา นอกจากนี้ณิภนทร ศิริไทย ทำการศึกษาคำว่ารู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพภูมิคุ้มกันสุขภาพที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน ในการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพสู่หลักสูตรในระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย (Nipinthon, 2005) และจากการศึกษาของ อุลิชชา ครุฑเสน (Ulichsa, 2013) เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบการศึกษาวิจัยการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มพระสงฆ์ ยังมีไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ Media Literacyในพระสงฆ์ โดยทำการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างให้เกิดความตระหนักถึงโทษภัยของสื่อชวนเชื่อทางศาสนาเพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีทักษะและความรู้เกี่ยวกับข่าวปลอมว่าเป็นอย่างไ สามารถเป็นนักสื่อสารสังคมสร้างสังคมแห่งสันติ และตรวจสอบข่าวปลอมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยโดยการเชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของภาคีเครือข่ายได้ และผู้เข้าร่วมอบรมสามารถทำงานเป็นพระสงฆ์นักสร้างสื่อสร้างสรรค์เพื่อสันติในเชิงพื้นที่ร่วมกับศูนย์ประสานงานเครือข่ายพระสงฆ์เผ่าระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนาและสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ พร้อมทั้งเป็นการสร้างนักเผ่าระวังข่าวปลอมในพื้นที่ (Fact Checker) โดยเฉพาะข่าวปลอมด้านศาสนา และกระบวนการอบรมนี้เป็นการสร้างกระบวนการตระหนักให้เกิดขึ้นแก่ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อตระหนักถึงผลกระทบหรือพิษภัยของข่าวปลอม (Fake News)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์
2. เพื่อนำเสนอผลของการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์

สมมติฐานการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมีความรู้เท่าทันสื่อสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. พระสงฆ์กลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ มีความรู้เท่าทันสื่อสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. พระสงฆ์กลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ มีความรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองและระยะติดตามไม่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ

ชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์
4 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 “รู้จักตน”
ขั้นตอนที่ 2 “รู้จักสื่อ”
ขั้นตอนที่ 3 “กลายเป็น...นักสร้างข่าว”
ขั้นตอนที่ 4 “ได้เครื่องมือ...สะท้อนชุมชน”

ตัวแปรตาม

ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับพระสงฆ์
-ด้านความรู้
-ด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
การรู้เท่าทันสื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย แบบผสมวิธี (Mixed Method Research) แบบกึ่งทดลอง มีวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกำหนดกลุ่มประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ จำนวน 140 คน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามได้คะแนนต่ำจำนวน 140 คน ซึ่งทำการสุ่มจำแนกกลุ่ม (Random Assignment) เพื่อเลือกหน่วยศึกษาในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 70 คน ด้วยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบการวิจัยในลักษณะการวัดซ้ำ (Repeated Measure Design) ซึ่งทำการวัดตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจในการรู้เท่าทันสื่อ และพฤติกรรมทางการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน รวมทั้ง ความรู้เท่าทันสื่อชนเชื่อบางศาสนา โดยทำการวัด 3 ครั้ง ได้แก่ การวัดครั้งที่ 1: ก่อนทดลอง (T1), การวัดครั้งที่ 2: ภายหลังการทดลอง (T2), การวัดครั้งที่ 3: ระยะติดตามผล (T3) โดยเครื่องมือแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

แบบประเมินในการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ ข้อคำถามมีทั้งเป็นข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิ

เคิร์ท (Likert Type Scale) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีแบบประเมิน 3 แบบคือ (1) แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ Media literacy (2) แบบวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ (3) แบบวัดความรู้การรู้เท่าทันสื่อ ชวนเชื่อทางศาสนา

แบบประเมินในการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ ข้อคำถามมีทั้งเป็นข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Type Scale) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีแบบประเมิน 3 แบบคือ (1) แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ Media literacy (2) แบบวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ (3) แบบวัดความรู้การรู้เท่าทันสื่อ ชวนเชื่อทางศาสนา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item –Objective Congruence) มีค่าระหว่าง 0.8-1.0 เมื่อนำไปทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกลุ่มตัวอย่าง เพื่อคำนวณหาความเที่ยง (Reliability) พบว่า แบบวัดพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อแบบประเมินมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า 0.83 ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item –Objective Congruence) เฉลี่ย 1.0 ทุกข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1) สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

2) ค่าสถิติ (t-test) แบบลองกลุ่มสัมพันธ์ (two paired samples t-test) ให้เปรียบเทียบ ความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยการพัฒนาศักยภาพในการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ที่ใช้ทดสอบตามสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 พัฒนาชุดอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์

จากผลการศึกษาการสร้างพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ 2 ระยะ คือ ระยะการฝึกอบรมหรือทดลองชุดกิจกรรม 7 กิจกรรม เป็นเวลา 6 ชั่วโมง และระยะติดตามผล เป็นเวลา 1 เดือน พบผลทดสอบสมมุติฐานทางสถิติสามารถยืนยันประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ คือ กลุ่มตัวอย่างพระภิกษุที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าก่อนอบรม สรุปผลการพัฒนา ชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อด้วยพุทธิปัญญาสำหรับพระสงฆ์ได้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 “รู้จักตน” ขั้นตอนที่ 2 “รู้จักสื่อ” ขั้นตอนที่ 3 “กลายเป็น...นักสร้างข่าว” ขั้นตอนที่ 4 “ได้เครื่องมือ...สะท้อนชุมชน” ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 คือ **รู้จักตน** หมายถึง การเรียนรู้และทำความเข้าใจที่ถูกต้องต่อความหมายและประเภทของของสื่อ และสามารถกำหนดบทบาทของตนเองต่อการใช้สื่อได้ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณ

และโทษของสื่อต่างๆ ทั้งนี้มีแรงจูงใจเป็นปัจจัยกระตุ้นการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยมีแรงเสริมเป็นตัวสนับสนุนให้มีการแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ จากผู้บริหาร ครู อาจารย์ และทีมงานวิจัย

2) ขั้นตอนที่ 2 คือ **รู้จักสื่อ** หมายถึง การเรียนรู้และทำความเข้าใจที่ถูกต้องต่อความหมายและประเภทของของสื่อ โดยเฉพาะองค์ประกอบของสื่อว่าสื่อประกอบสร้างมาจากอะไร และมีองค์ประกอบอะไรบ้าง เข้าใจขั้นตอนการทำงานของสื่อสื่อสารว่า การสร้างข่าวเท็จ หรือ fake news นั้นจะต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้างในสื่อ

3) ขั้นตอนที่ 3 คือ **“กลายเป็น...นักสร้างข่าว”** หมายถึง เข้าใจขั้นตอนการทำงานของสื่อสื่อสารว่า การสร้างข่าวเท็จ หรือ fake news นั้นจะต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้างในสื่อ เมื่อเข้าใจแล้วก็สามารถสร้างข่าวปลอมได้ ทั้งนี้ในการเรียนรู้จากกิจกรรม ผู้จัดการให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้และเข้าใจกับข่าวปลอม เมื่อรู้และเข้าใจก็จะสามารถตั้งรับกับข่าวปลอมได้ กระบวนการตัวนี้ถูกออกแบบในลักษณะการคิดที่ว่าถ้าเราจะรู้ทันข่าวลวงได้ เราต้องสร้างข่าวลวงเป็นเพื่อที่จะได้ทราบถึงเทคนิคและวิธีการทำข่าวลวงว่าเป็นอย่างไร ซึ่งเมื่อเราจะไปตรวจสอบว่าข่าวลวงเป็นอะไรอย่างไรมันจะทำให้เรามีความเข้าใจในบริบทของมันมากขึ้น ได้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์และความกระตือรือร้นในการสร้างข่าว

4) ขั้นตอนที่ 4 **“ได้เครื่องมือ...สะท้อนชุมชน”** หมายถึง พระนิสิตที่เข้าร่วมโครงการ ได้ค้นพบความสามารถของตนเองผ่านกิจกรรมที่ทำ ซึ่งการทำกิจกรรมโครงการ หรือที่เรียกว่า Project based Learning เพื่อสะท้อนภาพ การตกผลึกความคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมกระบวนการ ทำให้พระนิสิตมีประสบการณ์ใหม่ด้วยการลงมือกระทำด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์จริงที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ในการกิจกรรมร่วมกันยังเกิดความ ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว พระนิสิตยังมีความรู้ความเข้าใจในการรู้เท่าทันสื่อ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองด้านการรู้เท่าทันสื่อที่เหมาะสมและสร้างสรรค์อีกด้วย

ตอนที่ 2 ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของพระสงฆ์

ผลการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ พบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ขวนเชื่อทางศาสนาของผู้เข้ารับการอบรมเฉลี่ยก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน และจากการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อขวนเชื่อทางศาสนา เฉลี่ยหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนความรู้เฉลี่ย ระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนความรู้เฉลี่ย ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้เฉลี่ย ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	222.986	2	111.493	14.146	0.000*
	ภายในกลุ่ม	1702.384	216	7.881		

คะแนน ความรู้ เฉลี่ย	รวม	1925.370	218			

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.7 พบว่า คะแนนความรู้เฉลี่ย ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของคะแนนความรู้เฉลี่ย ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง

ด้าน	(I)group	(J) group	Mean Difference (I-J)	Sig.
คะแนนความรู้เฉลี่ย	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	-2.301	0.000*
		ระยะติดตาม	-1.932	0.000*

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คู่ที่แตกต่างกัน 2 คู่ คือ คะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนทดลองและระยะติดตามแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ด้าน	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	p
	mean	SD	mean	SD		
ด้านความรู้ความเข้าใจ	4.045	0.400	3.660	0.416	5.695	0.000*
ด้านกายภาพ	4.058	0.488	3.677	0.478	4.762	0.000*
ด้านสังคมที่เหมาะสม	3.852	0.594	3.406	0.589	4.564	0.000*
ด้านจิตใจ	4.307	0.508	3.570	0.542	8.476	0.000*
ด้านปัญญา	4.211	0.458	3.501	0.417	9.792	0.000*
รวมทั้งฉบับ	4.095	0.380	3.563	0.359	8.699	0.000*

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านกายภาพ ด้านสังคมที่เหมาะสม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา รวมทั้งฉบับ ในระยะหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คะแนนพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ		mean	SD	t	Sig
ด้านความรู้ความเข้าใจ	กลุ่มทดลอง	4.114	0.322	7.898	0.000*

คะแนนพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ		mean	SD	t	Sig
	กลุ่มควบคุม	3.647	0.389		
ด้านกายภาพ	กลุ่มทดลอง	4.121	0.411	5.783	0.000*
	กลุ่มควบคุม	3.693	0.480		
ด้านสังคมที่เหมาะสม	กลุ่มทดลอง	3.847	0.494	4.811	0.000*
	กลุ่มควบคุม	3.427	0.557		
ด้านจิตใจ	กลุ่มทดลอง	4.219	0.442	8.348	0.000*
	กลุ่มควบคุม	3.556	0.515		
ด้านปัญญา	กลุ่มทดลอง	4.129	0.414	9.131	0.000*
	กลุ่มควบคุม	3.504	0.412		
รวมทั้งฉบับ	กลุ่มทดลอง	4.086	0.295	9.789	0.000*
	กลุ่มควบคุม	3.566	0.345		

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านกายภาพ ด้านสังคมที่เหมาะสม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา รวมทั้งฉบับ ในระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านกายภาพ ด้านสังคมที่เหมาะสม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา รวมทั้งฉบับ ในระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
ความรู้ความเข้าใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.625	2	1.312	11.239	0.000*
	ภายในกลุ่ม	20.669	177	0.117		
	รวม	23.294	179			
กายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	3.819	2	1.910	9.752	0.000*
	ภายในกลุ่ม	34.657	177	0.196		
	รวม	38.476	179			
สังคมที่เหมาะสม	ระหว่างกลุ่ม	3.257	2	1.629	8.635	0.000*
	ภายในกลุ่ม	33.383	177	0.189		
	รวม	36.640	179			
จิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	4.696	2	2.348	12.820	0.000*
	ภายในกลุ่ม	32.420	177	0.183		
	รวม	37.116	179			
ปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	2.128	2	1.064	5.092	0.007*

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
	ภายในกลุ่ม	36.984	177	0.209		
	รวม	39.112	179			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.686	2	1.343	18.451	0.000*
	ภายในกลุ่ม	12.883	177	0.073		
	รวม	15.568	179			

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง ด้านความรู้ความเข้าใจ กายภาพ สังคม จิตใจและปัญญา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง

ด้าน	(I) group	(J) group	Mean Difference (I-J)	Sig.
ความรู้ความเข้าใจ	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	-0.392	0.000*
		ระยะติดตาม	-0.460	0.000*
กายภาพ	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	-0.268	0.003*
		ระยะติดตาม	-0.331	0.000*
สังคม	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	-0.375	0.000*
		ระยะติดตาม	-0.369	0.000*
จิตใจ	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	-0.695	0.000*
		ระยะติดตาม	-0.608	0.000*
ปัญญา	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	-0.646	0.000*
		ระยะติดตาม	-0.564	0.000*
รวม	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	-0.475	0.000*

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 6 วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง ด้านความรู้ความเข้าใจ กายภาพ สังคม จิตใจและปัญญา พบว่า ในทุกด้านมีคู่ที่ต่างกัน 2 คู่ คือ คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อเฉลี่ยก่อนทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อก่อนทดลองและระยะติดตามแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่ม ควบคุม

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
ความรู้ความเข้าใจ	ระหว่างกลุ่ม	1.052	2	0.526	2.890	0.058
	ภายในกลุ่ม	39.323	216	0.182		
	รวม	40.375	218			
กายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	0.023	2	0.012	0.050	0.951
	ภายในกลุ่ม	49.667	216	0.230		
	รวม	49.690	218			
สังคมที่เหมาะสม	ระหว่างกลุ่ม	0.019	2	0.009	0.028	0.972
	ภายในกลุ่ม	72.094	216	0.334		
	รวม	72.113	218			
จิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	0.018	2	0.009	0.031	0.969
	ภายในกลุ่ม	61.638	216	0.285		
	รวม	61.656	218			
ปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	0.067	2	0.033	0.189	0.828
	ภายในกลุ่ม	38.233	216	0.177		
	รวม	38.300	218			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.029	2	0.015	0.113	0.893
	ภายในกลุ่ม	27.814	216	0.129		
	รวม	27.844	218			

จากตารางที่ 7 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่ม ควบคุม ด้านความรู้ความเข้าใจ กายภาพ สังคม จิตใจและปัญญา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านความรู้ในการเท่าทันสื่อชนเชื้อทางศาสนา พบว่า กลุ่มทดลองก่อนการทดลองมีความรู้ด้าน ข่าวดปลอมทำให้สังคมแตกแยกได้ ร้อยละ 94 รองลงมาคือ ด้านพระสงฆ์สามารถกล่าวโจมตีศาสนาอื่นๆ ได้เพื่อให้คนเลื่อมใสศรัทธาศาสนาพุทธมากขึ้น ร้อยละ 84 และ ด้านถ้าเราพบว่ามีคนหลงเชื่อข่าวปลอมไม่ว่าชาวนั้นส่งผลด้านลบหรือด้านบวกเราต้องรีบบอกความจริงเขาทันที ร้อยละ 73 และหลังการทดลองและระยะติดตามผลในแนวโน้มการรู้เท่าทันสื่อชนเชื้อทางศาสนา สูงกว่าก่อนการทดลอง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้าร่วมกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อชนเชื้อทางศาสนาด้วยพุทธิปัญญา สำหรับพระสงฆ์ พบการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ดังคำกล่าวที่ว่า “หลังจากที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ที่ได้มีการอบรมผ่านการทำกิจกรรม สามารถนำไปใช้ในการอบรมให้เด็กๆ เยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำข่าวปลอม การสร้างข่าว และสามารถเป็นผู้ตรวจสอบข่าวต่างๆ ในชุมชนได้” และอีกรูปหนึ่งกล่าวว่า “ได้สติในการรับสื่อ ก่อนรับสื่อก็ต้องคิด แยกแยะวิเคราะห์ ข้อมูลหาความจริงก่อน ไม่เห็นสื่อแล้วตัดสินใจด้วยตาเปล่า

ถ้ายังไม่รู้เห็นความจริง” นอกจากนี้ยังมีทัศนะที่ว่า “ได้ความรู้ในการแยกแยะสิ่งไหนจริงสิ่งไหนไม่จริง ไม่ควรดูสิ่งนั้นตามที่เค้าบอก ควรศึกษาและตรวจสอบให้ละเอียดถี่ถ้วน”

และสิ่งที่ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนพบว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการเสพสื่อ ดังคำพูดที่ว่า “ต่อไปนี้ เวลาที่ได้รับฟังข่าวสารอะไร ก็จะไม่ตัดสินใจเชื่อเลย จะต้องตรวจสอบให้ดีกว่าก่อน เพราะว่าข่าวที่เราได้รับรู้นั้นบางครั้งก็ไม่มีที่มาที่ไป หรือมีที่มาที่ไปไม่ถูกต้อง เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ก็คงต้องตรวจสอบข่าวนั้นๆ ก่อนที่จะเชื่อ” และ “ได้ความรู้ในการแยกแยะสิ่งไหนจริงสิ่งไหนไม่จริง ไม่ควรดูสิ่งนั้นตามที่เค้าบอก ควรศึกษาและตรวจสอบให้ละเอียดถี่ถ้วน”

นอกจากนี้กิจกรรมที่อบรม ยังสามารถเป็นต้นแบบในการนำไปอบรมเยาวชนได้ด้วย “กิจกรรมแบบนี้สามารถนำไปอบรมเยาวชนได้ดีมากๆ อาตมาจะนำไปปรับใช้เพื่อให้เด็กๆ ได้รู้เท่าทันสื่อ และเป็นคนที่เฝ้าระวังอีกชั้นหนึ่ง” และอีกท่านกล่าวว่า “ไม่เคยนึกว่าจะได้เรียนรู้อะไรที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ทำการวิเคราะห์สื่อ ดีมากๆ อาตมาเป็นครูพระสอนศีลธรรม จะได้นำเอาไปใช้กับเด็กที่เข้าร่วมอบรมให้ได้เรียนรู้กิจกรรมแบบนี้”

การเรียนรู้เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ นอกจากจะสร้างความตระหนักและทักษะที่เป็นภูมิคุ้มกันให้กับพระนิสิตที่เข้ารับการอบรมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ใช้การแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุมีผลต่อเรื่องราวต่างๆ ที่สื่อส่งมายังสาธารณะ ซึ่งการแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุผลนี้ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่มีวิจารณ์ญาณ ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องปลูกฝังให้พระสงฆ์รู้เท่าทันสื่อ เกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ในโลกที่ซับซ้อนและไร้ระเบียบมากขึ้นทุกวัน เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้สื่ออย่างมีความสุข โดย “รู้เท่าทัน” มิใช่สุขอย่างไม่รู้ว่ามีตัวเองกำลังตกเป็นเหยื่อ ซึ่งไม่ว่าใครก็ไม่ปรารถนาที่จะตกอยู่ในสภาวะเช่นนั้น ทั้งนี้เมื่อผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่ต้องการรู้ และได้ฝึกปฏิบัติด้วยการลงมือกระทำด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ย่อมนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกรับและใช้สื่อที่เหมาะสม อย่างมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อที่มีประสิทธิภาพควรเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก (Content Free) เปลี่ยนเนื้อหาเป็นวิธีการมุ่งไปสู่ผลการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียน

จากการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อชนเชื้อทางศาสนา เฉลี่ยหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนความรู้เฉลี่ยระยะติดตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนความรู้เฉลี่ย ก่อน หลัง และระยะติดตามในกลุ่มทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ (กิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ) ที่กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ สภาวะที่เกิดจากความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์ความหมายของเนื้อหาและประเมินคุณค่าและเจตนาที่สื่อนำเสนอผ่านเทคนิควิธีการต่างๆ นอกจากนี้สามารถอธิบายได้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจากการอบรมพระสงฆ์กลุ่มที่เข้ารับการอบรม คือ ปัญหาที่เกิดจากการตกผลึกของประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล การประเมิน เป็นต้น โดยเรียกปัญญานี้ว่า ปัญญาที่ผ่านการเจียรนัย (Crystallized Intelligence) (Nattha,

2017) โดยปัญญาในลักษณะนี้จะมีค่างทน เพราะเป็นความเข้มแข็งจากฐานภายใน จึงทำให้พระสงฆ์ผู้เข้ารับการอบรม มีการรู้เท่าทันสื่อในระยะติดตามสูงกว่าระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง จากผลการวิจัยดังกล่าวที่นำเสนอข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการฝึกอบรมด้านการปลูกฝังค่านิยมการรู้เท่าทันสื่อของพระสงฆ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของพระสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความค่างทนในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อแก่พระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าการรู้เท่าทันสื่อสามารถพัฒนาโดยการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม การเข้าร่วมการตรวจสอบสื่อ (Chintana, 2010) และการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้โดยการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง (Potter, 1998)

การอภิปรายผล

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า รูปแบบฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์เหมาะสมที่สุดในการพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ คือ รูปแบบการฝึกอบรมที่ประกอบไปด้วย 7 กิจกรรม โดยพบว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อที่เหมาะสม 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจการรู้เท่าทันสื่อ พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ และความรู้เท่าทันสื่อชวนเชื่อทางศาสนา สูงกว่าก่อนรับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผู้วิจัยอภิปรายข้อค้นพบตามสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การวัดการรู้เท่าทันสื่อ ภายหลังการฝึกอบรม กลุ่มทดลองซึ่งได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรมด้านกายภาพ พฤติกรรมด้านสังคมที่เหมาะสม พฤติกรรมด้านจิตใจ และพฤติกรรมด้านปัญญา สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลภายในกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรมด้านกายภาพ พฤติกรรมด้านสังคมที่เหมาะสม พฤติกรรมด้านจิตใจ และพฤติกรรมด้านปัญญา สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สรุปว่าในการใช้ชุดฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ ที่มีการทำกิจกรรมวิเคราะห์ชุมชน และให้อิสระในการเลือกประเด็นในการวิเคราะห์ และหาทางออก ตามความสนใจและมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน จากการได้สร้างความรู้ด้วยตนเองจึงทำให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่ว่า ความรู้ที่ได้เรียนรู้สามารถนำมาวิเคราะห์ชุมชนและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟุเออร์สไตน์ (Feuerstein, 1999) ที่พบว่า เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น เข้าร่วมหลักสูตรเป็นระยะเวลาสั้นขึ้นจะมีความสามารถในการวิเคราะห์สื่อและมีทักษะในการคิดแบบมีวิจารณญาณเพิ่มมากขึ้น (Chintana, 2020)

นอกจากนี้อาจสืบเนื่องมาจากการเข้าร่วมโครงการอบรม ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ การรู้เท่าทันสื่อ การแยกแยะข่าวปลอม การประกอบสร้างของข่าวปลอม และวิธีการตรวจสอบข่าวปลอมตามหลักพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมผ่านกิจกรรมที่เรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากวิทยากรกระบวนการ และ

เพื่อนพระนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน ในการชักชวนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สื่อและพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสม สอดคล้องกับผลวิจัยที่ พบว่า การรับรู้ประโยชน์จากการฝึกอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ผ่านเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย ซึ่งการควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตจากครู การมีเพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดี มีผลต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย นอกจากนี้ที่สำคัญ กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมเป็นพระนิสิต หรือเป็นผู้ที่บวชเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม ที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ทั้งที่วัดและที่มหาวิทยาลัย ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้ ทำให้การรับรู้ประโยชน์จากการเข้ากระบวนการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมสูงขึ้นตามด้วย (Pathitta, 2016)

จากผลของการวิจัยที่ได้ พบว่า พระนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมการใช้สื่อสำหรับพระสงฆ์ ความรู้ความเข้าใจหลังจากทดลอง และในระยะติดตามสูงกว่าก่อนการอบรม ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และมีพฤติกรรมการใช้สื่อทั้ง 4 ด้านสูงขึ้นด้วย โดยแต่ละด้านประกอบด้วย ด้านกายภาวนา คือมีความรู้เท่าทันสื่อ ด้านศีลภาวนา คือการใช้สื่อในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นแบบไม่เป็นโทษ ด้านจิตภาวนา คือใช้สื่ออย่างมีสติ และด้านปัญญาภาวนา คือมีปัญหาในการแยกแยะสื่อต่างๆ ได้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นพระนิสิต ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้รับการฝึกฝนในการรู้จักข่มใจ จึงอาจทำให้มีคุณลักษณะในการควบคุมตนเองสูงกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้สื่อสูงขึ้นด้วย สอดคล้องกับ ผลวิจัยของจินตนา ตันสุวรรณนนท์และคณะ พบว่า การควบคุมตนเองเป็นปัจจัยที่มีอยู่ในตัวบุคคลอยู่แล้ว การควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดตนเองของบุคคลทั้งด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึกและการกระทำ (Chintana, 2010) สอดคล้องกับแนวคิดของจินตนา ตันสุวรรณนนท์และคณะ ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาในส่วนนี้นอกจากจะมีผลต่อการพัฒนาการใช้สื่อแล้ว ยังอาจส่งผลต่อการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อ แยกแยะสื่อ และสามารถประกอบสร้างสื่อที่ดีให้สูงขึ้นด้วย และกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรม เมื่อผ่านการอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการรู้เท่าทันสื่อ และในการทำกิจกรรมวิเคราะห์ชุมชน ซึ่งใช้หลักวิธีคิด อภิปรายร่วมกัน ฝึกฝนวิเคราะห์แยกแยะคุณและโทษผ่านสถานการณ์การใช้สื่อในชีวิตประจำวัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดกระบวนการคิดอย่างมีระบบมากขึ้น (Chintana, 2010) สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า เด็กจะมีความรู้เท่าทัน เอาความจริงจากประสบการณ์หรือสถานการณ์นั้น มองให้เห็นความจริงและมองให้เห็นประโยชน์ เมื่อเด็กรู้จักคิด เขาจะสามารถพลิกสถานการณ์ พลิกสิ่งที่กำลังเผชิญอยู่ ปัญหาที่ฝึกอยู่เป็นประจำ จะทำให้เขาคิดไวขึ้น มองทั้งด้านคุณและโทษ มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย การมีหลักโยนิโสมนสิการ จะเอาประโยชน์ได้จากทุกสถานการณ์ โดยรู้ตระหนักว่าวัตถุประสงค์ คือ ได้เรียนรู้ พัฒนาชีวิต พัฒนาปัญญาได้ (Ven. Phradhammapitaka (P.A. Payutto), 2004)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขออภิปรายตามประเด็นข้อพบดังนี้

จากผลการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมต้นแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเด็นการเปลี่ยนแปลงคือ (1) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้เรื่องการใช้สื่อ (2) การสร้างภาวะผู้นำในกลุ่ม (3) สร้างสมาชิกเครือข่ายผ่านกระบวนการกลุ่ม (4) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม (5) การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่รณรงค์การใช้สื่อ และเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยพระนิสิตกลุ่ม

ตัวอย่างพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ในด้านต่างๆ สูงขึ้น ได้แก่ (1) การรู้เท่าทันสื่อด้านกายภาพ (2) การรู้เท่าทันสื่อด้านสังคม (3) การรู้เท่าทันสื่อด้านจิตใจ (4) การรู้เท่าทันสื่อด้านปัญญา และพระนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความรู้เท่าทันสื่อชนเชื้อทางศาสนาสูงขึ้นหลังจากการได้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

ปัจจัยหลักที่สำคัญที่ทำให้พระนิสิตเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีคือ กัลยาณมิตร ซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้วิจัยและคณาจารย์รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้โอกาสพระนิสิตได้แสดงความสามารถ และครูได้มีการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมโครงการตลอดระยะเวลาในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของครูว่า “การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพระนิสิตเกิดจาก (1) โครงการวิจัย (2) การทำกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชน และกิจกรรม World Café เรื่ององค์ประกอบข่าว (3) ครูให้ความร่วมมือ (4) ปัจจัยที่สำเร็จที่ทำให้พระนิสิตเปลี่ยน และสามารถขับเคลื่อน เกิดจากปัจจัยภายนอกก่อน คือมีนักวิจัย มีการวิเคราะห์ชุมชน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายในตัวพระนิสิต ซึ่งคือ “โยนิโสมนสิการ” การพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างแยกแยะ ซึ่งพระนิสิตได้ถูกเรียนรู้ผ่านกระบวนการอบรมในกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรมแม้ว่าพระนิสิตจะแวดล้อมด้วยกัลยาณมิตรมากมาย แต่ถ้าไม่ได้นำข้อมูลที่ได้รับมาพิจารณา ความเข้าใจที่ถูกต้องก็จะไม่เกิดขึ้น พฤติกรรมที่เป็นอยู่ก็ไม่เปลี่ยนไปจากเดิม ดังพุทธพจน์ที่ว่า คนพาล แม้จะอยู่ใกล้บัณฑิตชั่วชีวิตก็ไม่รู้แจ้งธรรม เหมือนทัพพีไม่รู้จักรสแกง (ขุ.ธ. ไทย) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พระนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ในการรู้เท่าทันสื่ออย่างแยกแยะเพื่อให้เกิดความเข้าใจ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2015) การทำกิจกรรมมุ่งพัฒนาให้พระนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดวิเคราะห์แยกแยะ และรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะรู้จักวิธีคิดแบบคุณโทษประโยชน์และทางออก ซึ่งการจะพัฒนาความคิดนี้ได้ก็ต้องมีกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือ หรือสร้างกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาเป็นความเข้าใจ เปลี่ยนฐานคิดเข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งดีไม่ดีได้ ผ่านกระบวนการปลูกฝังแบบองค์รวมคือ ศิล สมาธิ และปัญญาจนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทิศทางที่ดีขึ้น

จากการทำกิจกรรม “world café” เพื่อให้พระนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้องค์ประกอบของข่าว ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีปัจจัยอะไรที่ทำให้ข่าว โดยเฉพาะข่าวปลอมนั้นมีความน่าเชื่อถือ เมื่อพระนิสิตผู้เข้าร่วมโครงการได้รับทราบองค์ประกอบของข่าวลวงหรือ Fake News แล้ว ก็ทดลองสร้างข่าวลวงที่น่าเชื่อถือ และนำเสนอ โดยพระนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ เรียนรู้ว่า แท้จริงข่าวที่สร้างขึ้นหรือประกอบสร้างนั้น นอกจากจะมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนตามหลักการสร้างสื่อแล้ว สองที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ข่าวนั้นต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ ข่าวนั้นจะได้รับการเชื่อว่าเป็นข่าวจริง แต่แท้ที่จริงแล้วข่าวนั้นเป็นข่าวปลอม การทำกิจกรรมนี้เป็นการสรุปความคิดรวบยอดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสามารถนำเสนอให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจได้ โดยในการนำเสนอผลงานการสร้างข่าวปลอม ในชื่อ “นักสร้างข่าวลวง” สามารถทำได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การนำเสนอผ่านโปสเตอร์การแสดง หรือในรูปแบบของนำเสนอแบบปากเปล่า ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอผลงานในรูปแบบใด ต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีความถูกต้องของเนื้อหาอื่นๆ ในการนำเสนอ “ข่าว” ที่สร้างมาจากนักสร้างข่าวปลอมเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะเป็นการแสดงความคิดของผู้เข้า

รับการอบรมที่ตกผลึก และร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อนำเสนอให้ผู้อื่นได้รับรู้ โดยในการนำเสนอผลที่ได้จากกิจกรรมนี้ เป็นการฝึกพระนิสิตให้สามารถเรียงลำดับความคิดได้ ฝึกการนำเสนอ หลังจากที่ได้ทำการคิดร่วมกัน รวมทั้งเป็นการฝึกภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของเบนจามิน บลูม และคณะ (Bloom, B.S. & Other: 1956) กล่าวว่า การรับรู้ เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือเป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ และการกระทำอย่างต่อเนื่องหลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตนเองจะกระทำตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่อง จนปฏิบัติงานที่ย่างยากซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง คล่องแคล่ว การที่ผู้เรียนเกิดทักษะได้ ต้องอาศัยการฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ

จากการจัดกระบวนการอบรมให้ความรู้กับพระนิสิตในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อรูปแบบการอบรม 1 วัน 7 กิจกรรม เพื่อเป็นการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ในการรู้เท่าทันสื่อ ให้อรรถกถาคุณค่าที่แท้จริงของสื่อที่ใช้ โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมส่งเสริมให้พระนิสิตได้ฝึกการคิดทั้งแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม แบบคุณโทษและทางออก รวมทั้งแบบอริยสัจ 4 โดยการเปิดโอกาสให้พระนิสิตได้ฝึกการคิดทั้งเป็นรายบุคคล และแบบกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดการคิดเพื่อหาคำตอบ โดยเฉพาะการใช้ระบบวิธีคิดแบบ design thinking เพื่อเป็นการระดมสมอง ฝึกการมองและคิดแบบรวดเร็ว พร้อมทั้งสร้างประโยชน์จากคำที่คิดนั้น ในกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้พระนิสิตได้ฝึกการทำงานร่วมกันและฝึกคิดเป็นกลุ่ม พร้อมทั้งหาแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชน ผ่านเครื่องมือที่ได้จากกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ (Johnson and Johnson, 1994) ที่กล่าวว่า เมื่อผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่มีทั้งเหมือนกับและแตกต่างกัน ผู้เรียนจะเกิดกระบวนการค้นหาข้อมูลมาปรับความคิดใหม่ และในการทำงานร่วมกัน จะเกิดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งผลของการมีปฏิสัมพันธ์นี้จะทำให้เกิดลดตัวตน หรือลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเพราะจะต้องเผชิญกับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน จะเรียนรู้ที่จะจัดการกับความเห็นที่แตกต่างและร่วมมือกับคนที่มีความคิดในแต่ระดับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้มีการปรับปรุงความคิดของตนเอง และสอดคล้องกับงานของ Gall & Gall cited in Dillon, (1984) ที่พบว่า กิจกรรมการนำเสนอและอภิปรายผลการคิด จะช่วยพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน เพราะปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนขยายขอบเขตความคิดให้กว้างและซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ที่เพิ่มขึ้น โดยกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชนนี้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งพระนิสิตได้ทำกิจกรรมวิเคราะห์ชุมชนพร้อมทั้งสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้พระนิสิตมีความสุขในการทำงานและมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ส่งผลให้พระนิสิตมีผลสัมฤทธิ์ด้านกิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อปรับความรู้ของพระนิสิตแล้ว พบว่าพระนิสิตมีพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อไปในทิศทางที่ถูกต้องกล่าวคือ มีความรู้ความเข้าใจในการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ และสามารถเลือกรับสื่อและใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าทั้งปัจจัยที่ปัจจัยที่ส่งผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อที่เกิดขึ้น นอกจากตัวพระนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมเองแล้ว ยังมีปัจจัยหลักที่ส่งผลทำให้พระนิสิตเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีคือ ภัลยาณมิตร ซึ่งในที่นี้หมายรวมถึงทีม

ผู้วิจัย ผู้บริหาร ครู บออาจารย์ เพื่อนในมหาวิทยาลัยที่ให้โอกาสพระนิสิตได้แสดงความสามารถ การสนับสนุน ชี้แนะ สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมกิจกรรมตลอดระยะเวลาในการดำเนินการกิจกรรม

สรุปได้ว่า รูปแบบฝึกอบรมที่เหมาะสมที่สุดในการสร้างพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อคือ รูปแบบการฝึกอบรมที่ 1 วัน ที่ประกอบไปด้วย 7 กิจกรรม และการทำกิจกรรมวิเคราะห์ชุมชน พบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อที่เหมาะสม 4 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านกายภาพ พฤติกรรมด้านสังคมที่เหมาะสม พฤติกรรมด้านจิตใจ และพฤติกรรมด้านปัญญา สูงกว่าก่อนรับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยการพัฒนารู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 “รู้จักตน” ขั้นตอนที่ 2 “รู้จักสื่อ” ขั้นตอนที่ 3 “กลายเป็น...นักสร้างข่าว” ขั้นตอนที่ 4 “ได้เครื่องมือ...สะท้อนชุมชน” และพบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ คือการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆพบผลเชิงประจักษ์ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (2) การสร้างภาวะผู้นำในกลุ่ม (3) สร้างสมาชิกเครือข่ายผ่านกระบวนการกลุ่ม (4) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม (5) การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่รณรงค์การรู้เท่าทันสื่อ และเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยพระนิสิตกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ในด้านต่างๆ สูงขึ้น ได้แก่ (1) การรู้เท่าทันสื่อด้านกายภาพ (2) การรู้เท่าทันสื่อด้านสังคม (3) การรู้เท่าทันสื่อด้านจิตใจ (4) การรู้เท่าทันสื่อด้านปัญญา และพระนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความรู้เท่าทันสื่อชวนเชื่อทางศาสนาสูงขึ้นหลังจากการได้เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้พบผลการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้เท่าทันสื่อ พฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ และความรู้เท่าทันสื่อชวนเชื่อทางศาสนาสูงขึ้นหลังจากการฝึกอบรม และงานวิจัยนี้ น่าจะมีการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปปรับใช้ในอนาคตได้ จึงขอเสนอแนะต่อการปฏิบัติและการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การบริหารนโยบายภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุน สร้างหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ ผ่านการสร้างเว็บไซต์และคลังข้อมูลความรู้สำหรับพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเผยแพร่ไปยังโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกบาลีและแผนกสามัญศึกษา และมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง

2) การสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์ในสถาบันศึกษา ให้มีความรู้และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์สำหรับการพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์สำหรับสามเณร

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1) จากผลของการวิจัยพบว่า รูปแบบฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพระสงฆ์ 7 กิจกรรม เป็นเวลา 1 วัน เป็นรูปแบบที่สามารถฝึกแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนมหาวิทยาลัย ควรจัดกิจกรรมการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มสามเณร

เพื่อฝึกทักษะการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ เป็นโครงการระยะยาว เพื่อสร้างคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตประจำวันได้อย่างรู้เท่าทัน

2) จากผลวิจัยพบว่า การทำกิจกรรม “นักสร้างข่าวปลอม” และ “วิเคราะห์ชุมชน” เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อที่สร้างสรรค์ ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ออกแบบกิจกรรมผ่านการเรียนรู้การทำการวิเคราะห์ชุมชนเป็นโครงการ ให้มีการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน และนำหลักธรรมไปปรับใช้กับกิจกรรมให้เกิดการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสม

3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) กลุ่มตัวอย่างทดลองในการศึกษาในครั้งนี้เป็นพระนิสิตในระดับปริญญาตรี ที่มีช่วงอายุ 18-25 ปี งานวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมีกลุ่มเยาวชน สามเณรในช่วงอายุอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันการวิจัยที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัยต่อไป

2) เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการทดลองระยะสั้น ดังนั้นควรนำชุดกิจกรรมนี้ไปทดลองซ้ำกับกลุ่มอื่นๆ ในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมอื่นๆ มีการศึกษาและติดตามผลพฤติกรรมในระยะยาว เพื่อหาทางแก้ไขและป้องกันปัญหาการรับรู้สื่อที่ผิดให้เป็นการรู้เท่าทันสื่อเพื่อจะได้รับสื่อที่ถูกต้องและมีความเหมาะสมต่อไป

3) ควรทำวิจัยกึ่งทดลองและพัฒนาชุดกิจกรรม เพื่อศึกษากลุ่มเสี่ยงให้มีความรู้เท่าทันสื่อ โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมผ่านการทำโครงการ ฝึกปฏิบัติให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงวิธีการคิด การควบคุมตนเอง และนำหลักธรรมมาปรับใช้กับกิจกรรมให้เกิดการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และศึกษาปัจจัยสาเหตุอื่นๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อที่เหมาะสมต่อไป

References

- Alicha Treerotchananon. (2019). Media Literacy of the Northern Region of Thailand. *Journal of Mass Communication*, 7(1), 1-24.
- Bloom, B.S. Engelhart, M., Furst, E., Hill, W., & Krathwohl. D., *Taxonomy of Educational Objective: The classification of Educational Goals, Handbook I: Cognitive Domain*. (New York: Long Man Green, 1956.
- Chintana Tansuwannond. (2008). Effects of Training on Media Literacy Development of Suan Dusit Rajabhat University Students, *Journal of Behavioral Science*, 14(1), 21-32.
- Chintana Tansuwannond. (2010). Factors Related to Intellectual Media Consumption Behavior of Undergraduate Students in Bangkok, *Journal of Behavioral Science*, 16(1), 122-135.

- Chintana Tansuwannond. (2020). Critical Thinking, Understanding and Collaboration, Creative Thinking, Media Literacy and Conducting Ethical Rules : Key Traits and Skill for Thai Youth in the 21st Century. *Suratthani Rajabhat Jurnal*, 4(2), 1-20.
- Dillon, J.T. 1984. **Research on Questioning and Discussion**. *Educational Leadership*, 42 (3), 50-56
- Nattha Bangsuwanna. (2017). **A Study of parents' media literacy levels in smartphone and tablets usage behavior of early childhood. case study : a private school in Songkhla province**. Master degree of Human Development. Mahidol University.
- Nipinthon Srithon. (2005). **Media Litteracy for Good Health in Child and Youth**. Bangkok. Thai Health Promotion Foundation.
- November.Johnson, David W. & Johnson, Roger T, **Learning Together and Alone : Cooperative and Individualistic Learning**. 4th ed. Boston : Allyn and Bacon, 1994.
- Nunthika Nusom anw Virot Sutthisima. (2020). The Analysis of Fake News and The Level of Media Literacy of Users in Bangkok. *Journal of Communication Arts*, 37(1), 37-45.
- Pathitta Rodprapan, Wichian Thamrongsotthisakul and Saifon Vibulrangson. (2016). Development of a youth Media Literacy Curriculum Based on Participation Learning for Junior Secondary School Students. *Journal of Education Naresuan University*, 18(4), 157-170.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2015). **Buddhadhamma, Tha Laws of Nature and Their Benefits to Life**. Buddhadhamma Foundation, Bangkok. 513-530.
- Potter, W. James, **Media Literacy**, 3rd.ed. California : Sage 1998
- Rattanaponn Jommool. (2020). The Legal Measure to Regulate and Control Polotical Fake News on Cyberspace, *CMU Journal of Law and Social Sciences*, 13(1), 1-23.
- Tomorn Apiwanthanakorn. (2010). **A Manual for organizing process and activities to develop youth media literacy**. II, (Bangkok : Pinto Publishing).
- Ven. Phradhammapitaka (P.A. Payutto). (2004). **The holistic Development of Thai Youth**. (Bangkok : Dhammasapa and Banluedhamm Institute), 34-35.
- Ulichsa Krutthasan. (2013). The Development of the Media Literacy Learning's Process Approach for the Youth Leader. *Veridian E-Journal*, 6(3), 276-285.

รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
CONFLICT MANAGEMENT MODEL IN SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธวัชชัย สมอเนื้อ

Thawatchai Samornuea

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: cio.pravit@gmail.com

Received 25 February 2022; Revised 22 October 2022; Accepted 24 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับระดับความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 380 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ในขณะที่ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านโครงสร้างมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) ระดับของความขัดแย้ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.722 – 0.775 3) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากความขัดแย้งด้านบุคลากรส่วนใหญ่ใช้วิธีการประนีประนอม ร้อยละ 40.39 ด้านการเงินส่วนใหญ่ใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัยร้อยละ 42.81 ด้านวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการใช้อำนาจวินิจฉัยร้อยละ 45.53 ด้านการจัดการส่วนใหญ่ใช้วิธีการประนีประนอมร้อยละ 36.84

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการความขัดแย้ง, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research article is an mixed study between qualitative research and quantitative research having applied the concept of conflict levels, conflict management and conflict management styles as its framework. The research area is the Sub-District Administrative Organization in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The sample group consisted of 380 people in the Sub-district Administrative Organization in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Initially, a random sampling was performed. The research tools are 2 types: 1) interview form and 2) questionnaire. Data were analyzed: in the quantitative research, by Percentage, Mean, Standard Deviation and Multiple Regression, while in qualitative research by content analysis. It is written by descriptive report.

The findings of the research were as follows: 1) The level of conflict in the Sub-District Administrative Organization in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was found that the overall opinion was at a moderate level. The information aspect was the highest average, while the level of conflict in the sub-district administrative organization in the structure was the least average. 2) Level of conflict was a positive correlation with the conflict management approach in the administration of the Sub-District Administrative Organization in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The overall picture is high. Statistically significant at 0.01 level with a correlation between 0.722 – 0.775. 3) Conflict Management Model in the Administration of Sub-District Administrative Organizations in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was found that on the conflicts in personnel, the majority has used a compromise method at 40.39%. In finance, a diagnostic power method was employed at 42.81% and at 45.53% having used in a material and equipment tool, and in management a compromise method was enacted at 36.84 percent.

Keywords: Model, Conflict Management, Sub-District Administrative Organization.

บทนำ

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับองค์การบริหารส่วนตำบล มีปรากฏให้เห็นเป็นระยะๆ นับตั้งแต่มีการก่อกำเนิดรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะความรุนแรงในลักษณะการฟ้องร้องจนกระทั่งมีการฆ่าและยิงกันระหว่างสมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ความขัดแย้งและความรุนแรงมีสาเหตุมาจาก ผลประโยชน์ในการจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินโครงการที่สื่อถึงความไม่โปร่งใส หนีไม่ได้กับ การตรวจสอบข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรม และมีการกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอระหว่างกลุ่มอำนาจเก่าและกลุ่มอำนาจใหม่ ไม่ยอมเสียหน้าและไม่ยอมเสียศักดิ์ศรีตามแบบฉบับของผู้ทรงอิทธิพล ที่ไม่ยอมลงให้กัน (โกวิทย์ พวงงาม, 2549)

หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนต่างพยายามที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการดำเนินงานภายใต้ในองค์กร โดยนำรูปแบบและเทคนิคด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล รองรับความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและความเจริญเติบโตของสังคมประเทศและองค์กร (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) ในขณะเดียวกันความคาดหวังของประชาชนในการได้รับบริการสาธารณะที่สูงขึ้นและการขยายตัวของปัญหาหรือการเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่นเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถทำให้เกิดคุณค่าต่อสังคม (Public Value) ได้อย่างชัดเจน (จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร, 2552) ย่อมสร้างความกังวลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดใหม่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองด้วยการนำหลักการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายมาบูรณาการเสริมสร้างคุณภาพการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2551) หลักการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้นปัจจัยสำคัญคือการใช้กลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและภาคประชาสังคม (โกวิทย์ พวงงาม, 2549)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการตามภารกิจบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ ได้แก่ ไขปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของ ประชาชนได้ตรงกับสภาพที่แท้จริงทันต่อเหตุการณ์ไม่ว่าจะเป็น การแก้ไขปัญหาสาธารณภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง สำหรับคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีทั้งที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นจะเป็นคนในท้องถิ่นนั้น และเมื่อได้รับเลือกตั้งให้เข้าไปบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว มักจะมีความขัดแย้งกันไม่ต่างไปจากการปกครองในระดับประเทศ สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากปัจจัยต่างๆ เป็นต้นว่า จากการที่สมาชิกภายในทีมไม่ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมดสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่นมีอาชีพเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้การตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ บางครั้งก็จะเอื้อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง เช่น การสื่อสารและรับรู้ข่าวสารไม่ชัดเจนเข้าใจคนละด้าน เป้าหมายหรือสิ่งต้องการที่ต่างกันต่างนิยมและ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมส่วนบุคคล วัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานด้านทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ โครงสร้างสายการบังคับบัญชา กิจกรรม การไม่ชัดเจนในอำนาจหน้าที่ และ บางครั้งก็เกิดจากประสบการณ์ในการทำงาน พื้นฐานการศึกษา (วรชัย วุฒิสารสกุล, 2553)

บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะประเด็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจะศึกษาในเรื่องความขัดแย้ง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งอันจะทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เกิดประโยชน์สูง สุดต่อประเทศชาติและประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านบุคลากร การเงิน วัสดุและอุปกรณ์ และการจัดการ

สมมติฐานการวิจัย

ระดับความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านข้อมูล 2) ด้านโครงสร้าง 3) ด้านค่านิยม 1) ด้านความสัมพันธ์ และ 5) ด้านผลประโยชน์ มีอิทธิพลต่อแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระดับความขัดแย้ง

ระดับของความขัดแย้ง เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งตามแนวคิดของ คริสโตเฟอร์มัวร์ มีจำนวน 5 ประการ ประกอบด้วย 1. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ หมายถึง การที่บุคคลต้องการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุความปรารถนาของตนเอง แต่เกิดการต่อต้านจากอีกฝ่าย หรือหลายๆ ฝ่าย ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อต่างฝ่ายต่างแย่งชิงหรือต่างมีความต้องการ เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ จำแนกเป็นเหตุปัจจัยภายใน ซึ่งเป็นเรื่องอัตวิสัย ก่อเกิดจาก โลภ โกรธ หลง และเหตุปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นภาวะวิสัย มีบริบททางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง 2. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านความเชื่อหรือค่านิยม แนวคิดนี้ถือว่า พฤติกรรมของบุคคลที่เบี่ยงเบนจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้นั้น เป็นเพราะสภาวะการณ์ไม่สอดคล้องกับคุณค่าที่กลุ่มยึดถือ จึงเห็นว่าปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็เพราะกลุ่มต่างๆ นำสิ่งที่ยึดถือต่างๆ กันมาใช้แล้วจึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ความขัดแย้งนี้เกิดจากปัจจัยภายในตัวตนของมนุษย์เป็นสำคัญ ได้แก่ นิสัย อารมณ์ ค่านิยม และการต้องการตอบความปรารถนาของตนเป็นสำคัญแล้วส่งผลต่ออุดมการณ์ หรือค่านิยมของกลุ่ม และสังคมนั้นๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นความขัดแย้งจึงเป็นทั้งสาเหตุและผลในตัวเอง ความขัดแย้งหนึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหนึ่งเสมอ (สุพัตรา จิตตเสถียร, 2550) 3. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสาร ความขัดแย้งทางข้อมูล หรือความขัดแย้งที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง เกิดจากเรื่องดังต่อไปนี้ (มอริส, แคทเธอริน, 2547) การขาดแคลนข้อมูลข่าวสาร ความเข้าใจผิด การสื่อสารความหมายไม่ตรงกัน ความสับสนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบหรือขอบเขตหน้าที่ การใช้วิธีการประเมินหรือตีความที่แตกต่างกันรวมถึงการแปลความหมายข้อมูลที่ได้รับมาไม่ตรงกัน มุมมองที่แตกต่างกัน 4.

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ต่างกัน พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้นซ้ำซาก และวิธีการในการทำสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน เช่น วิธีการทำงานต่างกัน การตัดสินใจต่างกัน เป็นต้น 5. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งเกี่ยวกับโครงสร้าง ได้แก่ การแก่งแย่ง โดยเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์เดิมด้วย ขัดแย้งเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขัดแย้งเนื่องจากขาดความยุติธรรม หรือโครงสร้างทางการบริหารกับการปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกัน เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือการจัดการความขัดแย้งก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการบริหารความขัดแย้งที่ผู้บริหารจะละเลยหรือนิ่งเฉยไม่ได้ การจัดการกับความขัดแย้งได้มีวิธีการและแนวคิดต่างๆ ในการจัดการความขัดแย้งดังต่อไปนี้ 1. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย การจัดการความขัดแย้งที่นำไปสู่ผลที่ทั้งสองฝ่าย ชนะ-ชนะ ประการสำคัญคือ การเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในศาล จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาไกล่เกลี่ย 2. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง สำหรับกระบวนการหลักของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางประกอบด้วยขั้นตอนสองระยะ คือ ระยะหาปัญหาหรืออภิปรายปัญหา และระยะเจรจาแก้ปัญหาหรือการเจรจาไกล่เกลี่ย 3. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ หมายถึง กระบวนการที่ทั้งคู่สมัครใจขอให้ “บุคคลที่สามที่เป็นกลาง” ไม่มีส่วนได้เสียเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทซึ่งมีมานานนับพันปีแล้ว ทั้งในสมัยกรีก และโรมันก็ได้นำวิธีการนี้มาใช้ เมื่อศึกษาถึงประวัติและวิวัฒนาการของกฎหมายพบว่า อนุญาโตตุลาการถูกนำมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาท 4. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการกระบวนการทางศาล หมายถึง การที่สถาบันซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระบบที่สังคมยอมรับเข้ามาช่วยจัดการแก้ไขข้อพิพาท ซึ่งวิธีการนี้เป็นการเปลี่ยนจากการแก้ปัญหาระหว่างกันเองไปสู่กระบวนการของรัฐ โดยคู่กรณีดำเนินการจ้าง “ทนายความ” ให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสู้คดี ซึ่งมีการนำสืบต่อหน้าบุคคลที่สามที่เป็นกลางคือ “ผู้พิพากษา” หรือ “คณะลูกขุน” แล้วแต่ระบบ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2547)

3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล นับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นฐานระดับรากหญ้าของประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบลถือเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2499 แต่มีการพัฒนาค่อนข้างสั้นและการเติบโตเป็นไปอย่างจำกัด ซึ่งมีการยุบเลิกไปในปี พ.ศ. 2515 อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันถือกำเนิดขึ้นอีกครั้งจากผลของกระบวนการผลักดันเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจขึ้นภายในระบบให้เกิดการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537” ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 อย่างไรก็ตามหลังจากนั้น กฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาเป็นระยะๆ จนกระทั่งในปัจจุบัน โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546)” ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลประกอบไปด้วย 1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 3. พนักงานส่วน

ตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการพัฒนามากมายหลายอย่าง และแม้แต่หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรใดๆ จะไปดำเนินการในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องแจ้งองค์การบริหารส่วนตำบล ทราบล่วงหน้าด้วย นอกจากนี้ในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล ยังมีรายได้อันเป็นเงินงบประมาณของตนเอง และสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถให้ความเห็นชอบ ขอบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และรายจ่ายเพิ่มเติมได้ ในส่วนของรายได้นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งอาจมีรายได้ไม่เท่ากันโดยแหล่งที่มาของรายได้ องค์การบริหารส่วนตำบล มีอยู่หลากหลาย (เอกวิทย์ มณีธ, 2552)

ดังนั้น ความขัดแย้งเป็นเรื่องที่มีอยู่โดยธรรมชาติ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความขัดแย้ง ความขัดแย้งหากปล่อยปละละเลยจะกลายเป็นปัจจัยบั่นทอนความเข้มแข็งของมนุษย์หรือองค์กร แต่หากสามารถบริหารจัดการได้ จะเป็นพลังผลักดันให้คนและองค์กรมีความเจริญก้าวหน้า นั่นก็เป็นผลมาจากความขัดแย้งเกิดจากการที่คนมีความหลากหลาย จึงมีความแตกต่างในการที่จะคิด คาดหวัง ต้องการ ทศนคติ เป็นต้น เมื่อความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวเกิดขึ้น จึงนำไปสู่ความไม่ลงรอยกัน สาเหตุของความขัดแย้งเกิดขึ้นจากหลากหลายสาเหตุซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านมิติของสาเหตุที่จัดประเภทเอาไว้ แต่ในเนื้อหาสาระที่แท้จริง นักวิชาการแต่ละท่านก็จะมีมุมมองที่คล้ายกันในการระบุถึงสาเหตุของความขัดแย้ง กล่าวคือ สาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งเกิดจากภายในของมนุษย์ หรือเป็นสาเหตุพื้นฐานจากจิตวิทยา ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่าความขัดแย้งเป็นผลผลิตของจิตที่ถูกครอบงำโดย กิเลส คือความอยากได้ อยากใหญ่ และใจแคบ หรือ โลภะ โทสะ และโมหะ

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากร คือ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7,502 คน (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2565) กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 380 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ระดับความขัดแย้ง แนวทางการจัดการความขัดแย้ง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงระยะเวลา

ตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ.2563 ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2564 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ดังนี้

1) ระดับความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.04 ในขณะที่ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลด้านโครงสร้างมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.91

ระดับความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับ ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านข้อมูลข่าวสาร	3.03	1.031	ปานกลาง
ด้านผลประโยชน์	2.96	0.887	ปานกลาง
ด้านโครงสร้าง	3.01	1.019	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์	2.91	0.941	ปานกลาง
ด้านค่านิยม	2.94	0.957	ปานกลาง
รวม	2.97	0.944	ปานกลาง

2) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับของความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับของความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับแนวทางการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม ($r=0.722 - 0.775$)

3) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

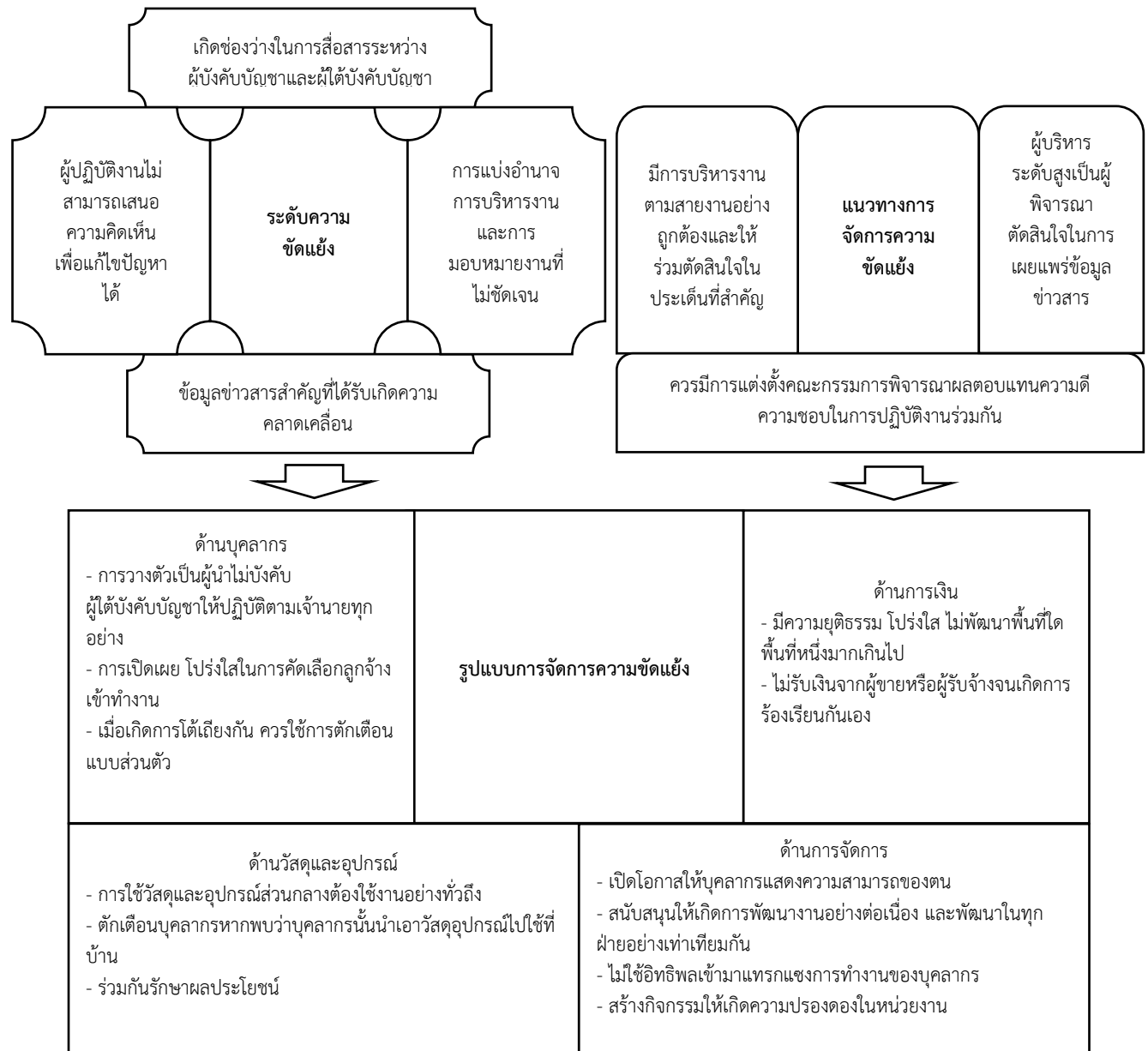
ด้านบุคลากร ผู้บริหารควรวางตัวเป็นผู้นำไม่ทำตัวเป็นเจ้าขุนมูลนาย การคัดเลือกลูกจ้างต้องเปิดเผย โปร่งใส และการตักเตือนควรเป็นแบบตัวต่อตัว

2. แนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยรวมเฉลี่ยทั้ง 3 วิธี อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ วิธีชนะ-แพ้ เป็นวิธีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใช้เป็นอันดับ 1 รองลงมาคือวิธีแพ้-แพ้ และชนะทั้งคู่ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของอารมณศรี เทียนทอง (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภูมิภาคตะวันตก ซึ่งพบว่า การใช้ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา โดยรวมของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายตัวแปรพบว่าผู้บริหารโรงเรียนใช้ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบ แพ้ – ชนะ มากกว่าแบบอื่น ความพึงพอใจของบุคลากรต่อการใช้ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีความพึงพอใจต่อการใช้ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบแพ้-ชนะมากกว่าแบบอื่น

3. รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในด้านบุคลากร และในด้านการจัดการ ส่วนใหญ่ใช้วิธีประนีประนอม ทั้งนี้ก็เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกัน เพื่อสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร เมื่อเกิดความขัดแย้งของบุคลากรในองค์กร การประนีประนอมปรับเข้าหากันให้ทั้งสองฝ่าย จะช่วยลดและบรรเทาความขัดแย้งให้เบาบางลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรชัย วุฒิสารสกุล (2553) ได้สรุปแนวทางการบริหารความขัดแย้ง เช่น การแก้ไขปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม เคลียกล่อมให้ทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจหรือพอใจการจัดหาทรัพยากรเพิ่มขึ้น การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่กันและกันการประนีประนอมพบกันครึ่งทาง หาเป้าหมายร่วมกัน การเรียกมาเผชิญหน้ากัน การประชุมประจำเดือน การส่งเข้าฝึกอบรมนอกหน่วย และในหน่วยการ กลบเกลื่อนเรื่องความขัดแย้งต่าง ๆ การแก้กฎหมายหรือคำสั่ง ผู้บังคับบัญชา การเสนอให้หน่วย เหนือดำเนินการสับเปลี่ยนหน้าที่การใช้หลักแยกแล้วปกครอง

รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในด้านการเงิน และในด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยวิธีการใช้อำนาจวินิจฉัย ทั้งนี้เพราะว่าการเงินและวัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานที่เกี่ยวข้องอยู่กับภาระเบียดเบียนข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบลมากมาย อีกทั้งกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการนำไปใช้งานอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูชาติ จันทร์แก้ว (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารความขัดแย้งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ในด้านบุคลากร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะใช้การประนีประนอมในกรณีทราบข้อเท็จจริงของการขัดแย้ง และใช้อำนาจวินิจฉัยในกรณีไม่ทราบ ข้อเท็จจริงมาก่อน ในด้านการเงินพบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลใช้เสียงข้างมากในการจัดสรรงบประมาณ และใช้อำนาจวินิจฉัยในการรักษางบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบ ด้านความจำกัดของ วัสดุอุปกรณ์และการจัดซื้อ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะบริหารความขัดแย้งโดยใช้อำนาจวินิจฉัย ส่วนด้านแนวทางการคิดจะใช้การประนีประนอมในกรณีเกิดความขัดแย้งและใช้อำนาจวินิจฉัยการเกิดความขัดแย้งในการตีความระเบียบ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ จะช่วยลดข้อขัดแย้ง และสร้างความเป็นธรรมในการบริหารได้ดีขึ้น

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ระดับความขัดแย้งเกิดจากช่องว่างในการสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ได้รับเกิดความคลาดเคลื่อน มีการแบ่งอำนาจการบริหารงานและการมอบหมายงานที่ไม่ชัดเจน และผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถเสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งการบริหารจัดการในองค์กรมักเป็นแบบจากบนลงล่าง โดยมีแนวทางการจัดการความขัดแย้ง โดยมีการบริหารงานตามสายงานอย่าง

ถูกต้องและให้ร่วมตัดสินใจในประเด็นที่สำคัญ ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทนความดีความชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน

รูปแบบการจัดการความขัดแย้ง ทางด้านบุคลากรการวางตัวเป็นผู้นำโดยไม่บังคับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามเจ้านายทุกอย่าง มีการเปิดเผย โปร่งใสในการคัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงาน เมื่อเกิดการโต้เถียงกัน ควรใช้การตกลงแบบส่วนตัว ทางด้านการเงินมีความยุติธรรม โปร่งใส ไม่พัฒนาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมากเกินไป ไม่รับเงินจากผู้ขายหรือผู้รับจ้างจนเกิดการร้องเรียนกันเอง ทางด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการใช้วัสดุและอุปกรณ์ส่วนกลางต้องใช้งานอย่างทั่วถึง มีการตกลงบุคลากรหากพบว่าบุคลากรนั้นนำเอาวัสดุอุปกรณ์ไปใช้ที่บ้าน และร่วมกันรักษาผลประโยชน์ ทางด้านการจัดการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถของตน มีการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาในทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช้อิทธิพลเข้ามาแทรกแซงการทำงานของบุคลากร และสร้างกิจกรรมให้เกิดความปรองดองในหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบกฎระเบียบ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ การสื่อสารข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนบุคลากรอย่างชัดเจน และเป็นกลาง

2) องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักคุณธรรมที่สร้างความเท่าเทียมกันของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล และมีการตั้งคณะกรรมการในการพิจารณาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีเวทีการประชุมวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นประจำ ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรในหน่วยงานเพื่อลดสาเหตุของการเกิดความขัดแย้ง ส่งเสริมให้เกิดการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรที่ใช้วิธีประนีประนอมซึ่งเป็นวิธีการแบบสันติวิธีที่จะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งใหม่ต่อมา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) การสอบถามข้อมูลในการสื่อสารก่อนทำการส่งสารไปในส่วนต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

2) แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทนความดีความชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน ให้ความสำคัญเป็นธรรม และเสมอภาคกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน

3) จัดกิจกรรมให้มีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเจาะลึกประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากข้อมูลข่าวสาร และด้านผลประโยชน์ เพื่อให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านผลประโยชน์อย่างชัดเจน
- 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมระดมความคิดเห็น
- 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำผลการวิจัยดังกล่าวฝึกอบรมกับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ใช้งานเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร

References

- Akaravorn, J and Akaravorn, P. (2009). *Public administration in a network format*. Bangkok: Kor. Phon Print Printing House.
- Chankaew, C. (2007). Conflict Management of the President of Sub-District Administrative Organization in Suphanburi Province. *Independent study, Master of Public Administration degree*. Department of Local Government. Khon Kaen: College of Local Administration Khon Kaen University.
- Chittasathien, S. (2007). Conflict Management in Provincial Health Infirmaries : A Case Study of Phitsanulok Provincial Health Infirmaries. *Doctor of Philosophy Thesis*. Graduate School : Ramkhamhaeng University.
- Katherine, M. (2004). *Conflict Management and Apology*. Bangkok : King Prajadhipok's Institute.
- Maneethorn, E. (2009). *The bureaucracy, state enterprises and public organizations of Thailand*. Bangkok : MT Press Company.
- Mekthup, N. (2007). Conflict of Community Leaders : A Case Study in Dan Mae Khamman Sub-district, Laplae District, Uttaradit Province. *Independent study, Master of Public Administration degree*. College of Local Administration : Khon Kaen University.
- Office of the Public Sector Development Commission. (2008). *The Strategic Plan for the Development of the Thai Government System (2008-2012)*. Bangkok: Mission to disseminate and support participation in the development of the civil service system. Office of the Public Sector Development Commission.
- Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *basic information for each district*. [online]. source: https://ww2.ayutthaya.go.th/amphur_content. [25 March 2065].

- Phuangngam, K. (2006). *Subdistrict Administrative Organization in a new paradigm. Develop and build networks and strengthen them*. Bangkok: Wiyuchon.
- Thienthong, A. (2001). Strategies for solving conflicts and satisfaction of personnel in secondary schools. Western region. *Master of Education Thesis*. Graduate School : Silpakorn University.
- Wattanasap, W. (2004). *Conflict: Principles and Problem Solving Tools*. Bangkok : Center for Peace and Governance.
- Wutthisarnsakul, W. (2010). Conflict Management in Organizations. *Research report*. Nakhon Ratchasima: Ramkhamhaeng University.
- Yosyingyong, K. (2009). *Organization of innovation, concepts and processes*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

การวิเคราะห์องค์ประกอบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสาขาอาหาร

FACTOR ANALYSIS OF PRODUCT INNOVATION FOR MEDIUM AND SMALL ENTERPRISE OF FOOD SECTOR

ภัทรพล ชุ่มมี

Pattarpon Chummee

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

College of Innovative Management, Valaya Alongkorn Rajabhat University

Email: atta9899@hotmail.com

Received 4 May 2022; Revised 15 October 2022; Accepted 24 October 2022.

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมทางการตลาดธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสาขาอาหาร โดยมีการศึกษาและทบทวรรณกรรมด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ทฤษฎีด้านนวัตกรรม และทฤษฎีการสร้างมูลค่าผู้ประกอบการ โดยดำเนินการเก็บตัวอย่างจากผู้ประกอบการ SME จำนวน 400 ตัวอย่างที่เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ได้รับมอบอำนาจในเขตภาคกลางและปริมณฑลแบบเจาะจง เนื่องจากมีผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากที่สุด (Office of Small of Medium Enterprise Promotion, 2021) โดยเก็บตัวอย่างจาก SME ด้านอาหาร ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ตลอดจนทำการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 กำหนดใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พบว่าองค์ประกอบทุกองค์ประกอบทั้ง 5 ข้อคำถาม ประกอบด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่พร้อมทั้งข้อกำหนดทางเทคนิค (Product1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปัจจุบัน (Product2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยส่วนประกอบและวัสดุต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง (Product3) การลดต้นทุนการผลิตชิ้นส่วนและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product4) และ การเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product5) ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนดคือมากกว่า 0.50 สอดคล้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการทดสอบภาวะเส้นตรงพบว่ามีค่า Tolerance ที่ 0.835 และค่า VIF ที่ 1.298 อีกทั้งยังมีค่า AVE ที่ 0.545 และค่า CR ที่ 0.080 สามารถจะสรุปได้ว่า มาตรวัดมีความเที่ยงตรงสูง และผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือได้ของตัวแปรแฝง (P_c) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ของตัวแปรแฝง (P_v) พบว่าค่า P_c ที่ 0.90 และค่า P_v ที่ 0.66

สรุปว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 องค์ประกอบผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนด หนึ่งสามารถแยกองค์ประกอบออกได้เป็นสององค์ประกอบ และพบว่าข้อคำถามด้านการเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบ

และวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดที่ 0.920 ข้อเสนอแนะพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีนวัตกรรมแบบใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนถึงบรรจุดัชนีที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้และดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค สิ่งที่สำคัญคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในแต่ละช่วงวัย ร่วมกับการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมทางการตลาด เช่นการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การส่งเสริมการตลาดแบบใหม่ ๆ

คำสำคัญ: นวัตกรรมผลิตภัณฑ์, กิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก, การวิเคราะห์องค์ประกอบ, สาขาอาหาร

Abstract

This study aims to study the factor of innovation in the small and medium enterprise in food sector. In the term of literature focus product innovation with the innovation theory and entrepreneurial value creation theory. By collecting samples from 400 SME entrepreneurs who are business owners or authorized persons in the central region and specific vicinities. Because there are the largest This study aims to study the factor of innovation in the small and medium enterprise in food sector. In the term of literature focus product innovation with the innovation theory and entrepreneurial value creation theory. By collecting samples from 400 SME entrepreneurs who are business owners or authorized persons in the central region and specific vicinities. Because there are the largest number of entrepreneurs (Office of Small of Medium Enterprise Promotion, 2021) by collecting samples from SMEs in food sector. Researcher use the questionnaires as a research tool. As well as to examine the research tools from 5 experts with a consistent value between 0.60-1.00. The percentage analysis was used. Mean and factor analysis.

The research results by factor analysis revealed that the product innovation variables found that all 5 components factor of the questionnaire passed the minimum qualifying criteria greater than 0.50, consistent with the confirmatory factor analysis. The results of the multiple linearity test revealed that the tolerance value was 0.835 and the VIF value was 1.298, and the AVE value was 0.545 and the CR value was 0.080. It can be concluded that the research tool is highly accurate. Moreover, the reliability analysis of latent variable (Pc) and mean of extracted variance of latent variable (Pv) found that Pc at 0.90 and Pv at 0.66.

In conclusion, all five factors of the product innovation met the minimum criteria as specified. Incidentally, an element can be split into two. It was found that the question of

increasing the production quality of the components and materials of the current product (Product5) had the highest factor loading weight at 0.920. As well as packaging that can add value and attract the attention of consumers. The important thing is to develop products that are suitable for consumers in each age group. Together with promoting the development of marketing innovations such as promoting marketing through social media new marketing promotion.

Keywords: Product Innovation, Small and Medium Enterprise, Factor Analysis, Food Sector

บทนำ

นวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มคุณค่า พัฒนา ผลิตภัณฑ์และบริการที่ดีมีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า ความอยู่รอด และความสามารถเชิงการแข่งขันขององค์กร (Ketkaew, P., 2018)

ยิ่งไปกว่านั้นนวัตกรรมช่วยกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โลกยังเผชิญกับการแข่งขันทางการค้าที่รุนแรง เนื่องจากการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ส่งผลให้ธุรกิจแบบดั้งเดิมต่อการปรับตัวและสร้างนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอด ยังพบอีกว่าผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าและบริการที่แตกต่างและหลากหลายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลางที่จะมีมากถึง 4.9 พันล้านคนในปี 2030 ก่อให้เกิดความต้องการบริโภคสินค้าและบริการที่มีความแตกต่างมากขึ้น การแสวงหาความหมาย จึงทำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมในการผลิตและสร้างสินค้าและบริการใหม่ ๆ เมื่อทำการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรโลกจะพบว่าประชากรผู้สูงอายุต่อประชากรวัยทำงานจะเพิ่มขึ้น จะส่งผลต่อการเข้าสู่สังคมสูงวัย จึงจำต้องสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพ (Charoenwongsak, K., 2018)

เมื่อทำการศึกษาผลกระทบของการพัฒนาด้านนวัตกรรมในกลุ่มสหภาพยุโรป พบว่าให้ความสำคัญการวิจัยและพัฒนา ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาของอุตสาหกรรมและส่งผลต่อ GDP ร้อยละ 3 ในปี 2020 และพบว่าที่เมืองสตูตการ์ต ประเทศเยอรมนีมีการพัฒนาด้านการวิจัยและพัฒนาสูงที่สุดในสหภาพยุโรปที่ร้อยละ 2.34 (Eurostat, 2021) ยิ่งไปกว่านั้นหากพิจารณาในภาพรวมระดับโลกด้านประเทศที่มีนวัตกรรมแล้วพบว่าประเทศประเทศสวีเดน ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา มีระดับการพัฒนาด้านนวัตกรรมสูงมากสามอันดับแรกของโลก ส่งผลให้มีรายได้มวลรวมประชาชาติ (GDP) สูงมากเป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงมากสามอันดับแรกของโลก เนื่องจากการพัฒนาปัจจัยที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมเช่น ความคิดแบบสร้างสรรค์ ระบบปัญญาประดิษฐ์ และพัฒนาระบบความบันเทิงและสื่อของสหรัฐอเมริกาเป็นชาติแรก ๆ ในโลก (Global Stat, 2021)

อนึ่ง SME One (2021) พบว่าการส่งออกอาหารไทยไปตลาดโลกของไทยมากเป็นอันดับที่ 13 ของโลก แต่อย่างไรก็ตามการแข่งขันในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมในการกระบวนการผลิตอาหารหรือการสร้างรูปแบบนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการบริหาร

อนึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ส่งผลต่อสถาบันนวัตกรรมแห่งชาติสามารถนำไปสร้างเป็นตัวแบบในการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมให้แก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสาขาอาหารทรงองค์ประกอบที่สามารถกำหนดรูปแบบนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสาขาอาหารได้ และหน่วยงานการศึกษาและผู้สนใจโดยทั่วไปสามารถทราบแนวทางในการสร้างรูปแบบนวัตกรรมสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสาขาอาหาร ดังนั้นการหากไม่พัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์จะก่อให้เกิดความเสียเปรียบด้านการแข่งขันและมูลค่าเพิ่มอาจลดได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษารูปแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและเล็กด้านอาหารเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ สร้างมูลค่าเพิ่มและปรับปรุงภาพลักษณ์ของสินค้าไทยที่มีฐานด้านการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานระดับสากล

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมทางการตลาดธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสาขาอาหาร

ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีของ Schumpeter (1934) มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ ประเภทแรกรวมถึงกิจกรรมทั้งหมดเพื่อลดต้นทุนแนะนำวิธีการใหม่เช่นต้นทุนการผลิตรวมหรือการแนะนำเทคโนโลยีการผลิตเครื่องจักรใหม่วิธีการนวัตกรรมในอุตสาหกรรมองค์การ

ประเภทที่สองของนวัตกรรมรวมถึงกิจกรรมดังกล่าวทั้งหมดที่เพิ่มความต้องการสำหรับผลิตภัณฑ์ เช่น การแนะนำสินค้าใหม่หรือสินค้าคุณภาพใหม่ การเกิดขึ้นหรือการเปิดตลาดใหม่ การค้นหาแหล่งวัตถุดิบใหม่ ความหลากหลายใหม่ หรือ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ฯลฯ

ทฤษฎีนวัตกรรมดังกล่าวได้เสนอไว้ว่า ผลกำไรระบุว่าผู้ประกอบการได้รับหากนวัตกรรมของเขาประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นในการลดต้นทุนการผลิตโดยรวมหรือเพิ่มความต้องการผลิตภัณฑ์ของเขา ผลกำไรที่ได้รับนั้นมีระยะเวลาสั้นกว่าเนื่องจากคู่แข่งเลียนแบบนวัตกรรม ดังนั้นจึงยุตินวัตกรรมที่จะเป็นมือใหม่หรือมือใหม่แต่หลังจากนั้นไม่นานกับคนอื่น ๆ ที่เลียนแบบนวัตกรรมผลกำไรก็เริ่มหายไป แต่ผู้ประกอบการสามารถได้รับผลกำไรมากขึ้นในระยะเวลาอันยาวนานหากกฎหมายอนุญาตเขาจดสิทธิบัตรนวัตกรรมของเขาเช่นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดสิทธิบัตรเพื่อไม่ให้ผู้อื่นลอกเลียนแบบ อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป อุปทาน

ของปัจจัยยังคงเท่าเดิม ราคาปัจจัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นด้วยในทางกลับกัน เมื่อบริษัทนำนวัตกรรมมาใช้ อุปทานของสินค้าและบริการก็เพิ่มขึ้นและราคาก็ลดลง

ทฤษฎีการสร้างมูลค่าผู้ประกอบการ (The entrepreneurial value creation theory)

Olanrewaju et. al. (2018) and Ace, et. al. (2013) อธิบายทฤษฎีนี้ อธิบายประสบการณ์ของผู้ประกอบการจากความตั้งใจของผู้ประกอบการและการค้นพบโอกาสในการพัฒนาความสามารถในการเริ่มต้นธุรกิจและการจัดสรรรางวัล กระบวนการของการเริ่มต้นธุรกิจไม่ใช่กระบวนการที่เป็นอิสระ ผู้ประกอบการเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ของการเริ่มต้นธุรกิจ ดังนั้นความตั้งใจที่จะเริ่มต้นธุรกิจและทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบที่แท้จริงของกระบวนการเริ่มต้นธุรกิจ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการระบุโอกาสภายนอก เพื่อให้ตรงกับโอกาสที่จะตระหนักถึงความสามารถในการเริ่มต้นธุรกิจ ได้รับทรัพยากรภายนอกถ้าจำเป็น สร้างมูลค่าที่ยั่งยืน และการจัดสรรรางวัลสำหรับการเริ่มต้นธุรกิจ ทฤษฎีการสร้างคุณค่าของผู้ประกอบการที่ใช้สองขั้นตอนการสร้างคุณค่าและการกระจายกรอบเพื่อตรวจสอบภายในกระบวนการของการเริ่มต้นธุรกิจ ในขั้นตอนแรกของการเริ่มต้นธุรกิจผู้ประกอบการที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อรับรู้โอกาสภายนอกเพื่อให้บรรลุความสามารถในการเข้าถึงขั้นตอนที่สองของการเริ่มต้นธุรกิจ ในขั้นตอนที่สองของการสร้างมูลค่าเป้าหมายของบริษัทคือการรักษาการเจริญเติบโตและผลกำไรสร้างหรือได้ความสามารถแบบไดนามิก เมื่อจำเป็นผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงทรัพยากรภายนอกเช่นบริษัทร่วมทุนหรือพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของบริษัทและสร้างหรือได้ความสามารถแบบไดนามิกเสริมเมื่อความสามารถของผู้ประกอบการและคุณภาพของผู้ประกอบการสามารถใช้สัญญาณเชิงบวกเพื่อให้ได้มูลค่าที่สูงขึ้นจากนักลงทุน การใช้รูปแบบของการฝังตัวแบบไดนามิกความสามารถในการสร้างมูลค่าที่ยั่งยืนและผลตอบแทนที่เหมาะสม ขั้นตอนที่สองของกระบวนการย่อยแบบโต้ตอบเพื่อให้ความสามารถในการเริ่มต้นธุรกิจและแบบไดนามิกเพื่อรักษาคุณค่าของการสร้างและเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ประกอบการ

การทบทวนวรรณกรรม

นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation)

จากการศึกษา Nazzaro, et. al. (2019) and Ridha and Hidayat (2021) พบว่าผู้บริโภคมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อผู้บริโภคที่มีมากกว่าผลิตภัณฑ์นวัตกรรมแบบดั้งเดิม นอกจากนี้สองในสามของกลุ่มผู้บริโภคที่สนับสนุนนวัตกรรมและการยอมรับที่มีเหตุผลแสดงความสัมพันธ์ที่กว้างขวางระหว่างคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์นวัตกรรมและคุณลักษณะทางจิตวิทยาของผู้บริโภค

ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาของ Frick, et. al. (2020) and Hutahayan (2019) พบจากผลการสำรวจว่าผลกระทบของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และกระบวนการที่เกิดขึ้นพร้อมกันและล่าช้าต่อประสิทธิภาพการผลิตของผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากนมในตลาดเยอรมัน ความต่อเนื่องของตัวแปรนวัตกรรมและปัจจัยการผลิตถูกพิจารณาโดยเครื่องมือวัด แม้ว่าเราจะไม่พบผลในเชิงบวกของสิทธิบัตรหรือจำนวนการเปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่ในด้านประสิทธิภาพ แต่เราพบว่าผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เหมาะสมความสำเร็จมีผลในเชิงบวกอย่างสม่ำเสมอต่อ

ประสิทธิภาพทางเทคนิคของผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์นม ในด้านระเบียบวิธี ผลลัพธ์ของเรายืนยันความเกี่ยวข้องของตัวบ่งชี้ผลลัพธ์ของนวัตกรรมตามวรรณกรรมเป็นการวัดความแตกต่างของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการวัดผลกระทบของนวัตกรรมต่อประสิทธิภาพการทำงานที่มั่นคง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Somsong, P., 2021) พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของ SMEs อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีความคิดเห็นต่อบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มากที่สุด รองลงมา คือ พันธมิตรทางธุรกิจ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์พบว่า 1) บทบาทผู้นำเชิงกลยุทธ์มีผลกระทบต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ พันธมิตรทางธุรกิจ และความได้เปรียบทางการแข่งขัน 2) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีผลกระทบต่อพันธมิตรทางธุรกิจ และความได้เปรียบทางการแข่งขัน 3) พันธมิตรทางธุรกิจมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน สรุปได้ว่าทุกตัวแปรที่ไม่เกิดปัญหาการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงเกินไป ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ตัวแปรแต่ละกลุ่มมีน้ำหนักองค์ประกอบสูง มีค่าความผันแปรที่สกัดใกล้เคียงและมีความเชื่อถือได้สูง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายภาคการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า SMEs ในสาขาอาหาร เก็บข้อมูลจากเจ้าของของกิจการหรือผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง มีจำนวนมากที่สุดโดยมีจำนวนทั้งสิ้น 58,707 ราย สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME, 2020) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ความคาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง 397 ราย อีกทั้งยังได้ยึดหลักตามแนวทางของ Hair et., al. (2010) ที่เสนอว่าต้องมีกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 100 ตัวอย่างหรือมีสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 10-20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 35 ตัวแปรสังเกตได้ เมื่อคูณด้วย 10 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ จะได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 350 ตัวอย่าง ยิ่งไปกว่านั้น Wirachchai, N. (1999) เสนอไว้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรเป็น 400 ตัวอย่าง ด้วยเหตุผลดังกล่าวเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดด้านการขาดตกหากข้อมูลไม่ครบ ตลอดจนการไม่สามารถเข้าร่วมตอบแบบสอบถามได้เนื่องจากภาวะการระบาดของโควิด-19 ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง โดยเก็บตัวอย่างในเขตภาคกลางและปริมณฑล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบความถูกต้อง

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยโครงสร้างของแบบสอบถามด้านข้อมูลโดยทั่วไป และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของแบบสอบถาม ความเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ผลการตรวจสอบพบว่าค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ดังนั้น ข้อคำถาม

ทุกข้อในแบบสอบถามจึงมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัดมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและมีความชัดเจนของภาษา และครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

ด้านผลการทดสอบค่าความน่าเชื่อถือได้ของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พบว่า มีค่า Item total correlation ระหว่าง 0.520-0.713 ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

กำหนดใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ร้อยละของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กละสาขาอาหารพบว่า มีจำนวนพนักงานมากที่สุดสองอันดับแรกคือมีพนักงานตั้งแต่ 41-60 คน จำนวน 161 ราย เท่า ๆ กับมีพนักงาน 61-200 ราย 40.3 ด้านระดับการศึกษาพบว่ามีการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นจำนวนมากที่สุดมีจำนวน 330 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.5 อายุระหว่าง 41-50 ปีเป็นจำนวนมากที่สุดถึง 255 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.7 ด้านภาษาอังกฤษจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้ระบุว่าสามารถพูดได้หรือไม่เป็นจำนวนมากที่สุดถึง 384 ราย คิดเป็นร้อยละ 96 และประกอบธุรกิจในกลุ่มอาหารมากถึงจำนวน 388 ราย คิดเป็นร้อยละ 97

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์สามารถแสดงได้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

ชื่อตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับค่าคะแนน
Product1	4.24	0.60	มาก
Product2	3.73	0.61	มาก
Product3	3.67	0.63	มาก
Product4	3.94	0.64	มาก
Product5	4.06	0.69	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.92		มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าเฉลี่ยของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พบว่าค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าข้อคำถามด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่พร้อมกับข้อกำหนดทางเทคนิคที่เฉพาะเจาะจงและฟังก์ชันการใช้งานที่ต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง (Product1) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 4.24 โดยพบว่ามีค่าเฉลี่ยทั้งหมดระหว่าง 3.67-4.24 รองลงไปคือการเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน และการลดต้นทุนการผลิตชิ้นส่วนและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบันตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.60-0.69 แสดงว่าค่าเฉลี่ยที่ได้มีความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างได้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

ชื่อองค์ประกอบ	องค์ประกอบ	
Product1	0.901	
Product2	0.782	
Product3		0.671
Product4		0.871
Product5		0.920
Eigenvalue	1.550	2.202
Percent of Variance	31.010	44.032
Cumulative Percent	44.032	75.042

KMO. 0.660, Chi square 802.72, df 10

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวแปรด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พบว่าองค์ประกอบทุกองค์ประกอบทั้ง 5 ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนดคือมากกว่า 0.50 และสามารถแยกองค์ประกอบออกได้เป็นสององค์ประกอบ โดยข้อคำถามด้านการเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดที่ 0.920

หากพิจารณาค่า Eigenvalue พบว่าองค์ประกอบที่ 1 มีค่าที่ 1.550 และองค์ประกอบที่ 2 มีค่าเท่ากับ 2.202 ด้านค่า KMO. มีค่าที่ 0.660 แสดงว่ามีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับปานกลาง

ยิ่งไปกว่านั้นองค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัวคือ Product1-Product2 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 31.010 และด้านองค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัวคือตัวแปร Product3-Product5 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 44.032 ดังนั้นตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 5 ตัวร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้ง 2 องค์ประกอบได้ร้อยละ 75.042

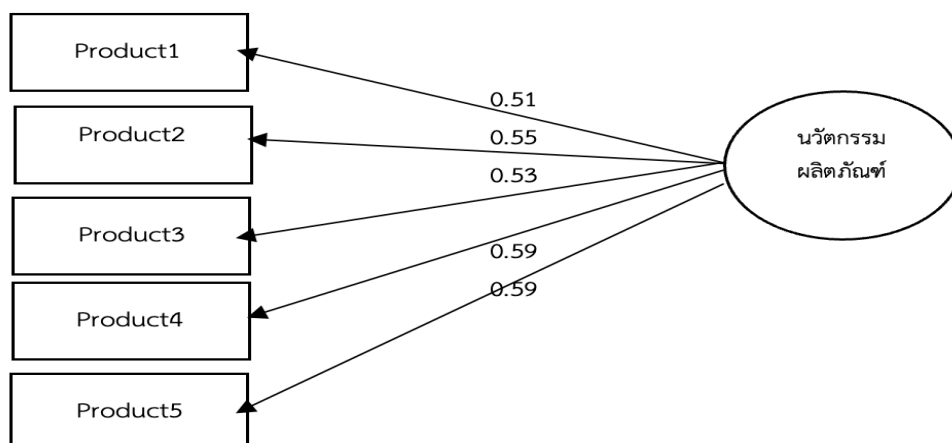
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลการวัดตัวแปรแฝงที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square=144.13, df=5, P-value=0.000, RMSEA=0.064) แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่พร้อมกับข้อกำหนดทางเทคนิคที่เฉพาะเจาะจงและฟังก์ชันการใช้งานที่ต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง (Product1) การพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในปัจจุบัน นำไปสู่ปรับปรุงการใช้งานง่ายสำหรับลูกค้าและปรับปรุงความพึงพอใจของลูกค้า (Product2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยส่วนประกอบและวัสดุต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง (Product3) การลดต้นทุนการผลิตชิ้นส่วนและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product4) และ การเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product5) สามารถนำมาใช้วัดตัวแปรแฝงนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ได้จริงดังรายละเอียดตารางที่ 3 และแผนภาพที่ 1

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

ตัวแปรสังเกตได้	λ_i	t
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่พร้อมกับข้อกำหนดทางเทคนิคที่เฉพาะเจาะจง	0.51	6.61
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปัจจุบันนำไปสู่ปรับปรุงการใช้งานง่าย	0.55	10.32
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยส่วนประกอบและวัสดุต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง	0.53	10.49
การลดต้นทุนการผลิตชิ้นส่วนและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน	0.59	22.16
การเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน	0.59	19.30

Chi-square=144.13, df=5, P-value=0.000, RMSEA=0.064

แผนภาพที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตได้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่พร้อมกับข้อกำหนดทางเทคนิคที่เฉพาะเจาะจงและฟังก์ชันการใช้งานที่ต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง (Product1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปัจจุบัน นำไปสู่ปรับปรุงการใช้งานง่ายสำหรับลูกค้าและปรับปรุงความพึงพอใจของลูกค้า (Product2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยส่วนประกอบและวัสดุต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง (Product3) การลดต้นทุนการผลิตชิ้นส่วนและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product4) และ การเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในช่วง 0.51-0.59 โดยที่ค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตได้ทุกเส้นมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 5 ตัวแปรสามารถนำมาวัดตัวแปรแฝงนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ได้จริง เมื่อพิจารณาตามแผนภาพที่ 1 พบว่าตัวแปร

สังเกตได้ด้านการลดต้นทุนการผลิตชิ้นส่วนและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน และการเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบัน (Product5) มีความสำคัญในตัวแปรแฝงด้านนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์สูงสุดเท่า ๆ กัน (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.59) รองลงไปคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปัจจุบัน นำไปสู่ปรับปรุงการใช้งานง่ายสำหรับลูกค้าและปรับปรุงความพึงพอใจของลูกค้า และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยส่วนประกอบและวัสดุต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิงตามลำดับ

อนึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พบว่าองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนดคือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.50 อีกทั้งยังสอดคล้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเช่นกัน

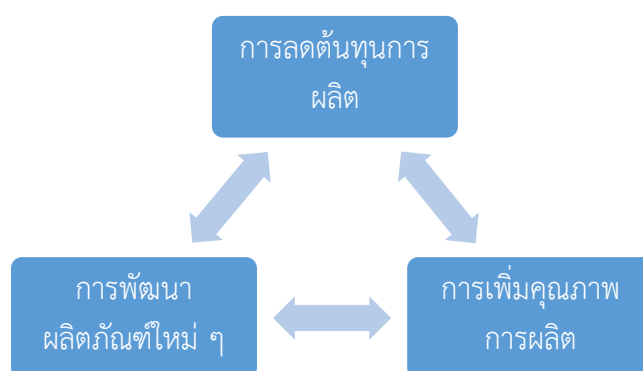
ผลการทดสอบภาวะเส้นตรงพหุพบว่ามีค่า Tolerance ที่ 0.835 และค่า VIF ที่ 1.298 การทดสอบด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า ตัวแปรแต่ละตัว ไม่รับอิทธิพลซึ่งกันและกันจากตัวแปรอื่น ๆ และไม่มีปัญหาด้านภาวะร่วมเส้นตรงสูง ด้านผลการวิเคราะห์ความตรงแบบรวมศูนย์ (convergent validity) พบว่ามีค่า AVE ที่ 0.545 และค่า CR ที่ 0.080 (Shiu, 2019) สามารถจะสรุปได้ว่า มาตรวัดมีความเที่ยงตรงสูง สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไปได้อย่างเหมาะสมยิ่ง และผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือได้ของตัวแปรแฝง (P_c) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ของตัวแปรแฝง (P_v) พบว่าค่า P_c ที่ 0.90 และค่า P_v ที่ 0.66 ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด (Diamantopoulos and Siguaw, 2000)

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวแปรด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พบว่าองค์ประกอบทุกองค์ประกอบทั้ง 5 ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนดคือมากกว่า 0.50 และสามารถแยกองค์ประกอบออกได้เป็นสององค์ประกอบ โดยข้อคำถามด้านการเพิ่มคุณภาพการผลิตในส่วนประกอบและวัสดุของผลิตภัณฑ์ปัจจุบันมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดที่ 0.920 สนับสนุนด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทั้ง 5 องค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่น้อยกว่า 0.50 และมีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องที่ Chi-square=144.13, df=5, P-value=0.000, RMSEA=0.064

อภิปรายผลจากผลการวิจัยดังกล่าวพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Somsong, P. (2021) พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของ SMEs อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีความคิดเห็นต่อบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มากที่สุด รองลงมา คือ พันธมิตรทางธุรกิจ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์พบว่า 1) บทบาทผู้นำเชิงกลยุทธ์มีผลกระทบต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ พันธมิตรทางธุรกิจและความได้เปรียบทางการแข่งขัน 2) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีผลกระทบต่อพันธมิตรทางธุรกิจ และความได้เปรียบทางการแข่งขัน 3) พันธมิตรทางธุรกิจมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน สรุปได้ว่าทุกตัวแปรที่ไม่เกิดปัญหาการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงเกินไป ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ตัวแปรแต่ละกลุ่มมีน้ำหนักองค์ประกอบสูง มีค่าความผันแปรที่สกัดใกล้เคียงและมีความเชื่อถือได้สูง

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการต้องลดต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ ลงให้เหลือน้อยที่สุดในด้านต่าง ๆ เช่น จัดการวัตถุดิบจากแหล่งที่ใกล้ที่สุด การลดต้นทุนการจัดส่งสินค้า รวมถึงระบบโลจิสติกส์ที่ดีส่งผ่านได้อย่างสะดวกรวดเร็ว รวมถึงการเพิ่มคุณภาพในการผลิต ลดการสูญเสียด้านกระบวนการผลิต ลดปัญหาต่าง ๆ ในการผลิต รวมตลอดถึงการผลิตให้ได้ทันเลยต่อความต้องการของผู้บริโภคช่วงเพิ่มรายได้ที่มากยิ่งขึ้น ท้ายสุดแล้วต้องพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ ที่มีนวัตกรรมและรูปแบบที่แตกต่าง ดึงดูดใจผู้บริโภค นำเสนอรูปแบบการรับประทานอาหารแบบใหม่ ๆ เช่น ทานได้ง่ายยิ่งขึ้น ทานได้กับอาหารหลากหลายประเทศ ถูกต้องตามหลักการบริโภคของแต่ละกลุ่มคนและแต่ละศาสนา พัฒนาระบบการจัดเก็บรักษาสินค้าให้นาน รวมถึงระบบการขนส่ง การแช่เย็นสินค้าบางประเภทเพื่อรักษาความสด ยิ่งไปกว่าต้องพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดึงดูดใจเพื่อให้สามารถที่จะเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้าได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

พัฒนาขีดความสามารถด้านความสามารถด้านนวัตกรรม ด้วยการพัฒนาแนวทางการสร้างสร้างนวัตกรรม พัฒนาแนวทางในการลดต้นทุนในการดำเนินงาน เพิ่มคุณภาพในการบริการจัดการลดขั้นตอนที่ซับซ้อนลง

พัฒนาแนวทางในการสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เช่น สร้างผลิตภัณฑ์ให้มีนวัตกรรมแบบใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนถึงบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้และดึงดูดความสนใจของ

ผู้บริโภค สิ่งที่สำคัญคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในแต่ละช่วงวัย ร่วมกับการส่งเสริมพัฒนา นวัตกรรมทางการตลาด เช่นการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การส่งเสริมการตลาดแบบใหม่ ๆ

กิจการขนาดกลางและขนาดเล็กสาขาอาหารสามารถนำข้อค้นพบไปใช้โดยพัฒนานวัตกรรมการผลิต อาหารให้เกิดความประหยัด ลดต้นทุน เก็บรักษาได้นาน ยิ่งไปกว่านั้นต้องพัฒนาอาหารให้เหมาะสมกับสังคม ผู้สูงอายุที่รับประทานง่าย ไม่ก่อให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ อีกทั้งยังต้องเหมาะสมกับผู้ป่วยที่ป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ที่ สามารถช่วยลดอาการของโรคหรือไม่ไปก่อให้เกิดการเพิ่มโรคร้ายต่าง ๆ ได้

สำหรับแนวทางการพัฒนาในระดับชาติส่งเสริมให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนวัตกรรมด้านต่าง ๆ อย่างแท้จริงเช่น การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์มากกว่าจะจัดตั้งเป็นหน่วยงานแบบภาพรวม เพื่อส่งเสริมการ พัฒนานวัตกรรมในการด้านต่าง ๆ รวมตลอดถึงต้องส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงกันระหว่างนวัตกรรมที่ผลิตได้ใน ประเภทเชื่อมโยงกับกิจการต่าง ๆ เช่นดนตรี ละคร สื่อสังคมออนไลน์ที่เผยแพร่ออกไปสู่สาธารณชน เพื่อ ส่งเสริมให้ผู้รับสื่อได้ใช้หรือติดตามในเรื่องรานั้น นำไปสู่การสร้างควมนิยมในตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของ ประเทศได้

References

- Ace, Z.J., Audretsch, D.B. & Lehmann, E.E. (2013). The knowledge spillover theory of entrepreneurship. *Small Bus Econ* 41, 757–774 (2013). [Online], Accessed 21 July 2021. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11187-013-9505-9>
- Charoenwongsak, Kriengsak. (2018). The necessity of innovation. to the growth of the world economy. [online], Accessed 26 July 2021. Retrieved from: <http://www.kriengsak.com/Necessity-of-Innovation-On-the-growth-of-the-world-economy>
- Diamontopoulos, A., & Siguaw, A. D. (2000). *Introduction LISREL: A guide for the uninitiated*. London: Sage.
- Eurostat. (2021). Archive: Europe 2020 indicators - R&D and innovation. [Online], Accessed 26 June 2021. Retrieved from: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:_Europe_2020_indicators_-_R%26D_and_innovation&oldid=345979
- Frick, Fabian et al. (2020). Firm-level innovation and efficiency in the food sector: Insights from a literature-based innovation output indicator. [Online], available: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00036846.2021.1912699>. (2021, 30 June).

- Global Stat. (2021). The Most Innovative Countries, Ranked by Income Group. [Online], Accessed 26 June 2021. Retrieved from: <https://www.visualcapitalist.com/national-innovation-the-most-innovative-countries-by-income/>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E., (2010). Multivariate data analysis: A global perspectives. Upper, Saddle River, NJ: Pearson Education, International.
- Hutahayan, B. and Yufra, S. (2019). Innovation speed and competitiveness of food small and medium-sized enterprises (SME) in Malang, Indonesia: Creative destruction as the mediation, *Journal of Science and Technology Policy Management*, Vol. 10 No. 5, pp. 1152-1173.
- Ketkaew, Panita. (2018). Concepts, Theory, Innovation Management for Development. [online], Accessed 17 July 2021. Retrieved from: <https://www.gotoknow.org/posts/692170>
- Ridha, R., & Hidayat, N. K. (2021). Impact of Innovation & Certification To Sme Performance In F&B Sector. *Conference Series*, 3(1), 337–360.
- Shin, Jaeho.et. al. (2019). What is the Right Innovation Type for your Industry? Evidence from Chemical Firms in Korea. [Online], Accessed 24 July 2021. Retrieved from: file:///C:/Users/Phrat/Downloads/What_is_the_Right_Innovation_Type_for_your_Industr.pdf.
- Somsong, Pattheera (2021). Relationships between Strategic Leadership Roles. Product innovation and business alliances that affect the competitive advantage of small and medium-sized enterprises in the upper northern region. [online], Accessed 30 June 2021. Retrieved from: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/trujournal/article/view/246645/168889>
- Nazzaro, C., Lerro, M., Stanco, M. and Marotta, G. (2019), Do consumers like food product innovation? An analysis of willingness to pay for innovative food attributes", *British Food Journal*, Vol. 121 No. 6, pp. 1413-1427.
- Schumpeter, J.A. (1934). The theory of economic development: an inquiry into profits, capital, credit, interest and the business cycle, *Harvard Economic Studies*, Vol. 46, Harvard College, Cambridge, MA.
- SME one. (2021). How SME is important to Thailand's economic system. [online], Accessed 24 March 2021. Retrieved from: <https://www.smeone.info/posts/view/284>

Office of the Promotion of Small and Medium Enterprises. (2020). The Meaning of Community Enterprise. [online], Accessed 30 June 2021. Retrieved from: <https://www.sme.go.th/th/>

Office of Small of Medium Enterprise Promotion (SME). (2021). Amount and Employment of SME. Accessed 14 September 2022. Retrieved from: https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210825103143.pdf

Olanrewaju, A., Lim, X. Y., Tan, S. Y., Lee, J. E., and Adnan, H. (2018). Factors affecting Housing Prices in Malaysia: analysis of the supply side. *Planning Malaysia: Journal of the Malaysian Institute of Planners*, 16(2), pp. 225–235.

Wirachchai, Nongluck. (1999). *LISREL Model: Analytical Statistics for Research*. Bangkok: Printing House of Chulalongkorn University.

การจัดการความรู้การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาเกษตรกร
และเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน
Knowledge Management System Development Plan to Send Rice Planning Policy
from Thai Government to Farmers for Increasing Quality Products
and Farmers Development Sustainability.

กฤติยา รุจิโชค

Kritiya Rujichok

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University

Email: rujichokkritiya@gmail.com

Received 22 March 2022; Revised 22 May 2022; Accepted 24 May 2022.

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตสูง คุณภาพดีและต้นทุนต่ำด้วยการจัดทำโครงสร้างข้อมูลผ่านการจัดการข้อมูล 2. เพื่อนำองค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพได้ผลผลิตสูง คุณภาพดีและต้นทุนต่ำมาสร้างเนื้อหาและผลิตสื่อให้เข้าใจง่ายผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ 3. เพื่อพัฒนาระบบส่งผ่านข้อมูลความรู้การผลิตข้าวด้วยดิจิทัลเทคโนโลยี 4. เพื่อนำระบบส่งผ่านข้อมูลความรู้การผลิตข้าวด้วยดิจิทัลเทคโนโลยีไปใช้พัฒนาเกษตรกรและเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐสู่เกษตรกรที่ทำให้เกษตรกรพร้อมรับมือในสถานการณ์เร่งด่วน ใช้แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความรู้ การบริหารจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือ นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกร 3 พื้นที่ จำนวน 90 คนใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ วิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ในการผลิตข้าวที่ช่วยพัฒนาเกษตรกรและเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน โดยชุดความรู้ที่ได้มี 6 ชุดคือ ชุดที่ 1.ความรู้พื้นฐานการปลูกข้าว ชุดที่ 2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว 3.วิกฤติการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าว 4.เครื่องมือที่ใช้ในการปลูกข้าว 5.การเพิ่มมูลค่าให้กับข้าว 6.การตลาดและการประชาสัมพันธ์ โดยชุดความรู้จะถูกใส่ไว้ใน แอปพลิเคชัน การจัดการความรู้การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และเฟสบุ๊ค รวมทั้งระบบถาม-ตอบ (AI-chatbot) และคู่มือการปลูกข้าว (E-book) ทั้งนี้ชุดความรู้จะช่วยพัฒนาการปลูกข้าวของเกษตรกรและเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ การบริหารจัดการความรู้ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

Abstract

The objective of the qualitative research article is to synthesize the knowledge that helps farmers to produce quality rice, high yield, and low cost by creating a data structure through data management, the second is to use the knowledge that analyzed in the first objective to create content (story telling) and produce media that is easy to understand through artificial intelligence technology and the last objective is to develop a system for transmitting information on rice plant with digital technology for driving government-to-farmer policies that makes farmers ready to deal with urgent situations and 4. to apply the information transmission system of rice plant knowledge with digital technology to develop farmers and for Increasing Quality Products and Farmers Development Sustainability.

The concept of knowledge management theory, information management concept and Artificial Intelligence Technology concept as a research framework. The research area was in the three province, Nakhon Pathom, Ratchaburi, and Suphan Buri. The sample was 90 smart farmers in the three areas using a purposive sampling method in the in-depth interview. The research tool was an in-depth interview, content analysis and descriptive writing. The results showed that knowledge of rice production that helps to develop farmers and to increase the quality of the rice plant for sustainability. There were 6 sets of knowledge that were obtained in the artificial intelligence technology: Set 1. Fundamentals of rice cultivation; Set 2: Policies related to rice cultivation. 3. Crisis affecting rice cultivation 4. Tools used in rice cultivation 5. Adding value to rice 6. Marketing and Public Relations. The knowledge set will be put in the application of knowledge management of rice production with artificial intelligence technology and Facebook including a question-answer system (AI-chatbot) and a rice planting manual (E-book). The knowledge set will help improve rice cultivation for farmers and increase production quality sustainably.

Keywords: knowledge management knowledge management artificial intelligence technology

บทนำ

จากการวิเคราะห์ปัญหาข้าวไทยพบปัญหาด้วยกัน 6 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ 1. ปัญหาด้านการผลิต 2. ปัญหาด้านประสิทธิภาพการผลิตต่ำ 3. ปัญหาคุณภาพข้าวต่ำ 4. ปัญหาพันธุ์ข้าวที่ปลูกไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ 5. ปัญหาด้านการตลาด และปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาการจัดการนโยบายรัฐบาล ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและปัญหานี้มีความสัมพันธ์กับรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกษตรกรมีหนี้สินเพราะรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายหรืออาจทำให้สูญเสียที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

สำหรับปัญหาของพื้นที่ศึกษาคือ จังหวัดนครปฐม ราชบุรีและสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการทำนาภายใต้ระบบชลประทานและมีการทำงานปีละ 2 ครั้งคือ นาปี กับนาปรัง แต่ผลผลิตไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวนา

ได้เพราะชาวนาส่วนใหญ่ในพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัดยังมีรูปแบบการทำนาตามธรรมชาติของการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่นคือ ทำนาในระบบดั้งเดิม ชาตองค์ความรู้ด้านการพัฒนาการปลูกข้าวส่งผลให้ผลผลิตไม่ค่อยมีคุณภาพราคาจึงตกต่ำและเป็นพื้นที่ที่คณะวิจัยได้ทำการสำรวจและพบปัญหาเช่นเดียวกับปัญหาข้างต้น ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความต้องการในการแก้ไขปัญหาโดยได้มองว่าเกษตรกรควรได้รับกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิต

ด้านการจัดการองค์ความรู้ให้กับชาวนาที่ผ่านมามีงานวิจัยหลายชิ้นได้หาแนวทางการจัดการองค์ความรู้ให้กับชาวนาทั้งที่เกิดจากการระดมความคิดเห็นหลายฝ่าย เช่นงานวิจัยของ Ketsuda Sittisantikul (2015) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการความรู้ในการกำหนดทางเลือกในการปลูกข้าวและวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ทางเลือกปฏิบัติในพื้นที่แห้งแล้งของเกษตรกรดอนใต้ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ ได้นำแบบจำลอง SECI ของ Nanoko และ Takeuchi มาเป็นกรอบแนวทางการจัดการกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ที่กำหนดทางเลือกในการปฏิบัติให้กับชาวนา โดยผลการวิจัยได้พบปัญหาที่เกิดจากภัยแล้งในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเช่น ผลกระทบต่อการดำรงชีพ นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ทางเลือกให้กับเกษตรกรเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน การจัดหาแหล่งน้ำ การลดปริมาณการใช้น้ำ นอกจากงานวิจัยนี้จะเข้ามาเป็นกรอบการวิเคราะห์แล้วยังได้นำแนวคิดด้านการจัดการความรู้ การจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์อีกด้วย

ซึ่งในบทความนี้ได้นำเสนอความรู้การปลูกข้าวจากพื้นที่ศึกษา 3 พื้นที่ (นครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี) ที่ผ่านกระบวนการจัดการองค์ความรู้ทั้งที่เกิดจากองค์ความรู้แบบฝังลึกและความรู้ชัดแจ้งและองค์ความรู้ที่เกิดจากความต้องการของชาวนาที่เป็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ ด้วยวิธีการค้นหา รวบรวมและแสวงหาเพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์และสร้างชุดความรู้ 6 ชุดและนำเสนอผ่านสื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งในการศึกษาจะใช้แนวทางการวิเคราะห์และกระบวนการจัดการองค์ความรู้ซึ่งเป็นเครื่องมือในการช่วยแก้ปัญหาชาวนา ทั้งนี้หัวใจสำคัญของการจัดการความรู้เพื่อให้เกษตรกรเกิดองค์ความรู้ที่เป็นความต้องการขอเกษตรกรและเพื่อพัฒนาเกษตรกรและเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตสูงคุณภาพดีและต้นทุนต่ำด้วยการจัดทำโครงสร้างข้อมูลที่ผ่านการจัดการข้อมูล
2. เพื่อนำองค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพได้ผลผลิตสูงคุณภาพดีและต้นทุนต่ำมาสร้างเนื้อหา (story) และผลิตสื่อให้เข้าใจง่ายผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์
3. เพื่อพัฒนาระบบส่งผ่านข้อมูลความรู้ด้านการผลิตข้าวด้วยดิจิทัลเทคโนโลยี สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐสู่เกษตรกรที่ทำให้เกษตรกรพร้อมรับมือในสถานการณ์เร่งด่วน
4. เพื่อนำระบบส่งผ่านข้อมูลความรู้การผลิตข้าวด้วยดิจิทัลเทคโนโลยีไปใช้พัฒนาเกษตรกรและเพิ่มคุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมได้นำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ (KM) การบริหารจัดการข้อมูล การจัดการฐานข้อมูล โครงสร้างข้อมูล ระบบการจัดการฐานข้อมูล เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ การสร้างเรื่องราว

เนื้อหาในการผลิตสื่อ (story telling) โดยแนวคิดการจัดการความรู้จะได้นำมาเป็นแนวการศึกษาความรู้ของเกษตรกรทั้งแบบที่เป็นความรู้ที่ได้รับการปลูกฝัง (tacit knowledge) เรื่องการปลูกข้าว และความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ (Explicit Knowledge) เช่น การอบรม ซึ่งความรู้ที่มีในตัวเกษตรกรทั้งที่เกิดจากภายในและภายนอกนำเข้ามาสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ความรู้ที่มีอยู่เป็นระบบ ระเบียบ

การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการจัดการความรู้มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ชุดความรู้ที่เกษตรกรมีและชุดความรู้ที่เกษตรกรได้รับในการปลูกข้าวจากฐานสู่ฐาน ซึ่งเป็นชุดความรู้ทั้งที่ผู้วิจัยจะได้นำมารวบรวมและสังเคราะห์ออกมาอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาสร้างเรื่องราว (story telling) ชุดความรู้ผ่านสื่อ โดยสรุปแนวทางการจัดการความรู้ได้ดังนี้

สำหรับความรู้ (knowledge) ดาเวนพอตและพรูสเก (Davenport & Prusak, 1998 p.5) ได้กล่าวถึงนิยามของความรู้ไว้ว่า ความรู้ได้หมายรวมถึงประสบการณ์ คุณค่า บริบทข้อมูลข่าวสารที่เกิดได้ทั้งจากบุคคลและองค์กร ซึ่งรวมไปถึงความรับผิดชอบ กระบวนการ การปฏิบัติ วิธีการดำเนินชีวิตและความรู้แตกต่างจากข้อมูลข่าวสาร และได้รับความจริง ความเชื่อ ความคิด แนวคิด การตีความ (Myers, 1996, p2)

ด้านกระบวนการจัดการความรู้ (the knowledge management process) เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเหนียวแน่นจากกลุ่มคนที่ต้องการสร้างความรู้ร่วมกันเพราะความรู้ที่มีเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและยุ่งยาก (Alle, 1997) เนื่องจากชุดความรู้ของคนประกอบด้วยหลายส่วน เช่น ประสบการณ์ การหยั่งรู้ของสัญชาตญาณ และความเชื่อ ซึ่งมีคุณค่าและมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ยุ่งยาก ดังนั้นการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจายทั้งที่อยู่ในตัวคน นอกตัวคน (เอกสารอื่น ๆ) และนำมาประยุกต์และพัฒนาให้เข้ากับชุดความรู้ที่ต้องอาศัยชุดความรู้หรือทฤษฎีอื่นเข้ามาบริหารจัดการความรู้ เช่น วัฒนธรรมองค์กร คุณค่าทางวัฒนธรรม อำนาจ พลังและการควบคุม โครงสร้างองค์กร ปรัชญาเป้าหมายขององค์กร การจัดการความรู้ขององค์กร พฤติกรรมคนในองค์กร สิ่งประดิษฐ์ในองค์กร การเรียนรู้ขององค์กร โดยกระบวนการจัดการความรู้จะต้องนำตัวแปร (ตัวอย่าง) ที่เกิดขึ้นไว้ร่วมประยุกต์ใช้เข้ากับกระบวนการจัดการความรู้และสร้างชุดความรู้ขึ้นมาเพื่อนำมาพัฒนาต่อไป

โดยความรู้ที่มีอยู่ทั้งในทั้งตัวปัจเจกบุคคลแลองค์กรแบ่งทั่วไปได้ 2 ประเภท คือ 1.ความรู้ที่อยู่ในตัวตน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ การหยั่งรู้ของสัญชาตญาณ และความเชื่อของแต่ละบุคคลทักษะในตัวตน ความคิด สิ่งที่ปรากฏในตัวตนและไม่สามารถถ่ายทอดออกมา ซึ่งการจัดชุดความรู้ประเภทนี้อาจต้องนำทฤษฎีอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดทางด้านจิตวิทยา เพื่อให้บุคคลสามารถถ่ายทอดความรู้ออกมาในรูปแบบพฤติกรรม โดยการจัดการความรู้ประเภทนี้ยากแก่การจัดการข้อมูลซึ่งต้องอาศัยความรู้ประเภทอื่นประยุกต์เข้าด้วยกัน 2. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่มีการเก็บรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อเรียนรู้ คู่มือ ที่สามารถนำมาอ้างอิงความรู้ได้หรือส่งผ่านความรู้ไปยังกลุ่มคนบุคคล โดยสามารถตรวจสอบความรู้ที่ได้มาได้อย่างเป็นระบบ

โดยกระบวนการจัดการความรู้จำเป็นจะต้องนำองค์ความรู้ทั้งสองประเภทมาสังเคราะห์ร่วมกันซึ่งในแต่ละประเภทก็จะมีกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ร่วมกันเพื่อการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดหรือทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบการจัดการความรู้

ต่อจากนั้นก็จะนำมาบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้มีการนำข้อมูลมาจัดโครงสร้างข้อมูล (data structure) สร้างระบบการจัดการฐานข้อมูล การจัดเก็บแหล่งข้อมูล การเปลี่ยนรูปข้อมูลและการแสดงผล การจัดการความ

ปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการจัดการความรู้ที่อยู่ภายในของเกษตรกรและความรู้ที่ได้ผ่านการอบรมหรือรับรู้มาจากแหล่งอื่น จึงนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างเรื่องราวที่จะได้แนวทางเกี่ยวกับการสร้างเรื่องราวเนื้อหาในการผลิตสื่อ (story telling) เพื่อทำให้องค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาการผลิตข้าวเกิดความน่าสนใจ เช่น การจัดทำบท การสร้างฉาก ดนตรี เสียงประกอบ เมื่อทำการผลิตสื่อได้ก็นำมาลงในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบเว็บไซต์และระบบถามตอบ (AI-chatbot) ซึ่งก็จะได้นำแนวคิดการจัดการฐานข้อมูล โครงสร้างข้อมูล การสร้างแหล่งข้อมูล มาเป็นกรอบการสร้างสื่อเพื่อให้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ชุดความรู้ที่ได้จัดทำขึ้น ซึ่งเมื่อชุดความรู้ถูกจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบและมีสื่อที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจและทันสมัยก็จะสามารถพัฒนาความรู้และเพิ่มความสนใจเนื้อหาเพื่อให้เกษตรกรได้นำไปใช้ประโยชน์ทางด้านการปลูกข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ยังได้ทบทวนวรรณกรรมเรื่องการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพของ Pichapuk Chunniyom (2016) เรื่องสื่อเพื่อการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตข้าวผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) โดยดูรูปแบบและเนื้อหาเพื่อลดต้นทุนการผลิตพบเนื้อหาด้านภาพและภาษามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่วนการส่งเสริมรายได้ให้กับเกษตรกรในงานวิจัยของ Piyasak Sinrasa (2016) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านการพัฒนาผลผลิตภัณฑ์และที่สำคัญการสร้างความรู้ต้องจัดให้อยู่ในรูปแบบเทคโนโลยีเสมือนจริงทำให้เข้าใจง่าย ซึ่งการพัฒนาผลผลิตภัณฑ์อัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเพิ่มรายได้ โดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงยังพบว่าแอปพลิเคชันหลากหลายอัจฉริยะยังส่งเสริมการเพิ่มรายได้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือ นครปฐม ราชบุรีและสุพรรณบุรี โดยมีขั้นตอนการวิจัยออกเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตสูง คุณภาพดีและต้นทุนต่ำด้วยการจัดทำโครงสร้างข้อมูลรองรับการจัดทำฐานข้อมูล กลุ่มตัวอย่างการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละพื้นที่ใน 3 จังหวัด จะคัดเลือกแบบสัดส่วนตามอำเภอในจังหวัดนั้น ๆ และเลือกวิธีการเลือกจับฉลากตามรายชื่อ 30 คนจากวิธีจับฉลาก เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก คุณภาพของเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่า IOC ที่มีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาได้มากกว่า 0.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละข้อ

ขั้นตอนที่ 2 นำองค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพได้ผลผลิตสูงคุณภาพดีและต้นทุนต่ำมาสร้างเรื่องราว (story) ให้เข้าใจง่ายผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ การศึกษาในขั้นตอนนี้จะทำการจัดทำโครงสร้างข้อมูลรองรับการจัดทำฐานข้อมูล ด้วยระบบจัดการข้อมูล ซึ่งจะได้มาข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาจัดระบบและดำเนินการจัดทำ Application AI เกษตรอัจฉริยะ: ปลูกข้าวอย่างไรให้รวย ด้วยระบบ real time ที่บรรจุไว้ทั้งข้อมูลจากโครงสร้างฐานข้อมูล Data เกษตรอัจฉริยะและนวัตกรรมการเล่นเรื่องราว (story) ผ่านสื่อนอกจากนี้จะมีการเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวเพื่อเป็นส่งผ่านข้อมูลด้านนโยบายทั้งที่เป็นนโยบายมหภาคและจุลภาคหรือนโยบายเร่งด่วนเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเตรียมรับมือกับสถานการณ์ได้

ทัน มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้ 2.1 การจัดทำโครงสร้างฐานข้อมูลความรู้ในรูปแบบ structure data ก็จะทำให้ข้อมูลตามความต้องการได้จะถูกนำไปเชื่อมกับ Application AI 2.2 นำข้อมูลมาสร้างเนื้อหาในการผลิตสื่อ (story) เพื่อสร้างรูปแบบสื่อให้ทันสมัยง่ายต่อความเข้าใจของเกษตรกร ได้แก่ การสร้าง Animation หนังสือ สารคดี ประเภทข้อมูลความรู้ที่ได้มาทั้งสิ้น 6 ประเภท ได้แก่ 1.ความรู้พื้นฐานการปลูกข้าว 2. นโยบายภาครัฐบาลทั้งมหภาคและจุลภาค 3. ความรู้เกี่ยวกับวิกฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว (Crisis Situation) 4. เทคโนโลยีและวิธีการผลิต (Technology and Knowhow) 5. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าว (Added Value Rice Product) บรรจุไว้ใน application

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (web application Facebook AI-chatbot) ระบบจะให้ข้อมูลทั้ง 6 ชุดความรู้ พร้อมตอบข้อสงสัยจากเกษตรกรภายใต้กรอบชุดความรู้ทั้ง 6 ชุด โดยอัตโนมัติตามข้อมูลที่ได้บรรจุไว้จึงเป็นลักษณะการแก้และตอบปัญหาแบบ real time

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ภายหลังจากที่ให้เกษตรกรนำไปใช้และเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงความรู้ ข้อมูล สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐเกษตรกรที่ทำให้เกษตรกรพร้อมรับมือในสถานการณ์เร่งด่วนด้วยการฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม (1.กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ 2. กลุ่ม Smart farmer 3. กลุ่มเกษตรกรแปลงเล็ก) เพื่อการใช้ application และสามารถส่งความรู้ในการใช้งานให้เกษตรกร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตสูง คุณภาพดีและต้นทุนต่ำด้วยการจัดทำโครงสร้างข้อมูลผ่านการจัดการข้อมูล ได้ชุดความรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเกษตรกรและเพิ่มคุณภาพการปลูกข้าวอย่างยั่งยืนทั้งสิ้น 6 ชุดความรู้ในพื้นที่ 3 จังหวัด (นครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี) โดยชุดความรู้ดังกล่าวได้มาจากชาวนาดั้งเดิมในแต่ละพื้นที่ คือ ชุดที่ 1 ความรู้พื้นฐานการปลูกข้าวเป็นชุดความรู้เรื่องการปลูกตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดิน การหว่าน การดำ หรือการโยน การปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว ชุดความรู้ที่ 2 เป็นชุดความรู้เรื่องนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปลูกข้าว เช่น หน่วยงานเกษตรจังหวัดในแต่ละพื้นที่ ชลประทานจังหวัด ที่ดินจังหวัด โดยในแต่ละพื้นที่มีนโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวในอดีตและอนาคตอีก 3 ปี เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดการน้ำ ดิน และศัตรูข้าว ทางหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีโครงการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาแต่ในรูปแบบการจัดตั้งเป็นกลุ่มได้ทั้งกลุ่มแปลงเล็กและกลุ่มแปลงใหญ่ ชุดความรู้ที่ 3 เรื่องวิกฤติการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อ การปลูกข้าวเป็นชุดความรู้ที่ได้สรุปปรากฏการณ์ดิน น้ำ อากาศ ย้อนหลังในอดีตใน 3 พื้นที่ เช่น น้ำท่วมนครปฐมในปี 2553 ส่งผลต่อพื้นที่ ไร่ นา เสียหายเกือบทั้งจังหวัด ชาวนาเกี่ยวข้าวไม่ทัน นาถ่ม ซึ่งเหตุการณ์ที่ผ่านมาส่งผลให้ชลประทานจังหวัดหาแนวทางแก้ไข กันทางน้ำทำเนิน เขื่อน เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังพบปรากฏการณ์น้ำหลากในพื้นที่สวนผึ้งในปี 2561 ส่งผลให้พื้นที่ล่างจากเขื่อนน้ำท่วมซึ่งเป็นเวลานาน เกษตรกรได้รับความเสียหาย ชุดความรู้ที่ 4 เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการปลูกข้าวเป็นชุดความรู้ที่ให้ข้อมูลการใช้เทคโนโลยีในขั้นตอนการปลูกข้าวตั้งแต่การใช้รถไถเพื่อเตรียมดิน การใช้รถหว่านเมล็ดพันธ์ การใช้โดรนในการฉีดพ่นเพื่อดูแลรักษาและกำจัดแมลงศัตรูข้าว การใช้รถเกี่ยวข้าว โดยทั้ง 3 พื้นที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้จะอยู่ทั้งในรูปแบบที่เป็นของตนเองและเป็นของส่วนรวมของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ชุดความรู้ที่ 5

การเพิ่มมูลค่าให้กับข้าว เป็นชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำข้าวสารไปเพิ่มมูลค่า เช่น การทำข้าวตังในพื้นที่ศาลาया (บ้านศาลาดิน) การนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาบรรจุถุงเพื่อถนอมอายุให้นานและนำมาจำหน่ายทดแทนการขายให้โรงสี เพราะจะได้ราคา เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่บ้านบุญตา และชุดความรู้ที่ 6 เรื่องการตลาดและการประชาสัมพันธ์ จากผลการวิจัยจะพบว่า เกษตรกรชาวนายังมีความรู้ด้านการตลาดน้อยส่วนใหญ่จะผลักข้าวเปลือกให้โรงสีเป็นอันสิ้นสุดการทำนาเพื่อหารายได้ ซึ่งการนำข้าวมาจำหน่ายเองทั้งทางตรง (ขายตามตลาดนัดเกษตรกรจังหวัด) นอกจากจะทำให้ได้เงินเข้าไม่ทันตามความต้องการแล้วเกษตรกรยังไม่มีสถานที่ที่จะเก็บรักษาข้าวไว้ได้นาน ไม่มีเครื่องบรรจุข้าวทำให้ข้าวเป็นเชื้อรา

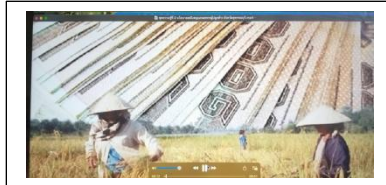
วัตถุประสงค์ที่ 2 นำองค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพได้ผลผลิตสูง คุณภาพดีและต้นทุนต่ำมาสร้างเนื้อหา (story) และผลิตสื่อให้เข้าใจง่ายผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

โดยชุดความรู้ที่ได้นำมาสร้างเรื่องราว (story telling) เนื้อหาเพื่อให้เข้าใจง่ายและนำมาผลิตเป็นวิดีโอทั้ง 6 ชุด ซึ่งมีเนื้อหาที่สังเคราะห์ได้จากวัตถุประสงค์ที่ 1 และนำมาสร้างเรื่องราวได้ตามภาพดังนี้

ชุดที่ 1 ความรู้พื้นฐานในการปลูกข้าว

ชุดที่ 2 นโยบายส่งเสริมการปลูกข้าว

ชุดที่ 3 วิถีชีวิตการที่ส่งผลกระทบต่อ การปลูกข้าว

ชุดที่ 4 เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตข้าว

ชุดความรู้ที่ 5 การเพิ่มมูลค่าข้าว

ชุดความรู้ที่ 6 การตลาดและการประชาสัมพันธ์

สำหรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาใช้เป็นช่องทางการสื่อสารของสื่อวิดีโอที่มีเนื้อหาผ่านกระบวนการจัดการความรู้ไว้ทั้ง 6 ชุด ช่องทางการส่งสารออกมาในรูปแบบ web application facebook และ AI-chatbot ซึ่งสื่อทั้ง 3 ประเภทจะเชื่อมต่อชุดความรู้ระหว่างกัน โดย web application หน่วยงานที่นำมาใช้ในการส่งผ่านความรู้ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี และราชบุรี สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี สำนักงานชลประทานจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรีและสุพรรณบุรี หน่วยงานดังกล่าวจะมีช่องทางการสื่อสารไปยังกลุ่มเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ได้โดยตรง ในขณะเดียวกัน กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ก็สามารถส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ 6 ด้านไปยังสื่อ AI-chatbot หรือติดตามความเคลื่อนไหวของพี่น้องชาวนาในเฉพาะพื้นที่ได้ที เพจ Facebook องค์ความรู้ด้านการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ได้เช่นกัน

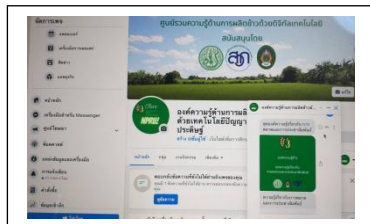
วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบส่งผ่านข้อมูลความรู้ด้านการผลิตข้าวด้วยดิจิทัลเทคโนโลยีสำหรับการขับเคลื่อนที่นโยบายภาครัฐสู่เกษตรกรที่ทำให้เกษตรกรพร้อมรับมือในสถานการณ์เร่งด่วน ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 3 ได้นำช่องทางการสื่อสารเนื้อหาองค์ความรู้ 6 ด้าน ได้แก่ web application, Facebook, และ

AI-chatbot มาให้กลุ่มตัวอย่าง (เกษตรกรในพื้นที่ 3 จังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 จังหวัด) มาทดลองใช้และให้ตอบแบบสำรวจผลสัมฤทธิ์ของการใช้สื่อเมื่อได้ผลได้นำสื่อทั้ง 3 ประเภทมาพัฒนาให้สมบูรณ์ตามความต้องการของเกษตรกร ตามตัวอย่างสื่อดังภาพ

Web-application

Facebook

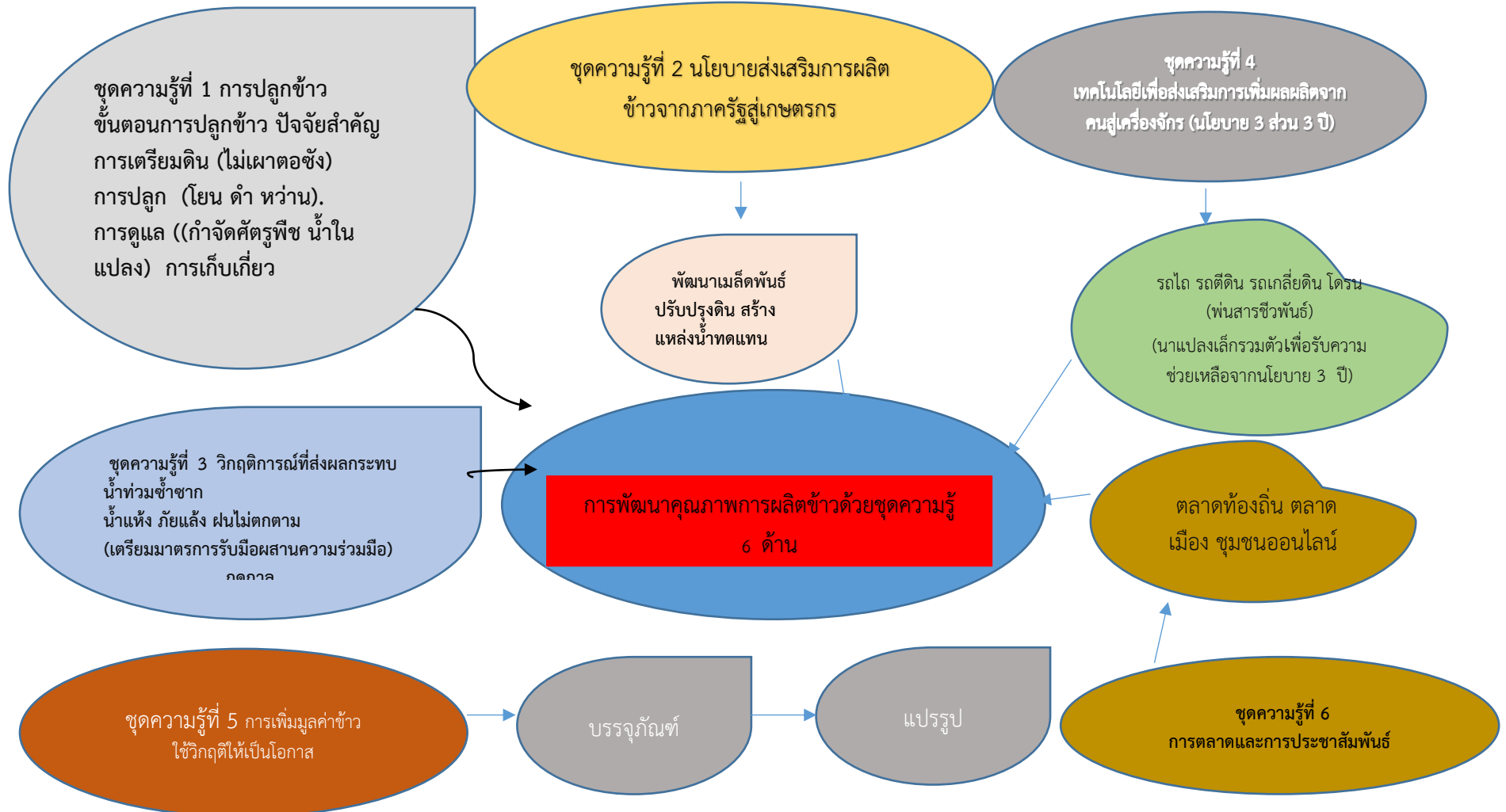

AI-chatbot

สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 4 ได้การพัฒนาระบบและการนำสื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (web application, facebook, AI-chatbot) ของกลุ่มตัวอย่าง (เกษตรกรชาวนา 3 พื้นที่) วัดความพึงพอใจพบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจด้านประสิทธิภาพระบบ ผลระบบ ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน และประโยชน์การใช้งานระบบโดยรวมทั้ง 3 พื้นที่อยู่ในระดับมาก ในพื้นที่ราชบุรีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 อยู่ในระดับมากสุพรรณบุรีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92 อยู่ในระดับมากและนครปฐม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 อยู่ในระดับมาก และภาพรวมสามารถนำมาใช้และเพิ่มรายได้มากกว่าเดิมคิดเป็นร้อยละ 30 ของรายได้ทั้งหมด

นอกจากนี้ชุดความรู้ที่ได้ได้นำเสนอเป็นแบบจำลองดังนี้

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตสูง คุณภาพดีและต้นทุนต่ำด้วยการจัดทำโครงสร้างข้อมูลผ่านการจัดการข้อมูลให้กับเกษตรกร ชาวนาในพื้นที่ 3 จังหวัดตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งพบได้ว่าเกษตรกรชาวนามีความรู้ทั้งที่เกิดจากภายในตัวตน และภายนอกตัวตน โดยความรู้ที่เกิดจากภายใน (tacit knowledge) ที่เกิดจากความรู้ดั้งเดิมเรื่องการทำนา ของชาวนาที่สืบทอดกันมา และความรู้ที่เกิดจากการได้รับการอบรม ศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นความรู้ภายนอก (explicit knowledge)

ซึ่งชุดความรู้ทั้งสองชุดมีความเชื่อมโยงกันอย่างเหนียวแน่นและซับซ้อนที่ต้องอาศัยการตีความร่วมมือจากกลุ่ม คน สอดคล้องกับการศึกษาของการศึกษาของ Alle (1997) ซึ่งความร่วมมือที่เกิดจากเกษตรกรเพื่อร่วมมือกัน สร้างชุดความรู้ขึ้นมา เช่น การทำนาที่ต้องอาศัยประสบการณ์ การหยั่งรู้ของสัญชาตญาณ และความเชื่อที่มีจาก รุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ชุดความรู้ที่สร้างขึ้นทั้ง 6 ชุด ยังต้องอาศัยบริบทข้อมูลข่าวสารทั้งจากบุคคล (เกษตรกร) วิธี การดำเนินชีวิต การปฏิบัติและจากองค์กร กระบวนการทำงาน (หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานชลประทานจังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดทั้ง 3 พื้นที่) ในการจัดการ ชุดความรู้และการตีความของความรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mayer (1992)

ส่วนการผลิตสื่อชุดความรู้ที่ช่วยส่งเสริมชาวนาในการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพได้ผลผลิตสูง คุณภาพดีและต้นทุนต่ำมาสร้างเนื้อหา (story telling) และให้เข้าใจง่ายผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยใน กระบวนการสร้างเรื่องราวได้มีกำหนดขั้นตอนการทำงาน เขียนบท ออกแบบภาพ ร่าง วางผัง การผลิต ดนตรี และเสียงประกอบ ออกมาในรูปแบบแอนิเมชันและวีดีโอผ่านการตัดต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Artaya and Colledge (2556) และยังสามารถนำชุดความรู้ที่ได้ทั้ง 6 ชุด มาบริการจัดการข้อมูลด้วยการจัดการฐานข้อมูล สร้างโครงสร้างข้อมูล และใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นสื่อในการนำเนื้อหาความรู้ไปยัง กลุ่มเป้าหมายให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Piyasak Sinarsa (2016) ที่ได้ใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อัจฉริยะเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า OTP และสร้างรายได้ให้กับ กลุ่มเป้าหมาย เช่นเดียวกัน ในงานวิจัยได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์คือ web application, facebook และ AI-chatbot มาเป็นช่องทางการสื่อสาร (channel) เพื่อส่งผ่านข้อมูลด้านการจัดการความรู้การปลูกข้าว (message) ผ่านไปยังกลุ่มเป้าหมาย (เกษตรกรพื้นที่ 3. พื้นที่) โดยมีผลให้เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มและนำมา พัฒนาการปลูกข้าวและเพิ่มคุณภาพการผลิตข้าวได้และสามารถเพิ่มคุณภาพการผลิตได้มากกว่าเดิม ซึ่งเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ภายหลังจากการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปให้กลุ่มตัวอย่างใช้และนำมาพัฒนาซึ่ง วัตถุประสงค์มีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร

ส่วนความคิดเห็นของผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าชุดความรู้ที่นำมาใช้ในการพัฒนาต้องผ่านกระบวนการ จัดการความรู้ตามแนวทางการจัดการความรู้ของ Mayer (1992) และการนำเนื้อหาสร้างเรื่องราวให้เข้าใจ ง่ายตขสอดคล้องกับแนวทางการสร้างเรื่องราว (story telling) เพื่อให้เกิดความสนใจตามผลการศึกษาของ เอธ ยาและคณะ (2556) และการใช้สื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อเป็นช่องทางการส่งเนื้อหาไปยังผู้รับสารให้เกิด ประสิทธิภาพของวัตถุประสงค์การสื่อสารซึ่งจากงานวิจัยต้องการใช้สื่อเพื่อให้เกิดการพัฒนาเกษตรกรและเพิ่ม คุณภาพการผลิตอย่างยั่งยืนผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Piyasak Sinarsa (2016) เช่นกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. ชุดความรู้ด้านการปลูกข้าว 6 ชุด ได้แก่ 1.ความรู้พื้นฐานด้านการปลูกข้าว 2.นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว 3. วิถีการปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อปลูกข้าว 4. เทคโนโลยีที่ใช้ในการปลูกข้าว 5. การเพิ่มมูลค่าข้าว 6.การตลาดและการประชาสัมพันธ์
2. การจัดการความรู้ด้านการสร้างเรื่องราวจากชุดความรู้ 6 ชุดในรูปแบบแอนิเมชันและวิดีโอ พร้อมสื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (web application, facebook, AI-chatbot) เป็นสื่อกลางในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราว (story telling) ในรูปแบบวิดีโอและข้อมูล

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์

นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (web application Facebook AI-chatbot) ที่มีเนื้อหาเรื่องราวด้านชุดความรู้การปลูกข้าว 6 ชุดไปให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน 3 พื้นที่ (นครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี) ได้ใช้ประโยชน์และส่งผ่านข้อมูลความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพการผลิตข้าวถึงกันและกันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาชุดความรู้อื่นที่ใช้ในการปลูกข้าวและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเช่น การสร้างตลาดข้าวด้วยตนเอง การสร้างตราและบรรจุภัณฑ์ โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นมาเป็นสื่อในการนำเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อไป
2. ควรมีการนำแนวทางการสร้างเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไปใช้ในพื้นที่อื่นเพื่อพัฒนาเกษตรกรทั่วประเทศ

Reference

- Ackerman, M.S. (1996) Definitional and Contextual Issues in Organizational and Group Memories, *Information Technology and People* Vol 9, no 1, pp. 10-24.
- Akhavan, P., Jafari, M., and Fathian, M. (2005), 'Exploring Failure-Factors of Implementing Knowledge Management Systems in Organizations', *Journal of Knowledge Management Practice*, [electronic], vol. 6, May, pp. 1-8, Available: <http://www.tlinc.com/jkmpv6.htm>
- Allee, V. (1997) *The Knowledge Evolution: Expanding Organizational Intelligence*. Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Botha A, Kourie D, & Snyman R, (2008), *Coping with Continuous Change in the Business Environment, Knowledge Management and Knowledge Management Technology*, Chandice Publishing Ltd.
- Chan, J.O. (December 1, 2009), Integrating knowledge management and relationship management in an enterprise environment, *Communications of the IIMA*
- Ekinge, R., Lennartsson, B. (September 24-27, 2000), Organizational Knowledge as a Basis for the Management of Development Projects, *Accepted to Discovering Connections: A Renaissance Through Systems Learning Conference*, Dearborn, Michigan, 2012), *Leading Issues in Social Knowledge Management* (pp. 88 – 105). Academic Publishing International Limited.

- Ketsuda Sittisantikul. (2015). Knowledge Management for Determining Alternatives for Farmers' Rice Planting in Drought Areas. A case study of farmers in Ontai sub-district San Kamphaeng District Chiang Mai Province. *Journal of Humanities and Social Sciences*, Vol. 6, No. 1. (January-June 2015).
- Gardner, J. R. Changing and Organizational Culture. *Cognitive Behaviour*, retrieved February 2011 from www.cognitivebehavior.com/management/concepts/changing_org_culture.html
- Gurteen, D. (2012), "Introduction to Leading Issues in Social Knowledge Management – A brief and personal history of Knowledge
- Skyrme, D. (2011b), 'Definition', [Online], Available at:
- Zoerman K.W., (2008), *Cross-Functional Efficiency*, Retrieved 6 June 2012 from <http://www.zoerman.com/cfe.pdf>
- http://www.untagsmd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_2/ORGANIZATIONAL%20CULTURE%20Organizational%20Culture%20and%20Leadership,%203rd%20Edition.pdf.
- <https://www.isranews.org/content-page/item/22866>.

การประเมินการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
สู่การปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
AN EVALUATION OF ENGLISH TEACHING REFORM POLICY IMPLEMENTATION
IN UPPER NORTHEAST SECONDARY SCHOOLS

วันรัฐ สอนสิทธิ์, สวัสดิ์ โพธิวัฒน์, ไชยา ภาวะบุตร
Wanrat Sonsit, Sawat Phothiwat, Chaiya Pawabutra
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University
Email: wanrat11@gmail.com

Received 5 December 2022; Revised 21 March 2022; Accepted 21 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินนโยบายด้านความชัดเจน ด้านการสื่อสารสู่ผู้ปฏิบัติและด้านการจัดสรรทรัพยากร 2) เพื่อประเมินการบริหารนโยบายระดับโรงเรียนในรูปแบบของโครงการครอบคลุมด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และการมีอิทธิพลต่อด้านผลผลิตของโครงการในระยะที่ผ่านมา และแนวทางพัฒนา และ 3) เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นต่างระดับกันด้านความเหมือนและความแตกต่างกัน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้ทฤษฎี CIPP model เป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19-23 รวม 168 แห่ง สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินจากกลุ่มเป้าหมาย 974 คน และแบบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพจากโรงเรียนขนาดกลาง 2 แห่ง เลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต และการสนทนากลุ่มย่อย นำมาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีความชัดเจน สามารถสื่อสารสู่ผู้ปฏิบัติได้ และมีการจัดสรรทรัพยากร ในระดับมาก 2) การบริหารนโยบายระดับโรงเรียนมีการดำเนินงานสอดคล้องกันด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ในระดับมาก มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวพยากรณ์ที่ดีของผลผลิตได้แก่ ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ แนวทางพัฒนาปัจจัยนำเข้า ควรมุ่งพัฒนางานตามบทบาทหน้าที่ของตนด้วยงบประมาณและอุปกรณ์ที่เพียงพอ และตรงกับงาน ด้านกระบวนการต้องปฏิบัติตามขั้นตอน มีการกำกับติดตามและสรุปรายงานผล 3) การถอดบทเรียนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติโดดเด่นและไม่โดดเด่นมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ผู้บริหารและครูผู้สอนควรใส่ใจด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษเนื่องจากมีอิทธิพลต่อผลผลิตในระดับมากและควรนำแนวทางพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับใช้

คำสำคัญ: การประเมิน, นโยบาย, การปฏิรูป, การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

Abstract

This research article aimed: 1) to evaluate the policy body in terms of clarity, communication and resource allocation, 2) to evaluate school policy administration of a comprehensive project in context, input, process, product on past project and development guidelines, and 3) to extract lessons of policy implementing in schools at different levels performance in terms of similarities and differences. This study was a mixed method research using the CIPP model as a research framework. The sample group consisted of 168 schools under the Secondary Educational Service Areas Office, Areas 19-23 by stratified random sampling. Data collection used an assessment form of 974 people and the development guidelines interviewed from 10 experts. Percentages, mean, multiple regression analysis and content analysis were used. Qualitative key informants were two medium-sized schools by purposive selected from the quantitative samples. An in-depth interview, document analysis, observation, and group discussion with content analysis were used.

The results of the study were as follows: 1) The English teaching reform policy was clear, able to communicate to practitioners and resources are allocated at a high level. 2) The school policy administration was consistent in context, input, and process in overall at a high level. All factors were a high level of positive correlation with statistical significance at the .01 level. The good predictors of productivity were inputs and processes. Guidelines for input development should work in their roles with adequate budget and suitable equipment. The process must operate with the quality steps and reports results. 3) The extracting lessons of the policy implementation in outstanding and not outstanding schools were found both similarities and differences in contexts, inputs, processes, and outputs. Administrators and teachers should focus on inputs and processes in English teaching as they influence productivity in high level and apply the development guidelines in action.

Keywords: The implementation, policies, Evaluation, English language teaching,

บทนำ

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในการถ่ายเทข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจการค้า เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557) ระบุว่า ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในกิจกรรมแทบทุกด้าน ทั้งด้านการค้า การลงทุน การศึกษา การติดต่อสื่อสาร การท่องเที่ยว และการใช้ชีวิตประจำวัน โดยการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอย่างต่อเนื่องโดยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว โฮมสเตย์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปวิถี โดยมุ่งหวังว่าการท่องเที่ยวชุมชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน (Jariya Koment et al, 2020) ดังนั้น หากคนในชุมชนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ดี ย่อมเป็นโอกาสในการสร้างงานและรายได้ให้กับท้องถิ่นและประเทศ สอดคล้องกับที่สมาคมอาเซียนกำหนดให้

ภาษาอังกฤษเป็น “working language” หรือภาษาสำหรับการทำงาน ด้วยภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีผู้ใช้มากภาษาหนึ่งในโลก และเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้เรียนรู้และฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษจนเกิดทักษะและความสามารถในการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สอดคล้องกับ ประยงค์ กลั่นฤทธิ์ ที่ระบุว่าภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 และในอนาคต เพราะเป็นภาษากลางในการศึกษาหาความรู้ การสื่อสาร ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในฐานะประชาคมโลก รวมทั้งพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยีและการศึกษา เช่นเดียวกับ มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ กล่าวว่า โดยองค์ความรู้ที่สำคัญของโลกส่วนใหญ่ถูกบันทึกและเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือเข้าถึงองค์ความรู้และก้าวทันโลก รวมถึงพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยต่อไป

มีข้อมูลที่แสดงถึงปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการเรียนรู้และการใช้ภาษาอังกฤษของพลเมืองไทยยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ดังจะเห็นได้จาก คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2562 รายวิชาภาษาอังกฤษภาพรวมระดับประเทศจากโรงเรียนทุกสังกัดยังต่ำมาก คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เฉลี่ย 34.42 คะแนน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เฉลี่ย 33.25 คะแนน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เฉลี่ย 29.20 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2563) สถาบันสอนภาษาไอเอฟ (English First) เรียกว่า EF English Proficiency Index ทำการจัดอันดับความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของประชากรกลุ่มประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ พบว่าความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของคนไทยลดลงต่อเนื่องติดต่อกันสามปี นับจากปี 2560 อยู่อันดับที่ 53 จาก 80 ประเทศ ปี 2561 อยู่อันดับที่ 64 จาก 88 ประเทศ และปี 2562 อยู่อันดับที่ 74 จาก 100 ประเทศ จัดอยู่ในระดับต่ำมาก (very low proficiency) ผลจากการจัดอันดับนี้ทำให้ไทยเป็นประเทศที่มีคะแนนต่ำสุดเป็นอันดับสามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากความสำคัญและปัญหาคุณภาพด้านความรู้ความสามารถในการเรียนรู้และการใช้ภาษาอังกฤษข้างต้น จึงต้องเร่งการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษให้นักเรียนไทยเป็นมืออาชีพ เมื่อความสามารถในการแข่งขันกับตลาดโลกได้ มีทักษะของศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ซึ่งคุณลักษณะของผู้เรียนควรสามารถสื่อสารได้และควรต้องพัฒนาผู้สอนไปพร้อมกันด้วย ดังที่ Belardo, J. M., & Thienpermpool, P. (2018) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ของครูว่า ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการเรียนรู้ของตนเอง กล่าวคือ นักเรียนต้องได้รับอนุญาตให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง โดยในปี 2557 กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 6 ประเด็น (Office of the Basic Education Commission. 2014)

จากที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาเป็นระยะเวลา 7 ปี มีการดำเนินงานตามนโยบายในระดับหน่วยงานและรูปแบบการดำเนินงานต่าง ๆ มากมาย โดยข้อมูลสารสนเทศด้านผลการดำเนินงานมีการประเมิน สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานเป็นรายโครงการหรือกิจกรรมเป็นการเฉพาะ ยังขาดข้อมูลสารสนเทศการประเมินการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในภาพรวม ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมายการวิจัยครั้งนี้จึงมีความตระหนักและสนใจในการแสวงหาสารสนเทศด้านการประเมินผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศของความก้าวหน้าและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจด้านการบริหารการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียน

การสอนภาษาอังกฤษไปปฏิบัติ เพราะการประเมินเป็นกลไกที่ดีและจำเป็นสำหรับการบริหาร ผลการประเมิน และข้อเสนอแนะจากการประเมินเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ใช้เป็นสารสนเทศที่ผู้บริหารองค์กรหรือผู้บริหารโครงการจะนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนานโยบายและปรับปรุงการบริหารนโยบายระดับโรงเรียนต่อไป

พื้นที่เป้าหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งขึ้นตรงต่อหน่วยขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษา คือ สำนักงานศึกษาธิการภาค 10 ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดบึงกาฬ และจังหวัดหนองคาย และสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร พื้นที่จังหวัดเกือบทั้งหมดอยู่ติดต่อแนวเขตชายแดนกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันเขตแดน และจังหวัดทั้งหมดในพื้นที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ยังมีวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP (context-input-process-product) ของ Stufflebeam, (1971) ซึ่งเป็นรูปแบบวิธีการประเมินที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดว่าเหมาะสมสำหรับโครงการ นโยบายหรือการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่ง เพราะเป็นการประเมินที่มีการวางแผนการประเมินและวิธีปฏิบัติการอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบ สนับสนุนการใช้เครื่องมือได้มาตรฐานในการรวบรวมข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินนโยบายด้านความชัดเจน ด้านการสื่อสารสู่ผู้ปฏิบัติและด้านการจัดสรรทรัพยากร
2. เพื่อประเมินการบริหารนโยบายระดับโรงเรียนในรูปแบบของโครงการครอบคลุมด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และการมีอิทธิพลต่อด้านผลผลิตของโครงการในระยะที่ผ่านมาและแนวทางการพัฒนา
3. เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นต่างระดับกันด้านความเหมือนและความแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

นโยบายการปฏิรูปเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

จากเหตุผลที่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมากภาษาหนึ่ง รวมทั้งเป็นภาษาที่ใช้บันทึกและเผยแพร่องค์ความรู้ที่สำคัญของโลกส่วนใหญ่ รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญและจัดเป็นความจำเป็นเร่งด่วนในการเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะความสามารถด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษของคนไทย เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้การนำของนายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการใน ปี 2557 ได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและประกาศใช้ในวันที่ 14 มกราคม 2557 ดังนี้ 1) ใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากลได้แก่ The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย 2) ปรับจุดเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษา โดยเน้นการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) 3) ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานหลัก 4) ส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษโดย 4.1) ขยายโครงการพิเศษด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 4.2) พัฒนาห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ 4.3) จัดกิจกรรมและภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสามารถด้านภาษาอังกฤษ 4.4) ให้มีการเรียนการสอนวิชาสนทนาภาษาอังกฤษเป็นการทั่วไป และมีการ

เรียนการสอนภาษาอังกฤษเข้มข้น 5) ยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสาร (CLT) และเป็นไปตามกรอบความคิดหลัก CEFR และ 6) ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาของครูและผู้เรียน (Office of the Basic Education Commission. 2014)

แนวคิดการประเมิน CIPP Model (Stufflebeam's CIPP Model)

ทฤษฎีการประเมินมีหลากหลาย การใช้จึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความสอดคล้องกับงาน สัญญา เคนาภูมิ กล่าวถึง หนังสือทางการประเมิน ชื่อ “Educational Evaluation and Decision Making” โดย Stufflebeam และคณะ ในปี ค.ศ. 1971 ซึ่งเป็นที่ยอมรับมากในวงการการศึกษาทั่วโลกเพราะให้แนวคิดและวิธีการวัดผลประเมินผลการศึกษาที่น่าสนใจและไม่เคยล้าสมัย และ Stufflebeam ยังได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ในปัจจุบันเรียกว่า CIPP Model ซึ่งเป็นการประเมินภาพรวมตั้งแต่บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต (Context, Input, Process and Product) โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของนโยบาย/โครงการ ทั้งภาพรวมหรือรายปัจจัย ดังนี้

1. การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation: C) เป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายนโยบาย ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง แนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยนำเข้า เช่น การท่องเที่ยวจำแนกเป็นบุคคล สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ศักยภาพการบริหารงาน ซึ่งแต่ละปัจจัยแยกย่อยออกไปอีก เช่น บุคคล แยกเป็น เพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา เป็นต้น
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการศึกษาว่ากระบวนการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน หรือจุดแข็งของการบริหารจัดการโครงการที่จะนำโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่ได้ แล้วนำเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไปตัดสิน โดยเกณฑ์มาตรฐานนั้นอาจจะกำหนดขึ้นเองหรืออาศัยเกณฑ์ที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นกำหนดไว้แล้วก็ได้

โดยแนวคิดการประเมินตามโมเดลของ Stufflebeam ตามตัวแบบ CIPP Model ในปี 1971 นั้น สรุปการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดหรือระบุและบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ 2) จัดเก็บรวบรวมข้อมูล และ 3) วิเคราะห์และจัดสารสนเทศ เพื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร มีลักษณะที่แบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาและนำผลการประเมินที่ได้นั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี อย่างไรก็ตามการประเมินไม่ใช้การพิสูจน์ แต่เพื่อการปรับปรุง (Stufflebeam, 1983)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมผสานวิธี ในรูปแบบการผสมผสานอย่างเป็นตัวหลักตัวรอง (dominant-less dominant design) คือใช้วิธีการประเมินเชิงปริมาณเป็นหลักและใช้วิธีการประเมินเชิงคุณภาพเสริม ในลักษณะที่มีการศึกษาไปพร้อมๆ กัน (parallel) พื้นที่วิจัย คือ พื้นที่ 8 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนบนของประเทศไทย ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19-23 ทั้งหมด 5 เขต รวม 297 แห่ง (Office of the Basic Education Commission. 2014) ดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2563 โดยจัดแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน รายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณและแนวทางพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 โรงเรียน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบประเมินตามแนวคิดการวัดแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 ข้อมูลนโยบายและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในโรงเรียน 7 ด้าน คือ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ด้านการสื่อสารนโยบาย ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต และตอนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบประเมินมีค่าความเที่ยงตรงรายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แบบประเมินทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.98 และความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง 0.90-0.93 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.48-0.90 แต่ละโรงเรียนมีผู้ตอบแบบประเมินจำนวนแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ภาษาอังกฤษ และกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 974 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ในส่วนการศึกษาแนวทางพัฒนาใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ 10 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิจัยการศึกษาพหุกรณีศึกษา (Multi-cases study) และดำเนินงานภาคสนามไปพร้อมกับการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการศึกษาแบบคู่ขนานและมีวัตถุประสงค์เดียวกันโดยผู้วิจัยเข้าไปศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง 2 แห่ง ที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่นสูงและผลการดำเนินงานทั่วไป เลือกมาแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างใช้กับผู้บริหารโรงเรียนและกรรมการสถานศึกษาหรือผู้ปกครอง 2) แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารโรงเรียน 3) แบบบันทึกการสังเกต และ 4) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มใช้กับครูผู้สอนภาษาอังกฤษและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการประเมินตัวนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในด้านความชัดเจนของนโยบาย การสื่อสารนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติและการจัดสรรทรัพยากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.99$) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไป ดังนี้ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ระดับมาก ($\bar{x}=4.07$) รองลงมาคือ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ระดับมาก ($\bar{x}=3.95$) และ ด้านการสื่อสารนโยบาย ระดับมาก ($\bar{x}=3.94$) ตามลำดับ

2. ผลการประเมินการบริหารนโยบายระดับโรงเรียนในรูปแบบของโครงการ ครอบคลุมด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัจจัยที่ศึกษาทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.549-0.839 และเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 6 ด้าน พบว่ามี 2 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ผลผลิตของการนำนโยบายมาปฏิบัติในโรงเรียน คือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.505 และ 0.376 ตามลำดับ

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดส่งผลต่อตัวแปรเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 0.874 สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จของการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสู่การปฏิบัติในโรงเรียนโดยรวมได้ร้อยละ 76.30 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.27445

ผลการศึกษาแนวทางพัฒนา สรุปได้ตาราง 1 ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า ควรพัฒนาผู้บริหาร ครูและนักเรียนให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและมุ่งพัฒนางาน กล่าวคือ ผู้บริหารต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดี คือ การวางแผน การบริหารคน งบประมาณ การประสานงานอย่างมีระบบ มีระเบียบชัดเจนปฏิบัติได้ ครูผู้สอนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองในสาขาวิชาของทั้งวิธีการสอนที่มีคุณภาพและทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอยู่ตลอดเวลา นักเรียนต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีเป้าหมายในการเรียน ให้ความร่วมมือในกิจกรรม ลงมือทำด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ต่อยอดได้ด้วยตนเอง ในด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณต้องคำนึงถึงความจำเป็น เน้นความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด มีการบริหารจัดการที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ด้านสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีต้องเพียงพอ ทันสมัย มีสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีการอบรมแนะนำเทคนิคการใช้ มีระบบควบคุมอย่างมีคุณภาพ 2) แนวทางพัฒนากระบวนการ ต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาและสิ่งที่ต้องการพัฒนา มีการประชุมทำความเข้าใจร่วมกันของบุคลากร เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนตนเอง กำหนดโครงการให้ตรงประเด็นปัญหาและรวมพลังในการหาแนวทางการดำเนินงาน จัดลำดับภารกิจงาน เน้นงานที่เกิดประโยชน์สูงสุดมาก่อน การดำเนินงานตามภารกิจต้องเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ง่ายและราบรื่น แม้มีปัญหาก็สามารถแก้ไขได้ ระหว่างการดำเนินงานควรมีการนำเอากระบวนการคุณภาพ PDCA มากำกับติดตามงาน มีการรายงานความก้าวหน้าของงานเป็นระยะ วัดผลประเมินผลรวบยอดเมื่อครบกำหนดหรือสิ้นสุดโครงการ การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานทั้งผลทางบวกและข้อค้นพบในทางอุปสรรค ปัญหาและความผิดพลาดที่ต้องได้รับการแก้ไขในโอกาสต่อไป

3. การถอดบทเรียนความสำเร็จในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นต่างระดับกันด้านความเหมือนและความแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือน จากการวิเคราะห์เอกสาร สังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มย่อย จากผู้ให้ข้อมูลหลักจากทั้ง 2 โรงเรียน สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือน ดังนี้

1) ด้านบริบท โรงเรียนทั้งสองแห่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทำการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ลักษณะชุมชนที่ตั้งอยู่เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีที่ตั้งติดกับถนนสายหลักเชื่อมต่อระหว่างอำเภอ การคมนาคมสะดวก ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อปีค่อนข้างต่ำ แม้ทั้งสองโรงเรียนจะตั้งอยู่คนละจังหวัดและไม่มีอาณาเขตติดต่อกันแต่ประชากรในชุมชนของทั้งสองโรงเรียนต่างก็ใช้ภาษาถิ่นเดียวกันเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร คือ ภาษาญ้อ ภูไท ลาว

2) ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารของทั้งสองโรงเรียนมีแนวคิดและนโยบายในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเน้นตามแนวภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นสำคัญ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวไทยมีครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนละ 1 คน จากจำนวนทั้งหมด 4 คนเท่ากัน ครูผ่านการเข้าร่วมโครงการการพัฒนาครูแกนนำภาษาอังกฤษในระดับภูมิภาค (Boot Camp) นักเรียนที่มาเรียนในทั้งสองโรงเรียนนี้ค่อนข้างจำกัดและไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนได้ เป็นการรับนักเรียนแบบร้อยละเปอร์เซ็นต์ มีเพียงการสอบเพื่อคัดแยกห้องเรียนเท่านั้น ทำให้ศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนในภาพรวมค่อนข้างหลากหลาย งบประมาณหลักในการบริหารจัดการเป็นงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากทางกระทรวงศึกษาธิการ มีการระดมทุนสมทบในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นครั้งคราวเป็นรายกรณี โรงเรียนทั้งสอง

แห่งมีการติดตั้งระบบเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายความเร็วสูงเพื่อให้บริการภายในโรงเรียน แต่ยังไม่ครอบคลุมทั่วบริเวณ ทำให้นักเรียนยังจำเป็นต้องใช้ระบบอินเทอร์เน็ตของเครือข่ายสมาร์ตโฟนส่วนตัว ห้องเรียนที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนปกติยังขาดอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยี เช่น สมาร์ททีวี ครูผู้สอนจึงอนุญาตให้นักเรียนสามารถใช้สมาร์ตโฟนส่วนตัวประกอบการเรียนการสอนได้ แต่มีปัญหาบางคนที่ไม่สามารถพกพาหรือมีแต่ไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ รวมทั้งนักเรียนบางคนที่ใช้งานสมาร์ตโฟนขณะที่ครูสอนโดยไม่เกี่ยวกับบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่

3) ด้านกระบวนการ การรับรู้นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของทั้งสองโรงเรียนโดยผู้บริหารรับทราบนโยบายจากการประชุมรับนโยบายระดับกระทรวงหรือระดับเขตแล้วนำมาแจ้งในที่ประชุมของโรงเรียน และครูผู้สอนภาษาอังกฤษรับทราบนโยบายจากการประชุมหรือการอบรมครูผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นการเฉพาะ เช่น การอบรมโครงการ Boot Camp ครูผู้สอนภาษาอังกฤษรับรู้เกี่ยวกับกรอบมาตรฐาน CEFR แต่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหนังสือตัวนโยบายจากกระทรวงหรือสำนักงานเขตส่งมาถึงโรงเรียน ได้มาจากการสืบค้นบนอินเทอร์เน็ตและการแบ่งปันในกลุ่มเพื่อนครูทั้งในและต่างโรงเรียน ทั้งสองโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมวันคริสต์มาสเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรหลักเป็นประจำทุกปี ยังไม่เคยจัดสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR ให้กับครูและนักเรียน และยังไม่เคยจัดค่ายภาษาอังกฤษภายในโรงเรียน แต่มีการนำตัวแทนนักเรียนไปร่วมเข้าค่ายที่โรงเรียนอื่นในเครือข่ายเดียวกัน

4) ด้านผลผลิต ความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนจากทั้งสองโรงเรียนยังไม่โดดเด่นในระดับออกสู่ชุมชนหรือระดับประเทศได้ แต่นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในการร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน เช่น การร้องเพลงภาษาอังกฤษ การเป็นพิธีกรภาคภาษาอังกฤษในการกล่าวต้อนรับแขกที่มาเยือนโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ ในรายที่มีความชอบและตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษได้มีการเรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเอง โดยการฟังเพลงสากล การชมภาพยนตร์ที่มีบทพูดเป็นภาษาอังกฤษและมีคำบรรยายเป็นภาษาไทยหน้าจอในช่อง You tube และการฝึกพูดคุยสื่อสารกับเพื่อนชาวต่างชาติผ่านโซเชียลมีเดีย

3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง จากการวิเคราะห์เอกสาร สังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มย่อย จากผู้ให้ข้อมูลหลักจากทั้ง 2 โรงเรียน สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง ดังนี้

1) ด้านบริบท โรงเรียนโดดเด่นเป็นโรงเรียนประจำอำเภอมีภารกิจในการบริหารจัดการศึกษาให้กับ 25 หมู่บ้านในอาณาเขตของอำเภอและอำเภอใกล้เคียง มีพื้นที่ติดชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงกั้น ห่างจากตัวอำเภอ 2 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 40 กิโลเมตร เปิดทำการเรียนการสอนมาเป็นเวลา 37 ปี โรงเรียนไม่โดดเด่นเป็นโรงเรียนประจำตำบล ที่ตั้งอยู่ระหว่างกึ่งกลางของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอขนาดใหญ่พิเศษจำนวน 2 แห่ง โรงเรียนมีเขตพื้นที่บริการ 3 ตำบล ห่างจากตัวอำเภอ 24 กิโลเมตรและห่างจากตัวจังหวัด 106 กิโลเมตร เปิดทำการเรียนการสอนมาเป็นเวลา 45 ปี

2) ด้านปัจจัยนำเข้า เนื่องจากชุมชนสถานที่ตั้งของโรงเรียนโดดเด่นสูงมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว มีการเปิดเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ใช้ฝึกประสบการณ์และทักษะทางภาษาอังกฤษของนักเรียนนอกห้องเรียนได้ ประกอบกับมีการจ้างครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวต่างชาติทั้งในรูปแบบการจ้างเต็มเวลาและอาสาสมัครเป็นประจำทุกปีการศึกษา โดยนโยบายของผู้บริหารและการสนับสนุนการจัดหาจากคณะกรรมการสถานศึกษาและได้งบประมาณค่าจ้างจากผู้ปกครองนักเรียนในจำนวนเงินที่เท่ากันทุกระดับชั้นและนักเรียนทุกคนต้องได้เรียนกับครูชาวต่างชาติอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบเรียน ขณะที่ชุมชนของโรงเรียนทั่วไปมีโอกาสดังกล่าวได้พบ พูดคุยกับชาวต่างชาติน้อย ไม่เคยมีครูผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นชาวต่างชาติที่มาสอนประจำ มีเพียงการเชิญมาพบปะนักเรียนเป็นครั้งคราว

นักเรียนห้องเก่งของโรงเรียนโดดเด่นสูงมีความชอบ ตระหนักถึงความสำคัญและกระตือรือร้นในการเรียนภาษาอังกฤษมาก ครูผู้สอนสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มากถึงร้อยละ 80 และร้อยละ 20 ในห้องอื่น ๆ ในขณะที่ภาพรวมของนักเรียนโรงเรียนทั่วไปไม่ชอบการเรียนภาษาอังกฤษและขาดแรงบันดาลใจในการเรียน ครูผู้สอนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ มีเพียงนักเรียนส่วนน้อยที่มีความสนใจเรียนภาษาอังกฤษและพยายามแสวงหาวิธีการฝึกฝนด้วยตนเอง โรงเรียนโดดเด่นสูงมีห้องแนะแนวที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้ตลอดเวลา มีห้องสมุดมีชีวิตที่ได้รับรางวัลแสดงถึงความพร้อมในการเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลและเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3) ด้านกระบวนการ โรงเรียนโดดเด่นสูงมีการจัดห้องเรียนทั้งหมด 21 ห้อง แบ่งอัตราส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น/ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4:4:4/3:3:3 แบ่งสายงานบริหารเป็น 4 กลุ่มงานใหญ่ ได้แก่ บริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป จัดกลุ่มการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทั่วไปและกลุ่มพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์และกลุ่มภาษา-สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ด้านโรงเรียนทั่วไปมีห้องเรียนทั้งหมด 18 ห้อง อัตราส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น/ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4:4:4/2:2:2 แบ่งสายงานบริหารเป็น 5 ฝ่ายใหญ่ ได้แก่ บริหารงานวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารงานงบประมาณบริหารงานทั่วไป และบริหารงานกิจการนักเรียน มีแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1 แผน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 แบ่งเป็น 2 แผนการเรียน คือ แผนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์และแผนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่โรงเรียนโดดเด่นสูงทุกคนมีการจัดโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา อังกฤษเป็นของตนเองอย่างน้อยคนละ 1 โครงการต่อภาคเรียน โดยมีรูปแบบที่หลากหลายทั้งโครงการต่อเนื่อง เช่น โครงการ English Breakfast โครงการเสียงตามสายเป็นประจำทุกวัน และโครงการตามเทศกาล เช่น วันคริสต์มาส วันฮาโลวีน แต่ที่โรงเรียนทั่วไปจัดให้มีโครงการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษหลักปีละ 1 ครั้ง คือ วันคริสต์มาสที่จัดร่วมกับวันขึ้นปีใหม่ ที่โรงเรียนโดดเด่นสูงมีการจัดโครงการอบรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้กับผู้บริหารและครูโดยวิทยากรครูชาวต่างชาติ ช่วงหลังเลิกเรียนเป็นเวลา 3 วัน จากนั้นมีการรณรงค์การพูดสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของผู้บริหารและครูทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านโรงเรียนทั่วไปได้มีแนวคิดและวางแผนที่จะจัดทำในอนาคต

4) ด้านผลผลิต นักเรียนของโรงเรียนโดดเด่นสูง มีบุคลิกภาพที่มั่นใจ กล้าสื่อสารกับชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพราะคุ้นเคยกับครูชาวต่างชาติที่หลากหลายชนชาติมาตลอดทุกปีและเคยฝึกพูดหน้าเสาธงตามโครงการที่ครูจัด รวมทั้งการออกไปฝึกการพูดคุยสื่อสารในสถานการณ์จริงกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่หมู่บ้านโฮมสเตย์ อีกทั้งข้อมูลผลสัมฤทธิ์รายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาอังกฤษ ในระยะ 4 ปีการศึกษา ปี 2560-2563 คะแนนเฉลี่ยมีพัฒนาการที่สูงขึ้นต่อเนื่องทุกปี ในขณะที่นักเรียนของโรงเรียนทั่วไปยังไม่มีโอกาสได้เรียนภาษาอังกฤษกับครูชาวต่างชาติ เพราะโรงเรียนยังไม่เคยจ้างครูชาวต่างชาติมาสอนที่โรงเรียน ด้านข้อมูลผลสัมฤทธิ์รายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาอังกฤษ ในระยะ 3 ปีการศึกษา ปี 2561-2563 คะแนนเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า การประเมินตัวนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในด้านความชัดเจนของนโยบาย การสื่อสารนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติและการจัดสรรทรัพยากร ทั้งโดยภาพรวมและรายประเด็นอยู่

ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีการจัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรตามระเบียบราชการ ย่อมต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในขั้นตอนการวางแผน และจัดทำตัวนโยบาย ทำให้เกิดความชัดเจนของนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับ William F. Glueck (1983) ที่กล่าวว่า นโยบายเป็นแผนที่ได้ทำขึ้นไว้อย่างเป็นมาตรฐาน (unified plan) มีความสมบูรณ์และง่ายต่อความเข้าใจ (comprehensive plan) และเป็นการผสมผสาน (integration) ความความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นหลักประกันวัตถุประสงค์ของกิจกรรมจะต้องประสบความสำเร็จ ในด้านการจัดสรรทรัพยากรนั้น ไม่ได้หมายความว่าถึงเฉพาะด้านงบประมาณเสมอไป แต่ทรัพยากรในการกำหนดนโยบายยังหมายถึง ทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการทุกระดับขั้นตอน ดังที่ Laswell and Kaplan (1970) เสนอไว้ว่า นโยบายถือเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการจัดการ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งทางการบริหารที่มีความสำคัญ ดังนี้ 1) นโยบายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหาร มีเป้าหมายที่จะทำให้ประหยัดทั้งเงิน คน และเวลา รวมถึงพลังความสามารถและศักยภาพของบุคลากร นอกจากนี้ยังทำให้การทำงานของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ 2) นโยบายช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานได้อย่างมีความมั่นใจ เป็นทั้งแผนงาน เครื่องชี้ทิศทาง และเป็นหลักประกันที่ผู้บริหารทุกระดับจะต้องยึดถือ 3) นโยบายช่วยให้บุคลากรทุกระดับในองค์กรเข้าใจภารกิจของตนเอง รวมทั้งวิธีการปฏิบัติภารกิจให้นั้นบรรลุวัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพ โดยไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นในองค์กร และช่วยให้การประสานงานระหว่างกันง่ายขึ้น ในด้านการสื่อสารนโยบาย การนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสู่การปฏิบัติครั้งนี้ เป็นไปตามทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง (Top-down Theories of Implementation) คือ นโยบายถูกกำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล แล้วถ่ายทอดนโยบายผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาไปยังโรงเรียนในสังกัด โดยให้ความสำคัญกับการตัดสินใจกำหนดนโยบาย สอดคล้องกับ Pisan Banchusuwat. (2015) ศึกษาการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยพลวัตและบริบทสภาพแวดล้อมผสมผสานกับตัวแบบ CIPP และทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติตามแนวทางแบบบนลงสู่ล่างผ่านหน่วยงานเชิงนโยบายจากราชการส่วนกลางลงสู่หน่วยงานปฏิบัติระดับพื้นที่

2. ผลการประเมินการบริหารนโยบายระดับโรงเรียนในรูปแบบของโครงการครอบคลุมด้านบริบทด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ 1) ด้านบริบท สอดคล้องกับ Pisan Banchusuwat. (2015) ที่พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้รับอิทธิพลจากบริบทในสี่มิติที่สำคัญทั้งบริบทสภาพแวดล้อมระดับภูมิภาคและระดับโลก บริบทสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ บริบทสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม และบริบทสภาพแวดล้อมทางการเมือง โดยทั้งสี่มิติต่างส่งอิทธิพลต่อการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่และระดับสถานศึกษาเป้าหมายทั้งเจ็ดแห่ง 2) ด้านปัจจัยนำเข้า สอดคล้องกับ วิสัยพรณ์ เสรีวัฒน์ ที่พบว่า ครูผู้สอน ผู้บริหารและปัจจัยพื้นฐานในโรงเรียนมาตรฐานสากล มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก แต่ครูผู้สอนและผู้บริหารขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ควรปรับปรุงให้มีห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ มัลติมีเดีย และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และ 3) ด้านกระบวนการ Wilaiporn Sereewatana. (2012). พบว่าการปฏิบัติตามแนวนโยบายการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในด้านผลการวิจัยที่พบว่า 4) ด้านผลผลิต อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วิธีการดำเนินชีวิตปกติของนักเรียนไม่มีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษในประจำวัน จึงไม่มีแรงผลักดันในการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษของตนเอง อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นเร็ว

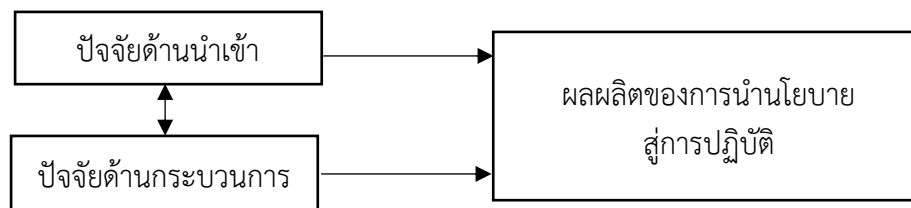
และแพร่หลาย เช่น สมาร์ทโฟน ที่นักเรียนส่วนใหญ่มีและสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวก รวมทั้งมีอิสระในการเข้าถึงข้อมูลและรูปแบบการใช้งานต่าง ๆ ซึ่งเน้นเพื่อความบันเทิง เกิดการใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่จะน่านโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุป ของเฉลี่ย ยาจันทร์ ที่กล่าวถึงปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการน่านโยบายไปปฏิบัติ ไว้ว่า นโยบายที่มีลักษณะสอดคล้องกับค่านิยมที่มีอยู่และความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นจะมีโอกาสสำเร็จมากกว่า

ผลการศึกษาแนวทางพัฒนา สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ควรพัฒนาผู้บริหาร ครูและนักเรียนให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและมุ่งพัฒนางาน สอดคล้องกับ เพียงแข ภูมายาง (2554) ที่พบว่า โครงสร้างองค์การและระบบการบริหารมีความสอดคล้องและสนับสนุนการจัดการศึกษา ทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีปริมาณเพียงพอ และมีคุณภาพส่งผลต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา และควรมีมาตรการหรือแนวทางพัฒนาการจูงใจให้บุคลากรรักโรงเรียน จัดทรัพยากร ด้านงบประมาณ สื่อ และอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สถานที่ศึกษา และบรรยากาศแวดล้อมให้มีความสอดคล้องและเหมาะสม 2) แนวทางพัฒนากระบวนการ ต้องปฏิบัติงานอย่างมีขั้นตอน ใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA มากำกับติดตามงาน สอดคล้องกับ เพียงแข ภูมายาง ที่พบว่า แม้การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับดีมากแล้วก็ตามแต่โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมหลากหลาย ทรัพยากรควรใช้สื่อเทคโนโลยีโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น ควรมีเกณฑ์มาตรฐานในการคัดเลือกครูผู้สอนโดยเฉพาะครูชาวต่างชาติในโครงการการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการเรียนการสอน ส่วนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาใน 4 กลุ่มงานพบว่า สถานศึกษาต้องเพิ่มการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยจัดให้มีแผนกลยุทธ์ที่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จในทุกกลุ่มงาน

3. ผลการถอดบทเรียนความสำเร็จในการน่านโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นต่างระดับกันด้านความเหมือนและความแตกต่างกัน พบว่า โรงเรียนทั้งสองแห่งมีความเหมือนกันและความแตกต่างกัน ทั้ง 4 ปัจจัยตามโครงสร้างการประเมินตามรูปแบบ CIPP คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

สรุปองค์ความรู้

การศึกษาพบว่า อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตของการน่านโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณทีละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) จากตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 6 ด้าน โดยตัวแปรทั้ง 6 ด้าน (X1-X6) มีอิทธิพลต่อผลผลิต (Y) โดยภาพรวมและแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.549-0.839 และพบว่ามี 2 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ผลผลิตของการน่านโยบายมาปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.505 และด้านกระบวนการ มีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.376 ทั้งนี้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวพยากรณ์ที่ดีที่ส่งผลต่อตัวแปรเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 0.874 และตัวแปรทั้ง 2 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จของการน่านโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ สู่การปฏิบัติในโรงเรียนโดยรวมได้ร้อยละ 76.30 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.27445 ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์และผลผลิตของการน่านโยบายสู่การปฏิบัติ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์และผลผลิตของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปปรับใช้ ดังนี้

1. ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจควรได้พิจารณาถึงผลการประเมินตัวนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ที่พบว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผลผลิตของนโยบายเพียงเล็กน้อย
2. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับด้านปัจจัยนำเข้า เนื่องจากพบว่าปัจจัยนำเข้ามีอิทธิพลต่อผลผลิตมากที่สุด จึงควรนำเอาแนวทางพัฒนาจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาปรับใช้ด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการขยายขอบเขตด้านกลุ่มประชากรของการวิจัยให้มีความครอบคลุมกว้างขึ้นระดับประเทศ
2. ควรมีการทำวิจัยกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีผลงานดีเลิศในการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

References

- Jariya Koment, Chalermchai Panyadee, Bongkochmas Ekiem, and Suriyajaras Techatunminasaku. (2020). Community Based Tourism Promotion Policy and Tourism Communities Solidarity in Upper Northern Thailand. *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 8(2), 608–620.
- Pisan Banchusuwan. (2015). Policy Implementation of Basic Education Curriculum in the Education Service Area of Surat Thani Province. A Dissertation of Doctor. Bangkok: Thammasat University.
- Wilaiporn Sereewatana. (2012). *A Systematic Evaluation of World-Class Standard School Project*. A Dissertation of Doctor. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Sanya Kenaphoom. (2017). The Public Policy Evaluation: Principle Form and Method. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*. 11(1), 33-48.
- Office of the Basic Education Commission. (2014). Guidelines for the Notification of the Ministry of Education: English Teaching Reform Policy. Bangkok.
- Belardo, J. M., & Thienpermpool, P. (2018). Teachers' Readiness to Promote Learner Autonomy in Government Universities in the Northeast of Thailand. *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 3(3), 267–280. Available from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/140611>.
- Stufflebeam, Daniel L. (1971). *The Relevance of the CIPP Evaluation Model for Educational Accountability*. Atlantic City, N.J.

**ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2**

AUTHENTIC LEADERSHIP OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

**จิรกฤต ยศประสิทธิ์, ปทุมพร เปียพนอม
Jirakit Yosprasit, Patumphorn Piatanom**

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
Email: ice_please@hotmail.com

Received 24 December 2022; Revised 20 March 2022; Accepted 20 March 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 365 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาด ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของตนเองเพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ และการบริหารงานภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้เรียน ครู และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำที่แท้จริง, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This survey research aimed to study and compare authentic leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. The study samples consisted of 365 teachers who worked in schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 in 2021 academic year, were categorized according to the levels of education, work experiences, and school sizes. The research tool was the

questionnaire querying opinions about the authentic leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. The statistics used percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Scheffé's method were used to analyze the data.

The findings were as follows: 1) The overall teachers' opinion about authentic leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 was at high level, considering each dimension of the opinion, all of them were also at high level. 2) The teachers' opinion about authentic leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 among teachers with different levels of education, work experiences, and school sizes was found to be different at a significant level of .05, both with the overall opinion and in each dimension.

The findings from this research will be information for the school administrators to use the research findings as a guideline for developing their own authentic leadership to be able to act appropriately for their roles and duties and to manage the school's internal affairs with the most efficiency and benefit to learners, teachers and all relevant personnel.

Keywords: Leadership, Authentic Leadership, School Administrators

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาสิ่งสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา เพราะการบริหารกิจการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมาย ต้องมีผู้บริหารหรือผู้นำที่ทำหน้าที่วางแผนจัดองค์การ ควบคุมดูแล และจูงใจหรือนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานคล่องตามเป้าหมาย (Khotbanthao, S., 2017) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะถูกกำหนดให้ทำหน้าที่บริหารงานในสถานศึกษาแล้ว ยังต้องมีภาวะผู้นำที่จะนำพาสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จด้วยได้ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) เพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่แท้จริงจะเป็นผู้นำที่สามารถบริหารจัดการให้องค์การเกิดความสำเร็จได้ รวมถึงสามารถสร้างคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกและจริยธรรมในองค์การทั้งด้วยสมองและหัวใจ ทำให้ผู้ตามเกิดการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้แล้วผู้บริหารต้องมีการบริหารจัดการองค์การรวมถึงการบริการสังคม การบริหารงานที่เน้นความร่วมมือร่วมใจ การมอบอำนาจในการตัดสินใจ สร้างผู้นำใหม่ด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ยึดมั่นต่อค่านิยมในการดำรงชีวิต รู้จักค่านิยม ความเชื่อของตนเอง ที่แท้จริง สามารถแปลงค่านิยม และความเชื่อนั้นออกมาเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม และเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน (Pomtong, P., 2018) ซึ่งสอดคล้องกับ กฤติมา มะโนพรหม (Manoprom, K., 2019) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงมีความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษา และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา เนื่องจากภาวะผู้นำที่แท้จริงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของผู้ตามและสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่แท้จริงจะรู้จักตนเอง มีศีลธรรมและความซื่อสัตย์ ทำให้ได้รับความไว้วางใจ การยอมรับ เชื่อมั่นและศรัทธา จากครู บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย “เก่ง ดี และมีความสุข” ดังนั้น ภาวะผู้นำที่แท้จริง จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษาที่วางไว้

การบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษาและกำหนดนโยบาย จุดหมาย วางแผน ตลอดจนวิธีดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นอิสระ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการศึกษาที่สูงขึ้น และสนองต่อนโยบายรัฐที่กำหนดไว้ ทั้งนี้การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดได้ จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับการนำภาวะผู้นำที่แท้จริงมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการบริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่แท้จริงจะมีการตระหนักถึงอัตลักษณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง ชัดเจน มั่นคงและสม่ำเสมอ มีการยอมรับนับถือตนเองในระดับสูง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจต่าง ๆ จากความต้องการที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรภายใต้การดูแลของตนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จในเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิ สิปิกา (Siphika, S., 2019) ที่กล่าวว่า การนำภาวะผู้นำที่แท้จริงมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการและงานของฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา เพราะการใช้ภาวะผู้นำที่แท้จริงนั้นมีการตระหนักในตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความโปร่งใส และมีกระบวนการที่สมดุล ย่อมทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นปฏิบัติงาน ยอมอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม เกิดความรู้สึกลึกซึ้งและเจตคติที่ดีต่องาน มีความสุขในการทำงาน ซึ่งการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำที่แท้จริง ย่อมส่งผลดีต่อประสิทธิภาพของระบบการทำงานภายในของสถานศึกษา

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ทำให้รู้จุดเด่น จุดบกพร่องของตนเอง บริหารงานโดยยึดหลักศีลธรรม มีความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาในการแสดงความเคารพนับถือ ปฏิบัติตามคำสั่ง ร่วมมือกันพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำที่แท้จริง สามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของตนให้สูงขึ้น และเพื่อใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง อันจะก่อประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชน และการศึกษาของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย

ของ โกศล ตามะทะ (2563), กันต์กวี อุดลยาศักดิ์ (2563), กฤติมา มะโนพรหม (2562), กฤติมา มะโนพรหม (2562), สุทธิ สีสีกา (2562) สุนทร พริกจำรูญ (2562), ภัสราภรณ์ ผอมทอง (2561), วิเชศ คำบุญรัตน์ (2561), กิตติศักดิ์ ลิ้มธิคุณ (2561), ขวัญฤดี อาภาพันธ์ (2561), สุภาพ ไทยแท้ (2561), และวันทิพย์ สามหาไทย (2560) โดยใช้ การสังเคราะห์ที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 10 ขึ้นไป จึงได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ทั้งสิ้นจำนวน 4 ด้าน โดยมีรายละเอียดดัง ภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากร คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 7,448 คน จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 52 สถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 365 คน ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของโคเฮนและคณะ (Cohen et al., 2011, p.147) และทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (อิทธิพัทธ์ สวทันพรกุล, 2561 หน้า 156) แบ่งเป็น 52 ชั้นภูมิ ตามสถานศึกษาทั้งหมด 52 สถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีข้อคำถาม จำนวน 38 ข้อคำถาม ซึ่งเมื่อนำข้อมูลมาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ได้ค่าระหว่าง 0.60-

1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ รายด้าน และทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .987

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มอบให้กับผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 52 สถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน

2. ดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 365 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ระหว่างวันที่ 28 กันยายน – 10 ตุลาคม 2564

3. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดจำนวน 322 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.22 นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยการทดสอบค่าที (t -test)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบว่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

	ภาวะผู้นำที่แท้จริง ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู		
		$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง	4.08	0.64	มาก
2	ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม	4.12	0.53	มาก
3	ด้านกระบวนการที่สมดุล	4.16	0.61	มาก
4	ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์	4.02	0.63	มาก
	รวม	4.09	0.50	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, SD = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่า ด้านกระบวนการที่สมดุล ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.61) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.12, SD = 0.53) ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง $\bar{X}$ = 4.08, SD = 0.64) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 4.02, SD = 0.63)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำที่แท้จริง ของผู้บริหารสถานศึกษา		ระดับการศึกษา				t	P
		ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี			
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1	ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง	4.01	0.61	4.22	0.66	-2.733*	.007
2	ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม	4.02	0.44	4.32	0.64	-4.413*	.000
3	ด้านกระบวนการที่สมดุล	4.08	0.57	4.33	0.66	-3.495*	.001
4	ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์	3.97	0.62	4.12	0.62	-2.117*	.035
รวม		4.02	0.43	4.24	0.60	-3.549*	.001

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำที่แท้จริง ของผู้บริหารสถานศึกษา		ประสบการณ์การทำงาน						F	p
		น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		10 ปี ขึ้นไป			
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1	ด้านตระหนักรู้ในตนเอง	3.97	0.65	4.11	0.57	4.23	0.66	4.600*	.011
2	ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม	4.04	0.53	4.10	0.46	4.30	0.59	6.134*	.002
3	ด้านกระบวนการที่สมดุล	4.03	0.64	4.25	0.50	4.27	0.67	5.534*	.004
4	ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์	3.86	0.66	4.15	0.50	4.13	0.67	8.117*	.000
รวม		3.98	0.51	4.15	0.40	4.24	0.56	7.747*	.001

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำที่แท้จริง ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดของสถานศึกษา						F	p
	ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		ขนาดใหญ่พิเศษ			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1 ด้านตระหนักรู้ในตนเอง	3.43	0.12	3.84	0.55	4.10	0.64	3.387*	.035
2 ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม	3.93	0.15	3.74	0.48	4.15	0.53	6.614*	.002
3 ด้านกระบวนการที่สมดุล	4.22	0.29	3.75	0.56	4.19	0.61	5.586*	.004
4 ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์	3.22	0.38	3.68	0.64	4.04	0.62	3.934*	.021
รวม	3.94	0.14	3.76	0.46	4.12	0.50	6.016*	.003

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการที่สมดุล ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง และด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำที่แท้จริง ซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความสำเร็จ ซึ่งการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำที่แท้จริง อาทิ ด้านกระบวนการที่สมดุล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องรับรู้รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นอย่างตรงไปตรงมา เพื่อวิเคราะห์หาข้อเท็จจริงก่อนการตัดสินใจ เพราะยอมทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน เป็นระบบและปราศจากอคติ เพื่อให้การวางแผน ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ยุติธรรม และความเสมอภาคแก่ครูและบุคลากรทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมเที่ยงธรรม และคอยให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พร้อมรับฟังความคิดเห็นของครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ภัสราภรณ์ พอมทอง (Pomtong, P., 2018) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันทิพย์ สามหาดไทย (Samhadthai, W., 2016) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่แท้จริงในด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ย่อมมีผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีสติรู้ตัว สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตนเอง สามารถประเมินและแสดงศักยภาพให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างตรงไปตรงมา โดยเข้าใจและอธิบายจุดเด่น จุดบกพร่องของตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริง มีความมั่นใจ เชื่อมมั่นในคุณค่าและความสามารถของตนเอง รู้จักเปิดใจรับฟังเสียงสะท้อน มุมมอง และความรู้ใหม่ ๆ จากบุคคลอื่น เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กฤติมา มะโนพรหม (Manoprom, K., 2019) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ขวัญฤดี อาภาพันธ์ (Apanun, K., 2018) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่แท้จริงในด้านมุมมองเชิงจริยธรรม ย่อมส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการบริหารสถานศึกษาให้ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ รวมถึงคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม รู้จักปฏิบัติตนตามครรลองคลองธรรม สามารถควบคุมจิตใจตนเอง มีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ เชื่อสัจยสุจริตต่อหน้าที่ มีจิตสาธารณะ เป็นต้นแบบที่ดีทำให้เกิดความน่าเชื่อถือศรัทธาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา จึงทำให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของกสิกา ศิริวรรณ (Siriwan, K., 2018) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ด้านมุมมองเชิงจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านกระบวนการที่สมดุล พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่แท้จริงในด้านกระบวนการที่สมดุล จะแสดงพฤติกรรมให้เห็นว่ามีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดอย่างรอบด้าน มีการปฏิบัติที่ตรงไปตรงมาในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังคำนึงถึงผู้อื่น รวมถึงสังคมส่วนรวม และพร้อมรับฟังมุมมองของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา จึงทำให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านกระบวนการที่สมดุล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนทร พริกจำรูญ (Prikjumroon, S., 2019) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ด้านกระบวนการที่สมดุล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทธิ สิปิกา (Siphika, S., 2019) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ด้านกระบวนการที่สมดุล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4) ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธภาพ พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่แท้จริงในด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธภาพจะเปิดเผยและแสดงถึงความคิด การกระทำและคำพูดที่แท้จริงของตนเองอย่างมั่นใจตรงไปมา ปราศจากการบิดเบือนซ่อนเร้นข้อมูล พร้อมยอมรับการตรวจสอบ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการบริหารจัดการ อันจะสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภัสราภรณ์ พอมทอง (Pomtong, P., 2018) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ซึ่งสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1) ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำย่อมจะต้องสามารถสรรหาและคัดเลือกบุคลากร รวมถึงจัดวางตัวบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะของงานในแต่ละตำแหน่งหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เพราะย่อมได้รับความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ทำงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ และความรับผิดชอบสูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ผู้บริหารสถานศึกษาย่อมจะยกย่องชมเชยครูที่ได้รับความไว้วางใจให้ทำงานที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบสูงกว่า จึงทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปฐมาพร หมุนสิงห์ (Munsing, P., 2021) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ของครูและบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำสถานศึกษาและภาวะผู้นำแบบดิจิทัลในสถานการณ์ Covid-19 ผลการศึกษา พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วราวุธ ศักดิ์เทวิน (Saktaywin, W., 2020) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ครู สังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัด อุบลราชธานี ทั้งภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำขององค์กร ต้องใช้ภาวะผู้นำของตนเองในการตัดสินใจมอบหมายภาระหน้าที่ โดยคำนึงถึงความแตกต่าง ข้อเด่น และข้อจำกัดของแต่ละบุคคล เพื่อให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ และความถนัด ของแต่ละบุคคลอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า เพราะย่อมมีโอกาสเรียนรู้ ทำความเข้าใจ จนสามารถมองเห็นปัญหาและโอกาสภายในสถานศึกษาได้ถูกต้องตามความเป็นจริง สามารถใช้ความรู้ ความสามารถที่สั่งสมมาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาย่อมจะไว้วางใจและมอบหมายให้ครูที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญปฏิบัติงานสำคัญ และรับผิดชอบงานในตำแหน่งหัวหน้างานตามโครงสร้างของสถานศึกษา เนื่องจากมีประสบการณ์ที่เพียงพอและมากกว่า จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล (Suphawittayajaroenkun, N., 2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณรงค์ศักดิ์ กำนัดทอง (Kumnerdtong, N. (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ สามารถใช้ภาวะผู้นำของตนเองในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการสร้างระบบเครือข่ายสมาคมศิษย์เก่าและผู้ปกครองที่เข้มแข็ง มีการจัดตั้งร้านค้าสวัสดิการและสหกรณ์ภายในสถานศึกษา จึงทำให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหลายภาคส่วน เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา และอำนวยความสะดวกให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษยังสามารถมอบหมายตำแหน่งและหน้าที่ในการปฏิบัติงานได้ตรงกับความรู้ ความสามารถของครู เนื่องจากมีบุคลากรที่มีความพร้อมและเพียงพอ จึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่

และขนาดใหญ่พิเศษ สามารถบริหารสถานศึกษาได้มีประสิทธิภาพมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ต้องบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นการจัดวางตำแหน่งในการปฏิบัติงานของบุคลากร การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากร ซึ่งไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการภายใน สถานศึกษาที่เหมาะสม จึงทำให้ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำ ที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ สุนทร พริกจำรูญ (Prikjumroon, S., 2019) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูที่อยู่ใน สถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและราย ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) นำมาสังเคราะห์ และเก็บข้อมูลวิจัย ผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความ คิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) มุมมองเชิงจริยธรรม (Internalized Moral Perspective) กระบวนการที่สมดุล (Balance Processing) และความ โปร่งใสเชิงสัมพันธ์ (Relational Transparency) ดังภาพที่ 2

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) จากผลการวิจัยภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดหลักการบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรมและยุติธรรม ไม่เอื้อเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเสมอภาคแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาทุกคน และเมื่อพิจารณาหรือตัดสินใจในเรื่องใดก็ควรมีหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อให้การบริหารจัดการงานภายในสถานศึกษาดำเนินไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายยอมรับ และพร้อมที่จะร่วมมือกันขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวไปข้างหน้าต่อไปได้

2) จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ดังนั้น ทางเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาในกำกับดูแล เข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ในสายงานบริหารสถานศึกษาเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือปรับเปลี่ยนตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา

2) ควรศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาพิจารณา เช่น การเรียนรู้จากอนาคต การมองโลกในเชิงบวก ความยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงมีความสมบูรณ์และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นต่อไป

References

- Adulyasak, K. (2020). Authentic Leadership, Workplace Spirituality, Perceived Organizational Support and Police Inspector Engagement in a Police Bureau in The Royal Thai Police. *Journal of HRintelligence*, 15(2), 8-27.
- Apanun, K. (2018). Authentic Leadership of Educational Administrators Affecting Educational Institutions' Effectiveness Under Secondary Educational Service Area Office 9. *Journal for Social Sciences Research*, 9(1), 27-46.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research Methods in Education* (7th ed.). New York: Routledge.
- Khambunrat, W. (2018) *The Effect of Authentic Leadership Program for Executive in Commercial Business*. (Doctoral Dissertation). Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Khotbanthao, S. (2017). *Educational Administration Principles and Theory (Revised Edition)*. Bangkok: Panyachon.
- Kumnerdtong, N. (2017). Leadership of School Administrators under the office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2. *Narkbhutparitat Journal*, 9(1), 43-52.

- Limthirakhun, K. (2019). *The Influences of The Perceived Authentic Leadership and Conscientiousness Personality on Organization Citizenship Behavior among Employees of Steel Trading Group: The Mediating Role of Job Satisfaction*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Manoprom, K. (2019). *The Model of Authentic Leadership Development for Administrators in Basic Education Schools*. (Doctoral Dissertation). Phayao University. Phayao.
- Manoprom, K. (2019a). The Guidelines of Authentic Leadership Development for Administrators in Basic Education Schools. *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao*, 7(1), 13-31.
- Munsing, P. (2021). The Perception of Teacher and Staff on Educational Leadership and Digital Leadership in Pandemic Covid-19. *7th National Conference on Quality Management and Technology Innovation* (pp. 537-545). Ubon Ratchathani: The Eastern University of Management and Technology.
- Pomtong, P. (2018). *Authentic Leadership Authentic Leadership of Educational Administrators as Perceived by Teachers Under Suratthani Primary Educational Service Area Office 2*. (Master's Independent Study). Suratthani Rajabhat University. Suratthani.
- Prikjumroon, S. (2019). The Authentic Leadership Of School Executives Under The Office Of Secondary Educational Service Area 3, Nonthaburi Province. *Humanities, Social Sciences, and Arts*, 12(5), 1140-1156.
- Saktaywin, W. (2020). Leadership of school administrators in the Office of non-formal education, Ubonratchathani. *5th National Conference on Quality Management and Technology Innovation* (pp. 1047-1053.). Ubon Ratchathani: The Eastern University of Management and Technology.
- Samhadthai, W. (2016). *Authentic Leadership of School Administrators Affecting Organizational Climate in Schools under Suratthani Secondary Education Server Area Office 11*. (Master's Thesis). Suratthani Rajabhat University. Suratthani.
- Siphika, S. (2019). The Authentic Leadership of School Administrator Affecting the Organizational Commitment Under the Office of Primary Educational Service Area In Udonthani Province. *Journal of Graduate Research*, 10(1), 77-95.
- Siriwan, K. (2018). The Actual Leadership Skill of Academic Administrators of Educational Institutionsins the Opinion of the Teacher of Chumphon Primary Educational Service Area Office 2. *The 9th Hatyai National and International Conference*. (pp. 1006-1016). Songkhla: Hatyai University
- Suphawittayajaroenkun, N. (2017). *Leadership of School Administrators Under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1*. (Master's Thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.
- Suwatanbornkool, I. (2018). *Educational Research Concepts and Applications*. Chulalongkorn University Print. Bangkok.

- Tamata, K. (2020). Development of a Conceptual Framework for Influencing Authentic Leadership of School Administrators Affecting the Organizational Citizenship Behavior of Teachers. *An Online Journal of Education*, 15(2), 8-27.
- Thaithae, S. (2018). A Causal Model of Teacher Leadership and Authentic Leadership of Administrators, with Organizational Culture as Mediator, Affecting Effectiveness of Nursing Education Institutions. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 10(1), 77-95.

**ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน:
กรณีศึกษาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น**
**KEY COMPETENCIES FOR SERVING AS VILLAGE PUBLIC HEALTH VOLUNTEERS:
A CASE STUDY OF KHON KAEN MUNICIPALITY**

มินตรา เอี่ยมตระการ, วิษณุ สุमितสุวรรณ
Mintra Eiamtrakarn, Vissanu Zumitzavan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
Email: mintrae@kkumail.com

Received 25 February 2022; Revised 18 April 2022; Accepted 25 April 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยศึกษากับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 111 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและความแปรปรวนทางเดียว ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีบทบาทหน้าที่ในการติดต่อประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อแจ้งข่าวสารทางสุขภาพ ให้คำแนะนำแก่ประชาชน เฝ้าระวังปัญหาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่พบว่า ประชาชนค่อนข้างไม่ให้ความร่วมมือ รองลงมาคือรายได้และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ และเมื่อศึกษาถึงระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกลักษณะ และด้านแรงจูงใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง และจากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล (อายุ ประเภทชุมชนที่ดูแล และจำนวนเข้ารับการอบรม) กับระดับศักยภาพในการปฏิบัติงาน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางการพัฒนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้อย่างสม่ำเสมอ ควรสนับสนุนงบประมาณจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ ทันสมัย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ มีการพัฒนาให้เป็นอสม. 4.0 และสร้างขวัญกำลังใจอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาศักยภาพด้วยวิธีที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน

คำสำคัญ : ศักยภาพในการปฏิบัติงาน, การปฏิบัติงานของอาสาสมัคร, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

Abstract

This research article applied the mixed-method approach, conducted with the Village Public Health Volunteers (VPHVs) in Khon Kaen Municipality. In the quantitative research, the

samples were 111 people, collected by Proportional Random Sampling technique. The research tool was the questionnaire. Analysis methods were Descriptive Statistics and One-way ANOVA whilst in the qualitative part, there were 10 key participants, collected by the purposive sampling technique. The research instrument was a semi-structured interview form and the content analysis was applied in the qualitative approach.

Findings indicate that 1) the roles of the VPHVs were to coordinate with government agency and to address community health problems. 2) the degree of problems and obstacles were found at the medium level. The most problematic findings were related to people cooperation, insufficient income and the lack of supporting instruments used in the operation, respectively. The degrees of the competencies in knowledge, skills, traits and motives were found at the medium level whilst the self-concept was at the high level. Finding indicated that demographic profiles of respondents (age range, types of community and the amount of training) were significantly related to level of competencies. 3) the guidelines for increasing the competencies of the VPHVs were, the key responsible organization should provide appropriate training program, sufficient budget, modern equipment, encourage people to cooperate and develop themselves to be volunteers 4.0. In addition, they should be consistently encouraged and develop competencies in a way appropriate for the community.

Key words: Key competencies, Volunteer services, Village Public Health volunteers

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการบริโภค ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยพบว่า คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น แต่เจ็บป่วยและเสียชีวิตจากโรคที่ป้องกันได้ อีกทั้งการขาดความรู้ด้านสุขภาพ แม้ว่าจะมีจำนวนกำลังคนด้านสุขภาพที่เป็นวิชาชีพ แต่ก็ยังไม่เพียงพอในการดำเนินงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศ อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีกำลังคนด้านสุขภาพที่ไม่ใช่วิชาชีพ ซึ่งก็คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานสาธารณสุข และเป็นสื่อกลางระหว่างระบบบริการสุขภาพภาครัฐกับท้องถิ่น (Healths Systems Research Institute. 2017)

จังหวัดขอนแก่นสามารถจัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่ให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีแกนนำสุขภาพภาคประชาชนที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตามยังพบว่า กลุ่มที่เป็นจิตอาสาที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสุขภาพขาดทักษะการสื่อสารให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การให้ข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพยังขาดการกลั่นกรองให้ดีขึ้นเผยแพร่สู่สาธารณะ ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารในดูแลสุขภาพตนเองที่ไม่ถูกต้อง และไม่มีความตระหนักด้านสุขภาพเท่าที่ควร ซึ่งในปี พ.ศ. 2560-2562 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เสียชีวิตจากโรคมะเร็ง ปอดบวม ไตวาย ตามลำดับ และเจ็บป่วยจากโรคปอดบวม ภาวะแทรกซ้อนของการตั้งครรภ์ โลหิตจาง ตามลำดับ (Khon Kaen Provincial Public Health Office. 2020) ประชาชนจึงควรมีการรับรู้อย่างถูกต้องและสามารถจัดการสุขภาพของตนเองได้เพื่อลดอัตราการเสียชีวิตและเจ็บป่วยด้วยโรคดังกล่าว โดยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น มี

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 1,166 คน ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดในจังหวัดขอนแก่น อีกทั้งมีประชากรจำนวนมากอาศัยอยู่ และมีทั้งชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมือง หมู่บ้านจัดสรร และชุมชนแออัด อาจทำให้เกิดปัญหาที่หลากหลาย เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ เป็นต้น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงควรมีศักยภาพ เนื่องจากเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพ ดังนั้นงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการองค์ความรู้ส่วนบุคคล รูปแบบการเป็นผู้นำ และประสิทธิภาพขององค์กรในอุตสาหกรรมگردارดูแลสุขภาพในประเทศไทย พบว่ารูปแบบการเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานขององค์กร (Zumitzavan & Michie, 2015; Zumitzavan, 2020; Zumitzavan, 2022) จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น และนำไปสู่ชุมชนพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพได้

จากความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปัญหาสุขภาพของประชาชนยังต้องได้รับการดูแลให้มีความตระหนักและสามารถจัดการสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมถึงควรพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีศักยภาพ เนื่องจากเป็นบุคคลสำคัญที่เข้ามาช่วยเสริมการทำงานทางด้านสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพ สามารถรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งต้องใช้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดคำถามวิจัยว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และมีศักยภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด เพื่อเสนอแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนากับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นทั้งในเขตเทศบาลนครขอนแก่นและพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี มีประเด็นสำคัญดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการปฏิบัติงาน

1.1 ความหมายและความสำคัญของศักยภาพในการปฏิบัติงาน

จากความหมายของ Competencies ได้ถูกนิยามแตกต่างกัน ได้แก่ สมรรถนะ ศักยภาพ หรือความสามารถ คือ บุคลิกที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคลโดยเกิดจากความรู้ ทักษะ พฤติกรรม เพื่อผลักดันให้ปฏิบัติงานตามตำแหน่งได้ดี สามารถเสริมสร้างได้จากการฝึกอบรมและพัฒนา (Kittipanyo, N., & Samahito, P. 2021) ซึ่งนักวิชาการและคนส่วนใหญ่มักกำหนดความหมายโดยใช้แนวคิดของ McClelland (1973) เป็นพื้นฐานสำหรับงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า ศักยภาพ ซึ่งนิยมใช้แพร่หลาย

1.2 องค์ประกอบของศักยภาพในการปฏิบัติงาน

ฉัตรมงคลศักดิ์ สุธรรมดี และจินตกานต์ สุธรรมดี (Suthumdee, C., & Suthumdee, C. 2017) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของศักยภาพตามแนวคิดของ McClelland (1973) ว่าคุณลักษณะสำคัญของบุคคลมีผลต่อศักยภาพในการปฏิบัติงาน เกิดจาก ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) ด้านบุคลิกลักษณะ (Traits) ด้านความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self - Concept) และด้านแรงจูงใจ (Motives) และ Spencer &

Spencer (1993) ได้นำองค์ประกอบของศักยภาพมาเปรียบเทียบกับโมเดลภูเขาน้ำแข็ง “Iceberg Model” ว่า ส่วนที่ลอยอยู่เหนือน้ำคือองค์ประกอบด้านความรู้และด้านทักษะ สามารถมองเห็นง่ายจึงพัฒนาได้ง่าย ส่วนด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ด้านบุคลิกลักษณะ และด้านแรงจูงใจ จะอยู่ใต้น้ำเพราะเป็นสิ่งที่สังเกตยากจึงพัฒนาได้ยาก

1.3 การวัดและการประเมินศักยภาพในการปฏิบัติงาน

การวัดและการประเมินศักยภาพสามารถนำเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต หากต้องการค้นหาความรู้ความสามารถเพื่อนำไปคาดการณ์ถึงศักยภาพในตัวของคน ควรใช้แบบทดสอบหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประเมินศักยภาพมีหลายลักษณะ เช่น การประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคล การประเมินจากงานที่รับผิดชอบ การประเมินจากพฤติกรรม เป็นต้น (Metheesuwapab, S., & Wjitwanna, S. 2019)

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำทำให้ผู้ตามเกิดการเปลี่ยนแปลงจนนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การ ดังตัวอย่างการวิจัยในกลุ่มผู้จัดการอุตสาหกรรมบ้านจัดสรรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า หากมีระดับความเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงสูง จะส่งผลให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น โดยผู้นำต้องมีมุมมอง 4 ประการ ได้แก่ 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี พยายามทำให้ผู้ตามรับรู้ตามที่องค์กรคาดหวัง 2. การสร้างแรงจูงใจ ผู้นำจะกระตุ้นให้ผู้ตามกระตือรือร้นเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน 3. การกระตุ้นทางปัญญา ผู้นำมักท้าทายด้วยวิธีใหม่ เพื่อเพิ่มทักษะให้ผู้ตามเกิดการเรียนรู้มีความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาองค์การ และ 4. การคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ผู้นำจะคอยดูแลผู้ตามให้ตระหนักถึงความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมมากขึ้น (Zumitzavan, and Kantavong, 2018; Zumitzavan, and Michie, 2012)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

“คน” เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์การ จำเป็นต้องพัฒนาตั้งแต่การคัดเลือก การออกแบบงานให้เหมาะสมกับบุคคล การจ่ายเงินค่าตอบแทน รวมถึงสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อรักษาคคนเก่งและดีไว้ ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพื่อรองรับยุคประเทศไทย 4.0 ได้แก่ ควรพัฒนาด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Attributes) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) และด้านแรงจูงใจ (Motives) และวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลายหลาย ได้แก่ 1) การสอนงาน 2) การฝึกปฏิบัติจริง 3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) การหมุนเวียนงาน 5) การสัมมนา 6) การศึกษาดูงาน 7) การฝึกอบรม 8) การศึกษา (Suwan, S. 2018)

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า สิ่งสำคัญที่ช่วยผลักดันให้บุคคลและองค์การประสบความสำเร็จต้องอาศัยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะ และแรงจูงใจ ทำให้เห็นสอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1973) ว่าการจะพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน ควรพัฒนาทั้ง 5 ประการ เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จของงาน จึงนำมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้ดีขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Approach) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมมากขึ้น

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ได้คัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,166 คน ได้นำมาหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power พบว่า ควรเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 111 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Random Sampling) จากทั้ง 4 เขต ของเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม สุ่มได้ดังนี้ เขตที่ 1 จำนวน 14 คน เขตที่ 2 จำนวน 32 คน เขตที่ 3 จำนวน 42 คน และเขตที่ 4 จำนวน 23 คน รวม 111 คน

2. เครื่องมือการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview form) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Survey Questionnaire) มี 47 คำถาม จำนวน 111 ชุด โดยสร้างตามแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางวิชาการ เครื่องมือการวิจัยนี้ได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ จากนั้นลงพื้นที่เก็บ Pre-test กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 30 ชุด ในระยะเวลาที่ต่างกัน หลังจากนั้นใช้สถิติ T-test ในการวิเคราะห์ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามก่อนและหลังมีการตอบแบบสอบถามที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อีกทั้งทดสอบค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับดี สามารถเก็บข้อมูลจริงได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือรับรองจากทางวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น และนำไปยื่นด้วยตนเองที่เทศบาลนครขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1-10 ธันวาคม พ.ศ. 2564 ในการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และมีการขออนุญาตบันทึกข้อมูลขณะสัมภาษณ์ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกการสัมภาษณ์ แล้วนำมาเขียนบรรยายพรรณนา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Statistical Package for Social Science: SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

จากผลการวิจัย พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นบุคคลที่มีจิตอาสา เสียสละ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในชุมชน ที่คอยสอดส่องดูแล ให้คำแนะนำ และเสนอความต้องการเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการติดต่อประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ เทศบาลนครขอนแก่น และศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งบทบาทหน้าที่สำคัญมีดังนี้ ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีการสำรวจและให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง หญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังคลอด มารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่ ชั่งน้ำหนักเด็กแรกเกิด และเชิญชวนมาตรวจสุขภาพเมื่อมีหน่วยแพทย์มาให้บริการในชุมชน ในด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค มีการสำรวจลูกน้ำยุงลายเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก

เฝ้าระวังโรคไข้หวัดใหญ่ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา คัดกรองโรคเบาหวาน ความดันสูง มะเร็งปากมดลูก มะเร็งเต้านม หยอดวัคซีนโปลิโอ วัคซีนคอตีบ ให้คำแนะนำประชาชนลดกินหวาน มัน เค็ม และให้คำแนะนำบริโภคอาหารหรือเกลือที่ผสมไอโอดีน ในด้านการรักษาพยาบาล มีการจ่ายยาสามัญประจำบ้าน หรือปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้แก่ผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย หากมีอาการหนักจะช่วยเหลือประสานกับทางโรงพยาบาลหรือศูนย์บริการสาธารณสุข ในด้านการฟื้นฟูสภาพ มีการเยี่ยมบ้านและให้คำแนะนำดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิต มะเร็ง หัวใจ หรือประชาชนที่ถูกส่งตัวกลับมาจากโรงพยาบาลจากการเจ็บป่วย รวมถึงดูแลสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่น สิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ ในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค มีการเฝ้าระวังและให้คำแนะนำบริโภคอาหารปลอดภัย ร่วมสำรวจร้านชำในชุมชน และการอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้ดูแลความสะอาดภายในชุมชน เช่น การกำจัดขยะ และงานอื่น ๆ เช่น ปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน งานประเพณี และงานตามที่หน่วยงานร้องขอ

2. ปัญหาอุปสรรค และระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 85.6 มีอายุน้อยกว่า 57 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.2 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 46.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.6 มีอาชีพหลักเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 32.4 มีระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อยกว่า 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 36 และประเภทชุมชนที่ดูแลส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมือง คิดเป็นร้อยละ 29.7 และจำนวนเข้ารับการอบรมมากกว่า 9 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 32.5 ซึ่งมีปัญหาอุปสรรค และมีระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านตัวบุคคล			
มีปัญหาเรื่องการจดจำ จำเนื้อหาจากการอบรมไม่ได้	3.59	1.268	ปานกลาง
ไม่เข้าใจงานที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าหน้าที่	3.40	1.377	ปานกลาง
มีปัญหาในเรื่องทักษะการสื่อสาร การให้คำแนะนำ	3.35	1.366	ปานกลาง
ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง	3.10	1.495	ต่ำ
ไม่มีเวลาเพียงพอในการปฏิบัติงาน	3.20	1.524	ต่ำ
รายได้ไม่เพียงพอเนื่องจากงานบางอย่างจำเป็นต้องใช้เงิน	4.09	1.599	ปานกลาง
เข้าถึงประชาชนยาก	3.38	1.471	ปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ			
ประชาชนค่อนข้างไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิบัติตาม	4.30	1.283	ปานกลาง
เนื้อหาประกอบการอบรมไม่น่าสนใจ เช่น เนื้อหามากไป	3.71	1.261	ปานกลาง
งานที่ได้รับมอบหมายมีมากเกินไป	3.78	1.310	ปานกลาง
เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับปฏิบัติงานไม่เพียงพอ	4.07	1.424	ปานกลาง
ขาดข้อมูลทางด้านสาธารณสุขและการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่	3.36	1.476	ปานกลาง
งบประมาณที่ได้รับเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ	4.05	1.513	ปานกลาง

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ขาดการติดตาม นิเทศงาน ฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง	3.05	1.643	ต่ำ
รวม	3.58	1.022	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.58$ S.D. = 1.022) ส่วนใหญ่พบว่า ประชาชนค่อนข้างไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 4.30$ S.D. = 1.283) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เวลาลงไปสำรวจชุมชน บางบ้านก็ไม่ให้ความร่วมมือ เขาก็ไม่ค่อยให้ข้อมูล เวลาจะขอวัดไข้ เจาะเลือด เขาก็ไม่ค่อยยอมให้ทำ อยากให้หมอจริงๆ มาทำให้ ส่วนลงร้านชำตรวจสอบสินค้า บางร้านก็ไม่ต้อนรับ” (นาง ก อสม., 2564) รองลงมาคือ รายได้ไม่เพียงพอเนื่องจากงานบางอย่างจำเป็นต้องใช้เงิน ($\bar{X} = 4.09$ S.D. = 1.599) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “รายได้ไม่พอหรอก อสม.ก็ต้องกินต้องใช้ แต่เป็นอสม. ก็ต้องเป็นจิตอาสา แม้ค่าตอบแทนน้อยก็ต้องช่วยกัน” (นาง ข อสม., 2564) และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 4.07$ S.D. = 1.424) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เครื่องมือหรืออุปกรณ์มีลักษณะเก่าและจำนวนน้อย อย่างในชุมชนเรามี 300 กว่าหลังคาเรือน ก็ไม่พอหลายอย่างที่ผสมช. พวกเครื่องวัดความดัน เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดส่วนสูงก็เก่าหมดแล้ว เครื่องตรวจเบาหวานก็อยากให้มีมาตรฐานหน่อย ส่วนมากเป็นของเก่าไม่ได้มาตรฐาน” (นาย ค อสม., 2564)

ตารางที่ 2 ระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ศักยภาพในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ศักยภาพด้านความรู้	4.29	0.854	ปานกลาง
ศักยภาพด้านทักษะ	4.37	0.818	ปานกลาง
ศักยภาพด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในการปฏิบัติงาน	5.11	0.863	สูง
ศักยภาพด้านบุคลิกลักษณะ	4.79	0.743	ปานกลาง
ศักยภาพด้านแรงจูงใจ	4.60	0.865	ปานกลาง
รวม	4.63	0.683	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.63$ S.D. = 0.683) ได้แก่ ด้านบุคลิกลักษณะ ($\bar{X} = 4.79$ S.D. = 0.743) รองลงมาคือด้านแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.60$ S.D. = 0.865) ด้านทักษะ ($\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.818) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.854) ตามลำดับ ส่วนด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 5.11$ S.D. = 0.863)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับศักยภาพในการปฏิบัติงาน

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ (H ₀)	ปฏิเสธ (H ₀)
อายุ	ศักยภาพในการปฏิบัติงาน	3.511	0.033		✓
ระดับการศึกษา	ศักยภาพในการปฏิบัติงาน	0.970	0.427	✓	
รายได้	ศักยภาพในการปฏิบัติงาน	0.212	0.888	✓	
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	ศักยภาพในการปฏิบัติงาน	0.646	0.526	✓	
ประเภทชุมชน	ศักยภาพในการปฏิบัติงาน	2.718	0.048		✓
จำนวนเข้ารับการอบรม	ศักยภาพในการปฏิบัติงาน	8.321	0.000		✓

จากตารางที่ 3 ในส่วนของตัวแปรตาม ได้นำคะแนนของศักยภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้านมา
รวมกัน จากนั้นจึงนำตัวแปรต้นมาวิเคราะห์กับตัวแปรตามด้วยความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)
พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีอายุ ประเภทชุมชน และจำนวนเข้ารับการอบรมที่ต่างกัน
มีศักยภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก จากนั้นจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็น
รายคู่ด้วยวิธี LSD และ Dunnett's T3 ดังตารางที่ 4 ตารางที่ 5 และตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วย LSD ของอายุกับศักยภาพในการปฏิบัติงาน

independent variable (Age Groups)		Mean Difference
อายุมากกว่า 64 ปี	อายุน้อยกว่า 57 ปี	12.818*
	อายุ 57-64 ปี	2.944

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05; Dependent Variable: Level of Competencies

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่อายุมากกว่า 64 ปี มีศักยภาพ
ในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ อายุระหว่าง 57-64 ปี และอายุน้อยกว่า 57 ปี ตามลำดับ โดยผลการ
เปรียบเทียบศักยภาพระหว่างกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 64 ปี และกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 57 ปี พบว่า มีค่าเฉลี่ย
แตกต่างกัน (12.818) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วย Dunnett's T3 ของประเภทชุมชนกับศักยภาพใน
การปฏิบัติงาน

Independent Variable (Types of Community)		Mean Difference
ชุมชนแออัด	ชุมชนเมือง	16.036*
	ชุมชนกึ่งเมือง	10.104
	ชุมชนจัดสรร	5.669

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05; Dependent Variable: Level of Competencies

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ดูแลในชุมชนแออัด มีศักยภาพในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ ชุมชนจัดสรร ชุมชนกึ่งเมือง และชุมชนเมือง ตามลำดับ โดยผลการเปรียบเทียบศักยภาพระหว่างกลุ่มที่ดูแลในชุมชนแออัด และกลุ่มที่ดูแลในชุมชนเมือง พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน (16.036) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วย LSD ของจำนวนเข้ารับการอบรมกับศักยภาพในการปฏิบัติงาน

Independent Variable (Amount of Training)		Mean Difference
เข้าอบรม 3-9 ครั้งต่อปี	เข้าอบรมน้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี	13.096*
	เข้าอบรมมากกว่า 9 ครั้งต่อปี	-6.100
เข้าอบรมมากกว่า 9 ครั้งต่อปี	เข้าอบรมน้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี	19.196*
	เข้าอบรม 3-9 ครั้งต่อปี	6.100

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05; Dependent Variable: Level of Competencies

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้ารับการอบรมมากกว่า 9 ครั้งต่อปี มีศักยภาพในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ เข้ารับการอบรม 3-9 ครั้งต่อปี และเข้ารับการอบรมน้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี ตามลำดับ โดยผลการเปรียบเทียบศักยภาพระหว่างกลุ่มที่เข้ารับการอบรมมากกว่า 9 ครั้งต่อปี และกลุ่มที่เข้ารับการอบรมน้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน (19.196) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งกลุ่มที่เข้ารับการอบรม 3-9 ครั้งต่อปี และกลุ่มที่เข้ารับการอบรมน้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน (13.096) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น มีบทบาทสำคัญคือ ปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีม โดยให้ความรู้ คำแนะนำ และแจ้งข่าวสารในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ พร้อมกับประสานงานกับเทศบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อช่วยกันสอดส่องดูแลและแก้ไขปัญหาในชุมชน กระตุ้นให้ประชาชนตระหนักเพื่อร่วมจัดการสุขภาพร่วมกัน ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การรักษาพยาบาลขั้นต้น การฟื้นฟูสภาพ การคุ้มครองผู้บริโภค การอนามัยสิ่งแวดล้อม และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับ Department of Local Administration. (2017) อธิบายว่าถึงบทบาทสำคัญดังนี้ 1.มีการหมุนเวียนกันปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) 2.ชักชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางสุขภาพ 3.การเผยแพร่ความรู้ แจ้งข่าวสารทางสุขภาพ 4.ให้บริการสาธารณสุขพื้นฐาน 5. การเฝ้าระวังโรคหรือป้องกันปัญหาสาธารณสุข 6.วางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน 7.เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ 8.แลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุขของชุมชน 9.ปฏิบัติงานตามที่หน่วยงานร้องขอ

ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่พบว่า ประชาชนค่อนข้างไม่ให้ความสำคัญหรือปฏิบัติตาม รองลงมาคือ รายได้และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ Nuchanart, N., Petcharak, S., & Chaovalit, S. (2018) พบว่า ผู้ป่วยไม่มั่นใจในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงไม่ให้ความสำคัญร่วมมือ รองลงมาคือ รายได้ไม่เพียงพอเนื่องจากงานบางอย่างจำเป็นต้องใช้เงิน อาจเป็นเพราะเขตเทศบาลนครขอนแก่นมีลักษณะชุมชนที่หลากหลาย มีประชากรมาก ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั่วถึง และผู้คนมักใช้ชีวิตส่วนตัวทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้

1. ศักยภาพด้านความรู้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค รองลงมาคือความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ และความรู้เกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ สอดคล้องกับ Punauan, W., Katonyoo, C. & Chavapong W. (2019) พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกภาพรวมในระดับมาก แต่เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ Ponjorn, O. (2020) พบว่า ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีสมรรถนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งความรู้เรื่องการเฝ้าระวังและแนะนำผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์สุขภาพ

2. ศักยภาพด้านทักษะ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีทักษะการดูแลสุขภาพทั่วไป เช่น วัดไข้ วัดความดัน รองลงมาคือ ทักษะการสื่อสาร การให้คำแนะนำประชาชน และทักษะพิเศษ เช่น การประสานงาน การจัดทำรายงาน ตามลำดับ แต่เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ เช่น การใช้แผ่นตรวจหาสารปนเปื้อน การใช้อุปกรณ์ปฐมพยาบาล รองลงมาคือ ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าเรื่องอื่น แตกต่างกับงานวิจัยของ Ha, N. (2019). ได้พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีทักษะในระดับปานกลาง โดยเรื่องที่ต้องการพัฒนามากที่สุดคือ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น รองลงมาคือวัดไข้ วัดความดัน

3. ศักยภาพด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ดีใจทุกครั้งที่ได้ทำงานและดีใจเมื่องานที่ตนทำสำเร็จ รองลงมาคือ พอใจกับผลงานที่ทำไม่ว่าผลงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ก็ตาม และเห็นคุณค่าในตนเอง รักในงานภูมิใจที่ได้ทำเพื่อสังคม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jewjinda, C. (2018) ได้กล่าวถึง ผู้ที่มาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ต้องพอใจ ดีใจ และต้องภูมิใจที่ได้ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่เป็นที่น่าสนใจว่า มีความเต็มใจเสียสละ ไม่หวังสิ่งตอบแทน มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น แตกต่างกับงานวิจัยของ Thianjuruwatthana, W., Nawsuwan, K., & Wachirapraphan, S. (2021) พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านควรมีคุณสมบัติด้านทัศนคติ คือ ควรมีความเสียสละและเป็นที่พึ่งของทุกคนได้

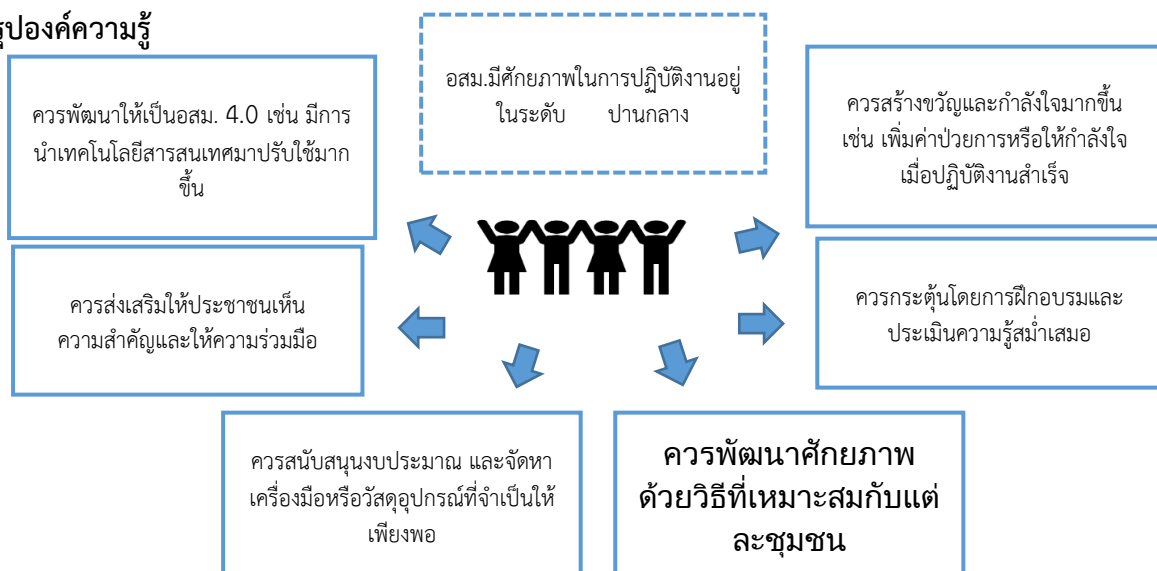
4. ศักยภาพด้านบุคลิกลักษณะ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่รับฟังความคิดของผู้อื่น รองลงมาคือ เข้าใจถึงความแตกต่างและแสดงออกอย่างเหมาะสม เช่น ผู้พิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rungkhunakorn, P., Anansirikasem, P., & Jitcharat, S. (2017). ได้กล่าวถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำ ซึ่งสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เช่น รับฟังความคิด เห็นใจผู้อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zumitzavan & Kantavong (2018) ได้กล่าวถึงผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มักดูแลผู้ตามให้คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล แต่เป็นที่น่าสนใจว่า มีความละเอียดรอบคอบในการทำงานน้อยกว่าทุกด้าน แตกต่างกับงานวิจัยของ Ha, N. (2019) พบว่า ประเด็นที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านน้อยที่สุดคือ ความละเอียด รอบคอบ

5. ศักยภาพด้านแรงจูงใจ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ได้รับการสร้างขวัญและกำลังใจจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน รองลงมาคือ ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและเจ้าหน้าที่ และได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการร่วมวางแผนจัดการสุขภาพร่วมกัน ตามลำดับ แตกต่างกับงานวิจัยของ Pongcharoen, C., & Muangchang, Y. (2018) ได้พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับมาก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวก ได้แก่ ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับ ความสัมพันธ์ในการทำงาน และ

สภาพแวดล้อมในการทำงาน แต่เป็นที่น่าสนใจว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เพียงพอ รองลงมาคือพอใจในค่าตอบแทนและสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น สอดคล้องกับ Khetjoi, S. (2017) ได้กล่าวว่า ควรสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ทางการแพทย์ และยาให้เพียงพอในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนเพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านปฏิบัติงานได้ดีขึ้น

การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับศักยภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า อายุ ประเภทชุมชนที่ดูแล และจำนวนเข้ารับการอบรมที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อศักยภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยตัวแปรอายุพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีอายุมากกว่า 64 ปี มีศักยภาพในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ อายุระหว่าง 57-64 ปี และอายุน้อยกว่า 57 ปี ตามลำดับ อาจเป็นเพราะคนที่อายุมากจะมีประสบการณ์หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากกว่า ส่งผลให้มีศักยภาพมาก ส่วนประเภทชุมชนที่ดูแลพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในชุมชนแออัดมีศักยภาพในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ ชุมชนจัดสรร ชุมชนกึ่งเมือง และชุมชนเมือง ตามลำดับ อาจเป็นเพราะในบริบทชุมชนแออัดมีบ้านเรือนที่ติดกันอย่างหนาแน่นทำให้ดูแลทั่วถึง และปัญหาในชุมชนที่ต้องจัดการอาจมีมากกว่า ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และได้พัฒนาต่อเนื่อง และจำนวนเข้ารับการอบรม พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้ารับการอบรมมากกว่า 9 ครั้งต่อปี มีศักยภาพในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ เข้ารับการอบรม 3-9 ครั้งต่อปี และเข้ารับการอบรมน้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี ตามลำดับ อาจเป็นเพราะหากเข้ารับการอบรมบ่อยครั้ง ทำให้มีความรู้และความพร้อมในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ha, N. (2019) พบว่า อายุ และพื้นที่ปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีผลกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ Supapvanich, C., Watae, I., & Wanitchanon, K. (2020) พบว่า ปัจจัยการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หากได้รับการอบรมมากขึ้น จะช่วยให้ปฏิบัติงานดีขึ้น

สรุปองค์ความรู้

แผนภาพที่1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ แจ้งข่าวสารให้คำแนะนำ กระตุ้นให้ประชาชนตระหนักเพื่อร่วมจัดการสุขภาพร่วมกัน พร้อมเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยปัญหาอุปสรรคที่พบ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่พบว่า ประชาชนค่อนข้างไม่ให้ความร่วมมือ รองลงมาคือรายได้และอุปกรณ์สำหรับใช้ใน

การปฏิบัติงานไม่เพียงพอ อีกทั้งพบว่าส่วนใหญ่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ศักยภาพด้านความรู้ และความรู้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค รองลงมาคือ ศักยภาพด้านทักษะ และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ทักษะการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ เช่น การใช้อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นและทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี และศักยภาพด้านแรงจูงใจ โดยแรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ จากการเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับศักยภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า อายุ ประเภทชุมชน และจำนวนเข้ารับการอบรมที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อศักยภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร 1) กระตุ้นโดยการฝึกอบรมสม่ำเสมอ หรือมีการประเมินความรู้ต่อเนื่องทุกกลุ่มวัย เน้นให้ความรู้เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคให้มากขึ้น และเน้นอบรมผู้ที่เข้ามาใหม่ หรือผู้ที่มีอายุน้อยอาจยังไม่มีประสบการณ์ จึงอาจมีการสอนงานโดยใช้ระบบพี่เลี้ยง การหมุนเวียนงาน การศึกษาดูงานจากหลายพื้นที่ เป็นต้น 2) ควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และจัดหาเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างเหมาะสมกับจำนวนหลังคาเรือน มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) ควรส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมากขึ้น โดยเฉพาะชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมือง และชุมชนบ้านจัดสรร ที่ประชาชนมักใช้ชีวิตส่วนตัว การเข้าถึงบ้านแต่ละหลังจะค่อนข้างยาก เพื่อที่จะได้ให้ความร่วมมือ เช่น การประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 4) ควรพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้เป็นอสม.4.0 มีการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ในการปฏิบัติงานมากขึ้น เช่น ใช้สมาร์ทโฟนแทนการจดบันทึกเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว 5) ควรสร้างขวัญและกำลังใจอย่างต่อเนื่อง เช่น เพิ่มค่าป่วยการ การให้รางวัลแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นบ่อยครั้ง และการให้คำชมเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ และ 6) ควรส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในแต่ละประเภทชุมชนที่แตกต่างกัน เนื่องจากบริบทแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน อาจมีปัญหาและอุปสรรคหรือความต้องการที่ต่างกัน ดังนั้นควรสอบถามความต้องการที่จำเป็น หรือการพัฒนาศักยภาพด้วยวิธีที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน เช่น บางชุมชนต้องเพิ่มการอบรม มีการศึกษาดูงานจากพื้นที่อื่นบ่อยครั้ง เป็นต้น เพื่อให้เกิดศักยภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังมีปัญหาและอุปสรรค และมีระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดทางด้านเวลา งบประมาณ และการเข้าถึงข้อมูลเนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ ด้านบุคลิกลักษณะ และด้านแรงจูงใจ
2. ควรศึกษากับประชากรกลุ่มอื่น เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบอสม. หรือคนในชุมชน
3. ควรศึกษาถึงตัวแปรอื่น ได้แก่ วิธีการเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เช่น เข้ามาโดยสมัครใจ เข้ามาจากการเลือกของประชาชน ผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น
4. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการปฏิบัติงานในภาพรวม ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกเจาะจงบทบาทหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง เพื่อให้ความชัดเจนมากขึ้น เช่น การป้องกันโรค การคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น
5. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้มีความครอบคลุมมากขึ้น

References

- Department of Local Administration. (2017). Primary Health Care Standards Manual. Retrieved September 17, 2021 from http://www.mheung.go.th/news/doc_download/a_290119_085650.pdf
- Ha, N. (2019). *Competencies Development for Village Health Volunteer of Muang District, Phuket Province*. (Master's thesis). Songkla University. N.P.
- Healths Systems Research Institute. (2017). Annual Health Systems Research Institute Strategic Plan 2560–2564. Retrieved July 2, 2021, from <https://www.hsri.or.th/about/strategic>
- Jewjinda, C. (2018). The Development Model Village Health Volunteers (VHV) with Participation. *Journal of Administrative and Management*, 6(2), 1–9.
- Khetjoi, S. (2017). The Roles of Public Health Village Volunteers Performing Their Work for Nonthon Sub-District Public Health Promotion Hospital, Muang Khon Kaen District, Khon Kaen Province. *Phimoldhamma research institute journal*, 4(1), 163–171.
- Khon Kaen Provincial Public Health Office. (2020). Khon Kaen Province Health Strategic Plan, Fiscal Year 2021. Retrieved July 6, 2021, from <https://kkpho.moph.go.th/kk-ita/files/1615792205.pdf>
- Kittipanyo, N., & Samahito, P. (2021). Capacity Building Subdistrict Administrative Monk Secretaries. *The Journal of Research and Academic*, 4(3), 255–268.
- Metheesuwapab, S., & Wjitwanna, S. (2019). Human Resource Potentialities in Organizations: Evaluation and Development. *Siam Academic*, 20(2), 1–10.
- Michie, J., & Zumitzavan, V. (2012). The impact of 'learning' and 'leadership' management styles on organizational outcomes: a study of tyre firms in Thailand. *Asia Pacific Business Review*, 18(4), 607–630.
- Nutchanart, N., Petcharak, S., & Chaovalit, S. (2018). A Competencies Development of the Village Health Volunteers of Suphan Buri Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(2), 768–779.
- Pongcharoen, C., & Muangchang, Y. (2018). Work Motivation of Village Health Volunteers in Suphanburi Province. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 28(3), 60–69.
- Ponjorn, O. (2020). *Village Health Volunteer Competency in Consumer Protection*. (Master's thesis). Thaksin university. N.P.
- Promsut, T et al. (2021). Human Resources competency development to support the Thailand 4.0. *Nakhon Lampang Buddhist College's Journal*, 10(1), 228–243.
- Punauan, W., Katonyoo, C. & Chavapong W. (2019). Knowledge and Skill in Preventing and Controlling Dengue Hemorrhagic Fever of Health Volunteer Pai District, Maehongson Province. *Ganesha Journal*, 15(2), 149–159.

- Rungkhunakorn, P., Anansirikasem, P., & Jitcharat, S. (2017). Servant Leadership for Village Health Volunteer: Concept and Theory for Development. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 1103–1114.
- Supapvanich, C., Watae, I., & Wanitchanon, K. (2020). Factors Relating Work Performance of Village Health Volunteers in Narathiwat Province. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 12(2), 34–50.
- Suthumdee, C., & Suthumdee, C. (2017). Application of Competencies for Human Resources Development. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 11(1), 262–269.
- Suwan, S. (2018). Strategy of Human Resource and Organization Development. Kasetsart University, Bangkok (Thailand). Retrieved November 10, 2021, from https://kukr2.lib.ku.ac.th/kukr_es/KPS_EDU/search_detail/result/403021
- Thianjuruwatthana, W., Nawsuwan, K., & Wachirapraphan, S. (2021). Guidelines for Development of Quality Village Health Volunteers (VHVs) to Support the Health Workforce. *Journal of Health Science*, 30(2), 353–366.
- Zumitzavan, V., & Michie, J. (2015). Personal Knowledge Management, Leadership Styles, and Organisational Performance: A Case Study of the Healthcare Industry in Thailand. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-287-438-2>
- Zumitzavan, V. & Kantavong, P. (2018). Increasing organizational success through management styles of managers in housing development industry. *Panyapiwat Journal*, 10(special issue), 110–123.
- Zumitzavan, V. (2020). Learning preferences and brand management in the Thai housing estate industry. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 19(1), 42–57. <https://doi.org/10.1504/IJMED.2020.104176>
- Zumitzavan, V. (2022). Practical strategy for maintaining organisational performance in the hospitality industry of Thailand. *International Journal of Management Practice*, 15(1), 108–130.

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE
THE CRITICAL THINKING SKILLS FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

ณัฐพงศ์ ลำภูทอง

Nattapong lumpoothong

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Email: 6083020004@western.ac.th

Received 11 May 2022; Revised 10 September 2022; Accepted 30 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนใช้แนวคิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ที่มุ่งเน้นการศึกษาศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทักษะกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือโรงเรียนศรีราษฎร์ กลุ่มตัวอย่าง มี 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 24 คน และ 2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 48 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1) รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ 5) แบบประเมินพฤติกรรมกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ใช้หลัก (PICCA model) สามารถก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง, ตระหนักถึงความสำคัญในการคิดเชิงวิพากษ์เห็นความสัมพันธ์ และนำความรู้ด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วยทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์ นักเรียนมีทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์มีพัฒนาการสูงขึ้น พฤติกรรมการมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์พัฒนาสูงขึ้นและความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ภาพรวมนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอน, การส่งเสริม, ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

Abstract

This research article is a class action research using the concept of the Basic Education Core Curriculum BE 2551 (Revised 2017), focusing on 21st century education. Researcher as a teacher enhance students to use critical thinking skills as a research framework. The research area is Sriyaphai School. The samples were 2 groups: 1) 24 high school teachers and 2) 48 Mathayom 6 students collected by purposive sampling method. The tools used in the research were 1) Teaching model to enhance critical thinking skills for high school students 2) a learning management plan 3) a manual for using instructional models 4) a critical thinking skill test 5) a behavior assessment form for the critical thinking process 6) a student's opinion test towards the use of teaching and learning styles. Data were analyzed by using statistic of average or qualitative research Mean SD. And Percentage. The results revealed that: 1) Teaching and learning model to enhance critical thinking skills using the PICCA model can build self-confidence, recognizes the importance of critical thinking, sees the relationship and apply the knowledge of critical thinking skills to be applied in daily life. 2) The effectiveness of the teaching and learning model to promote critical thinking skills is composed of: a critical thinking skills Students have enhanced critical thinking skills, the behavior of having more developed critical thinking skills and the satisfaction in using the teaching and learning model to promote critical thinking skills, overall, the students' opinions were at the highest level.

Keyword : Instructional Model, Enhance, Critical Thinking Skills

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นยุคของการใช้ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้มีข่าวสาร ข้อมูลจำนวนมาก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในสังคมเป็นทั้งข้อมูลเชิงบวก และข้อมูลเชิงลบ อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิธีการสำคัญในการพัฒนาบุคคลในชาติให้พร้อมรับและปรับตัวให้สอดคล้อง เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกทุกรูปแบบ (Chareonwongsak, K. : 2016)) ซึ่งโลกในศตวรรษที่ 21 นี้เป็นยุคสังคมแห่งปัญญา หรือ “ยุคทรัพย์สินทางปัญญา” การจัดการศึกษาก็เช่นกัน จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องทักษะการคิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความฉลาดและเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร เพราะคนที่จะประสบความสำเร็จในยุคสังคมแห่งปัญญา จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และที่สำคัญจะต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีทักษะในคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการ

พัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นความสามารถในการคิดขั้นสูงซึ่งประกอบ ด้วยการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิด อย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากผลการสอบวัดความรู้นักเรียนนานาชาติหรือที่รู้จักกันในชื่อ PISA (Program for International Student Assessment) เป็นการสอบเพื่อวัดระดับการเรียนรู้ของนักเรียนอายุ 15 ปีทั่วโลก โดยการสอบ PISA มีการวัดระดับความรู้ใน 3 วิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่าน จัดสอบทุก 3 ปี และดำเนินการต่อเนื่องมา 15 ปีแล้ว การสอบ PISA ขึ้นชื่อว่าเป็นการทดสอบที่มีมาตรฐานสูง และผลสอบ (PISA) มักถูกใช้ในการเปรียบเทียบระดับการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนแต่ละประเทศ เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559 องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development – OECD) ได้เผยแพร่ผลสอบ (PISA) ของปีการศึกษา 2558 ซึ่งเป็นปีที่มีการจัดสอบล่าสุดออกมา การสอบครั้งนี้มีเด็กนักเรียนเข้าร่วมสอบจาก 72 ประเทศ จำนวนกว่า 540,000 คน ปรากฏว่าผลสอบของเด็กนักเรียนไทยไม่ได้มีการพัฒนาขึ้นจากปีก่อนๆ โดยในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่าน ประเทศไทยอยู่อันดับ 52 54 และ 57 ตามลำดับ ขณะที่เด็กนักเรียนเวียดนามสอบได้อันดับ 8 ในวิชาวิทยาศาสตร์ อันดับ 22 ในวิชาคณิตศาสตร์ และอันดับ 32 ในวิชาการอ่าน แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยมีทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์ต่ำอย่างยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านในภูมิภาคอย่างเวียดนาม (Ministry of Education : 2010)-สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 4 (พ.ศ. 2559-2563) มีมาตรฐานด้านผู้เรียน 6 มาตรฐาน โดยมาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเชิงวิพากษ์ คิดสร้างสรรค์ เพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผล และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์ ในระดับดี โดยผลจากการประเมินคุณภาพภายนอกของการจัดการศึกษาระดับต่างๆ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า มาตรฐานผู้เรียนโดยภาพรวมทั้งประเทศได้คะแนนร้อยละต่ำมากที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ได้คะแนนเพียงร้อยละ 11.1 ซึ่งการคิดตามมาตรฐานดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการคิดเชิงวิพากษ์ ปัญหาสำคัญที่สุดที่ต้องหาทางแก้ไข คือ ครูจะต้องสอนแบบเสนอปัญหาให้เด็กฝึกคิด โดยให้เสรีภาพเด็กที่จะคิดหาเหตุผลมาอธิบายได้หลายทาง สอดคล้องกับลักษณะของกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

งานวิจัยที่นำเสนอครั้งนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการคิด ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาโดยทั่วไป ยังไม่มีงานวิจัยใดที่เป็นการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยตรง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีเป้าหมายเพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพด้านกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับผู้เรียนให้สามารถมี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามศักยภาพของตนเองและตอบสนองความต้องการของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามลำดับ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มรายวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ ทักษะกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) มีความคาดหวังว่า ถ้ามีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยดำเนินการในขณะที่ปฏิบัติงานอยู่จริง ในบริบทของการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนและใช้หลักการของวิจัยเชิงปฏิบัติมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหา นำเก็บรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนนำผลการศึกษาไปปรับปรุงและใช้พัฒนาการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนใน ห้องเรียนก็จะสามารถแก้ปัญหาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการ ส่งเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการออกแบบในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องตามนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 11

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สมมติฐานการวิจัย

1. การเพิ่มศักยภาพทางกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์เกิดความเชื่อมั่นในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและ นำไปประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันได้
2. การเพิ่มศักยภาพในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ความสามารถและสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์แก่นักเรียนเพิ่มขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาสอดคล้องกับลักษณะของกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์แยกเป็นแนวคิดดังนี้

1. แนวคิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21
2. แนวคิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545-และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้ คนไทยคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. แนวคิดสอดคล้องกับนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564) ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน เริ่มจากการพัฒนาคนให้เข้มแข็งพร้อมรับการ เปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและ

จิตใจ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ (Ministry of Education , 2017)

ดังนั้น การศึกษาในยุคปัจจุบันของสังคมไทยควรเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและปรับปรุงให้เกิดแนวทางที่สามารถส่งเสริมกระบวนการเกิดทักษะวิพากษ์ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้โดยต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงและร่วมมือทั้ง นักเรียน และครูผู้สอน รวมทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่พร้อมสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกระบวนการความคิดที่ส่งเสริมการวิพากษ์ ไปจนถึงการตระหนัก เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง จึงสามารถนำไปสู่การใช้ในที่สุด แนวคิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเยาวชน แนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา แนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่กล่าวว่า “ส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพแข็งแรง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ” จากแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นแนวคิดสำคัญในการเกิดการสร้างการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองพื้นที่วิจัยคือโรงเรียนศรียาภัย กลุ่มตัวอย่างคือ (1) ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 24 คน (2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 48 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของนักเรียนจากครูผู้สอน นักเรียน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและหาแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการวิพากษ์ที่เหมาะสมกับโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียน เป็นการดำเนินการตามแนวคิดที่สรุปมาได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยการร่างรูปแบบ เขียนแผนที่ส่งเสริมการวิพากษ์ และทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างและสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ แบบประเมินพฤติกรรม แบบสอบถามความพึงพอใจ และประเมินความถูกต้องเหมาะสมกับรูปแบบโดยอิงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำการทดลองนำร่องกับโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อหาประสิทธิภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ 2) คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 3) แผนการจัดการเรียนรู้ 4) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ 5) แบบประเมินพฤติกรรมกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เก็บรวบรวมข้อมูลนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่างให้ นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ก่อนเรียน หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกแผนให้นักเรียนแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์หลังเรียนด้วย แบบทดสอบฉบับเดิมนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ผลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความ เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ คือ นักเรียนใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากการใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม การช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีความเชื่อมั่นในตนเอง และทักษะกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ (Proposing a situation) (2) ขั้นที่ 2 พัฒนาแนวทางการคิด (Improve thinking) (3) ขั้นที่ 3 พิจารณาปัญหา (Consider the problem) (4) ขั้นที่ 4 สนทนาแลกเปลี่ยนในกลุ่ม (Criticize of knowledge and Participation processes) (5) ขั้นที่ 5 ร่วมกันสรุปผลและนำไปใช้ (Apply knowledge) 4) ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 ด้านคือ (1) ด้านครู ครูจะต้องมีความคิดรวบยอด (concept) ที่ถูกต้องชัดเจน และมีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ด้านนักเรียน นักเรียนจะต้องมีวินัยในตนเอง ผลการหาค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) ตามเกณฑ์ E1/E2 กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ค่าประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนเท่ากับ 81.51 / 81.25 ซึ่งยอมรับในสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 1 ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (X)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	คะแนน ร้อย ละ	D	สถิติ t
ก่อนเรียน	40	16.66	3.83	79.17	15.84	28.15**
หลังเรียน	40	32.50	3.42	100		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 $t(.01, df = 47) = 2.64$

2. ผลวิจัยพบว่าประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) มีดังนี้

2.1 ทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) มี 6 ด้าน

ได้แก่ 1) ทักษะด้านการตีความ 2) ทักษะด้านการวิเคราะห์ 3) ทักษะด้านการอธิบาย 4) ทักษะด้านการอนุมาน 5) ทักษะด้านการประเมินผล 6) ทักษะด้านการตระหนักรู้แห่งตน หลังการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) นักเรียนมีทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์มีพัฒนาการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดย มีพัฒนาการสูงขึ้น โดยก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 79.17 และหลังเรียนพัฒนาสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2

2.2 พฤติกรรมการแสดงออกถึงการมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ 6 พฤติกรรม ได้แก่ 1) อธิบายความหมายของเรื่องราวต่างๆโดยใช้เหตุผลและสรุปหลักการได้ 2) แสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน 3) การวิเคราะห์ ประเมินข้อโต้แย้งและความคิดเห็นที่แตกต่าง 4) ประเมินคุณค่าของสิ่งต่างๆโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดได้ 5) รับฟังความคิดเห็น ข้อวิพากษ์วิจารณ์ ในมุมมองที่ต่างกันอยู่ 6) เข้าใจประเด็นปัญหาโดยไม่สับสนกับรายละเอียดปลีกย่อย มีพัฒนาการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดย มีพัฒนาการสูงขึ้น โดยระยะก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 79.17 และระยะหลังเรียนพัฒนาสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 100

2.3 ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.63)

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) มีประสิทธิภาพมากพอต่อการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนและช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้ออกแบบตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบโดยได้นำข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบวิเคราะห์ เช่น ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังเคราะห์แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน สรุปรวบรวมข้อมูลพื้นฐานวิธีการเรียนรู้ และปัญหาเรื่องการคิดเชิงวิพากษ์ โดยการสัมภาษณ์จากครูผู้เชี่ยวชาญทางการจัดการเรียนการสอนทักษะกระบวนการคิดและสอบถามผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอนที่ต้องตอบคำถามสำคัญ 4 คำถาม (Ruangsawan, C. : 2010, Kunarak, K. : 2015) คือ 1) การออกแบบระบบการเรียนการสอนนี้ทำเพื่อใคร 2) ผู้ออกแบบระบบการเรียนการสอนต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ อะไรและสามารถทำอะไรได้บ้าง 3) ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดได้อย่างไร 4) เราจะรู้ได้อย่างไร ว่านักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ส่วนการออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ได้มาจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจนนำไปสู่การออกแบบเชิงระบบ ที่ต้องกำหนด เป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การนำรูปแบบไปใช้ และการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิด (Kruse, 2007: 1) องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2)

การออกแบบ (Design) เป็นขั้นตอน การระบุกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการที่ใช้ สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการ เรียนรู้ 3) การพัฒนา (Development) เป็นขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 4) การนำไปใช้ (Implementation) เป็นการนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปใช้จริง 5) การประเมินผล (Evaluation) เนื้อหาสาระและแนวคิดที่ได้จากผลการคิด และผลการเรียนที่ผู้เรียนได้ค้นพบนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องและมั่นใจได้ ในอนาคตผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ จากสิ่งที่ดำเนินการมาจึงเป็นผลให้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.51/81.25 เงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ประกอบด้วย ผู้สอนเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามอย่างสม่ำเสมอให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด และใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองนอกจากนี้ผู้สอนยังเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านสื่ออุปกรณ์ คำแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น และเป็นผู้ติดตามตรวจสอบกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน รวมทั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีพัฒนาการสูงขึ้น ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการใช้กิจกรรมตามที่นักเรียนสนใจและได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เกิดความท้าทายทั้งตัวเองและเพื่อน ๆ ประกอบกับการที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมและมีเป้าหมายที่นักเรียนร่วมกันวางแผน ใช้กระบวนการกลุ่ม ฝึกคิดตอบคำถามและตั้งคำถามโต้ตอบบนหลักการของความเหตุผลในการโต้แย้งเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบที่มีทางเลือกอย่างหลากหลาย จึงทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตัวนักเรียน รวมทั้งมีความเข้าใจในเรื่องของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์มากขึ้น ระมัดระวังตัวเองในการเรียนมากขึ้นเพราะรู้ว่าการประเมินตรงจุดใดต้องแสดงพฤติกรรมออกมาเช่นไร ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ (Andersson, 1981) ที่ว่ากระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ เป็นคุณลักษณะของมนุษย์ที่สะท้อนวิธีการคิดและเป็นคุณลักษณะทางปัญญาที่มีความสำคัญเนื่องจากมี ผลต่อ คุณลักษณะที่สำคัญอีก 2 ด้าน คือ การกระทำและความรู้สึก ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะทางอารมณ์ กล่าวคือ ถ้าคิดดีก็จะมี การกระทำที่ดี หรือพฤติกรรมที่ดี มีความรู้สึกและอารมณ์ที่ดี นอกจากนี้ การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ยังเป็นการคิดที่นิยมใช้สำหรับการคิดและวิเคราะห์ประเด็นวิกฤต หรือประเด็นปัญหาที่ต้องการคำตอบที่ดีกว่า การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ได้รับการกล่าวกันว่า เป็นทั้งกระบวนการหลัก และเป้าหมายหลักของการศึกษา และเป็นวิธีการสร้างสรรค์ มิตรภาพทางภูมิปัญญา (the friends of wisdom) (Nelson, Palonsky and

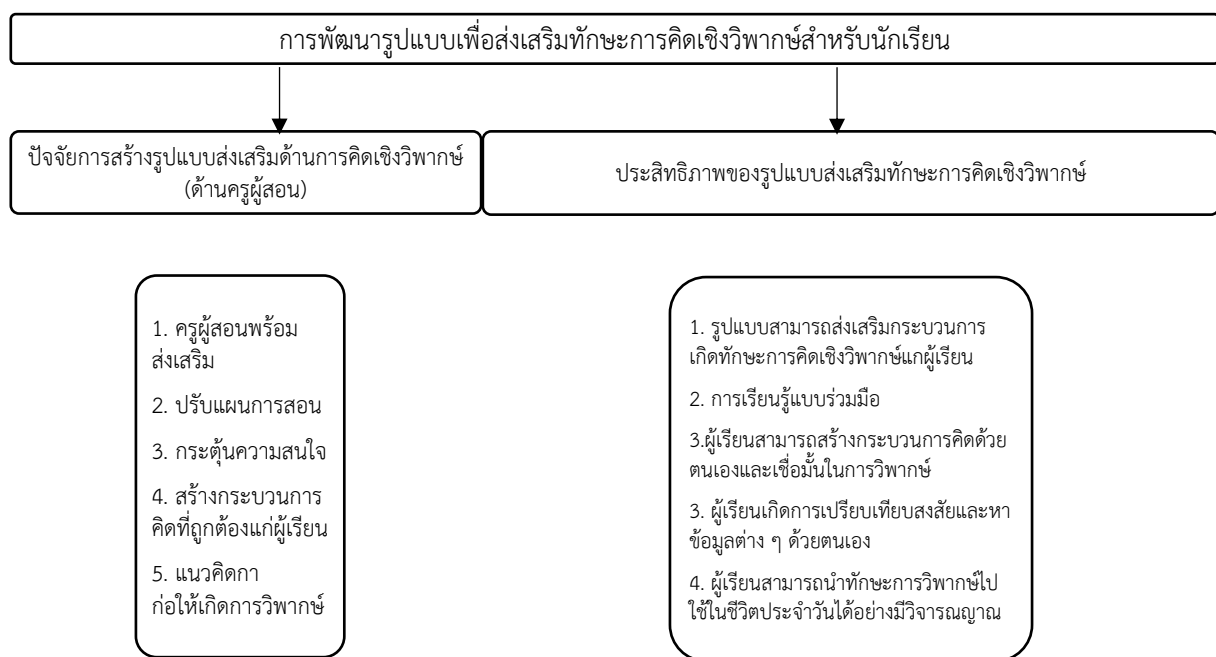
Mccarthy,2007) ดังนั้นการจะพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ควรมึบริบทที่เหมาะสมดังนี้ คือ 1) มีบรรยากาศในห้องเรียนไม่เคร่งเครียดจนทำให้ นักเรียนไม่สะดวกใจที่จะ คิด ไม่กล้าถามหรือทำกิจกรรมใด ๆ ผู้สอนควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน และรับฟังในทุกความคิดเห็นของ ผู้เรียน 2) ผู้สอนให้โอกาส ให้เวลาและอิสระในการเรียนรู้สิ่งใหม่ตาม ศักยภาพ 3) มีบรรยากาศของความ ร่วมมือ 4) มีการสะท้อนปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดในชีวิตจริง และส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะการคิด เชิงวิพากษ์ด้วยการฝึกให้ผู้เรียน

2.2 พฤติกรรมการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีพัฒนาการสูงขึ้นโดยระยะก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 79.17 และพัฒนาสูงขึ้นหลังจากเรียนแล้วคิดเป็นร้อยละ 100 โดยนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมการคิดใน 6 พฤติกรรม ประกอบด้วย 1) การอธิบายความหมายของเรื่องราวต่างๆโดยใช้เหตุผลและสรุปหลักการได้ 2) การ แสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน 3) การวิเคราะห์ ประเมินข้อโต้แย้งและความคิดเห็นที่ แตกต่าง 4) ประเมินคุณค่าของสิ่งต่างๆโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดได้ 5) รับฟังความคิดเห็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ ในมุมมองที่ต่างกัน 6) ความสามารถเข้าถึงประเด็นปัญหาโดยไม่สับสนกับรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งยอมรับ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก นักเรียนมีประสบการณ์ที่ดีจากการเรียนเช่น ประสบความสำเร็จในการเรียนมีการใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม การสรุปองค์ความรู้ด้วยผังมโนทัศน์ ทำให้เกิด ความมั่นใจในตนเองมากขึ้น มีแรงจูงใจในการเรียน เกิดความสนุกสนาน ท้าทายความสามารถ รวมทั้งการที่ ผู้เรียนสามารถกำหนดประเด็นของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนการคิดหรือทำซ้ำจนเกิดเป็นความเข้าใจอย่าง ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545-และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้คนไทยคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด เชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.63) แสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดทำและพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนสนใจ และมีการตอบกลับทันทีเมื่อ ทำกิจกรรมเสร็จ นั่นคือ ผู้เรียนทราบการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและสามารถ ปรับปรุงผลงานของตนเองได้ โดยสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ บุคคลทุก คนมีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่างแบบมีความต้องการหลายระดับ ซึ่งหากได้รับการตอบสนอง ก็จะมี ก่อให้เกิดความพึงพอใจและสอดคล้องกับนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน เริ่มจากการพัฒนาคนให้เข้มแข็งพร้อม รับการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้สามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2560 : 4) ดังนั้น การเรียนด้วยรูปแบบการเรียน

การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารยา ช่ออังชญ (Cho-angchan, A. :2010) ที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และชมลักษณะ อุ่นศิริ (Unsiri, C. : 2016) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยเทคนิคหมวกหกใบ เรื่อง กฎหมายอาญา อยู่ในระดับ พึงพอใจมากที่สุด

สรุปองค์ความรู้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เป็นการวิจัยตามแนวคิด ADDIE Model ที่ดำเนินการตามแนวคิด ของ เควินครูส (Keven Kruse) ร่วมกับแนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) จำลองการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของดิกค์และแคร์รี่ (Dick and Carey) และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์และเวลล์ (Joyce and Weil) ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) การผสมผสานข้อมูล ใช้รูปแบบการวิจัยแบบ Embedded (The Embedded Design) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเป็นวิธีหลักและวิธีการเชิงคุณภาพเป็นวิธีรอง ร่วมกับการใช้รูปแบบการวิจัย Pre-Experiment Design โดยประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลัง

เรียน The Group Pretest-Posttest Design ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development D and D) การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) เป็นการนำไปใช้ (Implementation : I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กับตัวแปรอื่นๆ เช่น การคิดแก้ปัญหาและทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์ หรือด้านคุณลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรม
2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผสมผสานกับแบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามแบบของการเขียนผังมโนทัศน์ หรือการนำข้อมูลสถิติ มาเป็นประเด็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนคิดเชิงวิพากษ์ เป็นต้น
3. ควรทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาอื่นๆ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

References

- Andersson, G.L. (1999). "Toward Authentic Participation : Deconstructing the Discourses of Participatory Reforms in Education," American Educational Research Journal. 35(4) : 571–603.
- Bruner, J. (1963) *The process of Education*. New York: Alfred A. Knopf, Inc. and Random House
- Cresswell and Plano Clark.V.L. (2007) . *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. United States of America: Sage Publications, Inc.
- Chareonwongsak, K. (2016). *The new future of Thai education in the era Thailand 4.0*. Bangkok: The National Buddhism Office, Bangkok.
- Cho-angchan, A. (2010). *Teaching and learning model development to promote problem-solving ability. critically, learning subject group science of primary school students*

5. *Thesis. Curriculum and teaching disciplines Faculty of Education.* Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Department of Academic Affairs. (2012). *Analysis of research on student-centered learning management model.* Bangkok: Teachers Council of Thailand Printing House Ladprao.
- Education Council Secretariat Ministry of Education. (2020) *State of Thai Education 2018/2019 Education reform in the digital age.* Bangkok : Printmaking Company Limited
- Khamanee, T. (2013). *Pedagogical science and knowledge for effective learning process management.* Bangkok: Publisher of Chulalongkorn University.
- Kunarak, K. (2015). *Instructional design.* Nakhon Pathom: Silpakorn University Printing House Sanam Chandra Palace Campus.
- Ministry of Education. (2010). *National Education Act of B.E. 2542 (A.D. 1999).* Bangkok: Publishing House, Shipping and Parcel Organization.
- Ministry of Education. (2017). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)* Bangkok: Agricultural cooperative printing demonstrations of Thai co., Ltd.
- Ruangsuwan, C. (2010). *Design and development of lesson programs and lessons on the web.* : Mahasarakham University.
- Toumkang, K. and Toumkang, J. (2012). *Educational innovation media development.* Bangkok: Yello typing.
- Unsiri, C. (2016). *Research article on the development of a critical thinking skill training model with hat technique. Six cards on criminal law of Mathayom Suksa 3 students, Municipality 2 School, Wat Prasat Thong Suphanburi Province. Journal of Educational Administration, Vol. 1 (3).*
- Wongboonsin, C. (2006). *Design your baby with a parenting method.* : Allstep Forward Co., Ltd. 2006 Bangkok
- Worakamin, D. (2016). *The study of the ability to think critically and mentally. public for the development of potential to be good people and smart people of Thai students.* Bangkok : NSTDA.
- Pimsiri, B. (2018). *The development of a learning management model based on the concept. Constructivism to promote Mathematical abilities of elementary school students.* Nakhon Pathom: Doctor of Philosophy Degree Major Curriculum and Instruction graduate school Silpakorn University.

- Rattanamanee, B. and Charoensak, K. (2010) *Student satisfaction towards college education services industrial technology King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok*. Praphansiri Susaraj. (2013). *Thinking Development*. Bangkok: Partnership, 9119 Technical Printing,
- Siribanphithak, P. (2010). *Critical Education Analysis: Fundamentals of the Study of Critical Issues Education*. Bangkok: Thai relations.
- Pattphon, M. and Wongyai, W. (2019). *Lessons taken for change. Innovation Leader Center Curriculum and learning. Graduate School Srinakharinwirot University Prasarnmit. Office for Accreditation and Quality Assessment. (2016). External Quality Assessment Report Third round educational institutions (2011-2015), basic education level*. Bangkok: Phayathai Printing Plant.

การพัฒนาแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS INSTRUCTION MODEL PROMOTING ANALYTICAL
THINKING OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

สุมาลี ยิงยอม, นภาพร ัญญา

Sumalee Yingyom, Napaporn Tunya

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Email: Sumalee.Yin@gmail.com

Received 7 April 2022; Revised 6 May 2022; Accepted 30 October 2022.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พื้นที่การวิจัยได้แก่โรงเรียนชุมชนวัดศีลขันธาราม วิทยาเขตอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 35 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 10 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย () ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นทำความเข้าใจหรือวิเคราะห์ปัญหา 2) ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา 3) ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา 4) ขั้นตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับ
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการสอน, ทักษะการคิดวิเคราะห์, นักเรียนชั้นประถมศึกษา,

ABSTRACT

This is Research and Development is of the following objectives: 1) to create and examine the quality of teaching models to enhance analytical thinking skills in mathematics for students in Primary School, grade 5 and 2) to study the results of experimental teaching model which enhances critical thinking skills in mathematics for students in Primary School, grade 5. The research area is Silkhantharam Temple Community School (Witthayakhom) Pho Thong District Ang Thong Province. The target groups were 35 students in Primary School, grade 5/3 in the first semester of the 2020 academic year. The research tools were consisted of 10 learning management plans focusing on analytical thinking skills and the achievement test. The statistics used in this research were Percentage, Mean(), Standard Deviation (S.D.) and t-test.

Its results were found that: 1) A teaching model to enhance the critical thinking skills consists of 4 steps: (1) Understanding or analyzing problems (2) Problem solving plan (3) Problem solving step and (4) Feedback information checking step. 2) The student achievement of the teaching model that enhances critical thinking skills after learning gains a higher average than before and 3) The students were satisfied with teaching model enhancing the critical skills in Mathematics at the high level.

Keyword: Model promoting, Analytical Thinking Skills, Primary School Students,

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญด้านความสามารถในการคิดซึ่งเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการ

คิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ลักษณะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน หมายถึง นักเรียนสามารถจำแนก จัดหมวดหมู่ แจกแจง องค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นสู่การสรุป การประยุกต์และการคาดการณ์ บนพื้นฐานจากข้อมูล การสืบค้น การสังเกตและการตีความ ความสัมพันธ์ ออกจากกันได้ และสามารถสรุปอ้างอิง (Tasna Khamanee 2007) ทักษะการคิดวิเคราะห์จึงเป็นทักษะที่สำคัญและสามารถพัฒนาได้ เมื่อนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ก็จะสามารถจำแนกและจัดหมวดหมู่ จัดประเภทอย่างมีหลักเกณฑ์ ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และใช้ความรู้ประยุกต์แก้ปัญหาในสถานการณ์อื่น และสามารถทำนายผลที่ตามมาได้

ปัจจุบันได้เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ทำให้มนุษย์ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และรวมทั้งการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (Ministry of Education. 2010) ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาได้มีการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกไว้เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่ง จากการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 3 ของโรงเรียนชุมชนวัดศีลขันธาราม (วิทยาคม) อยู่ในระดับพอใช้ คณะกรรมการการประเมินได้เสนอแนะให้พัฒนาทางด้านการจัดการศึกษา คือ โรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและพัฒนากระบวนการทางด้านการคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ควรได้รับการพัฒนามากที่สุด และจากการประเมินผลการสอบโอเน็ต ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับชาติดังนี้

จากปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนต่างๆ งานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา และหลักการสร้างรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาสร้างรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น โดยใช้หลักการของ ADDIE Model ซึ่งเป็นแบบจำลอง ที่เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา สร้างและพัฒนารูปแบบ การนำไปใช้ และประเมินรูปแบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

2.1 ศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2.2 เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีกระบวนการของการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการ โดยศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีของบลูม (Bloom, 1959) ไซเนอร์และลิสติน (Zeichner and Liston, 1987) และมาร์ซาโน (Marzano, 2001) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยนี้ โดยสรุปผลลัพธ์ด้านการคิดวิเคราะห์ได้ 3 ระดับ ตามทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของไซเนอร์และลิสติน บูรณาการกับการคิดวิเคราะห์ 5 ด้านของมาร์ซาโนสอดคล้องกับ 3 หลักการของบลูม และสามารถนำไปเป็นกรอบแนวคิดวิเคราะห์สำหรับงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้ 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการสอน และตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอวิธีดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน

การสร้างรูปแบบการสอนและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอนเป็นการศึกษา วิเคราะห์รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา พัฒนาการเรียนรู้ รูปแบบการสอน การพัฒนารูปแบบการสอน การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมากำหนดเป็นโครงสร้างและสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และขั้นที่ 2 ยกร่างรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดำเนินการโดยนำผลจากการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในขั้นที่ 1 มาร่างรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วนประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แนะนำรูปแบบการสอน ประกอบด้วย หลักการ และจุดมุ่งหมาย ส่วนที่ 2 กระบวนการในการสอน ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอ

ปัญหา ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมฝึกคิดระดับกลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมฝึกคิดรายบุคคลขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอผลและขั้นตอนที่ 5 ประเมินกระบวนการคิดส่วนที่ 3 ประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบ จากนั้นได้นำเสนอร่างรูปแบบการสอนต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบข้อเสนอแนะได้แก่ ในส่วนที่ 2 กระบวนการในการสอน ให้ใช้คำว่ากระบวนการ แทนคำว่า กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งได้ดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วร่างรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 แผน รวมจำนวน 20 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยลักษณะของแบบทดสอบจะประกอบด้วยข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ปัญหา หรือประเด็นปัญหาต่าง ๆ และคำตอบจะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยให้ 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิด

ผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แนะนำรูปแบบการสอน

ส่วนที่ 2 กระบวนการในการสอน โดยมีกระบวนการในการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมฝึกคิดระดับกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมฝึกคิดรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอผล

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินกระบวนการคิด

ส่วนที่ 3 ประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบ

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนตามรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความสามารถมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนตามรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คณิตศาสตร์เพื่อเสริมสร้างมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการสร้างรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจาก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนและรูปแบบการสอน การพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และการพัฒนารูปแบบการสอน โดยนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และได้องค์ประกอบสำคัญ ๆ ของรูปแบบ ทั้งนี้ได้ผ่านการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนได้รูปแบบที่มีความสอดคล้องเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบการสอน 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แนะนำรูปแบบการสอน ส่วนที่ 2 กระบวนการในการสอน และส่วนที่ 3 ประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบ

อภิปรายผล

รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่ดี โดยที่องค์ประกอบเหล่านี้ได้จัดไว้อย่างเป็นระบบมีความสอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้การพัฒนารับรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้ การที่รูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย องค์ประกอบที่เป็นระบบเพราะผู้วิจัยยึดค่านิยมของรูปแบบการสอนที่ว่า รูปแบบการสอนหมายถึง สภาพ ลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ และสอดคล้องกับบุคลิกลักษณะ ที่ผู้สอนได้เสนอ องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการสอนประกอบด้วยหลักการ จุดประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล นอกจากนั้นรูปแบบการสอนดังกล่าวได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน มีการดำเนินการตามขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดของ Keeves. (1997) Joyce, and Wel (2000) (Thatna Khamanee, 2009) โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนหลักการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการสอน มีการทดลองใช้และปรับปรุงตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอนอย่างเป็นระบบ และในรูปแบบการสอนนี้ได้ใช้เนื้อหาในวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาเป็นเนื้อหาหลักในการเสริมสร้างความสามารถด้านการคิด

วิเคราะห์ของผู้เรียน เนื่องจากคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการคิดโดยตรงทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและพัฒนาการคิดการคิดได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ ที่กล่าวไว้ว่า คณิตศาสตร์จะช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดได้อย่างมีระบบ มีเหตุผล สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดระดับสูง โดยครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดสถานการณ์ปัญหา สื่อการเรียนการสอน การเตรียมคำถาม รวมทั้งกระตุ้น และฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์

ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังใช้รูปแบบการสอนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการในการสอนตามรูปแบบการสอนนี้มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้แก่ ชี้นำเสนอสถานการณ์ ปัญหาการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เป็นสิ่งเร้า หรือเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันที่เป็นรูปธรรมโดยใช้สื่อหลากหลายรูปแบบทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่ศึกษาได้ง่ายขึ้นและเกิดการกระตุ้นการอยากเรียนรู้ยิ่งขึ้นซึ่ง ทฤษฎีการเรียนรู้โดยวิธีการค้นพบของ Bruner กล่าวว่า การเรียนรู้ควรเริ่มจากทักษะง่าย ๆ ก่อน และพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงทักษะที่ยากขึ้นตามลำดับ และครูผู้สอนจะคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้ การเชื่อมโยงความรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Ausubel กล่าวว่าผู้เรียนต้องนำความรู้ที่ได้รับใหม่ไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม และทฤษฎีการซึมซับ กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากการจดจำข้อเท็จจริง การเชื่อมโยงความรู้ และการเสริมแรงภายนอกที่ (Sunee Hemaprasit. 1990) ขั้นตอนกิจกรรมฝึกคิดรายบุคคล ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะการคิดด้วยตนเองจากสถานการณ์ปัญหาที่ครูผู้สอนกำหนดขึ้น โดยครูผู้สอนจะคอยกระตุ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจในการคิดให้แก่ผู้เรียน ตามเทคนิคการตั้งคำถาม คือ การใช้เทคนิคการใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน (Suchitra Sothapirak. 1995) และขั้นตอนกิจกรรมฝึกคิดระดับกลุ่ม ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งขั้นตอนนี้พัฒนาตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการเกิดปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนในการให้ความช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีเหตุผลสนับสนุนความคิดเห็นนั้นๆ (Thatna Khamanee, 2009) ทฤษฎีการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการสื่อสารแนวความคิดใช้ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างถูกต้อง คือ ผู้เรียนได้แสดงความคิดทางคณิตศาสตร์โดยการพูด หรือการเขียนการแสดงด้วยภาพศัพท์ สัญลักษณ์ การจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นเรื่องจำเป็นที่สุด ถ้าต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือกันมากขึ้น จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังใช้รูปแบบการสอนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Prasit Soradet. (2010) ซึ่งได้ทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังใช้รูปแบบการสอน สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ

ส่วนที่ 1 แนะนำรูปแบบการสอน

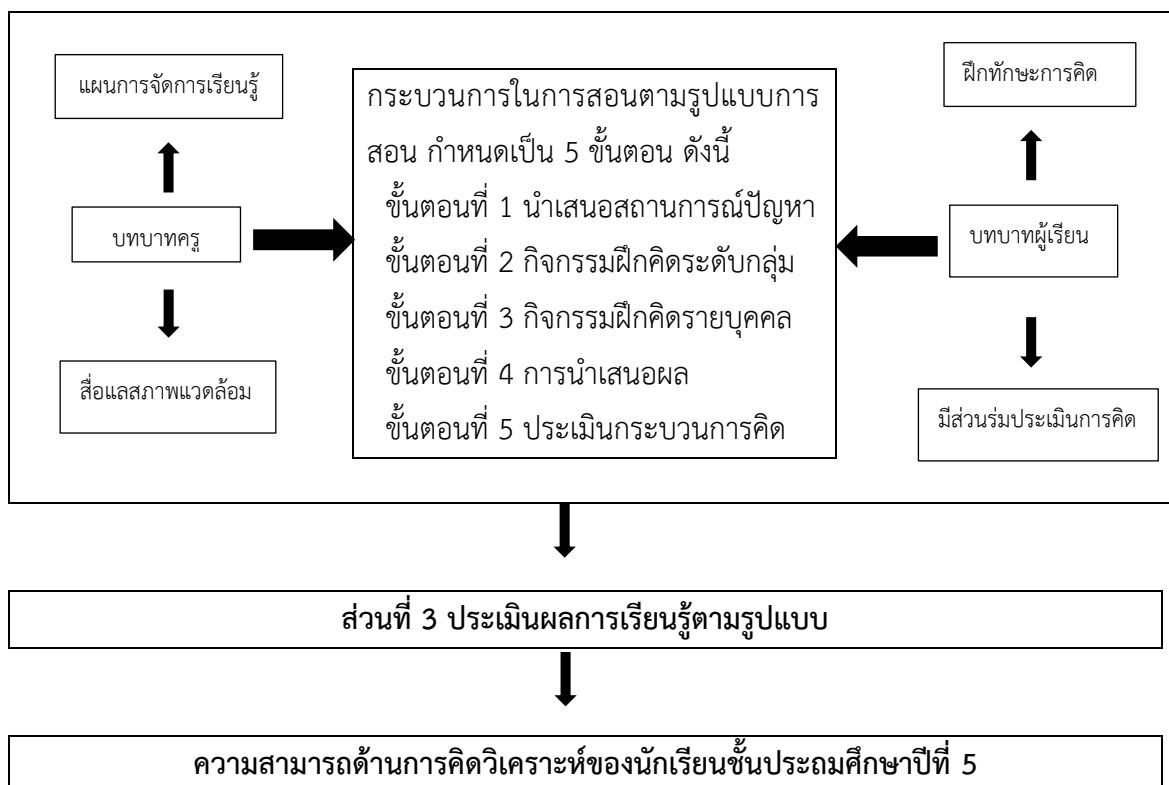
แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน : แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ แนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบการสอน และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์

หลักการ : จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีในกระบวนการสอนได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำคัญ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการเกิดปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนในการให้ความช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีเหตุผลสนับสนุนความคิดนั้นๆ ทฤษฎีการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการสื่อสารแนวความคิด สำคัญ ผู้เรียนได้แสดงความคิดทางคณิตศาสตร์ โดยการพูด หรือการเขียนการแสดงด้วยภาพ ศัพท์ สัญลักษณ์ในการนำเสนอแนวความคิด ทฤษฎีการซึมซับ สำคัญ การเรียนรู้ที่เกิดจากการจดจำข้อเท็จจริง การเชื่อมโยงความรู้ และการเสริมแรงภายนอกที่ ทักษะการแก้ปัญหาและเทคนิคการตั้งคำถาม สำคัญ ผู้เรียนควรมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่หลากหลาย สถานการณ์ปัญหาที่นำมาควรเป็นสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของนักเรียนและการใช้เทคนิคการใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบลูม สำคัญ การเรียนรู้จากนามธรรมทำให้ผู้เรียนเข้าใจยาก จึงควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากรูปธรรมอย่างเพียงพอ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้โดยวิธีการค้นพบของ Bruner สำคัญ การเรียนรู้ควรเริ่มจากทักษะง่าย ๆ ก่อนและพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงทักษะที่ยากขึ้นตามลำดับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne สำคัญ การจัดการเรียนการสอนจะต้องกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนมีการวิเคราะห์พื้นฐานเดิมของผู้เรียน และ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Ausubel สำคัญ ผู้เรียนต้องนำความรู้ที่ได้รับใหม่ไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

จุดมุ่งหมายของรูปแบบการสอน

เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ระยะเวลาในการใช้รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอนที่นำรูปแบบการสอนไปใช้ เช่น ขั้นตอนการฝึกคิดรายบุคคล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดด้วยตนเอง หากครูผู้สอนพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้เรียนสามารถคิดได้ทุกคนแล้วอาจจะใช้เวลาในขั้นตอนนี้ลดลง หรือในกรณีที่ผู้เรียนยังไม่สามารถคิดได้อาจต้องเพิ่มระยะเวลาในขั้นตอนนี้ให้มากขึ้นก็สามารถทำได้เช่นกัน

2) ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนนี้ควรตรวจสอบความรู้และทักษะพื้นฐานด้านภาษา เกี่ยวกับความสามารถในการอ่านของนักเรียนแต่ละคนเสียก่อน เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำความเข้าใจ และวิเคราะห์โจทย์หรือสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดมาให้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการพัฒนา รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์เนื่องจากความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์มีความสำคัญและความจำเป็นสำหรับทุกคนทั้งในการเรียนและการดำรงชีวิตประจำวันในยุคศตวรรษที่ 21 จึงควรมีการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ด้วย

2) การคิดวิเคราะห์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้งในการเรียนและการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้นถ้าผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นทักษะการคิดที่คงทน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยไม่ลืมก็จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงจึงควรมีการศึกษาว่าควรนำ

รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ไปทดลองใช้ในระยะเวลาเท่าไร หรือควรทดลองกี่ครั้งจึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์คงทนต่อไป

References

- Prasit Soradet. (2010). Development of a teaching model for practicing mathematical thinking skills for elementary school students. *Doctor of Education (Curriculum and teaching disciplines)*. Graduate School: Burapha University.
- Suchitra Sothapirak. (1995). An analysis of the question use of math teachers. Junior high school level Bangkok. Master of Education. Chulalongkorn University.
- Sunee Hemaprasit. (1990). Developing an instructional set for solving the defects in solving math problems of grade 4. *Doctor of Education thesis*. Srinakharinwirot University Prasarnmit. Bangkok.
- Ministry of Education. (2010). *Guidelines for measuring and evaluating learning outcomes according to the 2008 Basic Education Core Curriculum*. Bangkok: Agricultural Cooperative Society of Thailand Printing House.
- Tasna Khamanee (2007). Pedagogical Sciences: Knowledge for organizing effective learning processes. 5th printing. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Thatna Khamanee, (2009). Pedagogical sciences, body of knowledge for the management of the learning process powerful. 10th printing. Bangkok: Chulalongkorn University
- Bloom ,1959 Taxonomy of educational objective : The Classification of Educational goal. NewYork : David McKay.
- Joyce and Well (1992)Models of Teaching. 4th ed . Allyn and Bacon. A Division of Simon & Schuster Inc.
- Keeves J., (1997) Models and model building in Keeves Educational Research, Methodology and measurement : An International Handbook. 2nd ed. Oxford : Peraman Press.
- Marzano, (2001) Designing a New Taxonomy of Educational. Objective. Thousand Oaks, California: Corwin Press.Inc.
- Zeichner and Liston ,1987 Teaching student teachers to reflect. Harvard Educational Review, 57(1), 23-48.

การจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่
เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ
MANAGEMENT OF READINESS OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION TO SUPPORT
THE ENTRY INTO THE SPECIAL ECONOMIC ZONE OF BUENG KAN PROVINCE

จีระชัย พันธฤทธิ, พภัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล
Jeerachai Pantarit, Paphatsorn Woraphatthirakul
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Email: jeerachai.dpt@gmail.com

Received 18 November 2022; Revised 10 December 2022; Accepted 30 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปมาอุปไมย วิเคราะห์และการตีความ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบมีขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า 1) จากสภาพการณ์ปัจจุบันภาพรวมส่วนใหญ่เป็นการให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นตัวกลางสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความพร้อม พบว่าด้านเศรษฐกิจ ($\beta = 0.141$) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\beta = 0.135$) และด้านสังคม ($\beta = 0.129$) สมการมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 78 และ 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคมต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมในท้องถิ่น คือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อสามารถปรับตัวให้เหมาะสมรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการความพร้อม, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, เขตเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the current situation in preparation of local administrative organization to support the entry into the special economic zone of Bueng Kan province, 2) to study factors influencing the readiness of local administrative organization to support the entry into the special economic zone of Bueng Kan province, and 3) to study guidelines of the development for readiness of local administrative organization to support the entry into the special economic zone of Bueng Kan province. This research was a mixed method research; the qualitative research was conducted by participant observation and in-depth interview with 15 key informants, and analysis data by inductive and interpretation; the quantitative research conducted by a sample of 400 people, the questionnaire was used as a research tool with a confidence value of 0.95. Data were analyzed using Percentage, Mean, Standard Deviation, and stepwise regression analysis.

The results revealed as follow: 1) the overview of the current situation largely had been driven to cooperate with other agencies as intermediaries understanding communication between government agencies and citizens in the areas concerned, 2) factors influencing the readiness showed economic ($\beta = 0.141$), environmental ($\beta = 0.135$), and social ($\beta = 0.129$), the equation had a 78 percent predictive power, and 3) The guidelines on development for readiness from environmental and social impacts on traditional local livelihoods is that, the local administrative organization has to be the main agency in creating knowledge and understanding for the people in order to be able to adjust to the proper support to the entry into the special economic zone of Bueng Kan province.

Keywords: Readiness, Local administrative, Special economic zone

บทนำ

การเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ASEAN Economic Community (AEC) โดยประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศนั้นประกอบไปด้วยประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมียนมาร์ มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์ คือการลดความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนา การยกระดับความพร้อมด้านการค้าและการลงทุน ทั้งการปฏิรูปกฎระเบียบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณสุข การพัฒนามาตรการส่งเสริมการลงทุนและการอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการผลิตในภูมิภาคที่เข้มแข็งได้ให้การรับรองแผนแม่บทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2568 (ASEAN Economic Community Blueprint 2025) (Wutthisarn Tunchai. 20217) ซึ่งควรที่จะเตรียม

ความพร้อมในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศให้เข้าสู่ระดับสากล เช่น การเตรียมตัวในเรื่องการปรับปรุงเส้นทางการคมนาคมขนส่ง การเตรียมการในเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านภาษา การบริการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนการเตรียมการในระยะยาวก็จะเป็นการวางแผนพัฒนาปรับนโยบายการบริหารประเทศให้มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาควบคู่ไปกับประเทศอื่นในภูมิภาคได้อย่างเท่าเทียม (Pavarit Lertthamthevee and Colleagues. (2018) ซึ่งมีวิสัยทัศน์ร่วมของผู้นำอาเซียน คือ “การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีเกณฑ์กติกาที่ชัดเจนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยได้มอบนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมุ่งหมายให้เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการนำประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กระตุ้นเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำและช่วยรักษาความมั่นคงของประเทศ การพัฒนาเชิงพื้นที่กับเมืองชายแดนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ในการกระจายการพัฒนาสู่พื้นที่ต่างๆ และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะอีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการลงทุนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และศักยภาพของประเทศเพื่อแข่งขันในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (Office of the Secretariat of the House of Representatives. 2015) การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองชายแดนจึงเป็นประเด็นที่ทำนายของภาครัฐไทยทั้งรัฐบาลกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและองค์กรอื่นๆ ให้มีศักยภาพเพียงพอที่รองรับกับบทบาทหน้าที่ของเมืองในฐานะการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

จังหวัดบึงกาฬเป็นหนึ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่มีทำเลที่ตั้งติดกับแม่น้ำโขงและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีจุดผ่านแดนถาวร 1 จุด คือ ด่านศุลกากรบึงกาฬ มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่มีศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันการลงทุนและการท่องเที่ยวที่จะครอบคลุมไปการค้าชายแดนตามแนวชายแดนไทย ลาว และเวียดนามเนื่องจากเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง โดยมีเมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการเชื่อมต่อกับเส้นทางเศรษฐกิจตามแนว East West Corridor อีกเส้นทางหนึ่งด้วยในด้านระบบโลจิสติกส์จะเกิดความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ช่วยลดต้นทุนการขนส่งได้มากเนื่องจากมีระยะทางการขนส่งสินค้าที่สั้นลง (Pathavee Joti-Anan.2014) โดยหากการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้คาดว่าจะทำให้เกิดการบูรณาการการแก้ปัญหาสำคัญบริเวณชายแดนสร้างพื้นที่ลงทุนใหม่บริเวณชายแดนซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสการสร้างอาชีพและรายได้การเข้าถึงคุณภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคม และเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ชายแดนในการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในระยะต่อไปภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะเน้นสร้างความสมดุลของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง ซึ่งหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและจังหวัดต้องประสานกันอย่างใกล้ชิดและดำเนินงานร่วมกันอย่างมีบูรณานำไปหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดบึงกาฬต่อไป (Chariya Mahayotsanan. 2016)

การขับเคลื่อนและเตรียมความพร้อมในการเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดบึงกาฬ โดยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีอยู่อย่างจำกัดทั้งอำนาจหน้าที่อัตรากำลังและงบประมาณในการทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ พบว่าในส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นเพียงหน่วยงานที่สนับสนุนในการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเท่านั้น ซึ่งในแต่ละพื้นที่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้เสนอพื้นที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่ที่รับผิดชอบเสนอแก่จังหวัดเพื่อจัดตั้งเป็นนิคมอุตสาหกรรม ดังนั้นภาพรวมส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นตัวกลางสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ให้ข้อมูลระดับพื้นที่แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคอยสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารงานให้บรรลุผลสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ (Alongkot Sawaengsuk. 2519) จากการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดบึงกาฬ ที่การเตรียมตัวของส่วนท้องถิ่นในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะมากับการเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่นั้นยังไม่ได้ออกมาในรูปแบบโครงการอย่างเป็นชัดเจน ยังเป็นเพียงการเฝ้าระวังต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่เท่านั้น และประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องความกังวลต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น เรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องที่ดินที่ชาวบ้านไม่มีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ การเอื้อประโยชน์ต่อนายทุนมากกว่าชาวบ้าน ฯลฯ ทั้งนี้ทำให้เห็นว่าหน่วยงานส่วนท้องถิ่นได้วางบทบาทตัวเองเป็นส่วนที่รองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นมากกว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนในการพัฒนาและการจัดการการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Nipaphorn Ponechim. 2015) เนื่องจากด้วยข้อจำกัดในหลายประการที่กล่าวไปข้างต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ไม่ได้วางสถานะบทบาทของตนเองเพียง passive actors แต่ยังสามารถเป็น active actors ได้ด้วยเมื่อมีโอกาสแต่อย่างไรก็ตามบทบาทของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นยังคงมีอย่างจำกัดตามศักยภาพ และอำนาจการตัดสินใจของหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยเรื่องการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ เพื่อจะได้ทราบศักยภาพและความพร้อมด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งสามารถที่จะนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางกำหนดทิศทางปรับเปลี่ยนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบึงกาฬให้มีศักยภาพที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างสอดคล้องกับบริบทการบริหารพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อ การจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

จากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ข้อมูลผลการดำเนินงาน เอกสารวิชาการจากการสืบค้นข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 การวิจัยใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ได้แก่ บุคลากรภาครัฐ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรภาครัฐกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 400 คน ใช้หลักการคำนวณของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย(1)กลุ่มหน่วยงานราชการส่วนจังหวัดบึงกาฬ (2)กลุ่มหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และ(3)กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและองค์กรภาคเอกชน รวมทั้งหมด 15 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน(mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อการค้นหาคำความจริงเชิงประจักษ์จากวัตถุประสงค์การวิจัย และการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรคือ บุคลากรภาครัฐ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรภาครัฐกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 400 คน ใช้หลักการคำนวณของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือมีความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นไม่เกิน 0.05 โดยสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนในแต่ละอำเภอของจังหวัดบึงกาฬ

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน เพื่อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผู้วิจัยจึงทำ

การเลือกเฉพาะข้อคำถามที่เป็นไปตามเกณฑ์ คือ $IOC \geq .50$ เพื่อแสดงว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและมีความเหมาะสม การทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) โดยการนำ แบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 30 ราย ก่อนนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลจริงโดยมีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.705 - 0.910 โดย ค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น

1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอ กับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดหาผู้ช่วยเก็บข้อมูล จำนวน 8 คน โดย ผู้ช่วยเก็บข้อมูลทุกคนสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางเดียวกัน จากนั้นทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 400 ฉบับแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องของข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมประมวลผลข้อมูลสำเร็จรูป และการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ยอมรับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ในการแปลผลที่แบ่งช่วง 5 ระดับ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 มีระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 มีระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 มีระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 มีระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 มีระดับน้อยที่สุด (ธานินทร์ ศิลป์จารุ (2552) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยวิเคราะห์ ค่าสถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ด้วยค่า F-test พร้อมทั้งการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่กำหนดไว้

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากร คือ การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย(1)กลุ่มหน่วยงานราชการส่วนจังหวัดบึงกาฬ (2)กลุ่มหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และ(3)กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและองค์กรภาคเอกชน โดยรวมมีจำนวน 15 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถนำมาใช้สนับสนุนและประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ ในการศึกษาวิจัยให้ชัดเจนขึ้น โดยประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้วางกรอบไว้มีลักษณะเป็นเค้าโครง (Outline) หัวข้อการสนทนาที่มีความยืดหยุ่น (Flexible) เป็นคำถามคร่าวๆ เพื่อเป็นแนวในการสัมภาษณ์หรือการสนทนาให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ เชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหาตามกรอบแนวคิดงานวิจัยที่ศึกษา มีการประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ ในระดับที่สามารถนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยในหัวข้อนี้ได้หรือไม่ โดยขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาบทสรุป ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแล้วสร้างคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) นำ

แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยข้อมูลปฐมภูมิใช้การวิเคราะห์ เนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการและใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีความตรงเชิงเนื้อหาซึ่งเป็นการสนทนอย่างมีจุดหมายที่แน่นอนทั้งสองฝ่าย คือ ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีการวางแผนและเตรียมการให้พร้อมรวมทั้งดำเนินการตามขั้นตอนที่จะช่วยให้ได้ความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ รายงานผลการศึกษา บทวิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น จากนั้นนำเสนอข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการเพื่อ สนับสนุนผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยแล้วนำมาสรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่มี ความเหมือนและความต่างที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจนได้แก่นแท้ของแนวคิดในประเด็นที่ได้ศึกษา

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพเรียบเรียงข้อมูลที่เป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อยจากนั้นลดทอนข้อมูลที่คลุมเครือและซ้ำซ้อนกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมพิจารณาความสอดคล้องความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลพรรณนา (บุษกร เชื้อวจินดากานต์, 2561) โดยสรุปและตีความในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิดของ การวิจัยสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่มีความเหมือนและความต่างที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจนได้แก่นแท้ของแนวคิดในประเด็นที่ได้ศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์ ตีความ ให้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในบทบทวนวรรณกรรมพร้อมทั้งให้มี ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์คำถามการวิจัยในการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.31 มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกันจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.34 มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.35 มีอาชีพค้าขาย/เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.56 มีรายได้ระหว่าง 35,001-45,000 บาท จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

Deviation) ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, $SD. = 0.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.06$, $SD. = 0.82$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.10$, $SD. = 0.76$) และด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.12$, $SD. = 0.85$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 1. ดังนี้

ตารางที่ 1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ โดยจำแนกตามโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

N = 400

การเตรียมความพร้อม เพื่อเข้าสู่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ในจังหวัดบึงกาฬ	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	สถานภาพ สมรส	อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน
ด้านเศรษฐกิจ	.371	.332	.511	.004*	.214	.998
ด้านสังคม	.083	.245	.353	.059	.145	.173
ด้านสิ่งแวดล้อม	.330	.211	.090	.016*	.124	.781

*P<0.05

จากตารางที่ 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์คือ t-test กรณีที่ตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่ม และใช้ค่า F-test ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น สถานภาพสมรสในด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 2. ดังนี้

ตารางที่ 2. ค่าสหสัมพันธ์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ

N = 400

การจัดการความพร้อมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับ การเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ของจังหวัดบึงกาฬ	N	ระดับ ความสัมพันธ์ (r)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์

1. ด้านเศรษฐกิจ	400	$r = .849^{**}$	.000	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
2. ด้านสังคม	400	$r = .780^{**}$	.000	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	400	$r = .819^{**}$	.000	มีความสัมพันธ์ระดับสูง

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

จากตารางที่ 2. พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสัมพันธ์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬจากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ระดับสูงมากที่สุด ($r = .849$)** รองลงมา ด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ระดับสูง ($r = .819$)** และด้านสังคมมีความสัมพันธ์ระดับสูง ($r = .780$)** ตามลำดับ

5. การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 3. ดังนี้

ตารางที่ 3. ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ

ตัวแปรพยากรณ์	การจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ						
	B	S.E.	β	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (constant)	0.698	0.327	-	2.136	0.034	-	-
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.076	0.033	0.141	2.273	0.024*	0.661	1.505
2. ด้านสังคม	0.089	0.042	0.129	2.095	0.138	0.552	1.626
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	0.078	0.039	0.135	2.022	0.015*	0.923	1.464

$R = 0.813$, $R^2 = 0.780$ $R^2_{Adjusted} = 0.703$, $Sr^2 = 0.350$, $F = 243.49$, $p < 0.001$

** $P < 0.01$, * $P < 0.05$

ตารางที่ 3. พบว่าผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (Sig = .024) และด้านสิ่งแวดล้อม (Sig = .014) ตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ ด้านสังคม (Sig = .138) ตามลำดับเมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระ พบว่าด้านเศรษฐกิจ ($\beta = 0.141$) ส่งผลต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬมากที่สุด รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อม ($\beta = 0.135$) และด้านสังคม ($\beta = 0.129$) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าค่า Multiple R=0.813 สัมประสิทธิ์การกำหนด ($R^2 = 0.780$) แสดงให้เห็นว่า

อิทธิพลของการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของ จังหวัดบึงกาฬ ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของ จังหวัดบึงกาฬคิดเป็นร้อยละ 78.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 22.00 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่นๆ

6. การจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของ จังหวัดบึงกาฬ 1)จากสภาพการณ์ปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมโดยทุกภาคส่วนต่างก็มีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดบึงกาฬไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ การมองผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ การเตรียมความพร้อมในองค์กรของตนเพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ 2)ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความพร้อมซึ่งมีหลาย ปัจจัยมีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ ซึ่งในด้านบวกจะเกิดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ มี เงินลงทุนเข้ามาในพื้นที่เพื่อผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศสินค้าการเกษตร และ SME ของจังหวัดและกลุ่ม จังหวัดเกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน พร้อมทั้งประชาชนในจังหวัดก็จะได้รับความ สะดวกสบายมากขึ้น และ3)แนวทางการพัฒนาการการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ จะทำให้เกิด การพัฒนาขึ้นในหลายๆ ด้านแต่อาจจะเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม ผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อมของ ประชาชนในท้องถิ่น จึงต้องศึกษาผลกระทบให้ละเอียดและหาวิธีป้องกันแก้ไขปัญหที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อจะได้ แก้ไขได้ทันทั่วทั้ง พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว เพื่อให้นักลงทุนได้เข้ามาลงทุน เพิ่มมากขึ้น และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ทราบถึงผลดีและผลเสียเพื่อประชาชนจะได้ เตรียมตัวให้พร้อมกับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดบึงกาฬต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1. สภาพการณ์ปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับ การเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ โดยสรุปว่าภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จะเน้นสร้างความสมดุลของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนั้นภาพรวมส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็น การให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นตัวกลางสื่อสารทำความเข้าใจระหว่าง หน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ และคอยสังเกตการณ์การการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นใน พื้นที่เท่านั้น พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องความกังวลต่างๆ ที่จะ เกิดขึ้นในอนาคต โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ (Somsak Srisantisuk and Colleague. 2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการพื้นที่เขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดมุกดาหาร: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัย พบว่าควรขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ที่สามารถสนองนโยบายผ่านทุนทางสังคม ทรัพยากร วัฒนธรรมของพื้นที่ที่มี เพื่อ นำชุมชนไปสู่การพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษได้ในอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งยังต้องเป็นเสาหลักในการเชื่อมโยงการ ทำงานกับภาคเอกชน ประชาชน และหน่วยงานราชการในพื้นที่เข้าด้วยกันในลักษณะของเครือข่ายการทำงาน

ที่ดี พร้อมทั้งผลงานวิจัยของอดิศร สุดดี (Adisorn Sutdee. 2016) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน ในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถดำเนินการขับเคลื่อนไปได้มากนักหรือมีความพร้อมในระดับน้อย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในอันดับแรกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะทำคือการจัดหาแหล่งเรียนรู้และทำความเข้าใจที่ชัดเจนแก่บุคลากรในองค์กรของตนเอง โดยเฉพาะรายละเอียดข้อตกลงของอาเซียนซึ่งอาจจัดทำเป็นการให้บริการข่าวสารข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์หรือการจัดทีมงานให้บริการสารข้อมูลในองค์กร และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิเชษฐ์ จันทร์สง (Phichet Jansong. 2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมการเป็นชุมชนอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าการสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในองค์กรและประชาชนได้รับรู้ถึงบทบาทและจะต้องเร่งปรับปรุงส่งเสริมพัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบประปา การคมนาคม ปรับปรุงถนนขยายเส้นทางให้มีความสะดวกในด้านโลจิสติกส์ พร้อมบัญญัติไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นรวมถึงการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของท้องถิ่น

ประเด็นที่ 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, $SD. = 0.80$) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น สถานภาพสมรสในด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ระดับสูงมากที่สุด ($r = .849$)** รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ระดับสูง ($r = .819$)** และด้านสังคมมีความสัมพันธ์ระดับสูง ($r = .780$)** และเมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระ พบว่าด้านเศรษฐกิจ($\beta = 0.141$) มากที่สุด รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อม($\beta = 0.135$) และด้านสังคม($\beta = 0.129$) คิดเป็นร้อยละ 78.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 22.00 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่นๆ โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวรรณ (Natnaphorn Eknarachindawat. 2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่าทั้งหมดอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อพื้นที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกสนับสนุน มีอิทธิพลโดยรวมต่อการพัฒนาพื้นที่ศึกษามากที่สุด พร้อมทั้งงานวิจัยของปัญญวัฒน์ จุฑามาศ และพิศมัย จารุจิตติพันธ์ (Panyawat Chuthamart and Pitsamai Charujittiphan. 2018) ที่ศึกษาผลกระทบของการดำเนิน นโยบายพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกาญจนบุรีต่อประชาชนตำบลบ้านเก่า พบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินนโยบายพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษกาญจนบุรีโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก โดยมีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

ประเด็นที่ 3. แนวทางการพัฒนาการจัดการความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ จากแนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์

หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่างๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในรูปแบบขนาดย่อยและเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น สอดคล้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพภัสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล (Phapatsan Woarapatthirakun. 2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการค้าข้ามทางตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสภาพทางสังคมเศรษฐกิจเป็นบทสะท้อนถึงวิถีชีวิตการซื้อขายข้ามทางสินค้าในรูปแบบดั้งเดิมสินค้าที่ขายแสดงออกทางวัฒนธรรม และวิถีสังคมเมืองของเศรษฐกิจนอกระบบเป็นตัวขับเคลื่อนให้มีการกระจายไปในแหล่งชุมชนสู่จะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น พร้อมทั้งผลงานวิจัยของศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร (Silpavit Noysommit. 2019) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ พบว่า การส่งเสริมภาคประชาชนในการออกความคิดเห็นต่อระบบการบริหารกิจการนโยบายสาธารณะปรับปรุงภาระงานต่างๆ ให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และผลงานวิจัยของอลงกต แสงสุข (Alongkot Sawaengsuk. 2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การกำหนดพื้นที่ที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรมให้ชัดเจน และเร่งลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อความยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเร่งรัดการดำเนินงานสำคัญให้แล้วเสร็จและติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในกรณีที่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาต้องหาสาเหตุและแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่และประเทศมากที่สุด

1.2 จังหวัดบึงกาฬ มีบทบาทเชิงรุกในการเป็นเจ้าภาพหลักประสานหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนให้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับพื้นที่คู่ขนานไปกับการดำเนินงานของส่วนกลาง

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบึงกาฬ ภาพรวมส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องความกังวลต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งยังไม่พบแผนหรือเป้าหมายที่ชัดเจนในเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการ

2.1 พัฒนาความสามารถในการใช้ IT : ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงการให้บริการ Internet ทั้งระบบ และมีการใช้ IT ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งจัดระเบียบสังคมและควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดมลภาวะโดยบังคับใช้กฎหมายควบคุมมลพิษอย่างจริงจัง

2.2 สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบ LOGISTIC ที่เหมาะสมและสร้างสรรค์นวัตกรรม พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพประชาชน แรงงาน นักเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อรองรับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดบึงกาฬ โดยเมื่อนักเรียนนักศึกษาจบการศึกษาออกมาแล้วสามารถเข้าทำงานได้

พื้นที่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ โดยจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ๆ รวมทั้งการจัดกลุ่มคำถามใหม่ที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจนมากขึ้น และควรทำการศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่ต่างไปจากการศึกษาในครั้งนี้ให้ผู้สนใจอาจเปลี่ยนทำการศึกษาในมุมมองต่าง ๆ จะได้มิติที่ขยายเขตแดนความรู้มากยิ่งขึ้นต่อไป

3.2 ควรศึกษาติดตามวัดผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินนโยบายและการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษที่สามารถสร้างให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในระยะยาว และอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาทักษะ การส่งเสริมการประกอบการในท้องถิ่น การจ้างงานในกลุ่มสตรี การเรียนรู้ผ่านตัวอย่าง และการถ่ายโอนเทคโนโลยี

References

- Adisorn Sutdee. (2016). The Readiness of Local Government Organizations in the Upper North in Entering to the ASEAN Economic Community. *Journal of Phighanetsarn*. 12(2): pp. 161-172.
- Alongkot Sawaengsuk. (2018). Leadership Development Model of Local Administrative Organization's Administrators in the Thai-Laos Border Area, Northeastern Region. *Journal of Nakhornpanom University*. 8(3): pp. 72-80.
- Bussakorn Cheowjindakarn. (2018). He Qualitative research Techniques in Case Study. *Silpasart Paritat Journal, Faculty of Arts Huachiew Chalermprakiet University*, 13(25): 103-118.
- Chariya Mahayotsanan. (2015). The Development of Roles and Duties in the Administration of Local Administrative Organizations. (Dissertation in Buddhist Studies. Public Administration Branch: Mahachulalongkornrajavidyalay University.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp : 607-610.
- NatnaphornEkharachindawat. (2020). The Guidelines for the Development of Special Economic Zones in order to support the Effective Policy of the Border Special Economic Zones of Mukdahan Province. *Academic Journal of Pacific Institution of Management* 6(3): pp. 197-207.
- Nipaphorn Ponechim. (2015). Relationship between executive leadership and equilibrium effectiveness of local administrative organizations in Phi Mai District Nakhon Ratchasima Province. (Master Degree Thesis).Nakhornrajsima : Nakhornrajsima Rajbhat Uiniversity.
- Office of the Secretariat of the House of Representatives. (2014). A Summary of Thailand's Economic Reform Issues. Bangkok : Office of Genral Secratary, House of Representatives Press.
- Sujart Phadungkij. (2015). The Special Economic Zones and the Expectation of Thai

- People. Journal of Ratthabhiruk, Kingdome Defence College, The Institution of State Defence, 57(2): pp. 8-18.
- Office of Transport and Traffic Policy and Planning Ministry of Transport. (2017). A Complete Study Report A Survey Study on Transport and Traffic Information to Prepare a Master Plan in a Regional City in Bueng Kan Province.
- Panyawat Chuthamart and Pitsamai Charujittiphan. (2018). The Impacts of the Kanchanaburi Special Economic Development Zone Policy on the Ban Kao Sub-District People. Journal of Economics and Public Policy, 9(18): pp.72-90.
- Pathavee Joti-Anan.(2013). State and Border Area Management, Case Study, Khlong Yai District, Trat Province. (Thesis M.A. in Political Sciences) Faculty of Political Sciences : Chulalongkorn University.
- Pavarit Lertthamthevee and Collegues. (2017). The Development of Special Economic Zones According to the ASEAN Guidelines Bangkok : The Representative Council Secretariat Office.
- Phapatsan Woarapatthirakun. (2020). Roadside trade management according to the policy of Bangkok Municipal. Journal of Management Sciences, Nakornpathom Rajbhat University. 7(2): pp. 230-244.
- Phichet Jansong. (2015). The Guidelines in Setting Strategies Preparing to be the ASEAN Community of Local Government Organizations . Journal of Academic Social Sciences North Bangkok University. 8(3): pp. 7-19.
- Silpavit Noysommit. (2019). The Participation of the Public Sector in Public Policy. Journal of Academic Research, 2(1): pp. 101-116
- Singhanat Eadjuay and College . (2018). The Readiness of Business Organizations for Investment in Sadao Special Economic Zone, Songkhla Province. Presented in the 9th Had Yai National and International Conference. Songkhla: Had Yai University.
- Somsakdi Srisantisuk and Colleague. (2017). The Roles of Local Administrative Organizations in Management of Special Economic Zones in Mukdahan Province: A Case Study of Bang Sai Yai Sub-district Municipality, Mueang District, Mukdahan Province. Journal of Lampang Sanggha College. 6(1): pp. 1-11.
- Thanin Silpacharu. (2009). Research and analyze data by SPSS. (10 edition). Nonburi :S.R. Printing Mass Products limited Company.
- Wutthisarn Tunchai. (2016). The Development of Special Economic Zones and Special Forms of Local Government Organizations in the Mae Sot Area. Journal of Business Review, 8(2) : pp. 1-20.

พุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันประเทศไทย
INTEGRATING BUDDHISM WITH THE KING SCIENCE IN SOLVING CORRUPTION IN THAILAND

พระมหาอำคา วรปณฺโณ (สุขแดง)
Phramaha Amka Worapanyo (Sukdaeng)
วัดป่าศรีสำราญ
Wat Pa Sri Samran
Email: Phramahaamka999_@hotmail.com

Received 12 November 2022; Revised 12 March 2022; Accepted 12 March 2022.

บทคัดย่อ

การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาเรื้อรังมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ที่โจษจันกันมากในปัจจุบัน และได้แผ่ขยายฝังรากลึกไปสู่ทุกภูมิภาคของสังคม ส่งผลให้เกิดวงจรอุบาทว์ “โง่ จน เจ็บ” ซ้ำซากไม่จบไม่สิ้น ภาพรวมระดับชาติ คือ เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนในประเทศที่มีผลมาจากการทุจริตคอร์รัปชัน โดยการจัดอันดับขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ ทั้งนี้ เพื่อเสริมรากฐานให้เกิดอนาคตภาพร่วมกันในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน โดยใช้หลักสัมมปปธาน 4 เรียกว่า “4 เสาหลักแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย” บูรณาการกับศาสตร์พระราชา ได้แก่ 1) สังวรปธาน บูรณาการกับหลักมีวินัย 2) ปหานปธาน บูรณาการกับหลักสุจริต 3) ภวานาปธาน บูรณาการกับหลักพอเพียง และ 4) อนุรักษนาปธาน บูรณาการกับหลักจิตอาสา และกตัญญู ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการ A-I-C ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม “รัฐ บ ว ร” ได้แก่ รัฐบาล สถาบันครอบครัว องค์กรศาสนา สถานศึกษา และเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ความมั่นคงในปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ : พุทธบูรณาการ, ศาสตร์พระราชา, ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

Abstract

The corruption has been a chronic problem since historical times, it is a hot topic that is widely publicized nowadays and it has expanded deeply to all regions of social to result in a vicious circle that never end (stupid, poor, hurt). The national overview is obstacle to investment in the country, that result from corruption by the organization for transparency international ranking. however, to strengthen the foundation for a common future to solve the corruption problems in Thailand. With the main Buddhist integration with the King's Science by used great or perfect efforts 4 called 4 pillars to solve corruption problems in Thailand,

integrated with the King Science namely: 1) the effort to prevent integrated with discipline 2) the effort to abandon integrated with Integrity 3) the effort to develop integrated with sufficiency 4) the effort to maintain integrated with voluntary and grateful, to through the A-I-C process. Under the participation of all sectors of social (RAT BORWON : State, Home, Temple and School), these include government, family institutions, religious organizations, educational institutes people's and youth networks to drive Thailand towards stability in the present and the future.

Keywords: Buddhism Integration, King's Science, Corruption Problem

บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption) เป็นรากเหง้าความชั่วร้ายที่ก่อกวนการพัฒนาประเทศชาติทุกระดับ เป็นวงจรอุบาท (Vicious cycle) ที่ส่งผลให้เกิด “โง่ จน เจ็บ” ซ้ำซากไม่จบไม่สิ้น ซึ่งเกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนา ต่างก็ต้องเผชิญกับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันด้วยกันทั้งสิ้น สำหรับประเทศไทยก็มีการทุจริตคอร์รัปชันมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์ โดย Roopkhamdee (2009) กล่าวว่า การทุจริตคอร์รัปชันมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบการยักยอกเงินหลวง หรือการเบียดบังเอาทรัพย์สินของรัฐ “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” ซึ่งมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและอยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน จนกลายมาเป็นปัญหาวิกฤตสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของประเทศ เป็นกับดักที่ขัดขวางการพัฒนาเกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นเหตุให้ละเมิดศีล 5 (Thai Tripitakas: 11/286) โดยเฉพาะศีลข้อที่ 2 “อทินนาทาน” หมายถึง การขโมย หรือการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ รวมถึงยักยอก ฉ้อโกง ปล้นสะดม การให้หรือการรับสินบน การทุจริตคอร์รัปชัน ถือเป็น “มิฉณาอาชีวะ” คือ การเลี้ยงชีพในทางผิดศีลธรรมที่เป็นโทษแก่ผู้อื่น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยนับจากอดีตถึงปัจจุบัน จึงได้กำหนดนโยบายในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบกฎหมาย แนวทางปฏิบัติที่เป็นจริยธรรม ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 63 ว่า “รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ” (Secretariat of the House of Representatives, 2017)

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยจะมีมาตรการต่อต้านโกงออกมามากมายก็ตาม แต่ผลดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption Perception Index) กลับชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของระดับการทุจริตคอร์รัปชันยังอยู่สูงอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี โดยแทบจะไม่เห็นแนวโน้มที่ดีขึ้นเลย พิจารณาได้จากคะแนนดัชนีรับรู้การทุจริตคอร์รัปชันของไทย ที่จัดอันดับโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) จากการแถลงของคุณนิติไชย เกษมมงคล รองเลขาธิการ ป.ป.ช. ถึงผลการจัดอันดับปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทย ลดลงมาอยู่ที่อันดับ 104 จาก 180 ประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2562 ลดลงถึง 3 อันดับ คืออยู่อันดับที่ 101 ส่วนปี พ.ศ. 2561 อยู่อันดับ 100 ลดลงมา 1 อันดับ และปี พ.ศ. 2560 อยู่อันดับที่ 96 ลดลงมา 4 อันดับ จะเห็นว่า จากสถิติ 4 ปีย้อนหลัง ประเทศไทย ลดลงมาถึง 8

อันดับ จากปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2563 สอดคล้องกับผลสำรวจของเวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรัม (WEF) ที่ระบุว่า อุปสรรคการลงทุนในไทยอันดับ 1 คือ การทุจริตคอร์รัปชัน (Thairath online, 2021); (BBC Thai, 2020); (BBC Thai, 2019) โดยภาพรวม ชี้ให้เห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันมีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศ และสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง Uwanno (1995) กล่าวว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นรากเหง้าของปัญหาทั้งปวง นอกจากนี้ Srijarumethayan (2018) แสดงทัศนะว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นผลมาจากการขาดคุณธรรม และอุดมการณ์ มีค่านิยมที่ผิด การมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย การใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม การยกยอก การแอบอ้างงบประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐไปเป็นของตนเอง การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้บริษัทของตนและพรรคพวก ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีงามของชาติ

การประยุกต์หลักพุทธบูรณาการมาใช้แก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทยนั้น ถือเป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า โดยทางมหาเถรสมาคมร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้นำเสนอหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) โดยใช้หลักสัมมปธาน 4 ประกอบด้วย 1) สังวรปธาน คือ เพียรระวังอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2) ปหานปธาน คือ เพียรละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภวานาปธาน คือ เพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น และ 4) อนรุรักษนาปธาน คือ เพียรรักษาอกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและเจริญยิ่งขึ้นไป (Sangha Supreme Council, 2021) เมื่อนำมาบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อเชื่อมโยงรวมกันเข้าให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น Chareonwongsak (2003) กล่าวว่า บูรณาการ (Integrate) หมายถึง การทำให้รวมกันทั้งหมด เอื้อประโยชน์ต่อกันในลักษณะการเชื่อมโยงสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้าเป็นส่วนประกอบของอีกสิ่งหนึ่ง และทำให้สิ่งนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในที่นี้หมายถึง ศาสตร์พระราชาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) คำว่า “ศาสตร์พระราชา” หมายถึง หลักการทรงงาน ขั้นตอนการทรงงาน และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด ที่เป็นทั้งความรู้ (Knowledge) และนวัตกรรม (Innovation) รวมถึงหลักคุณธรรมที่ใช้สร้างจิตสำนึกให้มีวัฒนธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ “พอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู” ที่ใช้ขับเคลื่อน “บวร” คือ สถาบันครอบครัว องค์กรศาสนา สถานศึกษาและชุมชน ให้ปลอดภัยและห่างไกลจากการทุจริตคอร์รัปชัน (Mookpradit, 2006); (Tantivejkul, 2021); (National Moral Promotion Board, 2018); (Anti-Corruption Action Center, Ministry of Public Health, 2021) องค์ความรู้จากการศึกษาของ Tenissara and Ruangsak (2021) พบว่า การพอเพียงในความคิดเป็นแนวทางสู่การป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้เกิดความละเอียดต่อการกระทำทุจริตและประพฤติมิชอบ อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบการศึกษาภาพรวมในรูปแบบพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชา บทความเรื่องนี้ จะมาเติมเต็มและให้เห็นภาพใหญ่ทั้ง 2 มิติในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อสร้างกลไกในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย ด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับศาสตร์พระราชาบนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า ทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาลล้วนดำรงอยู่โดยการอิงอาศัยเชื่อมโยงกัน เพราะไม่มีสิ่งใดที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวเป็นอิสระ และมนุษย์

ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ก็ต้องพึ่งพาอาศัยกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย 2) ประยุกต์ใช้แนวทางพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย

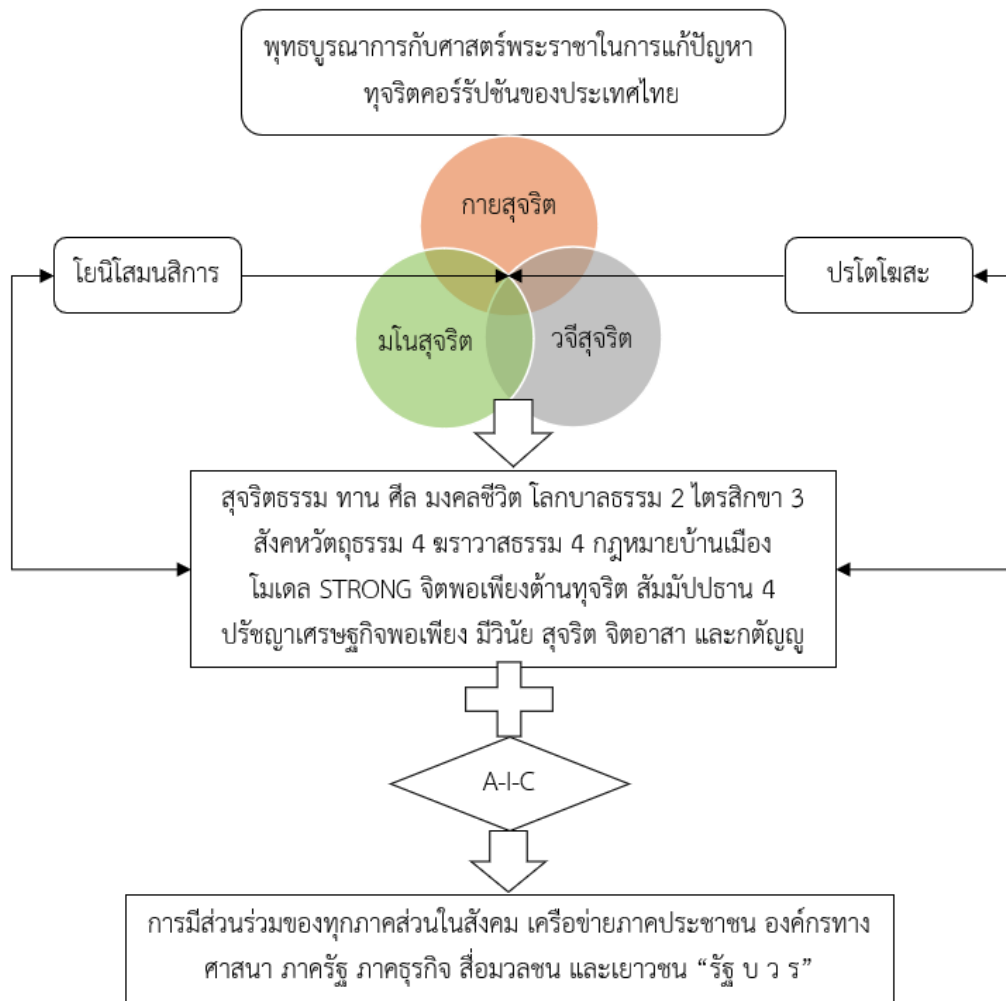
แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย

เมื่อกล่าวถึงการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง ที่แผ่ขยายและฝังรากลึกไปสู่ทุกภูมิภาคของสังคมจนยากเกินที่จะเยียวยา ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ไม่อาจแก้ได้ด้วยการออกกฎหมายเพิ่มโทษผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นปัญหาเชิงสังคมและวัฒนธรรม จำเป็นต้องใช้วิธีการผสมผสานกันที่หลากหลาย หนึ่งในนั้น คือ พุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชา มาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้น คำว่า “ทุจริต” Royal Academy (1999) อธิบายว่า หมายถึง ความประพฤติชั่ว คดโกง ฉ้อโกง มาจากคำว่า “Corrupt” แปลว่า คดโกง กินสินบน ต่ำช้า ชั่ว ไม่บริสุทธิ์ Myrdal (1986); Sukhumalpong (2013); Phongpaichit and Piriyaarangsarn (2006) เห็นว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นการคดโกง ส่วนมากใช้ในเรื่องทุจริต และการไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่ในวงราชการ เป็นการใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตน ผลกำไร ตำแหน่ง ชื่อเสียง เกียรติยศ โดยมีขอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม ในการแก้ไขปัญหามหาทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นนั้น Phuangngam (2007) ได้นำเสนอ กระบวนการ A-I-C ประกอบด้วย A : Appreciation = เป็นการให้ทุกคนร่วมกันสร้างอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ เช่น “โปร่งใส เสมอภาค รู้รักสามัคคี มีคุณธรรม” โดยเน้นวิถีพุทธ “ความโปร่งใส หรือความซื่อสัตย์ ปฏิบัติงานเปิดเผยข้อมูลประชาชนตรวจสอบได้” ขึ้น I : Influence = เป็นการให้ทุกคนร่วมกันนำอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ จากขั้น A มาอภิปรายเสนอแนวทางและวิธีการ ที่จะดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่ได้ร่วมคิดออกมาเป็นรูปโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ เช่น โครงการศูนย์ปฏิบัติการและศูนย์การเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นต้น และสุดท้ายขั้น C : Control = เป็นขั้นการควบคุมโครงการและกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน โดยเฉพาะการร่วมทำงานเป็นทีมจากทุกภาคส่วนโดยให้ทุกกลุ่มที่เข้าร่วมประชุม ร่วมคิดว่า 1) จะทำโครงการและกิจกรรมอะไร ก่อน - หลัง 2) จะมีวัตถุประสงค์ทำอะไร 3) จะทำที่ไหน 4) จะให้ใครรับผิดชอบ ใครร่วมทำ และ 5) จะระดมทุน งบประมาณ ทรัพยากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้อย่างไร

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ได้แก่ โลกบาลธรรม 2 ไตรสิกขา 3 สังคหวัตถุธรรม 4 ขรรยาวาสธรรม 4 และแนวทางปราบปรามการทุจริตในวงราชการไทย ซึ่งการมีกฎหมายที่ดีอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องมีการกระบวนการทางด้านประชาสังคม คือ ฝ่ายสื่อ และสำนักคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จะต้องติดตามด้วย (Rathprasert, Nakata, and Kerdwichai, 2014) เช่น เพชบุรีปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน ที่เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร มีภารกิจสำคัญด้านป้องกัน - ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อสร้างสังคมแห่งการตรวจสอบ จับตา เฝ้าระวังทุจริตคอร์รัปชัน แล้วร่วมกัน “เฝ้า-กัด” คนโกง (Watchdog, 2021) อย่างไรก็ดี Phra Phalakorn Sumangalo (Anupan) (2016) ยังเห็นว่า กฎหมายนั้นจะมุ่งดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามของสังคม ส่วนศีลธรรมจะมุ่งหมายให้

มนุษย์บริบูรณ์ด้วยความดีทางร่างกายและจิตใจ ที่เริ่มต้นจากจิตใจที่มีความสะอาด (hiri) และเกรงกลัวการกระทำที่เป็นบาป (โอตตปปะ) ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะทำชั่ว หรือทำชั่วตามไปด้วย ความทุกข์ย่อมติดตามเขาไปเหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ถ้าคนมีใจดี ก็จะทำดี หรือทำดีตามไปด้วย ความสุขย่อมติดตามเหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น” (Thai Tripitakas: 25/1-2/23-24) ซึ่งให้เห็นว่าชุดพฤติกรรมทุกอย่างล้วนมาจากจิตใจทั้งสิ้น เมื่อมีความสะอาดชั่ว กลัวบาป ก็จะทำให้มีสติไม่เผลอ ไม่ประมาท จากอารมณ์โลกชั่วขณะที่เข้าครอบงำ ทำให้ขาดสติหน้ามืดตามัวหลงกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้ความดีที่สร้างสะสมมาถูกกลบด้วยความชั่วเพียงแค่ครั้งเดียว เปรียบเหมือนต้นไม้ “ต้นตรง ปลายคด” ถึงจะดูได้บ้าง แต่ก็กิ่งไม่ส่งงาม ดังพระพุทธพจน์ว่า “ขึ้นชื่อว่าความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า เพราะว่าความชั่วย่อมตามเผาผลาญในภายหลังได้” (Thai Tripitakas: 25/32/56) ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ควรคนชั่ว ทำหน้าที่โดยสุจริต ให้ทาน รักษาศีล มีความกตัญญู มีวินัย อันเป็นหลักจริยธรรมสำคัญที่ทำให้เกิดความเจริญ เรียกว่า “มงคล” หรือ “มงคลชีวิต” หมายถึง เหตุแห่งความเจริญด้วยสมบัติทุกประเภท ทั้งทางโลกและทางธรรม (Board of Directors of Textbooks, Mahamakut Raja College, 1997); (Sudachan, 2016) สอดคล้องกับ STRONG MODEL ซึ่งพัฒนาโดย รศ.ดร. มาณี ไชยธีรานวัณศิริ ประกอบด้วย 1) S (Sufficient) พอเพียง พอดี พอเหมาะ พอใจ 2) T (Transparent) สุจริต โปร่งใส 3) R (Realise) ตื่นรู้ทั้งกายและใจ 4) O (Onward) มุ่งไปข้างหน้าด้วยวิสัยทัศน์ 5) N (Knowledge) จัดการความรู้ดี 6) G (Generosity) มีความเอื้ออาทร (Office of Public Sector Anti-Corruption Commission, 2018) เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า พุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย เป็นกระบวนการนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน อาทิ หลักสุจริตธรรม การให้ทาน ศีล มงคลชีวิต โลกบาลธรรม 2 ไตรสิกขา 3 สังคหัตถุธรรม 4 ฆราวาสธรรม 4 ตลอดถึงหลักกฎหมายบ้านเมือง โมเดล STRONG จิตพอเพียงต้านทุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสัมมปปธาน 4 เข้ามาการเชื่อมโยงประสานกลมกลืนกับศาสตร์พระราช ได้แก่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู ผ่านปัจจัยสำคัญภายใน คือ การพิจารณาให้เข้าใจตามความเป็นจริง (โยนิโสมนสิการ) และปัจจัยภายนอก คือ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี (ปรโตโฆสะ) เพื่อสร้างสุจริตธรรมทั้ง 3 คือ กาย วาจา และจิตใจให้เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการ A-I-C ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งเครือข่ายภาคประชาชน องค์กรทางศาสนา ภาครัฐ ภาคธุรกิจ สื่อมวลชน และเยาวชน หรือ “รัฐ บ ว ร” ในระดับจุลภาค และมหภาค

ภาพที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย

การประยุกต์ใช้แนวทางพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย

พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายให้ทุกคนเป็นคนดีในสังคมทั้งทางกาย วาจา และใจ เรียกว่า การประพฤติสุจริต 3 ได้แก่ กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ถือเป็นกุศลกรรมหรือความดีที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกันเป็นพื้นฐานให้งานและชีวิตประสบความสำเร็จ ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2521 ว่า “...การพัฒนาชนบท เป็นงานสำคัญ เป็นงานยาก เป็นงานที่จะต้องทำด้วยความสามารถ ด้วยความเฉลียวฉลาด คือทั้งเฉลียวทั้งฉลาดต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ มิได้มุ่งหมายหากินด้วยวิธีใด ๆ ใครอยากหากิน ขอให้ลาออกจากตำแหน่งไปทำการค้าขายดีกว่า เพราะว่าทำผิดพลาดไปแล้วบ้านเมืองล่มจม และบ้านเมืองล่มจมแล้ว เราก็อยู่ไม่ได้ เท่ากับเสียหมดทุกอย่าง...” จึงกล่าวได้ว่า ความบริสุทธิ์ใจ หรือสุจริตธรรมนั้นมีความสำคัญในการสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวม ดังพระราชดำรัส เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2522 ว่า “...คนที่ไม่มีความสุขจิต คนที่ไม่มีความมั่นคง ชอบแต่มัก

ง่าย ไม่มีวันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญอันใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและความมุ่งมั่นเท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณ เป็นประโยชน์แท้จริงที่สำเร็จ...” (King's Education Center for Local Development Chiang Mai Rajabhat University, 2020) จากพระราชดำรัสนี้ ชี้ให้เห็นว่า หากไม่มีความบริสุทธิ์ใจในการทำหน้าที่ ก็ย่อมส่งผลเสียต่อตนเอง และส่วนรวมได้ การประยุกต์ใช้แนวทางพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย โดยใช้หลักสัมมปปธาน 4 หรือ ปธาน หมายถึง ความเพียรชอบ หรือความเพียรใหญ่ (Great or perfect efforts) ประกอบด้วย 1) สังวรปธาน บูรณาการกับหลักมีวินัย (Discipline) 2) ปหานปธาน บูรณาการกับหลักสุจริต (Integrity) 3) ภวานาปธาน บูรณาการกับหลักพอเพียง (Sufficiency) และ 4) อนुरักขนาปธาน บูรณาการกับหลักจิตอาสา (Voluntary) และกตัญญู (Grateful) มีรายละเอียด ดังนี้

1. สังวรปธาน (the effort to prevent) หมายถึง เพียรระวังไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นในตำแหน่งหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งถือว่ามีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 (1) ที่ว่า “โดยทุจริต” หมายความว่า “เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น” (Office of Public Sector Anti-Corruption Commission, 2015) รวมถึงผิดระเบียบ ข้อบังคับ และศีลธรรมอันดีงาม ที่เกิดจากกิเลส ได้แก่ ความโลภ โกรธ หลง ที่เข้ามาช่วยทุกทิศทาง จึงต้องปิดประตูความชั่วไว้ ไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ มีความอดทน (ขันติ) และความรู้จักข่มใจต่อความอยากได้ อยากมี อยากเป็นในทางมิชอบ (ทมะ) ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในฆราวาสธรรม 4 (Homsombat, Phrapalad Phakharat Siltecho and Poonasron, 2021) และมีสติระงับอินทรีย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เพื่อระงับไม่ให้บาปอกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น Chanrong, Phramaha Sangkom Chagnlek, Vichaisong and Phunprasit (2021); Soisud, Chanidthai and Khethan (2020) เห็นว่า พุทธจริยธรรมที่ช่วยป้องกันได้ คือหิริ (ความละอายต่อการทุจริตคอร์รัปชัน) และโอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อการกระทำที่เกิดจากการทุจริตคอร์รัปชัน) ซึ่งหลักของสังวรปธาน มีหัวใจหลักคือ เพียรระวังไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นในตำแหน่งหน้าที่ ด้วยการสร้างจิตสำนึกในเรื่องวินัย (Discipline) ให้เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคล องค์การ สังคม มีการเคารพสิทธิผู้อื่น ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และกฎหมาย ตรงกับหลักมงคล 38 ข้อที่ 9 คือ มีวินัย ซึ่งมีทั้งวินัยสงฆ์ เรียกว่า “อนาคาริกวินัย” และวินัยของบุคคลทั่วไป เรียกว่า “กุศลกรรม 10 ประการ” (Thai Tripitakas: 1/117) เมื่อบุคคลทั้งหลายยึดมั่นในวินัย ย่อมไม่ทำการทุจริตต่อหน้าที่ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานกระบี่แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันพุธที่ 7 มิถุนายน 2543 ใจความว่า “...วินัยนี้ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งทั้งในส่วนบุคคลและในส่วนรวม กล่าวคือ ในส่วนบุคคล วินัยจะทำให้บุคคลสามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประพัตติตนปฏิบัติงานได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ในส่วนรวม วินัยนั้นจะทำให้หน่วยงาน สังคม ตลอดจนชาติบ้านเมืองมีความเข้มแข็ง สามารถปฏิบัติกรต่าง ๆ ร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพ วินัยจึงเป็นปัจจัยหรือพลังอย่างสำคัญในการสร้างสรรค์ความเป็นปกติเรียบร้อยและความเจริญมั่นคงให้แก่บุคคลและส่วนรวม...” (Thailand institute of Justice, 2020) การปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตธรรม จึงเป็นการเอื้อเฟื้อต่อวินัย เมื่อเข้าใจธรรมหรือหน้าที่ ก็จะสามารถจัด

ระเบียบชีวิตและระบบสังคมที่ดีได้ (Somdet Phra Buddhakosajarn (P. A. Payutto), 2017) และป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้น

2. ปธานปธาน (the effort to abandon) หมายถึง เพียรตั้งใจละเว้นจากการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไป ด้วยการฝึกจิตใจให้มีสมรรถภาพที่เข้มแข็งต่อความโลภ โดยคำนึงถึงอรรถประโยชน์สังคมสาธารณะในการปฏิบัติหน้าที่ (Phramaha Amka Worapanyo, Kenaphoom and Yupas, 2020) ด้วยการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมคนดี ให้มีกำลังใจทำความดีเพื่อประเทศชาติ ดังพระบรมราโชวาท ในงานพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ 11 ธันวาคม 2512 ใจความว่า “...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้ได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...” (Teerakul, 2017) ดังนั้น การเพียรตั้งใจละเว้นจากการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไปจะต้องอาศัยหลักสุจริตธรรม (Integrity) หมายถึง ซื่อสัตย์ ซื่อตรงในการทำหน้าที่ รวมถึงกล้าปฏิเสธการกระทำที่ไม่ซื่อตรง ไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลอื่นที่จะทำให้ส่วนรวมเกิดความเสียหาย เป็นหลักสำคัญของนักปกครองบ้านเมือง ข้าราชการ นักการเมือง ดังปรากฏในอัครคณฺยสูตร ที่กล่าวถึงทศพิธราชธรรม ตรงกับข้อ 4 คือ อาชชะวัง แปลว่า ความซื่อตรงต่อการทำหน้าที่ ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต ไม่มีมายา ไม่หลอกลวงผู้อื่น (Thai Tripitakas: 11/63/71); (Phramaha Amka Worapanyo (Sukdaeng) and Yupas, 2021) เมื่อยึดมั่นในสุจริตธรรม เคารพกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ และไม่ใช้อำนาจที่ได้มาในทางมิชอบเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ถือเป็นการเพียรตั้งใจละเว้นจากการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Panjawattanakun (2019 พบว่า คุณธรรมสำคัญในการแก้ปัญหาคอร์รัปชันที่จะควรปลูกฝังคือ การส่งเสริมศีลธรรมจรรยา ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)

3. ภาวนาปธาน (the effort to develop) หมายถึง เพียรสร้างสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้นมีขึ้นมา เป็นการตั้งใจสร้างคุณความดีให้มีวิถีชีวิตที่ห่างไกลจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีสัมมาสติ มีสัมมาอาชีวะ และอยู่ด้วยความไม่ประมาท ดังพระสัมโมทนียกถา สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ที่ประทานในวันเปิดสัปดาห์วิสาขบูชา-อัฐมิบูชา เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2561 ว่า “การที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ก็ต้องอาศัยสติ ควบคู่กันกับปัญญา คือสัมปชัญญะ ความรู้ตัว เป็นธรรมอันสำคัญ” (Somdet Phra Sangkharat Meditation center, 2018) ตลอดถึงการส่งเสริมหลักสัมมาอาชีวะภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency) เพื่อสร้างสุจริตธรรมให้เกิดขึ้น ด้วยการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เรียกว่า สมชีวิตา แปลว่า “ความเป็นผู้ดำรงชีพดี” หรือ “ความเป็นผู้ดำรงชีพสมควร” เมื่อรู้จักประมาณตนตามสมควร ถือว่ามีคุณสมบัติของคนดี (สัปปุริสธรรม) ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน อัมมมัญญสูตร ข้อ 4 คือ มัตตัญญูตา แปลว่า ความเป็นผู้รู้จักประมาณตน (Thai Tripitakas: 23/68) หรือ “พอเพียง” ปรากฏในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน สามารถอุ้มชูดูแลตัวเองได้ ถือเป็นศาสตร์พระราชา เป็นปรัชญาการใช้ชีวิตที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541 ความว่า “...พอเพียงนี้ มีความหมายว่า พอมีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา คนเราถ้าพอใจในความต้องการ

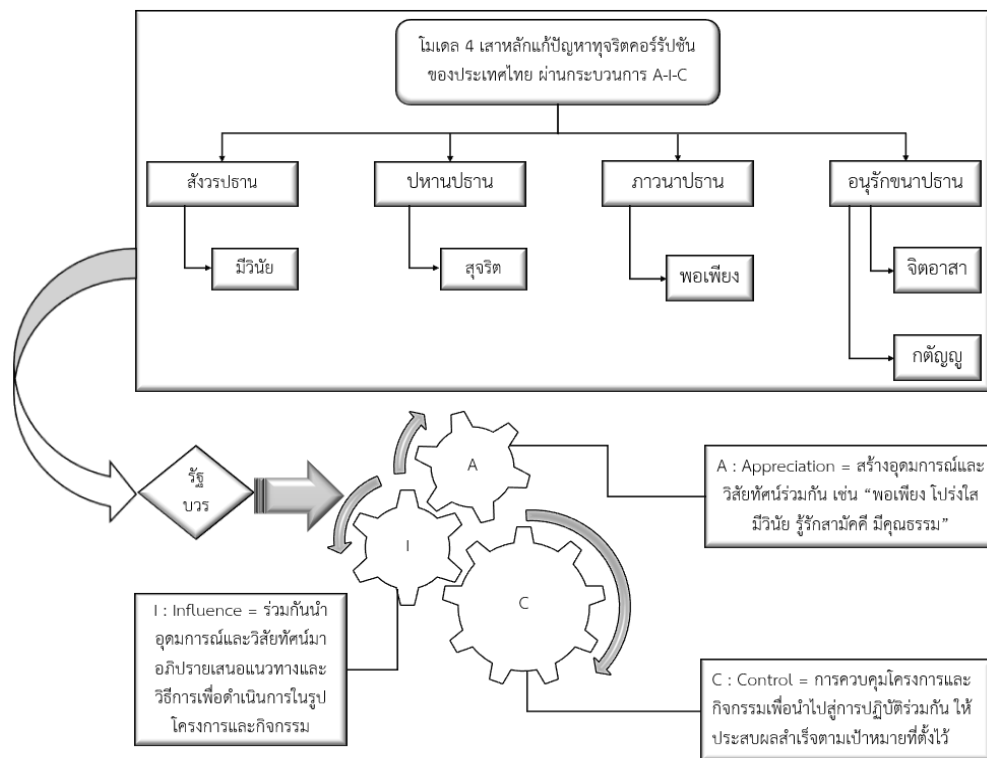
แล้ว ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดว่า จะทำอะไร ต้องพอเพียง คือ พอประมาณ ไม่ลุดโต่ง และไม่โลภอย่างมาก ก็อยู่เป็นสุข หรือพอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...” (Office of the National Economics and Social Development Council, 2012) จากพระราชดำรัสชี้ให้เห็นว่า หากมีความโลภน้อย ก็จะไม่เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ก็อยู่เป็นสุข ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อสังคมได้มากมาย การนำหลักปรัชญาพอเพียงมาแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ทำได้ด้วยการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่ถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 - 2564) ว่าด้วย “จะต้องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในทุกช่วงวัย โดยยึดความพอเพียงมาเป็นปรัชญาการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ เพื่อพัฒนาและบริหารประเทศให้เดินไปในทางสายกลาง” (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2016) อันเป็นการเพียรสร้างสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น

4. อนุรักษ์นพารณ (the effort to maintain) หมายถึง เพียรรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม กล่าวคือ ตั้งใจรักษาความดี เหมือนเกลือรักษาความเค็ม เป็นการรักษาความซื่อสัตย์สุจริตต่ออุดมการณ์ของตนเอง ไม่ฝืนใจทำในสิ่งที่ไม่ใช่ปณิธาน อุปมาเหมือน การปิดกั้นสระใหญ่ไม่ให้น้ำไหลออกจากสระฉันทเมื่อฝนตกมาก็สามารถกักเก็บน้ำไว้ให้เต็มเปี่ยมได้ฉันทนั้น การรักษาความดีไม่ให้เสื่อมถอยก็เช่นเดียวกัน เมื่อรักษาความดี ความดีย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว และไม่เดือดร้อนในภายหลัง ในขณะเดียวกัน ก็เป็นดังวงล้อให้เกิดประโยชน์ตนเองและสังคมส่วนรวม ดังที่ Phra Brahmamangkalajarn (Luang Por Panyanantaphikkhu) (2007) กล่าวว่า เมื่อยึดคติธรรมความดี คิดดี พุทธดี ทำดี คบหามิตรดี ย่อมไปสู่สถานที่ดี โดยเฉพาะความดีในเรื่อง จิตอาสา (Voluntary) คือ การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน ตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ 4 ข้อที่ 3 คือ อัตถจริยา แปลว่า การปฏิบัติตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (Thai Tripitakas: 21/32/50-51) โดย Phra Paisal Visalo (2001) เห็นว่า จิตสาธารณะ คือ การสำนึกต่อสาธารณะ ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและสันติ ด้วยพลัง “บุญ” รวมถึงหลักความกตัญญู (Grateful) ที่เป็นเครื่องหมายของคนดีที่ควรรักษาไว้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “สัตบุรุษ เป็นคนกตัญญู เป็นคนกตเวที ความเป็นคนกตัญญู ความเป็นคนกตเวที สัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญ ความเป็นคนกตัญญูและความเป็นคนกตเวที ทั้งหมดนี้เป็นภูมิสัตบุรุษ” (Thai Tripitakas: 20/33/77) คำว่า กตัญญู คือ ความรู้สึกสำนึกในผู้มีอุปการคุณ เป็นความรู้สึกทางใจ ที่คู่กับ “กตเวที” หมายถึง การตอบแทนผู้มีอุปการคุณด้วยการแสดงออกทางกายและทางวาจา บุคคลที่มีความกตัญญูกตเวที จึงหมายถึง การสำนึกรู้ในอุปการคุณผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีแก่ตนเอง อย่างไรก็ตาม จะต้องใช้หลักกตัญญูกตเวทีด้วยปัญญา ไม่ใช่ในทางที่ผิด กล่าวคือ แม้ความกตัญญูกตเวทีจะเป็นเรื่องดี แต่ถ้าตอบแทนผู้มีอุปการคุณด้วยการทุจริตต่อหน้าที่ เช่น ช่วยบรรจุตำแหน่งงานให้ญาติ ๆ ของตนเอง ก็ชื่อว่า ไม่กตัญญูต่อสังคมประเทศชาติ ดังนั้น การกระทำใด ๆ ก็ตาม จะต้องประกอบด้วยกายสุจริต วาสุจริต และมโนสุจริต เมื่อทำไปแล้วไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่นในภายหลัง จึงจะถือว่าถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม สมดังที่ประเทศไทยเรามี “วันกตัญญูของชาติ” คือ “วันมาฆบูชา” ของทุกปี ซึ่งมีหัวใจสำคัญ คือ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำ

ความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ดังนั้น ศาสตร์พระราชาในเรื่องจิตอาสา และกตัญญู นับว่ามีความสำคัญในการเพียรรักษาสุจริตธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองและสังคมส่วนรวม

สรุปว่า การประยุกต์ใช้แนวทางพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย ด้วยหลักสัมปธาน 4 เรียกว่า “4 เสาหลักแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย” ประกอบด้วย 1) สักรปธาน (the effort to prevent) เพียรระวังไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้น บูรณาการกับหลักมีวินัย (Discipline) การยึดมั่นและรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และเคารพกฎหมาย เป็นความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม 2) ปหานปธาน (the effort to abandon) เพียรตั้งใจละเว้นการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไป บูรณาการกับหลักสุจริต (Integrity) การมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ยึดมั่นในการทำหน้าที่ และกล้าปฏิเสธการกระทำที่ไม่ซื่อตรง 3) ภาวนาปธาน (the effort to develop) เพียรสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น บูรณาการกับหลักพอเพียง (Sufficiency) การรู้จักดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง รู้จักประมาณตนเอง มีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีและ 4) อนุรักษนาปธาน (the effort to maintain) เพียรรักษาสุจริตธรรมที่เกิดแล้วไม่ให้เกิดเสื่อม บูรณาการกับหลักจิตอาสา (Voluntary) การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน และกตัญญู (Grateful) การมีความรู้สึกทางใจที่สำนึกในอุปการคุณของผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีแก่ตนเอง และแสดงออกทางกายและทางวาจา เป็นการตอบแทนด้วยจิตใจที่ประกอบด้วยสุจริตธรรมในความดี เรียกว่า “กตเวที”

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 2 โมเดล 4 เสาหลักแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย ผ่านกระบวนการ A-I-C

สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย ด้วยหลักสัมมปปธาน 4 บูรณาการกับศาสตร์พระราชาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู ได้แก่ 1) สังวรปธาน บูรณาการกับหลักมีวินัย 2) ปหานปธาน บูรณาการกับหลักสุจริต 3) ภวานาปธาน บูรณาการกับหลักพอเพียง และ 4) อนुरักขนาปธาน บูรณาการกับหลักจิตอาสาและกตัญญู เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นในการแก้ปัญหา นอกจากการมีกฎหมายและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้องดีงามแล้ว สิ่งสำคัญ คือ ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อขับเคลื่อน “โมเดล 4 เสา หลักแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย” ผ่านกระบวนการ A-I-C ประกอบด้วย A : Appreciation = สร้างอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน เช่น “พอเพียง โปร่งใส มีวินัย รู้รักสามัคคี มีคุณธรรม” I : Influence = ร่วมกันนำอุดมการณ์และวิสัยทัศน์มาอภิปราย เสนอแนวทางและวิธีการเพื่อดำเนินการในรูปโครงการและ กิจกรรม และ C : Control = การควบคุมโครงการและกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

References

- Anti-Corruption Action Center, Ministry of Public Health. (2021). *Guidelines for preparation of anti-corruption action plans Misconduct for the fiscal year B.E. 2565 Agencies under the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health*. Bangkok: Anti-Corruption Action Center Ministry of Health.
- BBC Thai. (2019). *Corruption: Thailand Transparency Ranking 2018 dropped from 96 to 99*. Retrieved October 3, 2021, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-47028658>
- _____. (2020). *Corruption: Thailand Transparency Rankings 2019 dropped both globally and ASEAN*. Retrieved October 3, 2021, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-51217494>
- Board of Directors of Textbooks, Mahamakut Raja College. (1997). *Magalatthadipani Translation Volume 1*. (13th ed). Bangkok: Mahamakut Wittayalai Printing House.
- Chanrong, W., Phramaha Sangkom Chagnlek, Vichaisoong, C., & Phunprasit, O. (2021). Solving Corruption Problems in the Digital Age According to Buddhist Ethics, *Journal of Modern Learning Development*, 6(4), 398-408.
- Chareonwongsak, K. (2003). *Integrative thinking*. (3rd ed.). Bangkok: Success Media Co., Ltd.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2016). *Summary of the national moral promotion master plan No. 1 (B.E. 2559 – 2564)*. Bangkok: Department of Religious Affairs, Ministry of Culture.

- Homsombat, H., Phrapalad Phakharat Siltecho & Poonasron, S. (2021). Garāvāsa Dhamma: Sustainable Corruption Prevention. *Dhammathas Academic Journal*, 21(2), 160-169.
- King's Education Center for Local Development Chiang Mai Rajabhat University. (2020). *King's science Academic documents inherit of the King's science*. Chiang Mai: Wanida Printing.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mookpradit, M. (2006). *An Analytical Study of H.M. the King's Sufficiency Economy Philosophy and Buddhism*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Myrdal, G. (1968). The Folklore of Corruption. *The Asian Magazine*, 8(24).
- National Moral Promotion Board. (2018). *Moral promotion "Sufficiency Discipline Honesty Volunteer" create good people for society*. Bangkok: Pimdee Co., Ltd.
- Office of Public Sector Anti-Corruption Commission. (2015). *Manual course and guidelines for building a public sector network against corruption*. Bangkok: Office of Public Sector Anti-Corruption Commission Ministry of Justice.
- Office of Public Sector Anti-Corruption Commission. (2018). *Anti-Corruption Studies Course (Anti-Corruption Education)*. Nonthaburi: Office of Public Sector Anti-Corruption Commission.
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2012). *from the philosophy of sufficiency economy to action than 1 decade*. Bangkok: Daoreuk Communications Co., Ltd.
- Panjawattanakun, J. (2019). Virtue and Corruption Problems in Thai Society. *Journal of Buddhamagga*, 4(2), 2-9.
- Phongpaichit, P., Piriyaangsan, S. (2006). *Corruption Theory*. Bangkok: Ruam duay Chuay kan.
- Phra Brahmanakalajarn (Luang Por Panyanantaphikkhu). (2007). *Teachings of Luang Pho, Dharma inheritance 5 good: to become a complete human being*. Bangkok: Banlue Tham Institute.
- Phra Paisal Visalo. (2001). *Thai way of society civil society and community culture*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Phra Phalakorn Sumangalo (Anupan). (2016). The Relationship Between Law and Morality, Ethics, Religion and Tradition. *Dhammathas Academic Journal*, 16 (3), 278-289.
- Phramaha Amka Worapanyo (Sukdaeng), Yupas, Y. (2021). Application Dhamma and Politics for people's Pappiness on the way of Righteousness. *Journal of Buddhist Studies*, 12 (1), 218-235.

- Phramaha Amka Worapanyo, Kenaphoom, S., & Yupas, Y. (2020). APPLYING POLITICAL UTILITY FOR PEOPLES' HAPPINESS UNDER THE ETHICS BASIS. *Journal of MCU Social Science Review*, 9(3), 275-288.
- Phuangngam, K. (2007). Corruption in Local Administrative Organizations: Measures and Preventive Mechanisms. *King Prajadhipok's Institute journal*, 107-130.
- Rathprasert, K., Nakata, T. & Kerdwichai, R. (2014). Corruption in the Thai Bureaucracy: Synthesis of knowledge approach to the solutions from Leaders and very important persons of Thailand. *HCU Journal*, 18(35), 61-74.
- Roopkhamdee, W. (2009). *Assessment of local government organizations for excellence in transparency and promoting people's participation year 2009*. Nonthaburi: National Institute of Development Administration.
- Royal Academy. (1999). *Royal Institute dictionary*. Bangkok: Nanmeebooks Publication.
- Sangha Supreme Council. (2021). *Principles of teachings in Buddhism with anti-corruption courses (Anti-Corruption Education)*. Bangkok: Sangha Supreme Council.
- Secretariat of the House of Representatives. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (Royal Gazette. Issue 134, Chapter 40 a)* Bangkok: Secretariat of the House of Representatives.
- Soisud, V., Chanidthai K., & Khethan, P. (2020). Community and local self-management in a changing situation at present. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 5(3), 216-227.
- Somdet Phra Buddhakosajarn (P. A. Payutto). (2017). *vinaya: bigger than expected (Bilingual edition)*. Bangkok: Pridham Publisher.
- Somdet Phra Sangkharat Meditation center. (2018). *Somdet Phra Ariyawongsakhatayan Sakolmahasangkhaparinayok Give sommodana on the opening of the week Visakha Bucha - Atamee Bucha day June 1, 2018*. Retrieved 1, October, 2021, from givesommodana https://m.facebook.com/ambara.meditationcentre/photos/a.108577104711699/197466169156125/?type=3&source=48&__tn__=EHH-R
- Srijarumethayan, J. (2018). Anti-corruption and Anti-bribery Policy. *Journal of Research and Development Institute, Rajabhat Maha Sarakham University*, 5(2), 301-309.
- Sudachan, S. (2016). Criticize "Magalatthadipani book". *Mahachula Academic journal*, 3(2), 179-184.
- Sukhumalpong, J. (2013). *The Trend of Corruption in Thailand*. Bangkok: Parliament.
- Tantivejkul, S. (2021). *King's science*. Retrieved October 8, 2021, from <https://sites.google.com/site/sastrphraracha2020/khwam-pen-ma>

- Teerakul, S. (2017). *Collect royal speech of his majesty the king*. Retrieved October 1, 2021, from http://www.stabundamrong.go.th/web/book/53/b4_53.pdf
- Tenissara, S., Ruangsa, N. (2021). SUFFICIENCY MIND FOR ANTI-CORRUPTION. *Journal of Buddhist Education and Research: JBER*, 7(1). 248-259.
- Thailand institute of Justice. (2020). “*Good life requires virtue*” Retrieved October 2, 2021, from https://www.tijthailand.org/public/files/movement/OSP_ITA/PPT-ที่ ๑๗๓๓๓๓ - Edit%20เวลา%2016.10.pdf
- Thairath online. (2021). *Thailand's corruption rankings aggravate the economy*. Retrieved September 28, 2021, from <https://www.thairath.co.th/news/politic/2023849>
- Uwanno, B. (1995). *Fraud detection system for high-ranking office holders research report Democracy development committee*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Watchdog. (2021). *The process of combating corruption of the peoples*. Retrieved September 29, 2021, from <https://www.facebook.com/Watchdog.ACT/>

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความมั่นคงของชุมชนตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE FOR THE STABILITY OF THE
COMMUNITY ACCORDING TO THE MAJJHIMĀPATIPADĀ

สุทัศน์ ประทุมแก้ว¹

พระครูโกศลวิহারคุณ², พระวีระชาติ เพ็งแจ่ม³,

ทิพย์ภวิชัย ไสชาติ⁴, สังเวียน สามี⁵

Suthat Pratoomkaew¹

Phrakrukoslwiharakhun², Phra Weerachart Pengchaem³,

Thippavit Saichart⁴, Sangwien Saphang⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ¹, วิทยาเขตอุบลราชธานี^{2,3,4}, วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด⁵

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Sisaket Buddhist College¹, Ubon Ratchathani Campus^{2,3,4},

Roi Et Buddhist College⁵

Email: suthatpar.b@gmail.com

Received 11 November 2021; Revised 17 December 2021; Accepted 17 March 2021.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความมั่นคงของชุมชนตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา พบว่า การพัฒนาประเทศมีจุดเน้นที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เน้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความสะดวก รวมถึงระบบการสื่อสารที่ทันสมัย จึงทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงและยั่งยืนได้นั้น ต้องอาศัยรากฐานของชุมชนที่เข้มแข็ง ชุมชนมีความมั่นคง อยู่แบบพอประมาณ ในพระพุทธศาสนาสอนให้หมั่นน้อย สันโดษ และมีความพอเพียง พอดี ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง หมายถึง การไม่ยึดถือสุดโต่งของทางทั้ง 2 ได้แก่ อัตตกลิณณานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป กามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกามในความสบาย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเดินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ การรู้จักประมาณตน อยู่แบบพอเพียง พอใจในปัจจัยที่ตนหามาได้ เนื่องจากคนในสังคมจะคำนึงถึงการมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และพยายามช่วยกันจัดสรร จัดการทรัพยากรเหล่านั้นอย่างถูกต้อง เป็นธรรม คำนึงถึงอนุชนผู้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่กำลังเติบโตขึ้นมาบริโภคทรัพยากรเหล่านี้ในอนาคตต่อไป

ความสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต; ความมั่นคง; หลักมัชฌิมาปฏิปทา

Abstract

This academic article aims to study the development of quality of life for stability of the community according to the principle of Majjhimāpatipadā. It has been found that the development that focuses on: economic growth; technological advances; convenient facilities; and modern communication systems; has caused more interactions. The prosperity, stability and sustainability of economic and social development of the country requires a strengthened community foundation through moderate living. Buddhism teaches people to lead their life with modesty, seclusion, and sufficiency in accordance with the principle of Majjhimāpatipadā or the middle way that means not adhering to the two extremes namely: Attakilamthānuyoga i.e. the extreme of self-mortification; and Kāmasukhallikānuyoga i.e. the extreme of sensual indulgence. In other words, it follows the Sufficiency Economy Philosophy including the moderation of oneself through living in self-sufficiency and being satisfied with what one attained. This is because people in society need to take into consideration on the limited natural resources and try to properly and fairly allocate and manage those resources by taking into account the next generation that will become resource consumers in the future.

Keywords: Development of Quality of life; Stability; Majjhimāpatipadā

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนกัน การทำร้ายกัน และกัน การทุจริตคอร์รัปชัน การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ นับวันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข และยิ่งหากปล่อยไว้ให้เนิ่นนานออกไปก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีอาชีพและคุณภาพ เปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรม รู้จักความพอเพียง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหาร จะต้องทอผ้าใส่เอง แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก” (Royal Academy, 2003) วิถีชีวิตชุมชนในสังคมไทยผูกติดและถูกหล่อเลี้ยงโดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หากแม้ในยามที่เดือดร้อนพระพุทธศาสนาจะเป็นยาตบทุกข์ได้ดีที่สุดของชาวบ้าน การแสดงพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต (Chamnong Adiwatanasit, 1991)

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 เป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็ง และนำไปปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหากมีการนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้งจะทำให้รู้จักความพอดี ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตและวิถีคิดของคนไทยนั้นมาจากพระพุทธศาสนา ซึ่งประชาชนในประเทศไทยส่วนใหญ่ล้วนมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีแนวคิดมาจากพระพุทธศาสนา หากย้อนกลับไปสู่ยุคอดีตตั้งแต่สมัยที่ประเทศไทยเริ่มต้นการสร้างบ้านแปลงเมือง (Pathompong Phoprasitnan, 2007) จะพบหลักฐานสำคัญหลายประการที่สะท้อนให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดประเทศไทย เช่น ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน จะปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นเครื่องขัดเกลาความต้องการส่วนจำเป็นของผู้คนให้ลดน้อยลง อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้ประชาชนรู้จักพออยู่พอกิน มีความสงบ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินชีวิตเกิดความสงบสุขร่มเย็นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนัยนักวิชาการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย

1. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความสามารถในการควบคุมความรู้สึกลึกซึ้ง ความคิด ความปรารถนา และพฤติกรรม ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติอยู่ในขอบเขตอันมีเหตุผล โดยมีลักษณะที่เป็นนามธรรมอยู่มากและสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามกรณี ซึ่งความประมาณอาจหมายถึงระดับปานกลาง
2. **ความมีเหตุผล** หมายถึง เป็นหลักที่มีความคิดลึกซึ้ง เป็นความมีเหตุผลที่ยึดคน ชุมชน และประเทศชาติเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาปัจจัยรอบด้าน ตัวอย่าง เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความอิสระเสรี การพึ่งพาตนเองได้ ฯลฯ
3. **การมีภูมิคุ้มกัน** หมายถึง การมีสภาพที่พร้อมต่อการถูกระทบจากสิ่งเร้าต่าง ๆ กล่าวคือ “การมีภูมิคุ้มกัน” เป็นศัพท์ทางการแพทย์ที่ถูกนำมาอธิบายถึงสภาพร่างกายที่สามารถต้านทานเชื้อโรคที่เข้าร่างกาย โดยมีการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อที่จะลดหรือควบคุมความเสี่ยง (Risk) ต่อปัจจัยที่เข้ามากระทบ ไม่ให้ก่อปัญหาหรืออุปสรรคจนต้องเกิดความสูญเสียตามมา ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันจึงเป็นกระบวนการป้องกันตนเองเพื่อควบคุมความเสี่ยงด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความเสี่ยงนั้น (Charan Chanthalakkhana, 2006)

หากจะกล่าวโดยภาพรวมแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงก็หมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ด้วยการนำหลักของภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ให้เกิดความพอดีในการเป็นอยู่ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพา (ศศิบังอร ธรรมคุณ และคณะ,

2561) หรืออาศัยรัฐมากจนเกินไป นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ในหนังสือ “ใต้เบื้องพระยุคลบาท” ว่า พระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และพระองค์ได้ทรงตรัสประโยคหนึ่งที่ทรงอธิบายไว้ว่า หัวใจก็คือคำว่า “พอ” เศรษฐกิจพอเพียงก็คือคำว่า “พอ” คุณจะมีชีวิตที่ตั้งอยู่บนมาตรฐานความพออย่างไร ความพอก็คือคำว่า “พอประมาณ” ความพอประมาณ พระองค์ขยายความต่อไปอีกว่า พอประมาณ คือ พอแต่จำเพาะตัวเองที่หากินได้อย่างมีเหตุมีผล ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ในทางพุทธศาสนาสอนให้เดินทางสายกลาง “มัชฌิมาปฏิปทา” หมายถึง ทางสายกลาง คือ การไม่หย่อนจนเกินไป ไม่ตึงจนเกินไป เหมาะสมแต่ละคน (Sumet Tantivejkul, Dr., 2001)

กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นศาสตร์ของพระราชาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อให้สังคมไทยมีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ไม่ว่าเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ บนพื้นฐานวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยนำมาประยุกต์ใช้ และที่สำคัญการดำรงชีวิตจะต้องอยู่บนความพอเพียง มีความพอประมาณในการเป็นอยู่ ไม่โลภมาก ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชน มีความรัก ความเอื้ออาทร มีความรู้รักสามัคคี รักชุมชน รักผืนแผ่นดิน รักประเทศชาติที่ให้ความร่มเย็นแก่สังคมไทย หากกล่าวอีกนัยหนึ่ง ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาส่งเสริมการเกษตร มุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพทางการเกษตรและเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการรวมกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชน โดยส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนขึ้น มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และวิธีการผลิต โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ภูมิปัญญาและวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชนตามแนวคิดที่เกิดจากประสบการณ์ที่เรียกว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การมีจิตใจที่พอเพียง มีความวิริยะพอเพียง มีปัญญาพอเพียง มีวัฒนธรรมที่พอเพียง มีสิ่งแวดล้อมที่พอเพียง และมีความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นหลักของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่บูรณาการได้ดุลภาพ มีความเป็นปกติยั่งยืน ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล (Nirand Suthi Nirand, 2015) รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน โดยจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ รวมถึงความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ (Wirunsiri Jaima and Praphaphan Chaiyanon, 2017) ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลักการดำเนินชีวิตที่มีฐานอยู่บนหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม ซึ่งทำให้รากฐานของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจมั่นคง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน อยู่อย่างพอประมาณตามฐานะ มีความพออยู่ พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอดี มีความพอเพียงตามอัตภาพ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของสังคมวัตถุนิยม จนสามารถ

ปรับตัวเองให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมบนพื้นฐานแห่งความมั่นคง และยั่งยืนของตนเองและสิ่งแวดล้อม

หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ยึดหลักสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1) **ด้านจิตใจ** เป็นคนที่มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตใจที่อ่อนน้อม มีจิตใจเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นที่อยู่รอบตัวเราอยู่เสมอ

2) **ด้านชุมชน** ชุมชนพึ่งพาอาศัยกันและกัน คอยช่วยเหลือเมื่อยามที่เห็นคนรอบข้างได้รับความเดือดร้อน มีการแบ่งปันเกื้อกูลซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

3) **ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม** ให้ใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

4) **ด้านเทคโนโลยี** จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ มีทั้งดีและไม่ดี ต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม ควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง (Kamjai Khamwiset and Teetat Trisiricho, 2019)

5) **ด้านเศรษฐกิจ** แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ (Piyabutr Lokrailert, 2007)

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเพิ่มขึ้นให้ครอบคลุมมากกว่าการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รัฐบาลได้ดำเนินการด้วยนโยบายหลายด้าน เช่น การประกันราคาสินค้าบางประเภท การปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานรวมถึงการจัดสรรที่ดินทำกิน และมาตรการยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษีโดยเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สินพิจารณาการจัดเก็บภาษีกำไรส่วนเกินทุน ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะมาตรการยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษีในกลุ่มบางอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรตลอดจนปรับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการและเชิงพื้นที่ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำควบคู่กับเป้าหมายทางเศรษฐกิจ รวมถึงกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจในสังคมไทยสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีความสมดุลมากขึ้น (อภิชา พรเจริญกิจกุล, 2564) ซึ่งแนวทางที่กล่าวมานี้จะเป็นการสร้างเครือข่ายไปยังหน่วยงานรัฐให้เข้ามามีความสนใจ เนื่องจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้ จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกัน (Saowanat Leklersin and Krailas Luechai, 2017) ไม่เปียดเบียน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิต และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับประเทศ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้

ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Sasitorn Manaswarakul, 2011) รวมถึงต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเป็นอย่างยิ่งที่คนทั้งประเทศจะต้องปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยจะต้องมีการพัฒนาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนา เป็นบ่อเกิดแห่งการทำความดี มีคำถามหลาย ๆ คำถามที่ยังสงสัยว่าพระพุทธศาสนาจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนดีแค่ไหน และชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาคืออะไร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่เราต้องตอบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนานั้นมองเรื่องอะไร หรือมีทัศนคติต่อเรื่องใด ผู้ศึกษาได้ลำดับความสำคัญไว้เพื่อที่จะอธิบายและตอบคำถามต่าง ๆ เหล่านี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้มีผู้ศึกษาและหาแนวทางในการทำให้ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยจำแนกระดับความสำคัญของเนื้อหาไว้ดังนี้

การพัฒนาชีวิต หมายถึง การทำให้มีความสุข การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การทำให้เจริญต้องมีวิธีการคิด และทำให้สอดคล้องกับหนทางแห่งความเจริญ (Royal Academy, 2003)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การปรับปรุงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นการกระทำให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเสมอภาค การกระจายสิทธิและเสรีภาพ ผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และทั่วถึงทั้งด้านการเมือง การปกครอง การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ (Sonthaya Ponsri, 2002) คุณภาพของคนขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของคน ชีวิตที่มีคุณภาพอาจแบ่งได้ 2 ระดับ คือ

1) ระดับแรก เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เป็นความจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความจำเป็นต่ำสุดที่มีต่ออาหาร (อาหารจำเป็นต่อสุขภาพ) ที่อยู่อาศัย (มีห้องและเครื่องป้องกันจากสิ่งต่าง ๆ) และเสื้อผ้า (สำหรับสวมใส่เพื่อความเหมาะสม เพื่อป้องกันความรุนแรงของอากาศ)

2) ระดับที่สอง เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตดี คือ

- (1) มีค่านิยมที่เหมาะสมกลมกลืนกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ
- (2) มีความสมดุลระหว่างความปรารถนาและความเป็นไปได้ที่บรรลุถึงความปรารถนา
- (3) มีจุดมุ่งหมายของชีวิต
- (4) มีชีวิตที่กลมกลืนกับครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ” (Somchit Thongyu,

2006)

การพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นการมองบริบทเชิงสถานการณ์ที่บ่งบอกว่า ชาวพุทธสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาไม่เลือกที่จะเป็นสถานที่ใด เวลาใด หรือโอกาสใดก็ตามก็สามารถจะพัฒนาตนเองได้ทีนำไปสู่ความพร้อม ความบริบูรณ์ในการดำรงชีวิต (พระครูสุภัทรวชิรานุกุล และเยื้อง ปั่นเหง่งเพชร, 2564) ฐานคิดของการพัฒนาตนเองหรือการพัฒนาชุมชนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของ

ความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน มนุษย์ทุกคนมีคุณค่ามีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข โดยมุ่งมั่นพัฒนาชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วม เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนร่วมกัน (Warakorn Poolsawat et al, 2019)

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีพของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่งได้อย่างมีความสุข โดยมีเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตที่จะต้องมีไว้รองรับ ได้แก่ การมีปัจจัย 4 ที่ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงและมีคุณภาพ มีสิทธิเสรีภาพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถสร้างคุณค่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามหลักทางพระพุทธศาสนา คือ หลักมัชฌิมาปฏิปทา ได้อย่างกลมกลืนกับการเป็นอยู่ของคนในสังคม

คุณค่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

คุณค่าที่ครอบคลุมถึงการปฏิบัติถูกต้อง ที่เป็นส่วนย่อยของการดำเนินชีวิต ทั้งการพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาจิต และการพัฒนาปัญญา ทำให้รู้จักแก้ปัญหาเป็น คือ รู้จักวิธีแก้ความทุกข์ในตนเองได้ด้วยหลักพุทธธรรม ทำให้รู้จักการคิดเป็น การพูดเป็น สื่อสารเป็น ทำเป็น ทำให้รู้จักการรับรู้ ได้แก่ การดูเป็น ฟังเป็น ดมเป็น ลิ้มเป็น สัมผัสเป็น คิดเป็น และทำให้รู้จักการเสพหรือบริโภค ได้แก่ การกินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น เป็นต้น คุณค่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา สามารถกล่าวถึงคุณค่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดังนี้

(ก) คุณค่าในแง่ประโยชน์ 3 อย่าง

1) **ประโยชน์ระดับต้น** (ทิวฐธัมมิกัตถะ) เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและความเป็นอยู่ที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีสถานภาพที่ดีในสังคม มีเกียรติ การจะบรรลุถึงเป้าหมายระดับนี้ได้ ต้องประกอบด้วยหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียรไม่เกียจคร้านในการทำงาน ความประหยัดอดออม รู้จักรักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้มิให้เสื่อม การรู้จักสมาคมกับสัตบุรุษหรือคนดีแล้วนำเอาคุณสมบัติของคนดีมาเป็นตัวอย่าง และรู้จักวิธีหาทรัพย์สินเงินทอง และรู้จักทางเสื่อมของเงินทอง แล้วใช้จ่ายทรัพย์ตามความจำเป็น จึงจะถือว่าได้รับความสุขจากการปฏิบัติในระดับต้นนี้ (ขุ.จ. (ไทย) 30/673/33)

2) **ประโยชน์ในชาติหน้า** (สัมปรายิกัตถะ) หมายถึง ประโยชน์ที่จะได้รับภายหลังเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว โดยเป็นเครื่องประกันว่าผู้พัฒนาตนเองดีแล้วจะไม่ไปสู่ทุคติ มีอภัย นรก เปรต หรือกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/273/301) ตรงข้ามชีวิตหลังความตายของเขาย่อมไปสู่สุคติ มีเทวโลก และมนุษย์ (ที.ปา. (ไทย) 11/315/4/301) เป็นเบื้องหน้า ด้วยการสร้างคุณธรรม (อง.อภฺรฺร. (ไทย) 23/144/292) คือ ความมีศรัทธา ความถึงพร้อมด้วยศีล ความเสียสละสิ่งของวัตถุทรัพย์สินเป็นทาน และความมีปัญญาเป็นเหตุให้สำเร็จประโยชน์ในเบื้องหน้าได้

3) **ประโยชน์อย่างสูงสุด** (คือ นิพพาน) หมายถึง สาระที่แท้จริงของชีวิต ตามหลักพระพุทธศาสนา จัดเป็นเป้าหมายสูงสุดสำหรับการปฏิบัติตนเอง การพัฒนาตนเองในระดับปรมาตม ซึ่งบุคคลผู้บรรลุถึงประโยชน์

นี้ มีความรู้แจ้ง ความเข้าใจต่อสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมของสังฆารธรรม (ม.ม. (ไทย) 12/509/550) พร้อมกันนั้น ก็ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต มีจิตใจที่เป็นอิสระโปร่งผ่องใส เหตุปัจจัยใด ๆ ไม่สามารถจะมาบังคับบีบคั้นให้เกิดความทุกข์ภายในใจได้ จึงมีชีวิตที่ต่างจากปุถุชนโดยสิ้นเชิง เมื่อกล่าวถึงจิตใจและความเป็นอยู่ จึงเรียกบุคคลผู้บรรลุถึงระดับนี้ว่า ผู้ถึงวิมุตติ หรือ ผู้บรรลุนิพพานนั่นเอง (ช.อิตติ. (ไทย) 25/222/258)

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของประโยชน์ทั้ง 3 ระดับที่บุคคลพึงได้รับนั้น จะต้องสัมพันธ์กันไปตามลำดับ คือ เริ่มตั้งแต่การพัฒนาความเป็นอยู่ที่เรียกว่า ศีล พัฒนากายที่เรียกว่า อินทรีย์สังวร พัฒนาจิตใจที่เรียกว่า สมาธิ และพัฒนาปัญญาทั้งที่เป็นจินตะ สุตะ และภาวนา จะตัดความสัมพันธ์ส่วนใดส่วนหนึ่งทิ้งไปไม่ได้เลย เพราะองค์ประกอบแต่ละอย่างล้วนเป็นอุปการะแก่กันและกันให้ดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม หรือเป็นไปตามเหตุปัจจัยตามหลักอาศัยกันและกัน ได้แก่ (1) ประโยชน์ระดับต้น คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและความเป็นอยู่ที่ดี (2) ประโยชน์ในชาติหน้า เป็นประโยชน์ที่จะได้รับภายหลังเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว โดยเป็นเครื่องประกันว่าผู้พัฒนาตนเองดีแล้วจะไม่ไปสู่ทุกข์ มีอบาย นรก เปรต หรือกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน และประโยชน์อย่างสูงสุด เป็นความรู้แจ้ง ความเข้าใจต่อสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง เป็นต้น

(ข) คุณค่าในแง่ของประโยชน์ตนและประโยชน์คนอื่น

1. **อรรถะ (ประโยชน์ตน)** ได้แก่ การถึงประโยชน์ 3 อย่าง มีประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งยวด นั่นเอง โดยผลที่เกิดขึ้นนั้นตนได้รับประโยชน์ เน้นการพึ่งตนได้ทุกระดับ เพื่อไม่ต้องเป็นภาระแก่ผู้อื่น หรือ เป็นตัวถ่วงสังคมให้ตกต่ำลง คือ ไม่สร้างปัญหาแก่สังคมทุกระดับ ขณะเดียวกันก็บำเพ็ญบุญกุศล หรือพัฒนาตนให้เป็นประโยชน์ หาที่พึ่งอันประเสริฐแก่ตน เช่น หลักนาถกรรม ธรรม 10 ประการ (ที.ปา. (ไทย) 11/346/359-361) เช่น มีศีล สดับฟังมาก มีกัลยาณมิตร เป็นต้น กล่าวโดยสรุป ก็คือ ปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา มีศีล สมาธิ ปัญญาได้สมบูรณ์

จะเห็นได้ว่า คุณค่าในแง่ของประโยชน์ตนนั้น ตามแนวความคิดทางพุทธศาสนาการพัฒนาตนเป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดี หรือการมีคุณภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่าง การดำเนินชีวิตของบุคคลกับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเอง มากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน หลักการพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสนาอันประกอบด้วยสาระสำคัญที่พอสรุปได้มี 3 ประการ คือ 1) ทมะ ได้แก่ การรู้จักข่มใจ ข่มระงับความเคยชินที่ไม่ดีทั้งหลายได้ 2) สิกขา คือ การศึกษา เพื่อให้รู้แจ้ง รู้จักประโยชน์ มองทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตัวเอง 3) ภาวนา คือ การพัฒนาด้วยกายภาวนา ศีลภาวนา และปัญญาภาวนา เทียบได้กับการพัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาอารมณ์ และพัฒนาสติปัญญา

2. **ปรัทธะ (ประโยชน์คนอื่น)** ได้แก่ การพัฒนาตนตามหลักประโยชน์ 3 อย่างที่กล่าวมาแล้ว และไปเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น เกี่ยวข้องกับสังคม หน้าที่งานการร่วมกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยจะต้องอาศัยหลักธรรม คือ กรุณา และมีหลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญ คือ สังคหวัตถุ 4 นั่นเอง สงเคราะห์ อนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อ ดูแลกันและกันให้มีที่พึ่งทั้งภายนอก คือ วัตถุสิ่งของ ทรัพย์สินเป็นสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคนหรือการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้เป็นผู้เพียบพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ในอันที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ความเจริญ และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ภายใต้ระเบียบคำสอนและจุดมุ่งหมายของแต่ละศาสนา ในส่วนของพระพุทธศาสนาได้กำหนดหลักธรรมในการพัฒนาคนที่สำคัญ คือ เบญจศีล-เบญจธรรม ซึ่งหมายถึง ความประพฤติชอบทางกาย วาจา การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย เป็นต้น

3. อุภยัตถะ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย) ได้แก่ ตนและคนอื่นได้รับประโยชน์ร่วมกัน เพราะกิจกรรมนั้น ๆ อำนวยให้ เช่น หลักสาราณียธรรม (ที.ปา. (ไทย) 11/323/321-322) เป็นต้น ตลอดจนพฤติกรรมที่เกื้อกูล ที่พึงประสงค์ ที่สังคมพึงต้องการโดยทั่วไป

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันนี้ ถ้าคนเรานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีการเรียนรู้ฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี ทำให้มีชีวิตที่ดี มีสติ ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง จนส่งผลให้มีความประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เมื่อเรามีความตั้งใจในงานที่ได้รับ มีความพยายามในสิ่งที่ต้องรับผิดชอบ รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา เมื่อเกิดปัญหา สามารถไตร่ตรอง ตรวจสอบเหตุผลที่เป็นจริงได้ มีการพัฒนาหน้าที่การงานของตนเองไปในทางที่ดี ยึดหลักปฏิบัติที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการดำเนินชีวิตไปสู่การดำเนินชีวิตที่เข้าถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดต่อไป

คุณค่าหรือประโยชน์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา จึงหมายถึง การดำเนินชีวิตทางสายกลาง คือ การไม่ยึดถือสุดทางทั้ง 2 ได้แก่ อัตตภิกลณานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป และกามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกามในความสบาย เป็นหลักคำสอนที่ปรากฏในพระธรรมเทศนาภังค์แรกของพระพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ คือ ธรรมจักษุกับปวัตตนสูตรนอกจากคุณค่าขั้นสูงสุดของหลักมัชฌิมาปฏิปทา ที่เป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์แล้ว คุณค่าในเบื้องต้น ยังเป็นไปเพื่อการรู้จักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี เป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ 8” โดยมุ่งเน้นให้มีความสุขกายและสุขใจคือ

1. ปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามความเป็นจริงด้วยสติปัญญา
2. ดำริชอบ หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศลหรือความดีงาม
3. เจรจาชอบ หมายถึง การพูดต้องสุภาพ แต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม
4. การประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง
5. การทำมาหากินอย่างสุจริตชน ไม่คดโกง เอาเปรียบคนอื่น ๆ มากเกินไป
6. ความอดุสาหะพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม
7. การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติ
8. การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิรณญอยู่เป็นปกติ (Chanon Chaithongdee et al,

2009)

จะเห็นได้ว่า หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ดังกล่าวมาข้างต้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาของการปฏิบัติหน้าที่การงานของคนในสังคมไทยทั้ง 3 ประการ คือ การประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่

ถูกต้องดีงามของตัวเอง การประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาวิธีปฏิบัติงานที่ไม่ถูกต้องของตัวเอง และการประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหางานไม่บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ตัวเองเป็นคนที่ดี มีพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงาม ปฏิบัติงานตามวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เพื่อให้งานหรือกิจกรรมการดำเนินชีวิต มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุณภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร การปกครอง ความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของประเทศไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน

สรุป

จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความมั่นคงของชุมชนตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา พบว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ เพื่อให้เกิดความสมดุลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การดำรงชีวิตโดยมีรายได้เหมาะสมหรือสมดุลกับรายจ่าย
2. ในด้านของสังคม ได้แก่ เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว รู้รักสามัคคี ไม่เอาัดเอาเปรียบ ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันซึ่งกันและกัน
3. ในด้านสิ่งแวดล้อม รู้จักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
4. ในด้านวัฒนธรรม มีการปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรากเหง้าและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตน

การปฏิบัติตนตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา นั้น มีลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม การจัดการกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรูปแบบในการพัฒนาสังคม ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาคน ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สังคม ทำให้คนในสังคมรู้จักเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ปรับตนและปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและประเทศชาติ คือ (1) ความสอดคล้องกับความต้องการหรือคนในชุมชน และเหมาะสมกับภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม และความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต (2) สมเหตุสมผล มีหลักคิดและหลักปฏิบัติของกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง (3) ภูมิคุ้มกันที่ดี มีการวางแผนโครงการคำนึงถึงความเสี่ยงในการดำเนินโครงการ โดยมีข้อเสนอทางเลือก หากมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น และ (4) การส่งเสริมความรู้ และคุณธรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีกิจกรรมส่งเสริมการมีคุณธรรม ความมีระเบียบ มีสัมมาคารวะ ซื่อสัตย์ สุจริต มีความกตัญญูต่เวที มีสติปัญญาแยกแยะถูกผิด อดทน สนใจใฝ่รู้ มีจิตสำนึกเห็นประโยชน์ของการช่วยเหลือผู้อื่น และทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการสร้างจิตสำนึกรักชาติ-ศาสน์-กษัตริย์ เช่น รมรงค์การเห็นคุณค่าของสินค้าไทย การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชาติ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ การเรียนรู้คำสอนในศาสนา การฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น

References

- Aphicha Porncharoenkitkul. (2021). Quality of life of citizens of state welfare card holders, a case study of Don Tum District, Nakhon Pathom Province. *MCU Buddhapanyaparitas Journal*. 6(2), 120-131.
- Chamnong Adiwatanasit (1991) *Religion, Life and Society*. Bangkok: Mental Health Publishing.
- Chanon Chaithongdee et al. (2009). An Analysis of Isan Literature on the World of Dharma Cases. *Maha Sarakham Rajabhat University Journal; M.R.M.* 3(2), 21-31.
- Charan Chanthalakhana. (2006). *Philosophy of Sufficiency Economy and Public Happiness and Sustainable Pollen*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Charan Chanthalakkhana. (2006). Folk fisheries way of Wonnapha Beach in the context of urban society. *Southern Technology Journal*. 11(1), 95-104.
- Entertainment Pawichit. (2006). *Thai traditions, culture and beliefs*. Bangkok: Odeon Store.
- His Majesty King Bhumibol Adulyadej. (2009). *The Word of the Father Son : Collection of His Majesty's Royal Speech. and Royal Speech on Sufficiency Economy / Phra Dabos*. Foundation 8th printing. Bangkok: Bangkok Printing Press.
- Kamjai Khamwiset and Teetat Trisiricho. (2019). Management of Thai Investors Investment Promotion of the Office of the Board of Investment using the Sufficiency Economy Philosophy. *MCU Journal of Social Sciences Periscope*. 8(4), 226-239.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai version of the Tripitaka*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Nirand Suthi Nirand. (2015). Organizational Education of learning by using the method of promotion according to the sufficiency economy philosophy of educational institution administrators under the Bangkok Metropolitan Administration. *Parichart Journal Thaksin University*. 28(1), 156-173.
- Pathompong Phoprasitnan. (2007). *History of Buddhism in Thailand from the Sukhothai period to the reign of King Rama V*. Bangkok: Mahidol University.
- Phra Kru Suphat Wachiranukul and Yueng Pannengphet. (2021). COVID-2019 : Opportunities and methods of self-improvement according to Buddhism. *Journal of the University of Buddhism*. 6(2), 213-221.
- Phrakhru Niphat Kanlayanawat (Kanong Kalyanathammo) and Phrasornsophon Paphassaro. (2019). Development of Sustainable Education according to Buddhism. *graduate study periscope Nakhon Sawan Sangha College*. 7(2), 291-316.
- Piyabutr Lokrailert. (2007). *Sufficiency Economy*. Bangkok: Mac printing house.

- Prawet Wasi. (1998). *Sub-district community : strategy for sufficiency economy. Morality and health*. Bangkok: Matichon Publishing House.
- Royal Academy. (2003). *Dictionary of the Royal Institute, 1999*. Edition 5. Bangkok: Nammeebooks Publications Co., Ltd.
- Saowanat Leklersin and Krailas Luechai. (2017). The role of communication of community leaders towards building a knowledge base. Sufficiency Economy in Pa Daet District Chiang Rai Province. *Journal of Siam Paritas Communication*. 16(21), 147-156.
- Sasitorn Manaswarakul. (2011). Level of application of the sufficiency economy of the production system. and management of community enterprises in Chiang Rai Province. *Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University*. 6(2), 47-67.
- Somchit Thongyu. (2006). *Social Psychology*. 3rd printing, Bangkok: Chivapiwat printing house.
- Sonthaya Ponsri. (2002). *Principles of Sociology*. Bangkok: Odeon Store Publishing House.
- Sumet Tantivejkul, Dr. (2001). *Under the Royal Palace*. Bangkok: Matichon Publishing House.
- Warakorn Poolsawat et al. (2019). Community development based on the concept of the Middle Way of Confucius. *Journal of the University of Buddhism*. 4(3), 489-504.
- Wirunsiri Jaima and Praphaphan Chaiyanon. (2017). The model of participatory management according to the Sufficiency Economy Philosophy of Chrysanthemum Farmers Group of the Sa-Go Royal Project Development Center. Chiang Rai Province. *Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University*. 12(1), 91-116.

